

Jaarstukken 2023

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	4
Voorwoord.....	7
Jaarstukken op hoofdlijnen	10
Jaarrekening in 1 oogopslag	14
Kerngegevens	16
Jaarverslag:.....	17
Opgave Strategie en omgeving.....	18
Klimaatmitigatie	19
Klimaatadaptatie	25
Protectie.....	27
Participatie	29
Innovatie en educatie.....	31
Opgave Assetmanagement.....	37
Opgave Keringen	47
Opgave Watersystemen	59
Vervullen van de maatschappelijke functie	59
Reguleren van watertekort en wateroverlast	61
Beschermen en verbeteren van het oppervlaktewater	74
Opgave Waterketen	80
Instandhoudingsopgave	81
Transportopgave	83
Zuiveringsopgave	85
Verbeteren waterkwaliteit.....	87
Duurzaamheidsopgave.....	90
Opgave Bedrijfsvoering	98
Paragrafen	114

Ontwikkelingen in het vorig begrotingsjaar	114
Incidentele baten en lasten.....	114
Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen.....	115
Waterschapsbelasting.....	120
Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	121
Financiering.....	125
Verbonden partijen.....	129
Bedrijfsvoering	138
EMU-saldo.....	139
WNT	140
Openbaarheidsparagraaf WOO.....	141
De 17 werelddoelen voor een houdbare toekomst	144
Jaarrekening - Exploitatie	156
Exploitatierekening naar opgaves	156
Exploitatierekening naar kostendragers	156
Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten	157
Begrotingsrechtmatigheid.....	158
Te bestemmen resultaat	159
Jaarrekening - Balans per 31-12-2023	162
Toelichting op de balans Activa.....	165
Toelichting op de balans Passiva.....	168
Jaarrekening - Uitvoeringsinformatie	174
Realisatie van baten en lasten naar kosten- en opbrengstsoorten.....	174
Realisatie van netto-lasten naar beleidsproducten	176
Staat van vaste activa.....	177
Staat van vaste schulden.....	183
Bijlagen	184
Investeringen	184

Specificatie verloopoverzicht kredietportefeuille	189
Sisa verantwoording.....	192
Definities beleidsproducten	199
Lijst met afkortingen	202

Voorwoord

Het oude en het nieuwe gingen in 2023 hand in hand. Want hoewel we als Wetterskip Fryslân in een 750-jarige traditie staan, willen we ons als waterautoriteit verhouden tot actuele uitdagingen die ons water raken en aanhaken bij ontwikkelingen waarmee we ons werk effectiever kunnen doen.

2023 was een overgangsjaar. We namen afscheid van het oude algemeen en dagelijks bestuur. Na de verkiezingen in maart trad een nieuw AB aan, met volop nieuwe gezichten. Er werd een brede coalitie gesmeed, die gedreven aan de slag ging onder het motto Samen werken aan water, voor nu en later. Wij willen werken met realistische en sluitende begrotingen. We streven naar een goede balans tussen de geraamde uitgaven en de belastinginkomsten die daar tegenover staan, zonder ingecalculerde meevallers en onbestemde potjes.

Gunstiger resultaat

Het afgelopen jaar baseerden we ons nog op de laatste begroting van het oude bestuur. Die is in de loop van 2023 twee keer bijgesteld. Nu kunnen we de balans opmaken: het overgrote deel van de beleidsmaatregelen is uitgevoerd en we komen gunstiger uit dan voorzien. Het verwachte tekort van 10 miljoen euro is teruggebracht naar 6,6 miljoen euro. Na verrekening van vrijvallende bestemmingsreserves blijft er onder de streep een negatief resultaat over van 2,7 miljoen euro. Dat kan worden gedekt uit de algemene reserves.

Hogere inkomsten en uitgaven

Dat het uiteindelijke tekort meevalt, heeft te maken met verschillende factoren. Onze belastinginkomsten vielen hoger uit doordat de WOZ-waarden, waaraan veel tarieven zijn gekoppeld, verder opliepen dan voorzien. Er bleef ook geld over doordat het langer duurde om geplande werkzaamheden, zoals baggerklussen, van de grond te krijgen. Krapte op de arbeidsmarkt maakte het lastig om alle vacatures tijdig in te vullen. Hiertegenover staan hogere uitgaven als gevolg van ontwikkelingen op het wereldtoneel, waar de oorlog in Oekraïne ons voor hogere prijzen voor energie en grondstoffen stelde.

Klimaatadaptatie en -mitigatie

Het inspelen op weereffecten is van oudsher de grondslag van ons werk. We zetten in 2023 belangrijke stappen in onze omgang met het veranderende klimaat. Als het gaat om adaptatie stelden we met de provincie onze Blauwe Omgevingsvisie (Fryslân Klimaatbestendig 2050+) vast. Die vormt het kader voor een nieuw boezemplan dat ons moet helpen ook in de toekomst klaar te zijn voor droogte en wateroverlast, fenomenen waarmee we ook in 2023 nadrukkelijk zijn geconfronteerd.

Om ook werk te maken van mitigatie is begin 2023 het programma Klimaatneutraal en circulair in 2030 vastgesteld. Ons streven om energieneutraal (in 2025), klimaatneutraal (in 2030) en volledig circulair (in 2050) te zijn werkt door in alle opgaven.

Topjaar voor Woudagemaal

Veel van onze klimaatinspanningen worden tastbaar in het Ir. D.F. Woudagemaal in Lemmer. 2023 was natter dan ooit en dus noteerde ons stoomgemaal uit 1920 maar liefst 26 draaidagen, veel meer dan in voorgaande jaren. Die waren nodig om te helpen de boezemwaterstand onder controle te houden. Het Woudagemaal was daarmee ook weer het ideale decor voor het vertolken van ons verhaal over het Friese waterbeheer. Het trok 46.320 bezoekers, een record. De voorstelling Floed markeerde het (vanwege corona uitgestelde) eeuwfeest van het gemaal.

Hoger energieverbruik

Onze inspanningen om wateroverlast te voorkomen worden weerspiegeld in ons energieverbruik. Om onze CO₂-voetafdruk te verkleinen draaide het Woudagemaal het hele jaar op HVO 100-diesel. Aan de keuze voor deze brandstof - fossielvrij en met 90 procent minder uitstoot van CO₂ - hangt een prijskaartje. Tegelijk liep ook de stroomrekening voor de ruime inzet van het Hooglandgemaal en andere gemalen hoog op.

Digitale innovaties

Tegenover de historische grandeur van het Woudagemaal stonden in 2023 volop digitale innovaties. We passen sensortechnieken toe bij het monitoren van de waterkwaliteit en gebruiken satelliet- en dronebeelden en AI-technieken (kunstmatige intelligentie) voor het schouwen van sloten, het inspecteren van keringen en het opsporen van illegale dempingen. Zo blijven we onszelf vernieuwen.

Luzette Kroon, dijkgraaf
Oeds Bijlsma, secretaris-directeur

Foarwurd

It âlde en it nije giene yn 2023 hân yn hân. Want hoewol 't wy as Wetterskip Fryslân yn in 750-jierrige tradysje stean, wolle wy ús as wetterautoriteit ferhâlde ta aktuele útdagingen dy't ús wetter reitsje en oanheakje by ûntwikkelingen dêr't wy ús wurk effektiver mei dwaan kinne.

2023 wie in oergongsjier. Wy namen ôfskie fan it âlde algemien en deistich bestjoer. Nei de ferkiezings yn maart trede in nij AB oan, mei folop nije gesichten. Der waard in brede koälysje smeid, dy 't entûsjast oan de slach gie ûnder it motto Mei-inoar wurkje oan wetter, foar no en letter. Wy wolle wurkje mei realistyske en slutende begruttingen. We stribje nei in goede balâns tusken de rûze útjeften en de belestingynkomsten dy 't dêr tsjinoer steane, sûnder ynkalkulearre meifallers en net-bedoelde potsjes.

Geunstiger resultaat

It ôfrûne jier basearren we ús noch op de lêste begrutting fan it âlde bestjoer. Dy is yn de rin fan 2023 twa kear bysteld. No kinne wy de balâns opmeitsje: it grutste part fan de beliedsmaatregels is útfierd en wy komme better út as foarsjoen. It ferwachte tekoart fan 10 miljoen euro is werombrocht nei 6,6 miljoen euro. Nei ferrekkening fan frijfallende bestimmingsreserves bliuwt der ûnder de streek in negatyf resultaat oer fan 2,7 miljoen euro. Dat kin dutsen wurde út de algemiene reserves.

Hegere ynkomsten en útjeften

Dat it úteinlike tekoart tafalt, hat te krijen mei ferskate faktoaren. Us belestingynkomsten foelen heger út trochdat de WOZ-wearden, dêr 't in soad tariven oan keppele binne, fierder oprûnen as foarsjoen. Der bleau ek jild oer trochdat it langer duorre om guon wurksumheden, lykas baggerklussen, fan de grûn te krijen. Krapte op de arbeidsmerk makke it dreech om alle fakatueres op 'e tiid yn te foljen. Dêrtsjinoer stean hegere útjeften as gefolch fan ûntwikkelings op it wrâldtoaniel, dêr 't de oarloch yn Oekraïne ús foar hegere prizen foar enerzjy en grûnstoffen stelde.

Klimaatadaptaasje en -mitigaasje

It ynspyljen op waarseffekten is fanâlds de grûnslach fan ús wurk. Wy setten yn 2023 wichtige stappen yn ús omgong mei it feroarjende klimaat. Op it mêd fan adaptaasje stelden wy mei de provinsje ús Blauwe Omjouwingsfisy (Fryslân Klimaatbestendig 2050+) fêst. Dy foarmet it ramt foar in nij boezemplan dat ús helpe moat ek yn de takomst klear te wêzen foar drûchte en wetteroerlêst, fenomenen dêr 't wy ek yn 2023 mei konfrontearre binne.

Om ek wurk te meitsjen fan mitigaasje is begjin 2023 it programma Klimaatneutraal en circulair in 2030 fêststeld. Us stribjen om enerzjyneutraal (yn 2025), klimaatneutraal (yn 2030) en folslein sirkulêr (yn 2050) te wêzen wurket troch yn alle opjeften.

Topjier foar Woudagemaal

In soad fan ús klimaatynspanningen wurde taastber yn it Ir. D.F. Woudagemaal op De Lemmer. 2023 wie wieter as ea en dus notearre ús stoomgemaal út 1920 mar leafst 26 draaidagen, folle mear as yn foargeande jierren. Dy wiene nedich om te helpen de boezemwetterstân ûnder kontrôle te hâlden. It Woudagemaal wie dêrmei ek wer it ideale dekôr foar it fertolken fan ús ferhaal oer it Fryske wetterbehear. It luts 46.320 besikers, in record. De foarstelling Floed markearre it (fanwegen corona útstelde) iuwfeest fan it gemaal.

Heger enerzjyferbrûk

Us ynspannings om wetteroerlêst foar te kommen wurde wjerspegele yn ús enerzjyferbrûk. Om ús CO₂-fuotprint te ferlytsjen draaide it Woudagemaal it hiele jier op HVO 100-disel. Oan de kar foar dizze brânstof - fossylfrij en mei 90 persint minder útstjit fan CO₂ - hinget in priiskaartsje. Tagelyk rûn ek de stroomrekken foar de romme ynset fan it Hooglandgemaal en oare elektryske gemalen heech op.

Digitale ynnovaasjes

Tsjinoer de histoaryske grandeur fan it Woudagemaal stiene yn 2023 folop digitale ynnovaasjes. Wy passe sensortechniken ta by it monitoarjen fan de wetterkwaliteit en brûke satellytbylden en dronebylden en AI-techniken (keunstmjittige yntelliginsje) foar it skouwen fan sleatten, it ynspektearjen fan kearingen en it opspoaren fan ylligale dimpingen. Sa bliuwe wy ússels fernijen.

Luzette Kroon, dykgraaf

Oeds Bijlsma, sekretaris-direkteur

Jaarstukken op hoofdlijnen

Voor u liggen de jaarstukken 2023, waarmee wij als dagelijks bestuur verantwoording afleggen aan het algemeen bestuur over het gevoerde beleid en de netto lasten. De jaarstukken zijn als een spiegel van de begroting, zoals vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur op 20 december 2022. De jaarstukken zijn qua indeling gelijk aan de begroting. Daarbij hebben we onder de doelstelling (Wat wilden we bereiken?) de teksten vanuit de begroting overgenomen. Per doelstelling geven we aan of we de maatregel (Wat hebben we daarvoor gedaan?) hebben uitgevoerd conform de tekst zoals deze destijds in de begroting is vastgesteld. Dat kan er bijvoorbeeld in resulteren dat we als status rood geven, maar dat betekent niet in alle gevallen dat de maatregel niet is uitgevoerd. Het kan namelijk ook zo zijn dat de maatregel wel is uitgevoerd, maar niet gelijk aan zoals we bij de begroting hadden verwoord.

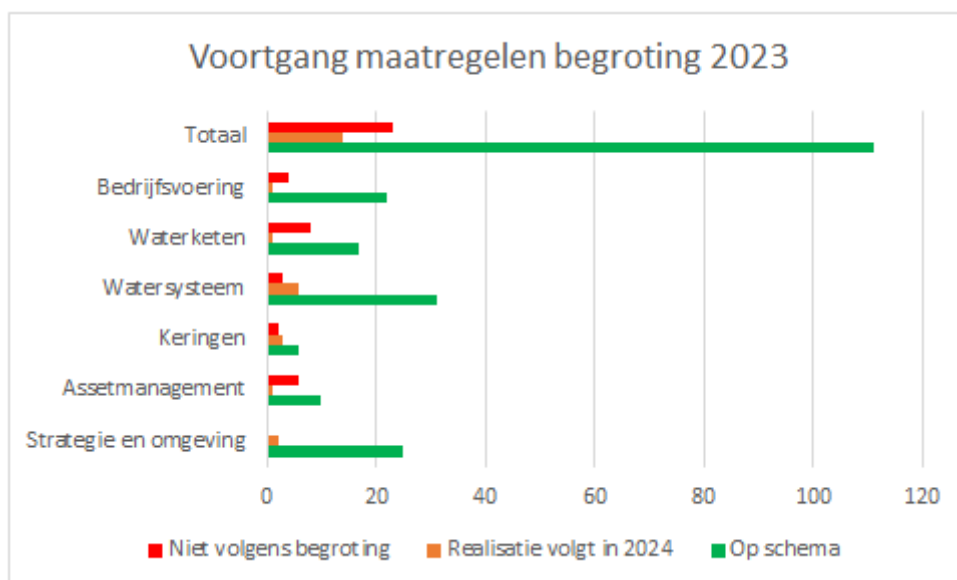
Via de voortgangsrapportages en de rapportage grote projecten bent u gedurende 2023 steeds op de hoogte gehouden van de voortgang van onze projecten en doelstellingen.

In dit hoofdstuk staat in het kort het financiële beeld over 2023. De leidraad voor deze verantwoording is de door het algemeen bestuur vastgestelde begroting 2023. In het jaarverslag geven we inzicht in de financiële positie en de besteding van middelen over 2023.

Beleidsmaatregelen

De onderstaande tabel geeft een beeld van de realisatie van de beleidsmaatregelen zoals deze in de begroting zijn opgenomen. De ontwikkelingen op de beleidsmaatregelen worden in het vervolg van deze jaarstukken per opgave toegelicht.

In totaal scoren er 109 maatregelen groen, 12 oranje en 22 rood.

Resultaat jaarrekening

De jaarrekening 2023 sluit met een saldo van € 2,9 miljoen in de min. Daar waar de oorspronkelijke begroting 2023 sloot met een begrotingstekort van € 11,0 miljoen. Dat betekent dat we in 2023 positiever eindigen dan dat we vooraf hadden gedacht. In tweede voortgangsrapportage gingen we nog uit van een nadelig resultaat van € 6,4 miljoen (inclusief vrijval en dotatie bestemmingsreserves).

De verschillen wordt verderop in dit hoofdstuk op onderdelen verklaard. In de tabel Overzicht netto lasten staat het totaalbeeld van 2023 en de afwijkingen ten opzichte van de actuele begroting.

Het totaal te bestemmen resultaat 2023 bedraagt € 2,9 miljoen negatief. Dit resultaat wordt ten laste gebracht van de algemene reserve.

Overzicht netto lasten

In onderstaande tabel wordt de jaarrekening samengevat in de netto lasten per opgave, gelijk aan de inrichting van de begroting 2023.

bedragen x € 1.000

Totaal	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting 2023	Verschil actuele begroting - Jaarrekening 2023
Belastingen	-171.600	-169.661	-164.285	1.940
Strategie & omgeving	9.965	10.662	10.502	696
Assetmanagement	2.845	2.825	2.931	-20
Keringen	28.085	29.272	28.730	1.187
Watersystemen	79.031	78.728	75.255	-303
Waterketen	45.926	45.998	45.759	72
Bedrijfsvoering	12.551	12.184	12.580	-367
Exploitatieresultaat	6.802	10.007	11.471	3.205
Onttrekking bestemmingsreserves	-3.949	-3.606	-466	
Te bestemmen resultaat	2.853	6.401	11.005	

Toelichting resultaat

De oorspronkelijke begroting is gewijzigd bij de eerste en tweede voortgangsrapportage 2023. Het resultaat valt ten opzichte van de actuele begroting 2023 € 3.548.000 positiever uit. Er zijn een aantal afwijkingen die dit verschil verklaren, waarbij we hier de grootste weergeven:

- hogere belastinginkomsten en lagere kwijtscheldingen (zie ook hieronder voor nadere toelichting)
- we hebben geplande onderhoudswerkzaamheden aan onze dijken niet kunnen uitvoeren als gevolg van het bijzonder natte najaar
- we hebben meer subsidies ontvangen, dan waar we in de begroting rekening mee hebben gehouden.

Voor een meer gedetailleerde verklaring van de financiële verschillen, wordt verwezen naar de toelichting per opgave.

Investerings/verstrekkingen

Bij het vaststellen van de begroting 2023 heeft het algemeen bestuur de investeringsplanning 2023 vastgesteld. Zij heeft daarmee het dagelijks bestuur gemandateerd om die projecten tegen de vastgestelde kredieten uit te voeren. Afgesproken is dat het dagelijks bestuur deze kredieten met een separaat besluit moet verstrekken aan de organisatie. Pas dan kan het project daadwerkelijk worden gestart.

In de onderstaande tabel worden in de kolom begroting 2023, de te verstrekken investeringskredieten 2023 weergegeven. Het gaat hier om kredieten van investeringsprojecten die in 2023 starten. Deze investeringen zullen in de toekomst tot kapitaallasten (afschrijving en rente) gaan leiden in de exploitatie. De onderstaande tabel geeft de daadwerkelijke verstrekkingen 2023 weer. De verschillen tussen de begroting en verstrekking worden toegelicht bij de desbetreffende opgave.

Het verschil tussen bruto en netto wordt verklaard door bijdragen van derden die wij ontvangen voor de projecten die wij uitvoeren, denk hierbij aan subsidies, bijdragen van derden of cofinanciering.

bedragen x € 1.000

	Begroting 2023		Verstrekkingen 2023		Verschil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (A-C)	Netto (B-D)
Strategie en Omgeving	4.450	4.450	0	0	4.450	4.450
Keringen	15.564	15.564	21.198	15.545	-5.634	19
Watersystemen	15.741	15.741	10.835	10.835	4.906	4.906
Waterketen	11.009	11.009	13.320	13.320	-2.311	-2.311
Bedrijfsvoering	4.101	4.101	4.101	4.101	-	-
Totaal	50.865	50.865	49.454	43.801	1.411	7.064

Belastingheffingen

De gehanteerde belastingtarieven voor begrotingsjaar 2023 komen overeen met de tarieven die in de vergadering van het algemeen bestuur van 20 december 2022 zijn vastgesteld.

De netto belastingopbrengsten zijn € 1.940.000 hoger dan de actuele begroting. Dit verschil is op hoofdlijnen als volgt onder te verdelen:

- watersysteembeheer: opbrengst € 938.000 voordeel
- zuiveringsbeheer: opbrengst € 121.000 nadeel
- kwijtschelding en oninbaar: € 1.123.000 voordeel

In de paragraaf Waterschapsbelasting gaan we verder in op de afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Reserves

Bij de behandeling van de jaarstukken 2022 in het algemeen bestuur op 23 mei 2023 zijn een aantal bestemmingsreserves gevormd. Van de gevormde bestemmingsreserves valt per balansdatum 31-12-2023 een bedrag van € 3.949.000 vrij ten gunste van het "te bestemmen resultaat 2023".

In de paragraaf Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen geven we een gedetailleerder overzicht van de mutaties per bestemmingsreserve.

Bestemmingsvoorstel

Het resultaat van de jaarrekening 2023 is € 6.802.000 negatief. Daarnaast valt er een bedrag vrij vanuit de bestemmingsreserves van € 3.949.000. Daarmee komt het 'totaal te bestemmen resultaat' op € 2.853.000 negatief.

Het dagelijks bestuur stelt voor om het resultaat van de jaarrekening ten laste van de algemene reserve te brengen.

Daarnaast stelt het dagelijks bestuur een aantal bestemmingsreserves voor. We zijn in 2023 een aantal werkzaamheden gestart, die in 2024 opgeleverd worden, maar niet zijn begroot. Om de kosten van deze werkzaamheden niet ten laste van de budgetten 2024 te laten komen, vragen wij het algemeen bestuur om een deel van de algemene reserve hiervoor te bestemmen. De toelichting is opgenomen onder 'Jaarrekening, te bestemmen resultaat'. Deze bestemmingsreserves zullen worden gevormd ten laste van de algemene reserve.

bedragen x € 1

Voorstel dotatie bestemmingsreserves				
Bestemmingsreserve	Watersysteem	Waterzuivering	Totaal	Looptijd
Aanvalsplan exotenbestrijding	600.000		600.000	31-12-2027
Waterconservering zandgronden	60.000		60.000	31-12-2027
Baggeren achterstallig onderhoud stedelijk water	550.000		550.000	31-12-2025
Baggeren grote vaarten	428.400		428.400	31-12-2024
KRW	235.000		235.000	31-12-2024
Innovatie	125.000	125.000	250.000	doorlopend
Project financiële administratie	155.000	155.000	310.000	31-12-2024
HWBP	74.275		74.275	doorlopend
Totaal	2.227.675	280.000	2.507.675	

Jaarrekening in 1 oogopslag

Exploitatie resultaat

bedragen x € 1.000

	2023
Inkomsten	
Watersysteembeheer	118.370
Zuiveringsbeheer	53.230
Subtotaal inkomsten	171.600
Uitgaven	
Strategie & omgeving	9.965
Assetmanagement	2.845
Keringen	28.085
Watersystemen	79.031
Waterketen	45.926
Bedrijfsvoering	12.551
Subtotaal uitgaven	178.402
Exploitatieresultaat	-6.802
Onttrekking bestemmingsreserve	3.949
Te bestemmen resultaat	-2.853
<hr/>	
Watersysteembeheer	-3.181
Zuiveringsbeheer	328

bedragen x € 1.000

Watersysteembeheer	1-1-2023	Mutaties jaarrekening 2023	Te bestemmen resultaat	31-12-2023
(incl. bestemming van het resultaat)				
Algemene reserve	21.763		-5.409	16.354
Overige bestemmingsreserves	9.033	-3.118	2.228	8.143
Eigen vermogen	30.796	-3.118	-3.181	24.497

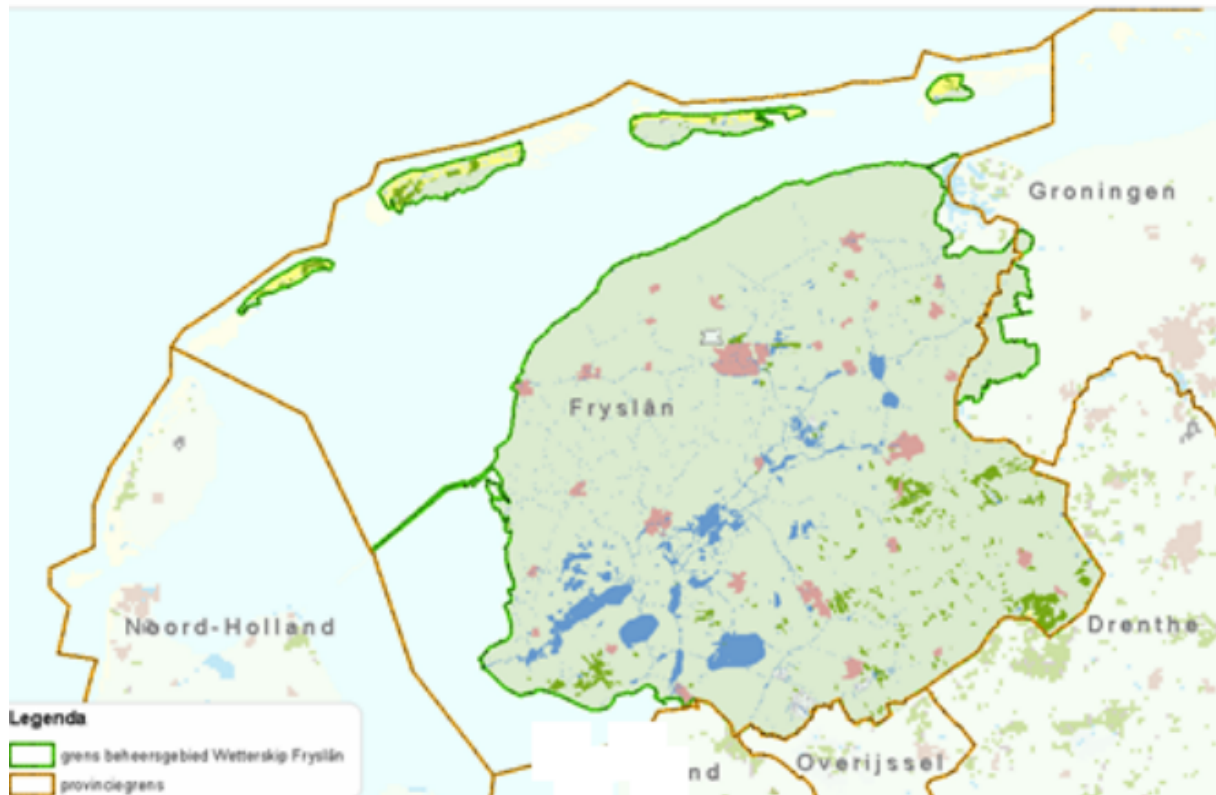
bedragen x € 1.000

Zuiveringsbeheer	1-1-2023	Mutaties jaarrekening 2023	Te bestemmen resultaat	31-12-2023
(incl. bestemming van het resultaat)				
Algemene reserve	7.856		48	7.904
Overige bestemmingsreserves	1.688	-831	280	1.137
Eigen vermogen	9.544	-831	328	9.041

bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting 2023	Verschil actuele begroting - Jaarrekening 2023
Netto belastingopbrengsten	171.600	169.661	164.285	-1.940
Netto lasten	178.402	179.668	175.756	1.266
Exploitatieresultaat 2023	-6.802	-10.007	-11.471	-3.205
Onttrekking Algemene reserve	2.853	6.401	11.005	-3.548
Onttrekking bestemmingsreserves	3.949	3.606	466	343
Te bestemmen resultaat 2023	0	0	0	0
Negatief resultaat 2023	-2.853	-6.401	-11.005	
Besluitvorming AB bestemmingsreserves (dotatie/ vrijval)	-2.508			
Ten laste van algemene reserve	-5.361	-6.401	-11.005	1.040
Algemene reserve Watersysteembeheer	-5.409			
Algemene reserve Zuiveringsbeheer	48			

Kerngegevens

346.000 ha werkgebied	659.000 inwoners
3.082 km regionale waterkeringen	181 km primaire keringen
5.934 hoofdwatgangen	34.920 km overige waterlopen
301.400 ha stroomgebied Friese Boezem	1.579 km KRW lichaam
291.000 ha bemalen gebied	55.000 ha vrij afstromend
1.030 gemalen en uitwateringssluizen	3 zee gemalen
5.154 inlaten	5.769 stuwen
34 zwemlocaties in buitenwater	7.861 peilgebieden
85 mln m3 gezuiverd afvalwater	27 rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's)
823 km persleidingen	275 rioolgemalen
Investerings 2024 € 56,9 mln	€ 203,2 mln omvang begroting 2024

Jaarverslag:

Opgave Strategie en omgeving

Portefeuillehouders: Luzette Kroon, Cees Pieter van Burgsteden, Monique Plantinga, Frank Jorna, Remco van Maurik, Gerben de Boer

Beleidsvelden

- Bestuur en externe communicatie
- Planvorming

Terugblik ontwikkelingen en trends

Met de opgave Strategie & Omgeving richten we ons op de toekomst. We richten ons op interne en externe ontwikkelingen die zich op een termijn van 1 tot 15 jaar voordoen en die ons werk beïnvloeden. Wat gaat mogelijk over enkele jaren de agenda bepalen? Het antwoord op die vraag houdt ons alert. En dat niet alleen, het stelt ons ook in staat om ons tijdig én beter op belangrijke ontwikkelingen voor te bereiden.

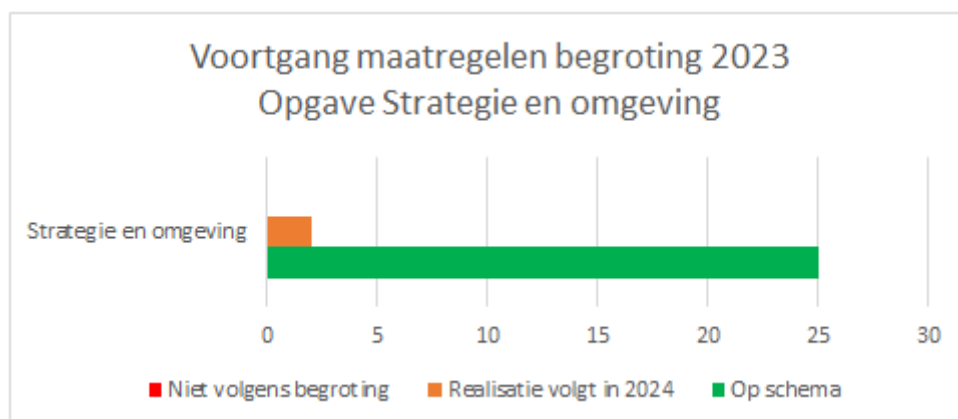
Door de klimaatverandering stijgen de zeespiegel en temperatuur. Hierdoor krijgen we steeds extremer weer. We hebben als taak om te zorgen voor een klimaatbestendig Fryslân en Gronings Westerkwartier. In dit kader stond in 2023 onze blauwe omgevingsvisie “Fryslân Klimaatbestendig 2050+” centraal. Wetterskip Fryslân en provincie Fryslân hebben gezamenlijk de opgaven in het water- en bodemsysteem uitgewerkt. Hiermee is geagendeerd welke transitie nodig is om water en bodem meer sturend te laten zijn in de ruimtelijke inrichting.

Om klimaatverandering mee te helpen tegen te gaan hebben we in 2023 ons Klimaatprogramma laten vaststellen.

We hebben ons voorbereid op de komst van de Omgevingswet. Daartoe is een inspraak- en participatieverordening vastgesteld met als doel om vroegtijdig over ons werk in contact te komen met de omgeving. Dit draagt bij aan een grotere betrokkenheid van de samenleving en kan leiden tot een beter gedragen besluit.

Samenvatting realisatie beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel staat de voortgang van de realisatie van de beleidsmaatregelen. Iedere beleidsmaatregel wordt verder toegelicht.

Klimaatmitigatie

Inleiding

Bij klimaatmitigatie gaat het om het vermijden of beperken van klimaatverandering. Wetterskip Fryslân wil energieneutraal zijn in 2025, CO₂-neutraal in 2030 en in 2050 volledig circulair werken. Hiervoor hebben we een vijfsporenaanpak gemaakt (figuur 1). Daarmee willen we de komende jaren onze klimaatvoetafdruk jaarlijks afbouwen naar nul in 2030.

Wat wilden we bereiken?

Spoor 1: energieneutraal

In 2025 willen we energieneutraal zijn. Als we energie besparen en zoveel mogelijk energie duurzaam opwekken, stoten we minder CO₂ uit. Dit is een tussenstap op weg naar onze ambitie van klimaatneutraliteit. We hebben de afgelopen jaren allerlei maatregelen uitgevoerd om energie te besparen. Samen met de gemeente Súdwest-Fryslân hebben we 100% van de aandelen van de vier windmolens in windpark Hiddum-Houw BV aangekocht. Hiermee hebben we de stap naar het 100% eigen duurzame energie opwekken gerealiseerd.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Zonnepanelen op RWZI's

Voortgang maatregel

In 2023 hebben we met de zonnepanelen, die tijdens project 'Zon op rwzi, fase 1' zijn geplaatst, in totaal ruim 9 miljoen kWh opgewekt. Door het lagere aantal zonuren in 2023 is de opbrengst ongeveer 5% lager ten opzichte van 2022. Ruim 40% van de opgewekte elektriciteit wordt direct door de rwzi gebruikt. Dit hoeven we niet in te kopen. De zonnepanelen op rwzi Joure zijn in het voorjaar volledig uitgeschakeld, na een waarschuwing van Liander. Op deze locatie mag niet worden teruggeleverd. In november 2023 zijn de zonnepanelen op rwzi Kootstertille met 90% begrensd. Die begrenzing is inmiddels gelukkig weer opgeheven.

Vanaf het voorjaar 2023 is project 'Zon op rwzi, fase 2' opnieuw gestart. Binnen dit project worden op negen rwzi-locaties zonnepanelen geplaatst. In het najaar van 2023 is dit project gepubliceerd voor geïnteresseerde aannemers. In het voorjaar van 2024 is de aanbesteding door verschillende oorzaken ingetrokken (o.a. te weinig krediet, optimalisaties fase 1 én fase 2, laadpalen op rwzi's en grondaankoop locatie Lemmer). Hiervoor volgt een DB-voorstel van circa € 2 miljoen.

In verband met de netcongestie mogen we op dit moment op alle 9 locaties met nieuwe zonnepanelen de opgewekte energie niet terugleveren aan het net van Liander: alle aanvragen voor teruglevering zijn door hen op de wachtlijst geplaatst. Er moet een verzwaaring worden afgerond voordat er nieuwe capaciteit voor teruglevering beschikbaar komt. Op vijf nieuwe locaties wordt er nooit meer zonne-energie opgewekt dan het eigen verbruik van de zuivering en wordt in praktijk geen zonnestroom teruggeleverd. Op vier nieuwe locaties zal in sommige situaties wel teruglevering plaats kunnen vinden. Op deze locaties moet de elektriciteit die de zonnepanelen opwekken, automatisch worden begrensd op de momenten dat het eigen verbruik van de rwzi lager is dan de door de zonnepanelen opgewekte elektriciteit. Hiermee wordt ongeveer 90% van de verwachte jaaropbrengst behaald, zolang Liander het niet toestaat om elektriciteit terug te leveren.

Deelname OVEF en deelnemen aan regionale energie-initiatieven

Voortgang maatregel

Op 1 juli 2022 is het Wetterskip lid geworden van coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân (OVEF). Het besluit om lid te worden van OVEF komt voort uit de wens om een koppeling te leggen tussen de door onszelf opgewekte duurzame energie, van onze zonnepanelen en mede van windpark Hiddum Houw BV, en de afname van energie voor onze eigen assets met behulp van het zelfleveringsmodel van OVEF. Hiermee draagt Wetterskip Fryslân bij aan het versnellen van de Friese energietransitie. In 2023 hebben Wetterskip Fryslân en OVEF hard gewerkt om het zelfleveringsmodel mogelijk te maken. De leveringsovereenkomst met de OVEF is dan ook begin 2024 ondertekend.

Door via Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV een belang van 33,3% in energiepark Ballumerbocht BV op Ameland te nemen, zijn we sinds 2021 samen met de gemeente Ameland en de Amelander Energie Coöperatie eigenaar van dit energiepark. Het heeft tot doel om op een duurzame wijze energie op te wekken en stappen te zetten in energieneutraliteit. Het energiepark wordt gerealiseerd naast onze rwzi. Naast het afnemen van groene energie voor onze rwzi zijn er mogelijkheden om andere grondstoffen zoals, slib, waterstof en zuurstof uit te wisselen met het energiepark.

De voorbereiding voor een zonnepark met batterij is bijna afgerond. We verwachten in 2024 te kunnen starten met de bouw en vanaf 2025 operationeel te zijn.

We participeren in windpark Hiddum-Houw BV. In 2023 zijn we samen met de gemeente Súdwest-Fryslân eigenaar geworden van windpark Hiddum-Houw BV. Deze vier windmolens zorgen ervoor dat we zo ongeveer energieneutraal kunnen opereren. Alleen in 2023 is dit niet het geval geweest. De elektriciteitsvraag nam toe vanwege de lange periode met regenval en daardoor bemaling. Met de uitgifte van obligaties voor de directe omgeving participeren inwoners mee in dit project. Eind december 2023 is voor € 2,5 miljoen aan obligaties uitgegeven.

Gebruiken overwinst windturbines voor versnellen en stimuleren energietransitie

Voortgang maatregel

In 2023 zijn we samen met de gemeente Súdwest-Fryslân eigenaar geworden van vier windmolens. Deze windmolens zijn ondergebracht in Hiddum Houw BV (zie verbonden partijen). De productiecijfers van de molens zijn conform verwachting. Het resultaat over 2023 blijft vanwege lagere energieprijzen en aanloopkosten achter op de begroting. Over 2023 is er geen sprake van overwinst die ingezet kan worden voor het versnellen en stimuleren van de energietransitie.

Minder malen en malen in perioden dat duurzame stroom beschikbaar is

Voortgang maatregel

In navolging van gemaal Ropta is in 2023 ook het gemaal Miedema geautomatiseerd, zodat het kan worden gestuurd op de getijden (eb en vloed). Hierdoor kunnen we energie besparen, omdat we dan malen als het water in de Waddenzee laag staat en we het water minder ver omhoog hoeven te pompen.

In 2023 zijn de voorbereidingen getroffen om de 15 grootste energiegebruikers onder de gemalen te gaan automatiseren, zodat we gaan malen op de momenten dat energie goedkoop is. Tegelijkertijd kunnen we dit slim malen nog niet toepassen, omdat we hiervoor onze elektriciteitsvraag en -aanbod (minimaal) een dag van tevoren moeten kunnen voorspellen. Onze energieleverancier heeft deze kennis nodig om goed in te kunnen kopen.

Wat wilden we bereiken?

Spoor 2: fossielvrij

We willen in 2030 volledig fossielvrij zijn. Daarom gaan we door met de vergroening van ons wagenpark en materieel. De voertuigkeuzes voor het personenwagenpark zijn al fossielvrij. We kiezen voor blauwe diesel en elektrisch. We stimuleren onze medewerkers om de uitstoot zoveel mogelijk te beperken.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Blijven inzetten op verder terugdringen CO2-uitstoot

Voortgang maatregel

Deze maatregel gaat over CO2-uitstoot door woon-werkverkeer. We blijven doorgaan met stimuleringsmaatregelen om met de fiets of het OV naar het werk te gaan. En we hebben maatregelen in beeld gebracht om het gebruik van fiets en openbaar vervoer verder te stimuleren, en om CO2-uitstoot van woon-werkverkeer met de auto terug te dringen.

Ons wagenpark en materieel volledig elektrisch hebben.

Voortgang maatregel

In de huidige samenstelling van het wagenpark (leaseauto's) kiezen medewerkers voor 2024 overwegend voor een elektrische auto. Een natuurlijke overgang richting 2030 is dus in gang.

Verder staan vervanging en uitbreiding van de laadinfra bij het hoofdkantoor en andere locaties in de planning voor de zomer 2024.

Besparingen op brandstofgebruik.

Voortgang maatregel

In het klimaatprogramma klimaatneutraal en circulair in 2030 staan uitgangspunten om zo circulair mogelijk te werken. Dit zorgt er voor dat we materialen steeds meer en steeds hoogwaardiger gaan hergebruiken, en dat we waar mogelijk lokaal materiaal gebruiken. Dit draagt ook bij aan besparen op brandstofgebruik, omdat zo steeds minder materiaal van ver weg hoeft worden aangevoerd.

We bouwen de CO₂-uitstoot in onderhoud watersystemen stapsgewijs terug naar nul in 2030

Voortgang maatregel

Nieuwe contracten voor onderhoud van de watersystemen worden volgens de uitgangspunten van het convenant Schoon en emissieloos bouwen aanbesteed. We zijn gestart met een investeringsprogramma voor emissieloos materieel.

Wat wilden we bereiken?

Spoor 3: waterketen

Momenteel meten we op enkele rwzi's onze uitstoot van lachgas en methaan. Op basis van deze monitoring hebben we in 2022 een plan gemaakt om deze uitstoot zoveel mogelijk terug te dringen. Conform de bestuurlijk vastgestelde slibstrategie compenseren we de resterende uitstoot door de slibketen (inclusief eindverwerking). En door de CO₂ die vrijkomt uit de schoorsteen van de slibverbrandingsinstallatie vast te leggen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Monitoren van lachgas en methaan op rwzi's. Plan opstellen om emissie omlaag te brengen

Voortgang maatregel

Op rwzi Drachten en Wolvega is dit jaar gemonitord op lachgas. Op rwzi Sneek is gemeten op methaan dat vrijkomt uit het influentnetwerk. We hebben een extra meetset van methaan en lachgas aangeschaft. De lachgasapparatuur wordt begin 2024 geïnstalleerd op rwzi Leeuwarden en de extra methaananalyser bij het influentnetwerk van rwzi Heerenveen. In 2024 willen we op nog meer rwzi's lachgas gaan meten. RVO heeft inmiddels subsidie beschikbaar gesteld en we draaien landelijk mee in het versnellingsprogramma voor lachgasreductie van de Unie van Waterschappen. Binnen dit versnellingsprogramma zal een selectie worden gemaakt van de beste emissiereductiemaatregelen. Een goede maatregel, die we nu al in beeld hebben, is een betere procesregeling. In Heerenveen hebben we eerder al met een betere sturing van de rwzi (Triple P-regeling) de lachgasemissie omlaag gebracht. Het plan is om in 2024 extra meetapparatuur aan te schaffen om op meer rwzi's te gaan meten. Met behulp van die meetdata en de resultaten van het landelijke versnellingsprogramma kunnen we pas een plan opstellen om lachgas en methaan te reduceren. Het plan kunnen we pas opstellen, als er voldoende gegevens beschikbaar zijn en we langer hebben gemeten.

Uitwerken aanbestedingsstrategie voor slibeindverwerking

Voortgang maatregel

Op 31 januari 2026 loopt het slibeindverwerkingscontract met onze verwerker af. Per die datum moet er een nieuwe verwerker in beeld zijn. Een marktonderzoek wijst uit dat er voldoende marktpartijen zijn die kunnen en willen inschrijven op het moment dat wij een nieuw eindverwerkingscontract op de markt zetten. Ook zijn er twee bedrijven die ons gevraagd hebben om aandeelhouder te worden van hun organisatie. Deze bedrijven hebben de beschikking over een eigen slibverwerkingsinstallatie. Voor de zomer 2024 vragen we het algemeen bestuur om een besluit om een aanbesteding voor te bereiden dan wel aandeelhouder te worden van een verwerker.

Starten met proef met drogen van slib met duurzame energie

Voortgang maatregel

In 2021 is een slibstrategiestudie vastgesteld. Het zelf drogen van slib is een kans om intern te verduurzamen door in eigen huis een biobrandstof te produceren in de vorm van slibgranulaat. Hiervoor is een technologie in beeld gebaseerd op lage-temperatuur-droging (met warmtepompen). We hebben besloten om geen proef uit te voeren. Duidelijk is geworden dat de hiervoor geselecteerde technologie al voldoende bewezen was in een soortgelijke proefopstelling. Tegelijkertijd is gebleken dat deze technologie leidt tot risico's wanneer je het op de door ons benodigde schaalgrootte gaat gebruiken. Ook is er veel elektriciteit nodig voor het drogen van het slib. We hebben onze maatregel niet uitgevoerd, maar dit is een bewuste keuze geweest.

Wat wilden we bereiken?

Spoor 4: infrastructuur

In 2030 willen we volledig klimaatneutraal zijn en circulair werken. Ook in het landelijke klimaatakkoord is afgesproken dat grond-, weg- en waterwerken (GWW) in 2030 klimaatneutraal en circulair zijn. Opdrachtnemers en opdrachtgevers die werkzaam zijn in deze sector hebben hiervoor in 2021 een landelijke aanpak ontwikkeld.

Er is gestart met de implementatie van duurzaam opdrachtgeverschap bij onze interne opdrachtgevers. De duurzame doelen maken integraal onderdeel uit van interne en extern opdrachten.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Alle uitvragen in grond-, weg- en waterwerken zijn 100% circulair

Voortgang maatregel

In 2023 zijn we gestart met werksessies over duurzaam opdrachtgeverschap. Vanuit verschillende expertises onderzoeken we hoe we tot een goede aanpak voor duurzaam opdrachtgeverschap kunnen komen. Deze sessies worden ondersteund vanuit de Unie van Waterschappen, waardoor we gebruik kunnen maken van kennis die we sector breed ontwikkelen.

Tot nu toe zijn niet alle uitvragen 100% circulair. Veel uitvragen zijn op prijs-kwaliteit verhoudingen. We moeten hiervoor andere gunningscriteria hanteren die effect hebben op onze ontwerpprincipes.

Bij gunning van aanbestedingen geven we de voorkeur aan duurzame aanbiedingen, we gebruiken CO2 beprijzing voor bestuurlijke afweging

Voortgang maatregel

Voor onze goederen en diensten zijn veel uitvragen op prijs-kwaliteit verhoudingen, waarbij duurzaamheid een onderscheidend criterium is. Voor onze infraprojecten maken we het ontwerp meestal zelf, en doen we de aanbesteding met uitgewerkte bestekken en tekeningen die precies vastleggen wat de gewenste oplossing is. Hierdoor is er weinig ruimte voor de inschrijvende partijen om zich op kwaliteit te onderscheiden. Om aannemers meer mogelijkheid te geven zich op duurzaamheid te onderscheiden moeten we daarvoor meer ruimte in onze ontwerpprincipes bieden.

Ook hiervoor geldt dat we ons moeten ontwikkelen op duurzaam opdrachtgeverschap. Daarom zijn we nu bezig op het duurzaam opdrachtgeverschap, waarvan ook CO2-beprijzing een deel uitmaakt, te formuleren.

Wat wilden we bereiken?

Spoor 5: klimaatpartner

Ook dringen we onze eigen CO₂-uitstoot terug. Zo dragen we ons steentje bij aan een duurzaam Fryslân. Door een actieve rol in en financiële bijdrage aan het Veenweideprogramma 2021- 2030 nemen we onze verantwoordelijkheid als waterbeheerder om de CO₂-uitstoot van dit gebied terug te dringen. Ook helpen we anderen CO₂-uitstoot terug te dringen. Enerzijds door onze regulerende rol goed in te vullen voor alle energie- en klimaatinitiatieven die de komende decennia gaan spelen. Anderzijds met een proactieve rol in de energietransitie, bijvoorbeeld op het gebied van aquathermie. Bij dit spoor hoort een houding waarbij we onze oren en ogen openhouden voor initiatieven in de maatschappij. Daar waar mogelijk en relevant sluit we bij deze initiatieven aan.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Adviseren gemeenten over mogelijkheden warmte uit oppervlaktewater en afvalwater

Voortgang maatregel

We hebben aan een aantal gemeenten presentaties gegeven over de mogelijkheden rond Thermische Energie uit Oppervlaktewater (TEO) en de potentie van Thermische Energie uit Afvalwater (TEA) in hun gemeente. Daarnaast adviseren we bij een aantal projecten om die concreet verder te brengen. We nemen ook deel aan de missy wetterwaarmte.

Mogelijkheden verkennen om onze infrastructuur in te zetten voor energietransitie

Voortgang maatregel

We zijn gestart met een dataverkenning potentiekaart voor aquathermie (TEO) van de missy wetterwaarmte. Verder brengen we samen met de Unie van Waterschappen de potentie van TEA in kaart. Ook hebben we meegewerkt aan de nieuwe handreiking voor beoordeling van ecologische effecten van TEO-systemen. Dit deden we samen met STOWA, Rijkswaterstaat en andere waterschappen.

We nemen deel aan de energie- en grondstoffenfabriek van de Unie van Waterschappen om kennis uit te wisselen met andere waterschappen.

We zijn rondom Workum, Bolsward, Leeuwarden en Burgum in gesprek met de gemeente en/of omliggende bedrijven om te kijken of en hoe we kunnen bijdragen aan een meer duurzame energie- en watervoorziening.

Klimaatadaptatie

Inleiding

Klimaatadaptatie gaat over het omgaan met weersextremen en het beperken van het risico op schade door klimaatverandering. Uiterlijk in 2050 willen we klimaatbestendig zijn. Dat wil zeggen dat we eventuele gevolgen van klimaatverandering adequaat kunnen opvangen.

Om dit te bereiken werken we samen met de Friese gemeenten en de Provincie Fryslân in het Fries Bestuursakkoord Water en Klimaat (FBWK). In het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) Noord stemmen we ook met andere partners af en rapporteren we samen aan de Deltacommissaris over de voortgang van de klimaatadaptatie in Fryslân. Klimaatadaptatie is ook onderdeel van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). De maatregelen die we in het kader van dat programma nemen, zijn verder uitgewerkt in de opgave watersystemen.

De partners in het FBWK vragen voor de derde keer subsidie aan bij het Rijk op basis van de impulsregeling klimaatadaptatie. Daarmee hebben wij als werkregio Fryslân het beschikbaar gestelde subsidiebedrag van € 13,7 miljoen naar verwachting volledig benut. De projecten werken we verder uit in de opgave watersystemen.

Wat wilden we bereiken?

Blauwe omgevingsvisie (BOVi)

In samenwerking met de provincie Fryslân en andere belanghebbenden hebben wij gewerkt aan het opstellen van de Blauwe Omgevingsvisie (BOVi). De BOVi is een integrale langetermijnvisie voor de toekomst van het Friese watersysteem. We richten ons op 2050 met een doorkijk naar 2100. De visie geeft aan hoe het watersysteem en het waterbeheer richting kunnen geven aan toekomstige ontwikkelingen op gebied van landgebruik en land(schaps)inrichting. Daarbij houden we rekening met de effecten van klimaatverandering. We hebben de structurerende keuzes van de overheid voor "Water en Bodem sturend" meegenomen bij het opstellen van de BOVi.

Wat hebben we daar voor gedaan?

BOVi en Blauwe drager vaststellen door algemeen bestuur

Voortgang maatregel

Op 18 juli 2023 heeft het algemeen bestuur de blauwe omgevingsvisie 'Fryslân Klimaatbestendig 2050+' vastgesteld. De met provincie Fryslân gedeelde visie is in nauwe samenwerking gemaakt. In de visie is de Rijksbrief water en bodem sturend verwerkt. De omgeving is betrokken door acht gebiedsbijeenkomsten, een jongerenbijeenkomst en twee webinars. De deelproducten BOVi en blauwe drager zijn als één notitie voor inspraak ter inzage gelegd en zijn als geheel vastgesteld. Provincie Fryslân heeft ingestemd met de visie. De visie is inbreng voor het Frysk Programma Landelijk Gebied (FPLG), de ruimtelijke agenda voor de NOVEX en werkt ook door in de herziening van de Provinciale Omgevingsvisie (POVi).

Wat wilden we bereiken?

Lange termijn verkenning boezemwatersysteem

Samen met de provincie Fryslân brengen we in kaart wat de gevolgen zijn van de verwachte klimaatverandering voor de boezem. We richten ons op het jaar 2100. We identificeren knelpunten en schetsen mogelijke oplossingen: het boezempeil stijgt met de zeespiegel mee, blijft gelijk of daalt met het maaiveld mee, we gaan meer of minder bergen en bufferen. Voor de zomer van 2022 hebben we samen met de belanghebbenden de effecten van de mogelijke oplossingen in beeld gebracht. Ook bekeken we of sommige oplossingen af kunnen vallen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

In beeld brengen kansrijke scenario's voor bijdrage robuust en veerkrachtig Fries Boezemsysteem

Voortgang maatregel

In 2023 is alle beschikbare capaciteit ingezet op de BOVi. In 2024/2025 gaan we onderzoeken of en wanneer extra gemaalcapaciteit nodig is, zoals in het coalitieakkoord is opgenomen. De voorbereidingen hiervoor hebben we in 2023 getroffen. Daaropvolgend wordt de uitwerking van een robuust en veerkrachtig Fries boezemsysteem opgepakt. In de tweede fase analyseren we voor de zichtstermijn 2050 een nieuwe verhouding tussen vasthouden/bufferen, bergen en afvoeren/inlaten. Hierbij komt ook de mate van acceptatie van wateroverlast aan de orde. Tot slot kijken we in fase 3 naar de lange termijn (ongeveer 100 jaar) adaptatiepaden voor de Friese boezem.

Klimaatstresstest voor vitale en kwetsbare functies uit het deltaprogramma

Voortgang maatregel

Deze maatregel is uitgewerkt onder de opgave Waterketen, maatregelenpakket vitale en kwetsbare assets.

Protectie

Inleiding

Gezonde en stabiele ecosystemen zijn essentieel voor de toekomst van mens en dier. Maar bijvoorbeeld ook voor voedselproductie, bouwmaterialen en grondstoffen voor kleding en medicijnen. Versterking en bescherming van de biodiversiteit is daarom van belang, ook in ons beheergebied. Landelijk en regionaal spelen er diverse initiatieven om de biodiversiteit te verbeteren. Vanuit onze taken als waterschap ligt vooral de focus op de biodiversiteit in en om het water. Dat doen we zoveel mogelijk samen met andere belanghebbenden en beheerders van de openbare ruimte. Denk aan overheden, natuurbeheerders, boeren en recreatieve organisaties. Ook bij het beheer van eigen terreinen en in nieuwe projecten is versterking van de biodiversiteit een belangrijke doelstelling, maar geen doel op zich.

Wat wilden we bereiken?

Invasieve soorten

De zogenoemde 'invasieve exoten' vormen een belangrijke bedreiging voor de biodiversiteit en het watersysteem. Het gaat om planten en dieren van elders uit de wereld die zich hier exponentieel vermeerderen en geen natuurlijke vijand hebben. Zij verdrücken niet allen kwetsbare inheemse soorten, maar vormen ook een belemmering voor het beheer.

Wat hebben we daar voor gedaan?

We bestrijden invasieve exoten

Voortgang maatregel

Muskus-/beverrat bestrijding

We hebben in 2023 gewerkt aan de landelijke opdracht 'Terugdringen tot de landgrens in 2034' en het plan 'Folslein Skjin'. In 2023 hebben we 356 muskusratten gevangen en 0 beverratten. Daarnaast werken we aan bestrijding van de invasieve exotische (water)planten, pilot monitoring Amerikaanse rivierkreeften, verstoring en monitoring van dassen en bevers, fauna & flora controles en inspecties voor nog uit te voeren werken, onderhoud vispassages, vismonitoring en bestrijding overige plaagsoorten. Daarbij helpen we collega's met baggermeten en kade inspecties.

Waternavelbestrijding

We zijn in 2023 begonnen aan het opruimen en bestrijden van de waternavel. Om overlast te voorkomen hebben we prioriteit gelegd op het machinaal opruimen van de grote aaneengesloten begroeiingen van de waternavel in onze wateren. Daarna zijn we begonnen met het handmatig verwijderen van de kleine begroeiingen van waternavel om hiermee nieuwe woekeringen te voorkomen. Hierin werken we samen met aannemers zoals Grienskip. Met de huidige middelen houden we de waternavel beheersbaar en kunnen we al enkele wateren als volledig schoon verklaren. Onze zorg zit nog wel bij de gebieden waar we geen eigenaar/beheerder van zijn en waar de waternavel niet bestreden wordt. Vanuit deze gebieden kan de waternavel zich weer verspreiden. Daarom voeren we hierover gesprekken met de gebiedsbeherende organisaties.

Rivierkreeft

We hebben in bepaalde gebieden geïnventariseerd of Amerikaanse rivierkreeften voorkomen en in welke aantallen. Deze inventarisatie loopt door in 2024. We volgen de landelijke ontwikkelingen in het onderzoek naar de effecten en handelingsperspectieven in het beheersen van Amerikaanse rivierkreeften. We zijn bezig met het opstellen van een notitie met handelingsperspectief en input voor een bestrijdingsplan voor Wetterskip Fryslân en verwachten dit deze zomer op te leveren.

Participatie

Inleiding

De zorg voor de fysieke leefomgeving is een collectieve verantwoordelijkheid. Samenwerking tussen overheden en participatie van inwoners en bedrijven in een gebiedsgerichte aanpak zijn daarom essentieel. Zoals we dat bijvoorbeeld doen bij het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en BOVi/blauwe drager. Door samen met de omgeving ons werk te realiseren, krijgen we tijdig de onderlinge belangen, meningen en creativiteit in beeld. Dit maakt de kwaliteit van ons werk beter en vergroot het draagvlak voor de maatregelen die we nemen.

Wat wilden we bereiken?

Participatiebeleid en-verordening

Hoe we de betrokkenheid gaan vormgeven in het nog vast te stellen beleid. De mate van invloed is maatwerk. De ruimte die we elkaar geven bij het realiseren van ons werk dient tijdig duidelijk te zijn. Het is daarom noodzakelijk dat we onze inspraakverordening aanpassen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opstellen en vaststellen nieuwe Inspraak- en participatieverordening

Voortgang maatregel

Gelijktijdig met het participatiebeleid is ook de aangepaste verordening voor besluitvorming voorgelegd en inmiddels vastgesteld.

Uitwerken en invoeren participatiebeleid

Voortgang maatregel

Het participatiebeleid is opgesteld en vastgesteld door het algemeen bestuur in de vergadering van 20 februari 2023. Voorafgaand aan deze besluitvorming hebben we het beleid voorgelegd aan een externe groep betrokkenen en daarna is het ter inspraak gelegd. Door het houden van diverse workshops en lezingen hebben we het beleid intern bekend gemaakt. Daarnaast is het gepubliceerd.

Wat wilden we bereiken?

Verkiezingen algemeen bestuur

Op 15 maart 2023 vinden de verkiezingen plaats voor het algemeen bestuur. Deze beschouwen we als geslaagd wanneer ze ordentelijk en rechtmatig zijn verlopen, de opkomst minstens vergelijkbaar is aan die van 2019 en het nieuwe bestuur voortvarend aan de slag kan.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Ondersteunen waterschapsverkiezingen maart 2023

Voortgang maatregel

De verkiezingen zijn goed en zorgvuldig verlopen. In totaal hebben 337.209 inwoners uit Fryslân en een deel van het Groninger Westerkwartier hun stem uitgebracht. Dat is een opkomstpercentage van 63,3%. In 2019 bedroeg dit nog 56,2%.

Aanbieden trainingsprogramma nieuw bestuur

Voortgang maatregel

Het nieuwe bestuur heeft een uitgebreid inwerkprogramma gehad. Er zijn verschillende excursies georganiseerd en via informatiebijeenkomsten zijn de nieuwe algemeen bestuursleden bijgepraat.

Wat wilden we bereiken?

Jongerenraad

Met het inrichten van een jongerenraad willen we jongeren de mogelijkheid bieden mee te denken over beleid en besluiten. Zo zorgen we ervoor dat het belang van komende generaties doorklinkt in wat we als waterschap vandaag doen. Jongeren zijn vaak onbevangen, hebben een heel andere kijk op de wereld en kunnen dat op een prikkelende en verfrissende manier verwoorden. Hun inbreng vergroot de kwaliteit van ons werk.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Jeugdpanel in de loop van 2023 operationeel

Voortgang maatregel

Op 13 april 2023 heeft het dagelijks bestuur besloten tot de oprichting van een jongerenraad. De jongerenraad kan het dagelijks bestuur gevraagd en omgevraagd adviseren over onderwerpen en besluiten die zij relevant acht. In september (start van het schooljaar) is de wervingscampagne gestart. Na een selectieprocedure zijn op 9 januari 2024 zeven leden van de jongerenraad geïnstalleerd door het dagelijks bestuur. De jongerenraad wordt in 2024 aangevuld met nog eens vijf leden. De zittingstermijn is twee jaar. Door jaarlijks voor de helft van de leden een nieuwe werving te starten wordt voorkomen dat de leden allemaal in één keer aftreden.

Innovatie en educatie

Inleiding

Door innovatie en educatie te combineren zorgen we dat het delen van kennis en innoveren hand in hand gaan. Vanuit de combinatie kunnen we beter zichtbaar maken wat we hebben geleerd en kunnen we deze kennis presenteren, delen en ontwikkelen. Zowel binnen als buiten onze organisatie. Daarnaast verwachten we dat deze geïntegreerde aanpak bevordert dat alle waterschappers hun werk met trots doen.

Wat wilden we bereiken?

Educatie

We werken actief samen met het onderwijs. Dat doen we onder andere via stages, afstudeerplekken, gastlessen en leerprojecten voor studenten en scholieren. De resultaten zijn voor zowel studenten als voor ons waterschap leerzaam. Ook bieden we educatieve excursies naar onze assets aan. Daarnaast werken we samen met andere waterschappen aan het ontwikkelen van educatiemateriaal voor het onderwijs. Binnen onze eigen organisatie werken we samen met andere projecten om inwoners te bereiken met educatieve doelen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Landelijk samenwerken aan educatiematerialen

Voortgang maatregel

Vanuit de themagroep educatieadviseurs van de Unie van Waterschappen werken we samen aan het ontwikkelen van les- en educatiematerialen. Afgelopen jaar is lesmateriaal over klimaatadaptatie voor het mbo ontwikkeld. Dit is voor mbo-docenten te vinden op www.waterschappen.nl. Verder hebben we met waterschap Drents Overijsselse Delta samengewerkt aan het educatiemiddel bouw je eigen stuw, een educatiemiddel/doe-activiteit wat ingezet kan worden bij evenementen en bliksemstages voor het primair onderwijs en onderbouw vmbo.

Samen met andere partners werken in het jongerenproject Water en Klimaat

Voortgang maatregel

Wetterskip Fryslân werkt al een paar jaar samen met de waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's, Drents Overijsselse Delta, de provincies Groningen, Drenthe, Fryslân, het technasium netwerk en IVN natuureducatie. Aan klas 2/3 van technasia scholen in de drie provincies wordt door middel van een gastles een projectopdracht aangeboden. In 2023 was dit de opdracht: 'bedenk een campagne en ontwikkel een product om het huishoudelijk afvalwater meer duurzaam en circulair te gebruiken'. Het project wordt met alle deelnemers (ongeveer 400 in totaal) afgesloten tijdens een slotevenement.

Organiseren gastlessen, projecten en excursies voor MBO-scholen

Voortgang maatregel

We organiseren veel gastlessen, van primair onderwijs tot en met het mbo. Voor het primair onderwijs- en onderbouw voortgezet onderwijs is dit vaak een gastles met het escaperoomspel Kraak de Klas. Leerlingen leren zo over de kerntaken van het waterschap, schoon, voldoende en veilig en klimaatverandering. Ook merken we dat aardrijkskunde docenten vaker een beroep op ons doen omdat water een verplicht onderdeel van het (vmbo) examen is. Bij het mbo werken we veel samen met het mbo Life Sciences, Tweedejaarsstudenten lopen stage, 1x per week tien weken lang bij de rayonbeheerders. In 2023 hebben we in samenwerking met CIV Water een hackathon georganiseerd over afvalwater.

Aanbieden om excursies op onze assets te boeken

Voortgang maatregel

We hebben er belang bij dat de inwoners van ons beheergebied op de hoogte zijn van onze visie op de toekomst. Assets vormen didactisch gezien de meest ideale leeromgeving om het waterbewustzijn te vergroten.

Er kwamen in 2023 46.360 bezoekers naar het Woudagemaal. Dit is het hoogste aantal bezoekers dat we tot nu toe hebben ontvangen.

Er zijn allerlei evenementen georganiseerd om het waterbewustzijn te vergroten. Zo hebben we in de schoolvakanties kinderactiviteiten georganiseerd en verschillende draaidagen georganiseerd. We deden met mee aan de Open Museum Maand, de Nationale Molen -en Gemalendag en aan Open Monumentendag.

We hebben gevierd dat het Woudagemaal in 2020 (coronajaar) 100 jaar oud is met de voorstelling Floed en we vierden dat het Woudagemaal 25 jaar op de Unesco Werelderfgoed staat. Daartoe hebben we een podcastserie en een nieuw educatief programma ontwikkeld. Ook zijn er in dit kader diverse activiteiten georganiseerd in december 2023.

Ook op andere assets werken we aan het toegankelijk maken voor bezoekers. Dit geldt bijvoorbeeld voor het Hoogland-gemaal. We hebben QR-codes (met storytelling) aangebracht bij de gemalen De Heining, Roptazijl, Noordergemaal en Hoogland.

Wat wilden we bereiken?

Innovatieprogramma

Vanuit ons innovatieprogramma ontwikkelen en financieren we projecten die een bijdrage leveren aan de (water)technologische en sociale vernieuwing. Binnen het programma onderscheiden we vier thema's:

1. duurzaamheid en kringlopen
2. innovaties in het watersysteem
3. optimaliseren zuiveren
4. sociale en maatschappelijke innovatie

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opstarten verschillende innovatieprojecten

Voortgang maatregel

Het gehele innovatiebudget is nagenoeg opgegaan aan bijdragen aan verschillende innovatieve projecten. Er is onder andere bijgedragen aan een onderzoek naar ferraat en aan de slibhub in Lauwersoog. Verder hebben we meegedaan aan de projecten: systeemkeuze waterketen Spoordok, sluiting nutriënten kringlopen en PHA2USE (bioplastics uit afvalwater). Daarnaast deden we ook nog mee aan tal van kleinere innovatieve projecten.

Het PHA2USE project heeft een drietal prijzen ontvangen. Een top3 notering voor de beste overheidsinnovatie, De Circular Award Public-prijs en onlangs de European Public Sector Award.

Samenwerken met kennisinstututen aan onderzoeksprogramma's

Voortgang maatregel

Er is een samenwerking aangegaan met Wetsus, waarbij we deelnemen aan twee onderzoeksthema's. Met Van Hall Larenstein is de Wetterdeal afgesloten, een overeenkomst met het lectoraat van de hogeschool. Via de Wageningen University & Research dragen we bij aan een onderzoek naar klimaatrobuust waterbeheer Friese zandgronden en laag Nederland. Verder werken we samen met de Rijksuniversiteit Groningen en NHL Stenden. Dit is er allemaal erop gericht om samen aan toegepast wetenschappelijk onderzoek te doen, maar ook praktijkgerichte onderzoeksopdrachten uit te (laten) voeren.

Wat wilden we bereiken?

Internationale samenwerking

Het programma Blue Deal heeft één duidelijk doel: in 2030 20 miljoen mensen wereldwijd aan schoon, voldoende en veilig water helpen. De waterschappen stellen zich daarbij op als een partner die helpt bij het zoeken naar oplossingen. We leren over en weer, waardoor ook de Nederlandse waterbeheerders hun werk kunnen blijven verbeteren. Wetterskip Fryslân is penvoerder van en levert een bijdrage aan het internationale samenwerkingsprogramma Blue Deal Mozambique. Het programma ondersteunt de drie Mozambikaanse waterschappen om hun taken op het gebied van planning en boekhouding, waterveiligheid, watervoorziening en waterkwaliteit te verbeteren. Naast de Blue Deal is Wetterskip Fryslân partner in het project Iwamamba. Doel is om het grondwaterbeheer in een deelgebied van het waterschap ARA Sul (één van de drie Mozambikaanse waterschappen) te verbeteren. Wij leveren hiervoor de expertise. Om medewerkers op te leiden voor inzet in internationale projecten neemt een medewerker deel in het zogenaamde KIWI programma (looptijd september 2022 tot augustus 2024).

Wat hebben we daar voor gedaan?

Ondersteunen Blue Deal programma Mozambique, inclusief gemeente Beira op het gebied van sanitatie en stedelijk waterbeheer

Voortgang maatregel

In 2023 is de tweede fase (2023-2030) van het Blue Deal partnership Mozambique gestart. We geven ondersteuning op verschillende vakgebieden: boekhouding, planning & control, verbetering waterkwaliteit, verbetering waterverdeling, risicovermindering overstrooming en institutionele ontwikkeling Beira SASB/VNG. Dit is gedaan in de vorm van diverse workshops, trainingen en met behulp van financiële ondersteuning en consultants waar nodig. Deze inzet is gepleegd door de volgende waterschappen: Wetterskip Fryslân (penvoerder), Hunze en Aa's, Vechtstromen, Rijn & IJssel, Vallei & Veluwe en de Dommel. Ook de Unie van Waterschappen heeft bijgedragen aan deze inzet. De gemaakte onkosten worden volledig vergoed door een rijksbijdrage (ministeries). In juni 2023 was de jaarvergadering over de voortgang van de partnerschapsactiviteiten met de directies van de drie Mozambikaanse waterbeheerorganisaties (ARA's).

Ondersteunen ARA Sul, Mozambique bij monitoring grondwatersysteem, vergunningverlening, verbeteren infiltratie en opstellen grondwaterbeheerplan.

Voortgang maatregel

Wij zijn partner in het project en zetten tijd en geld in conform de gemaakte afspraken met bestuur en management.

Exploitatie

In onderstaande tabel staat de voortgang van de realisatie van de beleidsmaatregelen. Iedere beleidsmaatregel wordt verder toegelicht.

bedragen x € 1.000

Strategie & omgeving	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting	Verschil actuele begroting - Jaarrekening 2023
	9.965	10.662	10.502	696
Eindtotaal	9.965	10.662	10.502	696

Toelichting op exploitatieresultaat jaarrapportage 2023

Subsidie FPLG (€ 490.000 voordelig)

In juli 2023 is onder regie van de provincie het FPLG opgeleverd aan het ministerie. Het opstellen van het FPLG heeft ook van het waterschap veel ambtelijke inzet gevergd. Het Rijk heeft als de compensatie voor deze inzet twee subsidieregelingen in het leven geroepen. Op beide regelingen is een beroep gedaan. De 'regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen' heeft € 300.000 uitgekeerd. De resterende uren ten bedrage van € 190.000 zijn via de provincie gedeclareerd op basis van de 'regeling specifieke uitkering voorbereidingskosten landelijk gebied'. De ontvangsten waren bij de begroting niet voorzien.

Projecten klimaat adaptatie (€ 120.000 voordelig)

De projecten voor klimaatadaptatie komen steeds beter van de grond. Maar het is echter een groeitraject waarbij het budget (nog) niet volledig benut kan worden. Er zijn genoeg projecten, alleen vergen die veel voorbereiding. Daardoor worden ze later uitgevoerd. Voor 2023 is er een onderbesteding van € 120.000.

Werkzaamheden in eigen beheer (€ 120.000 voordelig)

Werkzaamheden in het kader van de BOVi en de KRW hebben we eenvoudiger en goedkoper uitgevoerd door dit met de inzet van eigen personeel te doen in plaats van inhuur van consultants. Hierdoor is € 120.000 bespaard.

Investerings

bedragen x € 1.000

Opgave Strategie en Omgeving	Begroot krediet		Verstrekkings 2023		Verschil	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
Zonnepanelen 2e tranche	4.450	4.450	0	0	4.450	4.450
Subtotaal Opgave Strategie en Omgeving	4.450	4.450	0	0	4.450	4.450

Het restant van het krediet voor 'Zon op rwzi's' is niet gebruikt omdat de mogelijkheden voor nog meer zonnepanelen op de rwzi's te leggen beperkt zijn. Met de begroting 2024 is dit krediet gekoppeld aan het krediet voor klimaatmitigatie. Deze middelen zetten we dan in voor maatregelen om uitvoeringsprojecten klimaatneutraal te maken. Daarbij wordt ook gekeken naar de mogelijkheden van cofinanciering.

Risico's

Er zijn in de begroting geen risico's opgenomen die betrekking hebben op de opgave Strategie en Omgeving.

In 2023 is de netcongestie toegenomen, ook in ons werkgebied. Netcongestie heeft ervoor gezorgd dat we niet altijd eigen opgewekte energie hebben kunnen terugleveren. Dit risico heeft een negatieve impact op ons doel om energieneutraal te zijn.

Er zijn in 2023 geen incidenten geweest.

Opgave Assetmanagement

Portefeuillehouder: Frank Jorna

Beleidsvelden

- Aanleg en onderhoud waterkeringen
- Inrichting en onderhoud watersystemen

Terugblik ontwikkelingen en trends

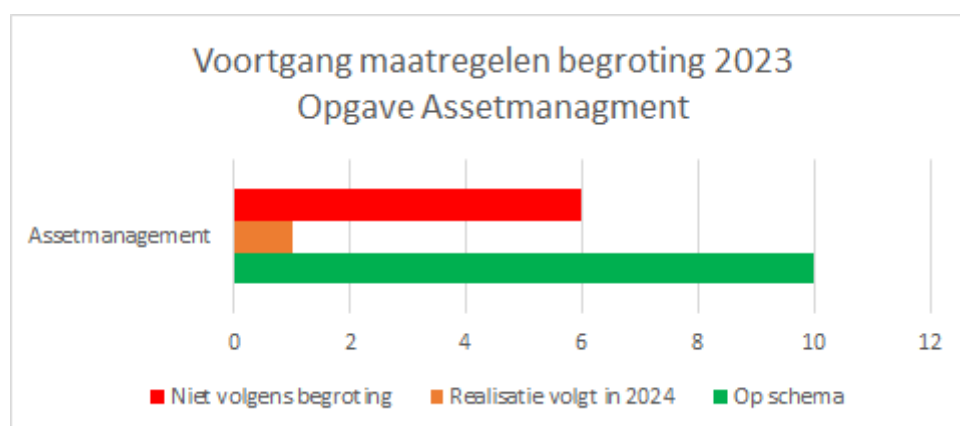
De basis van assetmanagement is goed inzicht in ons areaal. Waar bevinden de assets zich, wat is hun conditie en onderhoudshistorie, welke beheerplannen zijn nodig voor instandhouding en hoe zijn processen en datamanagement georganiseerd? We richten ons op het verbeteren van processen, het optimaliseren van data, het doorontwikkelen van inzicht in de kosten, het areaal op orde brengen en het doorontwikkelen van het onderhoudsproces.

De legger (vastgesteld vanuit de Waterwet en de Waterschapswet) omvat de tekeningen en documenten waarop het hele werkgebied van ons waterschap staat. We gebruiken de legger om het gebied te beheren en te onderhouden en daarvoor is het van belang dat de gegevens op de legger actueel zijn. In 2023 stellen we, net als in 2022, de wijzigingen in de legger vast. In dat verband werken we samen met de gemeenten aan het opstellen van de bijbehorende beleidsregels voor stedelijk water. Verder brengen we oeverconstructies in kaart en leggen we de natuurvriendelijke assets vast. Een andere actuele ontwikkelingen is de uitwerking van het strategisch assetmanagement plan. Dat is begin 2023 door het bestuur vastgesteld. Daar staan de activiteiten in die de komende jaren nodig zijn om assetmanagement verder te implementeren, zoals bijvoorbeeld de uitwerking van de risicomatrix.

Bij het assetmanagement gaan we uit van de duurzame doelen van Wetterskip Fryslân voor het zo slim mogelijk omgaan met energie- en materiaalgebruik.

Samenvatting realisatie beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel is de voortgang van de realisatie van de beleidsmaatregelen weergegeven. Iedere beleidsmaatregel wordt verder toegelicht.

Wat wilden we bereiken?

Verbeteren proces beheer & onderhoud rwzi's

Door het eenduidig vastleggen en ontsluiten van processen ontstaat een gezamenlijk beeld, eigenaarschap, inzicht in elkaars werk en een fundament voor verbeteren. In 2022 zijn we aan de slag gegaan met het verbeteren en standaardiseren van het proces van het beheer en onderhoud. Hier gaan we de komende jaren mee door om te zorgen dat de basis op orde komt. Daarna kunnen we vervolgstappen zetten, zoals het verbeteren van de preventieve werkorders en het verzamelen en ordenen van informatie in assetdossiers. Resultaten van inspecties op rwzi's zijn beperkt en niet-uniform vastgelegd. Dit maakt het plannen en prioriteren van inspecties en onderhoud lastig. Dit willen we verbeteren door een meer uniforme aanpak te introduceren. Met een goede vastlegging in het onderhoudsmanagementsysteem kunnen we een betere afweging maken tussen kosten en bedrijfszekerheid.

Wat hebben we daar voor gedaan?

We starten met het vastleggen van de installatieonderdelen van de rwzi's.

Voortgang maatregel

We zijn begonnen met de vastlegging van de installatieonderdelen. Dit houdt in dat we de vastgelegde informatie toetsen op de locatie. Tijdens de toetsingsgesprekken leggen we ook de risico's vast van de locatie onderdelen.

Wat wilden we bereiken?

Continu legger

In 2022 is de legger vastgesteld. Deze vaststelling gebeurt periodiek waarbij we alle wijzigingen sinds de vorige leggervaststelling meenemen. Deze leggervaststelling is van belang voor de komst van de Omgevingswet. En voor de overgang naar een 'continu legger' waarbij we wijzigingen sneller en vaker verwerken. We passen de processen zo aan dat het mogelijk is om minimaal 1x per jaar een legger vast te stellen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

We werken de legger minimaal twee keer bij en leggen hem vast

Voortgang maatregel

De legger is in september 2023 vastgesteld. Door een efficiënt en duidelijk werkproces en de frequentie van 1x per jaar is de leggervaststelling zeer soepel verlopen en regulier werk geworden. Met een jaarlijkse vaststelling houden we de legger up-to-date, wat zowel voor medewerkers als inwoners duidelijkheid biedt.

Wat wilden we bereiken?

Stedelijk water

Bij stedelijk water gaat het om alle waterstaatswerken in stedelijk gebied. Met de gemeenten maken we afspraken over het overnemen van het onderhoud van de wateren en assets in het bebouwd gebied. Deze afspraken nemen we op in de legger. Voor het onderhoud dat gemeenten nog zelf uitvoeren, krijgen ze een financiële vergoeding. Informatie over het onderhoud van het stedelijk water, nemen we in het beheerregister op. We beoordelen welke gegevens nodig zijn en richten de werkprocessen voor actuele data opnieuw in. Dit alles doen we in goede samenwerking met gemeenten op ambtelijk en bestuurlijk niveau.

Wat hebben we daar voor gedaan?

We laten de beleidsregels voor stedelijk water vastleggen

Voortgang maatregel

De beleidsregels legger bebouwd gebied zijn in concept klaar. Het dagelijks bestuur kan in het tweede kwartaal van 2024 besluiten dat de concept beleidsregels besproken kunnen worden met de gemeenten in het Gemeentelijk Ambtelijk Water Overleg (GAWO). De gemeenten willen graag bij de beleidsregels betrokken worden voordat deze door het waterschap in de inspraak zullen worden gebracht. De beleidsregels legger bebouwd gebied hebben een nauwe relatie met de overeenkomst stedelijk water. Op grond van deze overeenkomst krijgen gemeenten een vergoeding voor het uitvoeren van het onderhoud in het bebouwd gebied. Na de vaststelling van de beleidsregels wordt de legger per gemeente (gefaseerd) aangepast.

Wat wilden we bereiken?

Waterkeringen

Voor de primaire en secundaire keringen gaan we de data op orde brengen. Daarmee voldoen we aan onze wettelijke zorgplicht.

Wat hebben we daar voor gedaan?

We implementeren de processen voor de onderdelen inspecteren en beoordelen. We vullen de ontbrekende data in het beheerregister van de RWK en LWK aan.

Voortgang maatregel

Voor de primaire keringen zijn door langdurige ziekte werkzaamheden blijven liggen. Vanaf 1 maart 2024 hervatten we de werkzaamheden en verwachten dat deze actie in 2024 wordt afgerond.

We leggen in het beheerregister oeverconstructies ten behoeve van vaarwegen vast.

Voortgang maatregel

De voorbereiding van de inmetingen zijn getroffen. De inmetingen doen we in 2024 en 2025 plaats. Op basis daarvan worden de beheerregisters aangevuld.

Wat wilden we bereiken?

Natuurvriendelijke assets

Op dit moment ontbreken in de legger de natuurvriendelijke Zone-assets (NVZ). Dit zijn voorzieningen die in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn aangelegd om de ecologische waterkwaliteit te verbeteren. Denk aan natuurvriendelijke oevers en vispassages in luwe ondiepe waterzones. Al deze voorzieningen zijn onderdeel van het watersysteem en daarom moeten ze als een waterstaatswerk worden opgenomen in de legger en in het beheerregister.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opnemen 'natuurvriendelijke zone-assets' in de legger en vaststellen van de legger

Voortgang maatregel

De beleidsregels integrale legger moeten eerst worden aangepast en vastgesteld door het algemeen bestuur. Dat is gebeurd in de vergadering van het algemeen bestuur van 19-12-2023. De feitelijke leggervaststelling gebeurt in het tweede kwartaal van 2024.

Vorbereidingsopdracht voor de inventarisatie van alle walbeschoeiingen en overige oeverconstructies langs vaarwegen in de Friese boezem

Voortgang maatregel

In het verlengde van de toedeling oevers vaarwegen staat in een samenwerkingsovereenkomst dat alle partijen een inventarisatie uitvoeren van de technische staat van de arealen die per partij worden toebedeeld. Voor Wetterskip Fryslân is deze inventarisatie in 2023 en begin 2024 voorbereid. Op basis hiervan wordt in 2024 een marktuitvraag gedaan om van het gehele areaal de technische staat vast te stellen. De uitvoering hiervan vindt plaats in 2024 en in 2025.

De digitale infrastructuur gereed maken voor verwerking in het GIS met aanvullingen in het beheerregister

Voortgang maatregel

De digitale voorbereidingen voor deze Leggervaststelling van de natuurvriendelijke zones (NVZ-assets) zijn klaar.

Wat wilden we bereiken?

Toezicht schouwwateren

We hebben steeds vaker te maken met periodes van droogte of juist met hevige regenval. Waterlopen die goed onderhouden zijn, in lijn met het vastgestelde ecologische ambitieniveau, zijn belangrijker dan ooit. Naast het onderhouden van onze hoofdwateren voeren we ook jaarlijks toezicht uit op het onderhoud van schouwwateren door eigenaren. Bij het toezicht zetten we slimme technieken in, zodat we het toezicht duurzaam en kosteneffectief kunnen blijven uitvoeren. Denk daarbij aan het inzetten van kunstmatige intelligentie (GeoAI). Hiermee kunnen we (gedeeltelijk) op basis van lucht- of satellietbeelden toezicht houden.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Besluitvorming en implementatie GeoAI. Ontwerp en implementatie schouwzaaksysteem

Voortgang maatregel

Afgelopen najaar is in zeven rayons in het noordoosten van Friesland GeoAI toegepast voor de schouw. Alhoewel het artificial intelligence model verbeterd is ten opzichte van voorgaande jaar liepen we dit jaar tegen meer praktische problemen aan. De inwinning van luchtfoto's liep vertraging op door het slechte weer, extreem hoge waterstanden en vlieg oefeningen van de luchtmacht wanneer het weer wel even goed was. Een technisch probleem bij onze leverancier van de luchtfoto's leidde tot verdere vertraging en tot deels slechtere kwaliteit luchtfoto's. De technologie heeft veel potentie maar afgelopen jaar werd ook duidelijk dat strakke tijdsgebonden processen als de schouw hiermee op gespannen voet staan. Uit een binnenkort nog te houden evaluatie volgt verdere besluitvorming.

Wat wilden we bereiken?

Doorontwikkelen inzicht kosten

We willen dat de assets ook in de toekomst een betrouwbare infrastructuur blijven vormen. Daarom is het van belang de vervangingswaarde ervan regelmatig te actualiseren. In 2022 is de totale vervangingswaarde van de bestaande assets berekend op ongeveer € 3,3 miljard. De totale vervangingswaarde zegt iets over omvang van de toekomstige vervangingsinvesteringen die nodig zijn. Welke investeringskosten we uiteindelijk maken, hangt af van de prestaties die we moeten en willen leveren en de risico's die we daarbij willen accepteren (de driehoek prestatie-risico-kosten waar assetmanagement op gebaseerd is).

Wat hebben we daar voor gedaan?

Kostenontwikkelscenario's voor sifons

Voortgang maatregel

De conclusies van de notitie vervangingswaarde infrastructuur Wetterskip Fryslân zijn in het voorjaar ingebracht op de informatieve bijeenkomst van het algemeen bestuur. Vervolgens is de notitie geaccepteerd als één van de bouwstenen voor de financiële strategie. Voorafgaande aan de begrotingsbehandeling is hierover uitgebreid extern gecommuniceerd. In de begroting voor 2024 zijn onder andere middelen gereserveerd voor concreet onderzoek naar de conditie van verschillende grotere sifons om betere prognoses te kunnen maken voor toekomstige vervanging. Deze prognoses worden voorbereid met behulp van de assetmanagementmethodiek, waarin afwegingen worden gemaakt tussen kosten, prestaties en risico's.

Wat wilden we bereiken?

Telemetrie

Veel assets zijn geautomatiseerd en via datalijnen met ons netwerk verbonden. Via dit zogenoemde 'telemetrienetwerk' zijn beheerders in staat op afstand assets te monitoren en te bedienen. Providers van de vaste en mobiele netwerken voeren de komende jaren vernieuwingen door. Denk aan het vervangen van 2G en 3G door 4G en 5G. Dit betekent overigens niet dat onze assets ineens niet meer werken. Wel dat voor assets die gebruik maken van die netwerken geen controle en bediening op afstand meer mogelijk is. Onze beheerders moeten dan vaker de assets bezoeken. Dit kost meer tijd en er is meer personeel nodig. Daarom investeren we de komende jaren in het telemetrienetwerk.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Start vervangen van 2G- en 3G- units en afronden van de uit gefaseerde telemetrie-units

Voortgang maatregel

De einddatum voor het uit faseren van 2 en 3G staat op dit moment op 1 december 2025. Voor die datum moet er nog een groot aantal telemetrie-units worden vervangen. Afgelopen jaar 2023 waren er veel leveringsproblemen. Dit lijkt zich nu wat te stabiliseren, de meeste materialen zijn binnen of worden binnenkort geleverd. Het project is inmiddels in 2024 gestart.

Wat wilden we bereiken?

Woudagemaal fossielvrij

In het coalitieakkoord staat dat het Woudagemaal vanaf 2023 fossielvrij is. In 2022 is op basis van proeven geconcludeerd dat het Woudagemaal op de fossielvrije brandstof HVO 100 kan draaien. Het prijsverschil met reguliere, niet-fossielvrije stookolie is groot. We zetten in op HVO 100 als brandstof voor het Woudagemaal.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Woudagemaal draait op fossielvrije brandstof

Voortgang maatregel

Het Woudagemaal draait sinds oktober 2022 op HVO-100, een fossielvrije brandstof. Deze brandstof levert tot 90% reductie van uitstoot van broeikasgassen ten opzichte van fossiele brandstoffen gedurende de gehele levenscyclus.

Wat wilden we bereiken?

Assets beveiligen tegen digitale criminaliteit

De toegangsbeveiliging van (riool)gemalen met telemetrie voldoet niet aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Daarnaast is het toegangssysteem van het hoofdkantoor en de rwzi's aan het eind van zijn levensduur.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Toegangsbeveiliging (riool)gemalen vervangen

Voortgang maatregel

De toegangsbeveiliging van het hoofdkantoor en de rioolwaterzuiveringen is aangepast en voldoet aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De aanpassing van de toegangsbeveiliging van de rioolgemalen en poldergemalen (totaal 1300 stuks) wordt in het eerste kwartaal van 2024 afgerond.

Wat wilden we bereiken?

Procesautomatisering

Procesautomatisering zorgt ervoor dat we onze assets optimaal kunnen bedienen en monitoren. Een goede en toekomstbestendige inrichting van onze procesautomatisering is essentieel voor de continuïteit van ons zuivering- en watersysteemproces. Onze procesautomatisering richt zich nu met name op de dagelijkse operationele processen. Maar de infrastructuur (servers, PLC's) is verouderd en van een programmatische aanpak voor de vervanging van hardware en software is op dit moment geen sprake.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Plan van aanpak opstellen doorontwikkelen onderhoudsproces

Voortgang maatregel

De doorontwikkeling van het onderhoudsproces heeft geresulteerd in twee visies een voor de procesautomatisering (PA) en één voor de verdere ontwikkeling van de onderhoudsteams. Beide visies zullen in 2024 ter besluitvorming worden gebracht al vorens ze worden geïmplementeerd.

Wat wilden we bereiken?

Vorraadsysteem en planning

Een goed voorraadsysteem is een belangrijke prioriteit van assetmanagement. Als we inzicht hebben in voorraadbeheer en planning kunnen we goed sturen op kosten en op continuïteit van de assets.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Keuze inrichting ICT systemen

Voortgang maatregel

De keuze voor het inrichten van het ICT systeempakken we op binnen het grotere traject Maximo 3.0. De implementatie van de planningsmodule en het inrichten van een strakke PDCA cyclus valt ook in het Maximo 3.0 project. We zijn nu alleen met het stuk voorraadbeheer begonnen, omdat de inrichting van de planningsmodule technisch nog niet mogelijk was.

Implementatie van voorraadbeheer

Voortgang maatregel

In 2023 is de basisinrichting van voorraadbeheermodule voor werkplaats Joure afgerond. Dit wordt in het eerste kwartaal van 2024 uitgevoerd.

De voorraadbeheermodule op locatie Leeuwarden wordt in de loop van 2024 ingericht en begin 2025 uitgevoerd.

Exploitatie

bedragen x € 1.000

Assetmanagement	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting	Vershil actuele begroting - Jaarrekening 2023
	2.845	2.825	2.931	-20
Eindtotaal	2.845	2.825	2.931	-20

Toelichting op exploitatieresultaat jaarrapportage 2023

Brandstof materieel (€ 200.000 nadelig)

De brandstofkosten voor materieel overstijgen de begroting, voornamelijk als gevolg van de prijsstijging en de opslag voor inkoop van duurzame brandstof. De overschrijding viel nog hoger uit dan in de eerste voortgangsrapportage was voorzien.

Beheerregister waterlopen en kunstwerken (€ 100.000 voordelig)

De prioriteit lag en ligt bij de vervanging van het GIS systeem, genaamd Bleau DAMO. De gegevensbeheerders zijn hier veel tijd aan kwijt om input te leveren aan de ontwikkeling van het nieuwe product. Hierdoor zijn een aantal werkzaamheden voor assets en waterlopen naar de langere termijn geschoven. In 2024 krijgen we weer ruimte om achterstanden in te lopen. Hierbij maken we gebruik van ondersteuning van externen.

Toegang bedrijfsgebouwen (€ 100.000 nadelig)

In 2023 is (achterstallig) onderhoud uitgevoerd aan de toegangsdeuren van onze bedrijfsgebouwen om deze geschikt te maken voor het nieuwe digitale toegangssysteem. De kosten voor aanpassing van het oude hang- en sluitwerk worden onttrokken aan de bestemmingsreserve.

Onderhoudsprojecten (€ 200.000 voordelig)

In het najaar is een inhaalslag uitgevoerd om de besturingsinstallaties van de RWZI's Warns en Drachten te updaten. Hierdoor komen minder personeelskosten ten laste van de exploitatie.

Investerings

Deze opgave heeft geen investeringen.

Risico's

De risico's met betrekking tot de opgave Assetmanagement zijn in kaart gebracht. Er zijn in de rapportageperiode geen nieuwe risico's ontstaan met betrekking tot de opgave Assetmanagement.

Opgave Keringen

Portefeuillehouder: Frank Jorna

Beleidsvelden

- Aanleg en onderhoud waterkeringen
- Inrichting en onderhoud waterwegen en havens
- Planvorming

Terugblik ontwikkelingen en trends

Als Wetterskip Fryslân hebben we ook dit jaar gewerkt aan de bescherming tegen overstromingen langs de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer. Onze verantwoordelijkheden omvatten het beheer en onderhoud, de beoordelingen en het versterken van dijken, duinen en sluizen.

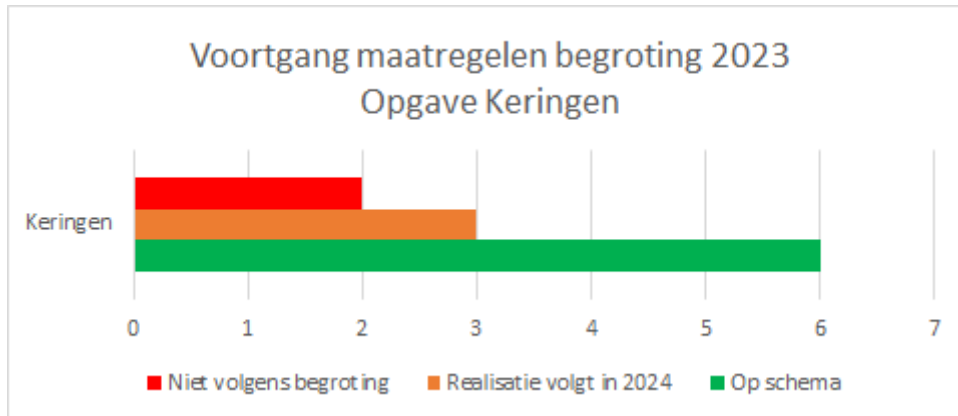
We werken bewust aan het verbinden van alle maatschappelijke opgaven uit het gebied. De opgave verbreedt van het uitwerken van een technische dijk naar een multifunctionele oplossing voor over honderd jaar. We erkennen de publieke en vaak meervoudige functie van onze dijken en duinen. Dit betekent dat steeds vaker een beroep wordt gedaan om initiatieven te adviseren en te toetsen.

Het werken aan keringen wordt steeds complexer en daardoor duurder. Dat blijkt uit onze eigen cijfers aan het algemeen bestuur en uit de verslagen van het HWBP aan de Tweede Kamer.

Onder de noemer 'zorgplicht centraal' wordt steeds meer om een systematische manier van werken gevraagd. Het gaat er dan om dat we alle facetten van onderhoud, toetsing en versterking goed doen en navolgbaar vastleggen; zoals een professioneel beheerder betaamt. Deze wettelijke plicht krijgt landelijk steeds meer aandacht.

Samenvatting realisatie beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel is de voortgang van de realisatie van de beleidsmaatregelen weergegeven. Iedere beleidsmaatregel wordt verder toegelicht.

Wat wilden we bereiken?

Beheer en onderhoud van dijken

Dijken, duinen, sluisen, gemalen, uitwateringsduikers en inlaten langs de Noordzee, Waddenzee en het IJsselmeer moeten veilig zijn voor in het stormseizoen dat op 1 oktober begint. Alle werkzaamheden die daarvoor nodig zijn, vallen onder onze ‘instandhoudingsopgave’ en zijn onderdeel van onze zorgplicht. Zo herstellen we eventuele schade aan de dijk na het stormseizoen. Denk aan het herstellen van slechte delen van de asfaltglooiing. Verder onderhouden we de dijk door het beweiden met schapen. Ook houden we de graszoden op de dijk in goede staat.

We inspecteren de keringen volgens ons inspectieplan. Eventuele onvolkomenheden leggen we vast. Ook bepalen we wanneer herstel moet plaatsvinden. Daarbij maken we een afweging aan de hand van urgentie en risico’s. Voordat het stormseizoen begint, testen we de sluitingsprotocollen voor de assets in de praktijk. Ook actualiseren we de bestrijdingsplannen voor hoogwater en controleren we het dijkbewakingsmaterieel en de hoeveelheden noodmaterialen. Voldoet de waterkering niet meer aan de normen, dan nemen we voorlopige maatregelen tot we de waterkering structureel kunnen verbeteren. Als onderdeel van de opgave Assetmanagement werken we continue aan het op orde krijgen én houden van ons (digitale) datamanagementsysteem.

De dijk krijgt steeds vaker ook een publieke functie. Door deze ontwikkeling hebben we vaker overleg met initiatiefnemers van activiteiten. We staan dit vaak toe mits de activiteit geen gevolgen heeft voor de veiligheid, het beheer en/of onderhoud van de dijk, het geen commerciële activiteit is en de onderhoudskosten niet toenemen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Rapportage zorgplicht 2022 afronden

Voortgang maatregel

We hebben door personele uitval de de rapportage waterveiligheid over het jaar 2022 niet tijdig kunnen opleveren. De rapportage zorgplicht is inmiddels weer goed belegd en we hebben een inhaalslag gemaakt. De rapportage waterveiligheid over de jaren 2022 en 2023 bieden we in het eerste kwartaal van 2024 aan. Tegelijk gaan we in 2024 werken met het landelijk ontwikkelde dashboard zorgplicht. We verwachten dat hiermee de kwaliteit van de uitvoering van de zorgplichtactiviteiten verder wordt aangescherpt.

De veiligheid van de dijken is overigens gegarandeerd. Zie de paragraaf hieronder.

Memo Klaar voor het stormseizoen is klaar voor 15 december 2023

Voortgang maatregel

De primaire keringen zijn allemaal gecontroleerd en zijn in een goede conditie het stormseizoen ingegaan. Geconstateerde gebreken uit de voorjaarsinspectie, die voor het stormseizoen moesten worden hersteld, zijn allemaal hersteld. De gebreken hadden vooral te maken met:

- het vastleggen van een deel van de strekdam bij It Skoar bij Ternaard.
- herzetten van basaltzuilen en het inwassen van voegen in de verharde glooiingen.
- herstel van de grasmat op diverse kale plekken op de kering.
- herstel van scheuren in het asfalt en het deels vervangen van slecht asfalt.
- het herstel van graafschade van konijnen in de Waddenzeekering op Terschelling.
- het herstel van graafschade van dassen op de IJsselmeerkering.

Daarnaast zijn alle calamiteitenplannen up-to-date gemaakt en hebben we op de vaste wal en op alle eilanden een dijkwachtoefening georganiseerd. Tot slot zijn voor alle assets proefsluitingen uitgevoerd met eigen mensen of in samenwerking met andere overheden.

Wat wilden we bereiken?

Beoordeling waterveiligheid primaire waterkeringen

Als beheerder beoordelen we of onze primaire waterkeringen voldoen aan de geldende veiligheidseisen. De beoordeling is onderdeel van de wettelijke zorgplicht. We zorgen ervoor dat we de primaire waterkeringen tijdig aanpassen aan nieuwe technische inzichten of aan veranderende klimaatomstandigheden. De Omgevingswet vereist continu inzicht in de overstromingsrisico's van de primaire keringen. Elke 12 jaar moeten we een beoordeling uit hebben gevoerd. In 2022 is de vorige cyclus afgerond. Vanaf 2023 start de volgende beoordelingscyclus van 12 jaar die tot 2035 gaat lopen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Plan van aanpak beoordelingscyclus 2023-2035 voor de zomer door DB vastgesteld

Voortgang maatregel

Het datamodel van ons waterschap is gevuld met alle beschikbare gegevens uit de beoordelingscyclus die in 2023 is afgerond. Voor de beoordelingscyclus 2023-2035 is de 12-jarige planning van ons te beoordelen areaal klaar. We richten ons de eerste jaren op de primaire waterkeringen die in de voorgaande cyclus een voorlopig oordeel hebben gekregen. Het plan van aanpak voor de beoordeling 2023-2035 stellen we op, zodra het nieuwe beoordelingsinstrumentarium (BOI2023) geheel beschikbaar gesteld is door het Rijk. Omdat we van het Rijk afhankelijk zijn, hebben we het beoogde plan van aanpak niet kunnen formaliseren. We verwachten dit in 2024 wel te kunnen doen. In 2023 hebben we vooruitlopend op het kader, zaken uitgevoerd of voorbereid, zodat we effectief van start kunnen gaan met het BOI2023.

Wat wilden we bereiken?

Overname primaire waterkeringen Waddeneilanden

In het bestuursakkoord water uit 2011 is afgesproken, dat primaire waterkeringen die gebieden beschermen waar het waterschap beheerder is, in beheer komen bij datzelfde waterschap. Voor ons waterschap gaat het om de overdracht van de waterkeringen op Vlieland, Terschelling en Ameland van Rijkswaterstaat naar Wetterskip Fryslân.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Uitwerkingsvoorstel overdracht opstellen

Voortgang maatregel

We geven invulling aan de verplichtingen uit het bestuursakkoord water. Er is gestaag voortgang geboekt op de uitwerking van de overname van de primaire keringen op de Waddeneilanden. De samenwerking met Rijkswaterstaat verloopt goed, waarbij ook intensieve discussies worden gevoerd. Deze spitsen zich voornamelijk toe op de wijze waarop de onderzoeken naar toekomstige investeringen in de primaire keringen moeten worden ingericht. De discussies vragen meer tijd dan verwacht. De intentieovereenkomst en het uitwerkingsplan zijn daarom vertraagd. In 2024 leggen we ze voor aan het dagelijks bestuur en algemeen bestuur en Rijkswaterstaat. De uiteindelijke overeenkomst, waarin alles wordt vastgesteld, verwachten we begin 2025.

Wat wilden we bereiken?

Versterken primaire waterkeringen via het Hoogwaterbeschermingsprogramma

In 2050 moeten alle primaire waterkeringen in Nederland voldoen aan de nieuwe veiligheidsnormen. De opgave Primaire keringen is zo te beschouwen als één grote opgave onder de noemer van klimaatadaptatie. Om dit te bereiken werken alle waterschappen en Rijkswaterstaat samen in het landelijke HWBP.

In heel Nederland gaat het om 1.500 kilometer aan dijken en 500 sluzen en gemalen. Voor Wetterskip Fryslân gaat het om 181,5 kilometer dijk. De 12-jaarlijkse beoordeling maakt duidelijk welke dijksecties en/of assets zijn afgekeurd. De landelijke alliantie programmeert de voorbereiding en uitvoering van deze projecten vervolgens op basis van urgentie. Het algemeen bestuur besluit over de inhoudelijke uitwerking en stelt kredieten beschikbaar.

De HWBP-versterkingsprojecten hebben een grote impact op de omgeving. Dijkversterking is vaak een vliegwieltje in de omgeving; in de planvorming wordt, daar waar mogelijk, ook gewerkt aan opgaven op het gebied van leefbaarheid, circulariteit, natuur, landbouw, recreatie en toerisme. Omdat het belangrijk is dat de landelijke HWBP-doelen gehaald worden en de financiering daarvan landelijk geregeld wordt, moeten we plannen halen. Zo zijn we een stabiele partner in de alliantie.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Uitvoeren programma Dijkversterking Wetterskip Fryslân

Voortgang maatregel

Er is volop gewerkt aan de uitwerking van de plannen voor het dijkvak tussen Koehool en Lauwersmeer (KLM). Over voortgang op de grondstrategie in kuubs wordt in het project KLM gerapporteerd. Evenals het werken in Natura2000 gebied.

Wat wilden we bereiken?

Planuitwerking dijkversterking Koehool- Lauwersmeer

Het traject Koehool – Lauwersmeer is 47 kilometer lang. De totale kosten zijn geraamd op zo'n € 300 miljoen. Voor de planuitwerkingsfase van het project Koehool - Lauwersmeer is één beschikking afgegeven. In december 2021 heeft het algemeen bestuur voor de gehele fase één krediet beschikbaar gesteld. Net als in de verkenningsfase, werken we in de planuitwerking gebiedsgericht. Samen met de gebiedspartners werken we aan een veilige dijk. Daarbij nemen we zoveel mogelijk koppelkansen in het project mee. De gebiedsinitiatieven die wij niet kunnen koppelen, krijgen later mogelijk een plek in het Fries Programma Waddenzee dat onder de regie van de provincie Fryslân staat.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Dijkversterking Koehool- Lauwersmeer

Voortgang maatregel

Een planuitwerking met een omvang en complexiteit als van de dijkversterking Koehool - Lauwersmeer, hebben we als waterschap nog niet eerder opgepakt. Om deze fase meer beheerst uit te kunnen voeren en omdat de aard van de verschillende delen van het voorkeursalternatief verschillend is, is het project opgesplitst in deelprojecten. Ook de planning en de HWBP-programmering is hierop aangepast.

Medio 2023 ontstond zorg over het budget voor de planuitwerking. Deze zorg bleek later in het jaar gegrond. De uitwerking blijkt complexer dan gedacht en de vooraf geschetste risico's en onzekerheden blijken taai en vragen tijd om te komen tot een oplossing. Denk hierbij aan de forse prijsstijgingen en het vergunbaarheidsvraagstuk. Ook als organisatie hebben we een schaa sprong moeten maken.

We hebben gewerkt aan een analyse van de oorzaken van de spanning op het krediet voor de planuitwerking wat heeft geleid tot o.a. aanpassingen in de programma-organisatie, een geactualiseerde projectbegroting en een aanpassing in de onderverdeling van de planuitwerking in verschillende deelprojecten. Dit met als doel om de beheersing van het totale project te vergroten. In mei 2024 zal de aangepaste projectbegroting voor de planuitwerkingsfase samen met een scope aanpassing aan het AB worden voorgelegd.

Strategie Werken in Natura2000 dijkversterking KLM

Voortgang maatregel

De onzekerheid rond het werken in het Natura2000-gebied Waddenzee is voor de brede groene dijk, als onderdeel van het voorkeursalternatief voor de dijkversterking Koehool - Lauwersmeer, verkleind. De juridische kaders zijn zodanig dat een vergunning Natuurbeschermingswet voor dit onderdeel van de dijkversterking mogelijk is. Maar wel onder een aantal voorwaarden. Dat vraagt een consistente en zorgvuldige aanpak in de planuitwerking en richting realisatie.

Strategie grondbalans dijkversterking KLM

Voortgang maatregel

Voor de dijkversterkingen zijn grote hoeveelheden klei nodig. Om zo duurzaam en circulair mogelijk te kunnen werken, willen we snel kunnen anticiperen op aankoop van partijen geschikte grond uit de omgeving. Daarom zijn een tweetal grondcoördinatoren aangesteld en is een afwegingskader opgesteld. Ook is er beleid vastgesteld voor de aankoop van grond en eigendommen, waarmee we bij de dijkversterkingen worden gefaciliteerd.

Wat wilden we bereiken?

Verkenning dijk- en duinversterking Schiermonnikoog

Ook de versterking van dijk en duin op Schiermonnikoog is onderdeel van het programma Dijkversterking Wetterskip Fryslân.

Wat hebben we daar voor gedaan?

In 2023 gaan we door met de verkenningsfase waarmee we in 2022 zijn gestart

Voortgang maatregel

Het traject behelst ongeveer 4 kilometer dijk en ongeveer 6 kilometer duinen. Door het toepassen van een innovatieve rekentechniek, is de scope voor de duinen gereduceerd tot ongeveer 2,5 kilometer. In de voorkeursalternatiefnotitie wordt dit meegenomen als voorkeursoplossing voor het betreffende deel. Samen met gebiedspartners zijn de mogelijke oplossingsrichtingen voor de dijk- en duinversterking onderzocht. Dit heeft geresulteerd in de nota kansrijke alternatieven. Voor de dijk zijn er nu nog vier alternatieven in beeld, waaronder twee landschapsvarianten.

In samenwerking met onder andere het HWBP is de pilot adaptieve aanpak opgestart. De kredietaanvraag hiervoor is gepland in februari 2024. Het doel van de pilot is om de toekomstige ontwikkelingen van klimaatverandering beter te verankeren in de besluitvorming over het voorkeursalternatief.

Onder regie van de provincie zijn de koppelkansen op het eiland in beeld gebracht. Denk hierbij aan bereikbaarheid, een zoetwatersysteemanalyse en verduurzaming van het energienet.

Wat wilden we bereiken?

Gebiedsstudie stad Harlingen als onderdeel van Zurich-Koehool.

Onze dijkversterking als onderdeel van het traject Zurich-Koehool is een van de grote opgaven in en rond Harlingen. Andere opgaven zijn onder andere de renovatie van de Tjerk Hiddesluizen, de Port of Harlingen en het verbreden van het Van Harinxmakanaal. In een gebiedsstudie willen we helder krijgen of we deze opgaven integraal kunnen oppakken.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Uitwerking integraal uitvoeringsplan infrastructuur Harlingen

Voortgang maatregel

Het dagelijks bestuur heeft 12 september ingestemd om de versterking van het dijkvak Zurich-Koehool te splitsen in twee projecten; het deel door de stad Harlingen en het noordelijk- en zuidelijke, groene buitengebied. Deze splitsing is doorgevoerd in de HWBP-programmering. Het gebiedsproces wat moet leiden tot een integraal ruimtelijk ontwerp is wel gestart, maar vraagt nog meer inspanning. De financiering van het gebiedsproces is pas recent rond gekomen, nadat het niet gelukt bleek de beoogde INTERREG financiering te verkrijgen.

Voor het onderdeel dijkversterking is de zogenaamde Ingangstoets HWBP met een positief advies afgerond. Dat betekent dat het traject tussen Zurich en Koehool, met daarin Harlingen als apart onderdeel, aangemeld kan worden voor de definitieve programmering van het landelijke HWBP-programma. Het voorstel aan het algemeen bestuur voor de aanmelding van de twee deeltrajecten bij het HWBP komt in het tweede kwartaal van 2024.

Wat wilden we bereiken?

Faciliteren maatschappelijke ontwikkelingen IJsselmeerkust

Veel maatschappelijke initiatieven, ambities, projecten en financiële middelen komen deze jaren samen aan de Friese IJsselmeerkust. Vanuit het Rijk, provincie en gemeenten zijn middelen gereserveerd voor investeringen in natuur, cultuurhistorie, recreatieve paden en vaarwegen op én naast de dijk. In 2022 zijn alle wensen geïnventariseerd en in een uitvoeringsprogramma opgenomen. Hoewel aansluiting met het HWBP-programma maar deels mogelijk is (de start daarvan is gepland vanaf 2029), willen we vanuit ons beleid (recreatief medegebruik) partijen de ruimte geven om te onderzoeken welke investeringen inpasbaar zijn. Doel is om tot een gezamenlijk integraal plan voor de gehele IJsselmeerdijk te komen, met een afgestemde programmering en een tijdige reservering van middelen. Zodat we de maatschappelijke betekenis van de dijk vergroten en kapitaalvernietiging voorkomen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Programma IJsselmeerkust verkennen maatschappelijke initiatieven

Voortgang maatregel

In 2023 is het uitvoeringsprogramma Friese IJsselmeerkust opgeleverd en vastgesteld in colleges, dagelijks bestuur en Gedeputeerde Staten. Dit uitvoeringprogramma is een eerste uitwerking op haalbaarheid van ideeën die door bedrijven, inwoners en overheden zijn ingebracht.

Het uitvoeringprogramma bevat weinig potentieel haalbare goede initiatieven. In de landelijke HWBP-planning staat deze kering in 2035 pas gepland. Dat betekent dat de initiatieven niet via het HWBP traject worden uitgewerkt, maar via de reguliere weg worden afgewogen.

Wat wilden we bereiken?

Verbeteren boezemveiligheid

Met het programma verbeterwerken regionale waterkeringen zorgen we dat de regionale waterkeringen weer voldoen aan de door de provincie gestelde norm. Dat is nodig, want waterkeringen zakken in de loop van de tijd. Daarom beoordelen we ze elke zes jaar opnieuw. Waterkeringen die we al eerder hebben aangepakt, hogen we dus op basis van inspectie na verloop van tijd opnieuw op.

We hebben met de provincies Groningen en Fryslân afgesproken om tot 2027 in totaal 1.300 kilometer aan regionale keringen te verbeteren. Het huidige verbeterprogramma is gebaseerd op de in 2014 en 2016 uitgevoerde tweede beoordeling van hoogte en stabiliteit. Op verschillende locaties zijn verbeteringen nodig. In totaal gaat het nog om ongeveer 165 kilometer per 1 januari 2023. Bij de uitvoering van deze projecten bieden we waar mogelijk ruimte voor andere maatschappelijke voorzieningen (zoals natuur en recreatie).

Wat hebben we daar voor gedaan?

We verbeteren 30 kilometer aan regionale keringen

Voortgang maatregel

We hebben 31,5 kilometer regionale waterkering verbeterd in 2023. Door efficiënt samen te werken, werk met werk te maken en in de voorbereiding duidelijk te communiceren met de omgeving lukt het om de projecten in een meer ingewikkelde omgeving tot een goed resultaat te brengen. De gerealiseerde kilometers zijn behaald in het gebied tussen Bolsward, Makkum, Oudega, Heeg en Sneek en rond Leeuwarden Oost en Leeuwarden Zuid. We zijn begonnen met het gebied tussen Lemmer, Wolvega, Heerenveen en Joure en het gebied tussen Sneek, Drachten, Zoutkamp en Dokkum.

Tot en met 2027 zijn er ruim voldoende middelen om het herstelprogramma af te ronden. In de kadernota 2025 komen we met een voorstel hoe om te gaan met deze kredietruimte.

Veiligheidstoets III uitvoeren

Voortgang maatregel

We hebben conform de planning de hoogte van de regionale waterkeringen beoordeeld. Deze uitkomsten worden in 2024 verder geanalyseerd en daarna wordt de opgave opgenomen het verbeterprogramma voor de regionale waterkeringen.

Doordat het rekeninstrument van Deltares niet goed bleek te functioneren, is het niet gelukt om conform planning de stabiliteit van de regionale waterkeringen te beoordelen. Nadat de benodigde verbeteringen in het rekeninstrument zijn doorgevoerd, gaan we opnieuw de beoordeling van de stabiliteit beoordelen.

De vertraging levert geen problemen op, omdat er voldoende tijd is. De beoordeling kan nog tijdig worden verwerkt om de opgave voor 2027 vorm te geven.

Wat wilden we bereiken?

Toewijzen oevers en vaarwegen

Samen met provincie Fryslân en 14 Friese gemeenten bepalen we wie voor de instandhouding van welke oeverconstructies langs de Friese vaarwegen verantwoordelijk is. Voor 1.765 km aan oevers is dat duidelijk aangegeven op een toedelingskaart. De maatregelen nemen we op in het beheer- en onderhoudsplan oevers en vaarwegen en in het baggerplan.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Advies ab over vaststelling door provincie staten van de toedeling van provincie

Voortgang maatregel

Het advies over de vaststelling van de toedeling oevers vaarwegen aan de provincie Fryslân is op 27 februari 2024 finaal besproken in het algemeen bestuur en het algemeen bestuur heeft hiermee ingestemd. Daarmee is de besluitvorming iets vertraagd. Gedeputeerde Staten bundelt de adviezen van alle betrokken Friese partijen die vervolgens aan Provincie Fryslân worden aangeboden en de samenwerkingsovereenkomst wordt getekend. Daarna start de implementatie.

Uitvoeren buitengewoon onderhoud en oversconstructies langs vaarwegen

Voortgang maatregel

We zijn in 2023, vooruitlopend op de toedeling van oevers langs vaarwegen, begonnen aan buitengewoon onderhoud. Om een betere inschatting te maken van toekomstige kosten van deze maatregel, startten we in 2023 met een inventarisatieplan naar de (rest-)levensduur van de oeverconstructies. Op basis hiervan wordt in 2024 en 2025 gewerkt aan een onderhoudsplan voor oeverconstructies langs vaarwegen. Dit wordt bij afronding ter informatie aangeboden aan het dagelijks bestuur.

Exploitatie

bedragen x € 1.000

Keringen	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting	Vershil actuele begroting - Jaarrekening 2023
	28.085	29.272	28.730	1.187
Eindtotaal	28.085	29.272	28.730	1.187

Toelichting op exploitatieresultaat jaarrapportage 2023

Bij de opgave keringen is er sprake van een onderschrijding op de exploitatiekosten ten opzichte van de actuele begroting van € 1.187.000. Dit kan als volgt verklaard worden :

Onderhoud primaire keringen (€ 515.000 voordelig)

Deze onderschrijding valt in een paar onderdelen uiteen

- € 110.000 door leveringsproblemen van dijkmeubilair (pas in 2024)

- € 415.000 lagere kosten onderhoud grasmat. Door de introductie van een bufferstrook is er minder kunstmest nodig, daarnaast is er minder werk uitbesteed en is er meer gedaan door de eigen dienst. Tevens zijn er door onze eigen dienst een aantal slimme ideeën doorgevoerd, waarmee we geld hebben bespaard.

Veiligheidstoetsing (€ 376.000 voordelig)

Vanaf 2023 is de nieuwe 12 jarige beoordelingsperiode gestart. Deze periode loopt tot 2035. Omdat het instrumentarium waarmee we werken niet geleverd is door het Rijk, konden de geplande werkzaamheden niet worden uitgevoerd. Dit halen we in de komende jaren in.

Onderhoud regionale keringen (€ 289.000 voordelig)

Deze onderschrijding is het gevolg van een zeer nat najaar. Hierdoor konden we een aantal geplande (groot)onderhoudswerkzaamheden niet uitvoeren in 2023. Het meerjaren onderhoudsprogramma schuift daardoor op.

Investeringsen

bedragen x € 1.000

Opgave Keringen	Begroot krediet		Verstrekingen 2023		Verschil	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
Primaire Keringen	5.800	5.800	10.243	7.269	-4.443	-1.469
Regionale Keringen	9.764	9.764	10.955	8.276	-1.191	1.488
Subtotaal Opgave Keringen	15.564	15.564	21.198	15.545	-5.634	19

Toelichting op verstrekkingen

Primaire keringen

De verstrekkingen aan netto investeringskredieten in 2023 zijn met € 69.000 verhoogd door het innovatieprojecten 'Kweldervegetatie en voorland' en continuering monitoring asfalt, dat valt onder het innovatiebudget van het HWBP. Deze projecten worden voor 100% vergoed worden door het HWBP. Echter, doordat het interne tarief voor eigen personeel hoger ligt dan de tarieven waar HWBP subsidie voor verstrekt (Handleiding OverheidsTarieven (HOT) + tarieven), is er sprake van een netto bijdrage .

Daarnaast is er € 1.400.000 extra krediet nodig voor de overschrijdingen bij de planuitwerking van de HWBP projecten Koehool Lauwersmeer en Dijk en duinversterking Schiermonnikoog als gevolg van het besluit van het algemeen bestuur om het interne omslag tarief in 2024 nog niet te verlagen. Deze aanvullende kredietaanvraag kan gedekt worden uit de kredietreserve HWBP.

Regionale Keringen

Er is voor € 1.488.000 minder aan netto krediet verstrekt in 2023. Dit komt omdat de aanvragen voor de projecten herstel oevers de Lauwers en kering Jinshusterdeel/Slachtegat zijn doorgeschoven naar 2024.

Kredietreserve HWBP

In de algemeen bestuur vergadering van 21 december 2021 is besloten een kredietreserve HWBP te vormen. Deze wordt gevoed met restantkrediet bedragen die op basis van de eindwerk-inschatting van HWBP-projecten kunnen vrijvallen. Na goedkeuring van het algemeen bestuur kan (een deel) van de kredietreserve HWBP ingezet worden voor een HWBP-investering, zonder dat dit leidt tot een toename van kapitaalslasten in de meerjaren exploitatiebegroting. Het vormen van deze kredietreserve kan ook gezien worden als een beheersmaatregel om risico's binnen de HWBP-projecten in financiële zin te mitigeren. Hiermee geven we ook invulling aan de alliantieverplichting inzake de 10% projectgebonden bijdragen. Conform het besluit wordt het algemeen bestuur met de reguliere voortgangsrapportages en het jaarverslag over het verloop van de kredietreserve HWBP geïnformeerd.

Project	Fase	Datum besluit algemeen bestuur	Bedrag
Koehool- Lauwersmeer	Verkenning	21-12-2021	950.000
Dijk- en duinversterking Schiermonnikoog	Voorverkenning	21-12-2021	1.500.000
Koehool-Lauwersmeer	Planfase	21-12-2021	-535.000
Dijk-en Duinversterking Schiermonnikoog	Verkenning	21-12-2021	-490.000
Lauwersmeerdijk	Realisatie	31-5-2022	160.000
Innovatie continuering monitoring asfalt	Innovatie	20-2-2023	-9.000
Innovatie Kwelder en voorland	Innovatie	23-5-2023	-60.000
Koehool-Lauwersmeer	Planfase	17-10-2023	-1.000.000
Dijk-en Duinversterking Schiermonnikoog	Verkenning	17-10-2023	-400.000
Saldo kredietreserve ultimo 2023			116.000

Risico's

Van de voorziene risico's is het Werken in Natura2000-gebied en het grip krijgen op grondstromen beschreven in de tekst hierboven. Ook het risico op een te kleine bruidsschat voor de overname van de zandige kering is in de tekst opgenomen.

We zijn ons bewust van het risico, dat het Landelijk Programma voor de dijkversterkingen onder druk staat. We gebruiken onze invloed binnen de landelijke HWBP en Unie van Waterschappen organisatie om de consequenties voor ons waterschap zo klein mogelijk te houden. Echter, verwachten we dat als er landelijk bij het Rijk om meer geld gevraagd gaat ook de solidariteitsbijdragen van de waterschappen omhoog zullen moeten gaan. In de kadernota gaan we nader in de ontwikkeling van dit risico.

Opgave Watersystemen

Portefeuillehouders: Gerben de Boer, Cees Pieter van Burgsteden, Monique Plantinga, Remco van Maurik

Beleidsvelden

- Inrichting en onderhoud watersystemen
- Planvorming

Terugblik ontwikkelingen en trends

Ondanks de mutaties in personeel en bezetting slagen we er in onze taak goed uit te voeren. Droogte en wateroverschotten worden goed gemanaged, ook het verbeteren van het watersysteem blijft doorgaan. We merken wel dat het moeilijker wordt om tijdig overal aannemers voor te vinden. Bij het realiseren van de opgave Watersystemen gaan we uit van de duurzame doelen van Wetterskip Fryslân voor het zo slim mogelijk omgaan met energie- en materiaalgebruik, inpassing in de omgeving, waterkwaliteit en biodiversiteit.

Onderhoud waterlopen

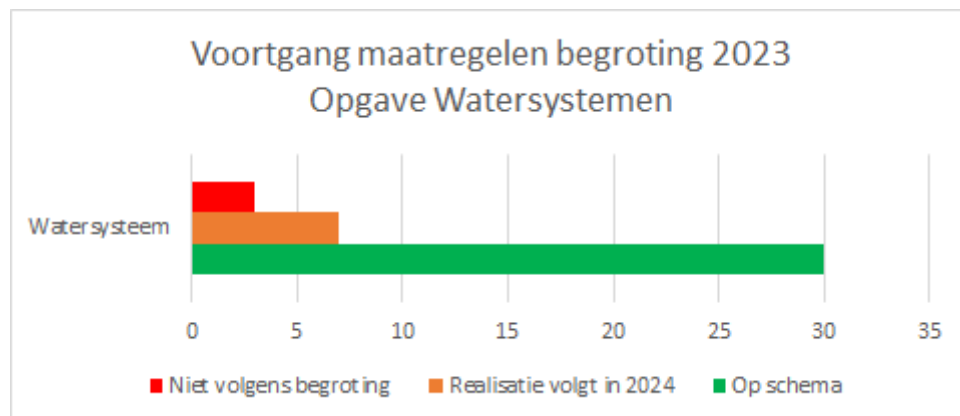
Aanbesteding en gunning heeft plaatsgevonden. Toolboxmeetings, gesprekken over de contracten en toezicht zijn opgestart. Het onderhoud gaat in ieder geval meer kosten door inflatie en inzet op duurzaamheid. Pas na de definitieve afrekening in 2024 wordt duidelijk wat de jaarlijkse structurele verhoging zal zijn. In de kadernota 2025-2029 wordt hiervoor een ruimtevrager opgevoerd.

Exotenbestrijding

Het budget voor 2023 is fors verhoogd om met name de watervlucht een halt toe te roepen. Door de opstartfase van het project en te weinig ruimte bij de aannemers (tot juni) is niet het hele budget dit jaar benut. De bestrijding is in volle gang en in het watersysteem zijn nu geen knelpunten meer die de waterbeheersing verstoren, die zijn allemaal weggewerkt. De aannemers hebben, nu het nieuwe contract dat ingegaan is op 1 juni, de capaciteit op orde om slagvaardig het werk te kunnen uitvoeren. De komende jaren wordt gewerkt aan het nog verder terugdringen en eliminatie van de exoten.

Samenvatting realisatie beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel is de voortgang van de realisatie van de beleidsmaatregelen weergegeven. Iedere beleidsmaatregel wordt verder toegelicht.

Vervullen van de maatschappelijke functie

Bij het vervullen van de maatschappelijke functie willen we zorgen voor een gezonde fysieke leefomgeving. Daarbij zoeken wij naar koppelkansen met de twee andere maatschappelijke doelen van het watersysteem, het reguleren van watertekort en wateroverlast en met beschermen en verbeteren van het oppervlaktewater.

Wat wilden we bereiken?

Uitvoeringsplan biodiversiteit

Met het uitvoeringsplan biodiversiteit beschermen en verbeteren we de biodiversiteit. Dat doen we aan de hand van de in het uitvoeringsplan beschreven sporen:

- Spoor 1: biodiversiteit in en om het water
- Spoor 2: biodiversiteit op het land
- Spoor 3: biodiversiteit in projecten
- Spoor 4: biodiversiteit en bodem
- Spoor 5: educatie en communicatie over biodiversiteit

Wat hebben we daar voor gedaan?

Implementeren van het uitvoeringsplan biodiversiteit

Voortgang maatregel

Implementeren van het uitvoeringsplan biodiversiteit

In juli 2023 is de medewerker biodiversiteit en ecologie gestart. Hierdoor is de verbinding tussen de uitvoering en het kantoor versterkt door middel van, onder andere, het verbeteren van de biodiversiteit met aangepast onderhoud op een aantal eigen terreinen zoals rwzi-terreinen, gemalenterreinen en primaire keringen. Ook is een plan van aanpak geschreven voor meer biodiversiteit bij primaire keringen. Samen met andere waterschappen werken we aan een raamwerk voor de monitoring van biodiversiteit en wisselen we informatie en ervaringen uit. Via het KRW-programma lopen inrichtings- en beheermaatregelen die een gunstige uitwerking hebben op biodiversiteit in en om het water.

We hebben een informatiemarkt georganiseerd voor bestuurders en overige geïnteresseerden over biodiversiteit vanuit onze kerntaken. Met het herstelprogramma Biodiversiteit hebben we samengewerkt met onze partners aan ambities voor educatie en communicatie zoals met het Biodiversiteitsfestival Broed in 2023 en via het kennisplatform biodiversiteit.frl. In de sessies van 'living lab natuurinclusieve landbouw Fryslân', gesprekken met gemeenten en een kennisdag met de Provincie Fryslân hebben we kennis gedeeld over ecologisch onderhoud met agrariërs, gemeenteambtenaren, provincieambtenaren en andere geïnteresseerden.

Verbeteren van de biodiversiteit door middel van het realiseren van quick wins

Binnen diverse projecten hebben we koppelkansen gerealiseerd. Denk aan het extensiever beheren van assets en het inzaaien met kruidenrijke soorten. Daarnaast zijn we verder gegaan met het inventariseren en benutten van de koppelkansen binnen de reguliere onderhoudsprocessen.

Verzorgen van informatie en educatie richting de interne organisatie

Er is regelmatig contact geweest met klaarmeesters, rayonbeheerders, flora & faunacontroleurs/-inspecteurs en Grienskip. Ook hadden we vaker contact met Grienskip en spraken we met de voormannen over het belang van biodiversiteit.

Verbeteren van de biodiversiteit door middel van het realiseren van quick wins

Voortgang maatregel

Binnen diverse projecten hebben we koppelkansen gerealiseerd. Denk aan het extensiever beheren van assets en het inzaaien met kruidenrijke soorten. Daarnaast zijn we verder gegaan met het inventariseren van de koppelkansen binnen de reguliere onderhoudsprocessen. We hebben bomen geplant op rwzi-terreinen en insectenhôtels besteld die we binnenkort gaan plaatsen.

Franeker is als extra locatie in de pilot rwzi-terreinen opgenomen.

Er zijn op diverse terreinen bomen gespaard van kap door nogmaals kritisch naar ontwerpen te kijken.

Verzorgen van informatie en educatie richting de interne organisatie

Voortgang maatregel

Er is regelmatig contact geweest met klaarmeesters, rayonbeheerders, flora&faunacontroleurs/-inspecteurs en Grienskip. Ook hadden we vaker contact met Grienskip en spraken we met de voormannen over het belang van biodiversiteit.

Reguleren van watertekort en wateroverlast

Via het reguleren van watertekort en wateroverlast willen we zorgen voor voldoende water voor de leefomgeving van Wetterskip Fryslân. Hierbij zorg ons watersysteem voor de juiste kwantitatieve verdeling van water.

Wat wilden we bereiken?

Vergroten boezemcapaciteit

In het veiligheidsplan-II, opgesteld in 2014 en geëvalueerd in 2018, staan maatregelen om wateroverlast nu en in de toekomst te beperken. De eerste maatregel betreft het realiseren van 1.500 hectare bergingsgebieden vóór het jaar 2035. De tweede maatregel is het uitbreiden van de Friese boezem met 600 hectare voor het jaar 2035.

Met de provincie, de natuurbeheerders en andere partijen bepalen we welke gebieden we daarvoor gaan inrichten. Tijdens uitvoeringsprojecten werken we aan beide maatregelen. Waar mogelijk liften we mee op initiatieven voor gebiedsontwikkeling. Het veiligheidsplan, en daarmee ook de opgave voor de boezemgeving zullen we in 2023 of 2024 herzien op basis van de nieuwe klimaatscenario's.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Inrichten bergingsgebied Bouwepet

Voortgang maatregel

De inrichting van het gebied Bouwepet is in 2023 afgerond. De uitvoering van de inrichting start in 2024 en de verwachte opleveringsdatum van het totale project is najaar 2024.

Realiseren boezemuitbreiding

Voortgang maatregel

In 2023 is 10 ha boezemuitbreiding gerealiseerd. In de lopende projecten acteren we actief op koppelkansen en nemen we de boezemuitbreiding mee. Er is weinig grond beschikbaar voor de boezemuitbreiding.

Verkennen circa 500 hectare aan potentieel bergingsgebied

Voortgang maatregel

We voeren gesprekken met de terrein beherende organisaties (TBO's) om te kijken of de eerder geformuleerd uitgangspunten in het veiligheidsplan nog passend zijn. Er blijkt weinig bergingsruimte in de natuurgebieden is, omdat dit schade aan flora en fauna geeft. Er zijn nog geen concrete afspraken gemaakt met de TBO's. Ons bestuur en dat van de provincie denken na over een oplossing.

Ondertussen bereiden we het project voor de berging bij Himpensermar voor, omdat hier eerder afspraken over zijn gemaakt. De prognose is dat er 95 hectare voor bergingsgebied kan worden ingericht. Inclusief het nog te realiseren project van de berging bij Himpensermar en het in 2024 op te leveren project Bouwepet hebben we in totaal 367 hectare ingericht.

Wat wilden we bereiken?

Fries programma landelijk gebied (FPLG)

Watterskip Fryslân is samen met de Provincie Fryslân opdrachtgever voor de programmaleider FPLG. Wij zijn ambtelijk intensief betrokken bij het provinciale Programmteam FPLG en vertegenwoordigd in alle deelprojecten die hieronder vallen. Wij zijn met twee portefeuillehouders vertegenwoordigd in de Stuurgroep FPLG. Alle waterthema's die van belang zijn komen in de nieuwe plannen voor het landelijk gebied. Ook komt er een nieuwe werkwijze, waarbij de overheden gezamenlijk met de stakeholders bestaande en nieuwe doelen en opgaven gebiedsgericht gaan realiseren. Tevens zijn we actief in samenwerking met de Unie van Waterschappen en andere waterschappen betrokken bij het ambtelijk netwerkoverleg NPLG en in de "koploper-overleggen" van directeuren en portefeuillehouders.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Aanbieden FPLG aan het rijk

Voortgang maatregel

Het ontwerp van het FPLG is voor de deadline van 1 juli ingediend bij het Rijk. Doelstellingen op het gebied van water maken integraal onderdeel uit van het FPLG. Gelijktijdig zijn vier maatregelenpakketten bij het Rijk ingediend voor de jaren 2024 en 2025 voor een bedrag van € 327 miljoen. Per 30 september 2024 wordt een FPLG 2.0 ingediend.

Wat wilden we bereiken?

Veenweidenprogramma 2021 - 2030

In 2021 hebben Provinciale Staten, ons algemeen bestuur en betrokken gemeenteraden het veenweideprogramma 2021-2030 'Foarut mei de Fryske Feangreiden' vastgesteld. Met de Friese veenweideaanpak willen we de uitstoot van broeikasgassen en de negatieve gevolgen van de bodemdaling door veenoxidatie beperken. Ook het aanpassen van het watersysteem aan klimaatverandering en een duurzaam toekomstperspectief voor de landbouw zijn belangrijke doelen van deze aanpak. In zes gebiedsprocessen werken we samen met partners aan plannen of maatregelen om de veenweidedoelen te realiseren. Inmiddels is duidelijk dat in FPLG 2.0 het veengebied van Fryslân wordt geïntegreerd; gericht op alle NPLG opgaven en NPLG doelen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

6 gebiedsprocessen actief om doelstellingen veenweideprogramma te realiseren.

Voortgang maatregel

In de diverse gebiedsprocessen hebben we gewerkt aan verdere realisatie van de doelen van het veenweideprogramma. De landelijke ontwikkelingen rond het NPLG hebben extra inspanningen gevraagd. In het kader van het NPLG is verder een maatregelpakket veenweide bij het Rijk ingediend voor een financiële bijdrage.

Herijken veenweideprogramma 2021 - 2030

Voortgang maatregel

Vorig jaar is afgesproken dat de herijking van het veenweideprogramma doorschuift naar 2023 en meeloopt in het proces van opstellen van het FPLG. Door de vele onduidelijkheden die er nog waren rondom het FPLG, zoals het nog ontbreken van een landelijk landbouwakkoord en het nog niet gereed zijn van flankerend beleid en de focus op FPLG, kon in 2023 herijking plaatsvinden. Deze herijking wordt onderdeel van het FPLG 2.0.

Implementatie aanpak hoogwatercircuits

Voortgang maatregel

We zijn gestart met de implementatie van de aanpak hoogwatercircuits. Door de prioriteit van de aanpak van de funderingsproblematiek heeft dit vertraging opgelopen. Team voor implementatie is 1e kwartaal 2024 ingericht.

Implementatie funderingsaanpak

Voortgang maatregel

Het inrichten van een funderingsloket is voorbereid. Dit heeft vertraging opgelopen door onder andere moeizame werving van personele capaciteit. Opening is voorzien in maart 2024. De subsidieregeling voor funderingsonderzoek is voorbereid voor openstelling begin 2024. De financiële gevolgen van de aangenomen moties zijn uitgewerkt en er is bij zowel provincie als bij ons waterschap een besluit genomen over de dekking van de extra kosten als gevolg van deze moties. Een intermediair heeft gesprekken gevoerd met de zogenaamde 'code rood' gevallen en hier een advies over uitgebracht. Provincie en ons waterschap hebben besloten dit advies te volgen en uit te voeren. Dit is in de tweede helft van 2023 opgestart.

Uitvoeren van de gebiedsprocessen volgens Veenweideprogramma

Voortgang maatregel

In het gebiedsproces Aldeboarn de Deelen is een praktijksimulatie uitgevoerd met de Compensatiesystematiek veenweide. Daarnaast hebben we gewerkt aan het ontwikkelen van het gebiedsplan. De landelijke ontwikkelingen rondom het NPLG hebben extra aandacht gevraagd waardoor het proces meer tijd vraagt. Doel was het gebiedsplan 3e kwartaal 2023 af te ronden. We verwachten dat het afronden van het gebiedsplan uitloopt tot medio 2024.

Uitvoering innovatieve pilots op basis van veenweideprogramma 2021-2030.

Voortgang maatregel

We zijn in 2023 verder gegaan met de diverse pilots. Vooruitlopend op de bijdrage uit het Groeifonds hebben we voorbereidingen getroffen voor de beoogde proefboerderijen op de Hegewarren en de ontwikkeling van een landgoedmodel binnen het proces van het Akkrumer Goedland.

Vaststellen flankerend beleid

Voortgang maatregel

In 2023 is een praktijksimulatie in het gebiedsproces Aldeboarn de Deelen uitgevoerd met de concept compensatiesystematiek veenweide als onderdeel van het flankerend beleid. De praktijksimulatie is afgerond en heeft geleid tot een aantal verbeteringen van de systematiek. De verdere ontwikkeling van de systematiek heeft verder vertraging opgelopen door het aan- en inpassen van de waterwijzer Landbouw in de systematiek.

Wat wilden we bereiken?

Programma stedelijk water

Het programma stedelijk water is een brede samenwerking tussen Wetterskip Fryslân, de Friese gemeenten en provincie Fryslân in het stedelijk gebied. De integrale thema's rond klimaat, waterkwaliteit, beheer- en onderhoud en data op orde komen hier samen. Het programma is erop gericht om de samenwerkingsovereenkomst en het bijhorende addendum tot uitvoering te brengen. Dit alles in het licht van nieuwe ontwikkelingen rond klimaatadaptatie, zoals hittestress, extreme wateroverlast en verdroging.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Nieuwe regeling voor wateren buiten de hoofd en secundaire wateren

Voortgang maatregel

Op grond van de overeenkomst stedelijk water 2016 (OSW 2016) geeft Wetterskip Fryslân aan bijdrage aan gemeenten voor het onderhoud van de watergangen (hoofd- en secundaire watergangen) en een bijdrage voor onderhoud van open water/vijvers. In voorgaande jaren hebben we met gemeenten gesproken over de hoogte van de bijdrage voor vijvers en open water zoals deze is opgenomen in de OSW 2016. Samen met gemeenten is ambtelijk een verduidelijking gegeven op de bestaande bijdrageregeling. In maart 2023 zijn de bij deze regeling behorende middelen vastgesteld door het algemeen bestuur. De beschikbaar gestelde middelen zijn vanaf 2023 verwerkt in de jaarlijkse bijdrage van WF aan gemeenten.

Vorbereiden integraal programma bebouwd gebied

Voortgang maatregel

In de tussenevaluatie van het FBWK 2021-2025 zoals besproken in het Provinciaal bestuurlijk overleg (PBOW) is aangegeven dat de focus vanuit FBWK verschuift naar de bebouwde omgeving. Er is door de aanjager klimaatadaptatie FBWK (ook programmamanager klimaatadaptatie bij WF) in 2023 in het gemeentelijk ambtelijk wateroverleg (GAWO) een voorstel gedaan voor een gezamenlijk projectbureau / programma bebouwd gebied. Hiervoor is ambtelijk nog onvoldoende draagvlak bij gemeenten gevonden. Met de regiegroep FBWK beraden wij op een gezamenlijk vervolg voor de aanpak bebouwd gebied.

Wat wilden we bereiken?

Maatregelen verbeteren doelrealisatie

Voor de gebruikersfunctie landbouw is afgesproken dat we voldoen aan een gemiddelde doelrealisatie van minimaal 70% per peilvak. In de watergebiedsplannen is per deelgebied vastgelegd welke maatregelen daarvoor nodig zijn. Daarvoor is draagvlak nodig. Er kan namelijk sprake zijn van conflicterende of van juist elkaar versterkende belangen. In gebiedsprocessen brengen we belangen bij elkaar en bereiden we samen met de gebruikers van het gebied maatregelen voor. Vanuit lopende gebiedsprocessen bereiden we maatregelen voor die bijdragen aan een gemiddelde van minimaal 70% doelrealisatie. Klimaatadaptatie is onderdeel van gesprek tijdens de planvorming en de gebiedsprocessen. Sturen op doelrealisatie wordt een onderdeel van gesprek in het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG) in het kader van water en bodem als sturende principes.

Wat hebben we daar voor gedaan?

We leveren 205 hectare op

Voortgang maatregel

Vanaf de tweede helft van 2022 zijn we niet begonnen met voorbereidingen voor verbeteren van de doelrealisatie landbouw vanwege de nieuwe kabinetslijnen in het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), de Nationale Omgevingsvisie Extra (NOVEX) en het programma Water en Bodem sturend (WaBoS). Die geven aan dat het watersysteem ingericht moet worden op een toekomst waarin het klimaat verandert en water meer bepalend wordt bij de ruimtelijke de inrichting van Fryslân.

Begin 2023 is de voorbereiding afgerond voor realisatie van diverse opgaven in de Graverijpolder, waaronder het verbeteren van de doelrealisatie landbouw. Aan de opgave (ruim 300 hectare) lag een grofmazige modelberekening uit het watergebiedsplan Gaasterlân e.o. ten grondslag. Uit nadere beschouwing - rekening houdend met de huidige beleidslijnen - is geconcludeerd dat toch geen maatregelen noodzakelijk zijn ter verbetering van de doelrealisatie landbouw.

Wat wilden we bereiken?

Peilbesluiten

We leggen voor een deel van het beheergebied peilbesluiten vast. De vrij afstromende gebieden zonder wateraanvoer maken daar geen deel meer van uit. Het gaat om verschillende typen peilbesluiten:

- Revisiepeilbesluiten naar aanleiding van de vastgestelde watergebiedsplannen. Het gaat dan om vastlegging van de werkelijke veldpeilen, een 'foto' van de actuele peilsituatie.
- Partiële peilbesluiten naar aanleiding van peilaanvragen door ingelanden, naar aanleiding van gebiedsprocessen of ambtelijke peilwijzigingen op initiatief van ons waterschap zelf.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Implementeren nota peilbeheer

Voortgang maatregel

De nota peilbeheer is in 2023 geïmplementeerd. In 2024 volgt het actueel houden van de nota met toekomstig nieuw beleid dat door het algemeen bestuur wordt vastgesteld. Zoals mogelijk nieuw beleid als gevolg van beleidsontwikkelingen door veenweide of Fryslân Toekomstbestendig 2050+.

Opstellen revisiepeilbesluiten Greidhoeke en Koningsdiep West

Voortgang maatregel

De revisiepeilbesluit voor het deelgebied van de Greidhoeke wordt momenteel opgesteld door een externe partij. We verwachten dat dit in het tweede kwartaal van 2024 klaar is. Het revisiepeilbesluit voor Koningsdiep-West wordt ook door deze externe partij opgepakt en is eind 2024 klaar.

Vaststellen revisiepeilbesluiten Alde Feanen, Twizel en de Linde

Voortgang maatregel

Het revisiepeilbesluit Twizel zit in afronding. De revisie peilbesluiten Alde Feanen en de Linde worden door een extern bureau opgepakt en eind 2024 bestuurlijk voorgelegd.

Wat wilden we bereiken?

Programma actieve kunstwerken

We werken doorlopend aan het programma actieve kunstwerken. Doel is om het bestaande areaal actieve kunstwerken in een goede staat te krijgen en te houden. Dit doen we volgens een vaste werkwijze. Daarbij houden we rekening met beschikbare budgetten en (personele) capaciteiten. De komende jaren ligt de focus op het gebied de Greidhoeke. De Greidhoeke ligt grofweg tussen de steden Leeuwarden, Franeker, Bolsward en Sneek. In het gebied staan 191 gemalen. Dit is 20% van het totale areaal. De gemalen komen voor een groot gedeelte uit de jaren '80 en '90. In 2030 zijn alle (geautomatiseerde) assets in de Greidhoeke onderzocht en waar nodig gereviseerd of vernieuwd.

In de projectfase passen we de methodiek van duurzaam grond- weg- en waterbouw toe. Zo maken we duurzaamheid tot een integraal onderdeel in het ontwerp. Daarnaast werken we binnen assetmanagement aan standaardisatie waarbij we duurzaamheid, kosten en levensduur tegen elkaar afwegen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Gemalen reviseren, vervangen en amoveren in het gebied Greidhoeke

Voortgang maatregel

De planning van te vervangen en reviseren van de geautomatiseerde assets voor 2024 is klaar. Ruim 80% van het budget wordt besteed in de Greidhoeke. We gaan nu aan de slag met de (detail) planning van 2025. Hiermee houden we rekening met budget en (personele) capaciteit.

Wat wilden we bereiken?

Beheerplan waterlopen

Met het beheer en onderhoud van onze waterlopen zorgen we ervoor dat sloten voldoende water kunnen blijven aan- en afvoeren. Als waterschap willen we bij de uitvoering van de werkzaamheden zoveel mogelijk rekening houden met de planten en dieren langs en in de sloot. In het beheer- en onderhoudsplan waterlopen staat beschreven wat wij hiervoor doen:

- Het uitvoeren van klein en groot onderhoud van hoofdwateren in landelijk gebied. Denk aan maaien, hekkelen, baggeren, onderhouden van beschoeiingen en waar mogelijk inzaaien van een kruidenrijk mengsel om de biodiversiteit te vergroten.
- Toezicht houden op het ecologisch onderhoud van schouwwateren door eigenaren.
- Samenwerking met gemeenten voor onderhoud van waterlopen in bebouwd gebied.
- Het onderhouden van passieve kunstwerken, zoals dammen, duikers en sifons.
- Het bestrijden van exoten volgens het plan van aanpak plaagsoorten. Denk aan de grote waternavel, rivierkreeften en reuzebereklaauw.
- Het maken van afspraken met grondeigenaren over het zelf onderhouden van watergangen ('Right to Challenge') en het uitvoeren van bestaande contracten.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Implementeren beslisboom onderhoud beschoeiingen

Voortgang maatregel

De beslisboom beschoeiingen is opgesteld en wordt besproken met betrokken vakgroepen. Aanvullend maken we in 2024 in het zaakstelsel een zaaktype beslisboom beschoeiingen aan.

Implementeren onderhoudsbestek maaien en hekkelen

Voortgang maatregel

De aanbesteding en gunning (juni 2023) is afgerond. De werkzaamheden worden overeenkomstig het bestek uitgevoerd, met uitzondering van één aannemer. Hier hebben we afscheid van genomen. Dit werk wordt opnieuw aanbesteed.

We onderzoeken welke financiële consequenties het bestek heeft. Het onderhoud gaat in ieder geval meer kosten door inflatie en inzet op duurzaamheid.

Opstellen BOP's stedelijk water per gemeente

Voortgang maatregel

Het opstellen van de BOP's (beheer-en onderhoudsplannen) kan pas starten als de beleidsregels zijn vastgesteld. Daarna wordt de overdracht van de assets naar het waterschap uitgewerkt en worden de beheer- en onderhoudsafspraken vastgelegd in de legger en/of de nog op te stellen BOP's. In 2024 starten we, in samenwerking met de gemeenten, met het opstellen van deze BOP's stedelijk water.

Wat wilden we bereiken?

Peilbeheer

In ons beheergebied zijn circa 8.000 peilgebieden. Deze peilgebieden zijn vastgesteld en vastgelegd in de peilbesluitenkaart. De rayonbeheerder beheert deze peilen door het gebruik van onze assets (stuwen, inlaten, gemalen, waterlopen, waterkeringen).

Bij iedere asset stellen we het peil in uit het geldende peilbesluit. Aan de hand van de peilschalen en software voor het bedienen van assets controleren we of het juiste peil is ingesteld.

Het beheren van de peilen is een continu proces waar rayonbeheerders, afhankelijk van de weersomstandigheden, een groot deel van hun beschikbare tijd mee bezig zijn. Daarnaast komen er meldingen binnen van te hoge of te lage waterstanden afhankelijk van de actuele weersomstandigheden. De rayonbeheerder reageert hierop door controle van het peil en eventueel het nemen van extra maatregelen. Tijdens periodes van droogte wordt waar nodig en waar mogelijk afgeweken van de peilbesluiten. De beheermaatregel (dreigend) watertekort geeft ons de ruimte om de peilen tijdelijk te verhogen. Tijdens periodes van wateroverlast anticiperen we juist door de peilen tijdig te verlagen, om extra berging te creëren.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Instellen van peilen conform peilbesluiten kaart

Voortgang maatregel

In 91% van ons beheergebied zijn de peilbesluiten op orde. In 9% van ons beheergebied zit er verschil tussen het peilbesluitpeil en het beheerpeil. In veel gevallen is het beheerpeil het nieuwe peil wat nog via een revisie-peilbesluit vast moet worden gesteld.

Oorzaken: Er zijn locaties waar, met een goede reden, het vastgestelde peil echt niet meer te handhaven is. Hier is het beheerpeil lager ingesteld, maar dit moet nog worden geformaliseerd in een revisie-peilbesluit. Een andere oorzaak is dat er peilbesluiten zijn die nog zijn vastgesteld door voorlopers van Wetterskip Fryslân. Daar is toen de keuze gemaakt om het peil, dat is vastgelegd in het peilbesluit, lager te kiezen dan het beheerpeil, met de gedachte dat het waterpeil met de bodem mee kan dalen zonder dat er een nieuw peilbesluit nodig is.

Risico: De beheerpeilen hebben geen juridische status. Hierdoor bestaat het risico dat Wetterskip Fryslân bij een aansprakelijkheidsstelling voor geleden schade over moet gaan tot uitkering van een schadevergoeding.

Aanpak: Er wordt extra capaciteit ingehuurd om de resterende 9% sneller weg te werken. Prioritering wordt door de werkgroep peilbesluiten en de vakgroep rayonbeheer gedaan. Daarnaast wordt er door rayonbeheer extra capaciteit vrijgemaakt om input te leveren voor de nog op te stellen revisie-peilbesluiten. In 2023 is dit opgestart en in de loop van 2024 wordt dit afgerond.

Wat wilden we bereiken?

Actualisatie en realisatie wateroverlastbeleid

In het veiligheidsplan-II uit 2014 staan maatregelen om wateroverlast nu en in de toekomst te beperken. Dit plan hebben we in 2018 geëvalueerd. Diverse ontwikkelingen die in de evaluatie zijn benoemd (zoals de visie Toekomst bestendig waterbeheer) vragen vanaf 2022 om actualisatie van het wateroverlastbeleid voor de deelsystemen. Voor de uitvoering van maatregelen is 2023 een overgangsjaar.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opstellen nota wateroverlast deelsystemen

Voortgang maatregel

De toetsing van onze watersystemen aan de regionale normering wateroverlast is in december 2023 afgerond. Met de resultaten van de toetsing weten we hoe het met de kans op wateroverlast in onze polders en vrij afstromende gebieden is gesteld. De resultaten worden verwerkt in de beleidsnota omgaan met wateroverlast die in 2024 aan het bestuur wordt voorgelegd. De nota bevat het beleid en de maatregelen om wateroverlast tegen te gaan.

Realisatie waterberging

Voortgang maatregel

Waterberging wordt gerealiseerd bij het hoofdstuk 'Vergroten boezemcapaciteit'.

In een gezamenlijke verkenning met It Fryske Gea is het gebied Bouwepet ten zuiden van Gytsjerk naar voren gekomen als een gebied dat geschikt gemaakt kan worden voor retentie. Met de inrichting van Bouwepet wordt ongeveer 85 hectare retentiegebied gerealiseerd dat in 2024 wordt afgerond. In de begroting is opgenomen dat we in 2023 0 hectare bergingsgebied realiseren en in 2024 50 hectare. De totaal gerealiseerde aantal hectare waterberging komt inclusief het project Bouwepet op 272 hectare.

Wat wilden we bereiken?

Duurzaam beheer zoetwater deelsystemen

In de oorspronkelijke begroting hebben we twee doelstellingen geformuleerd die over dezelfde opgave gaan. In deze voortgangsrapportage hebben we de doelstelling Deltaprogramma zoetwater samengevoegd met deze doelstelling.

We willen strategische doelen over onze zoetwatervoorziening vastleggen. De trits vasthouden- voorraad vormen- inlaten is daarbij belangrijk uitgangspunt. Hoe zorgen we voor voldoende zoetwater op het juiste moment? Het gebruik en de aanvulling van zoetwater moet in balans zijn. De uitwerking van de strategische doelen moet doorwerken in veel onderdelen van onze organisatie, bijvoorbeeld in vergunningverlening en peilbeheer.

Daarnaast werken we in het kader van het Deltaplan Zoetwater aan de uitvoering van maatregelen om watertekorten tegen te gaan in de periode 2022-2027. Voor ons waterschap gaat het om het uitvoeren van waterconserveringsmaatregelen in het zandgebied. Dat doen we in overleg met de streek en in projecten die we uitvoeren in het kader van de Regio Deal Zuidoost en het lopende gebiedsproces van beekdal Linde. In totaal subsidiëren we voor € 1 miljoen aan maatregelen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Bepalen onderzoeksgebied en data voor Freshem

Voortgang maatregel

Het waterschap (en onze provincie) neemt in het kader van het Deltaprogramma Zoetwater deel aan het landelijk project Freshem, dat onderzoek doet naar zoet-zoutovergangen in de kustzones. Door elektromagnetische metingen wordt bepaald op welke diepte deze overgangen voorkomen. De gebieden waar gevlogen (met een helikopter) gaat worden zijn in grote lijnen bekend. Er zijn al grondboringen uitgevoerd in Fryslân, die als referentie worden gebruikt voor de elektromagnetische metingen die naar verwachting in 2024 in ons gebied worden uitgevoerd.

Bestrijden verdroging natuur in Regiodeal Zuidoost en beekdal Linde

Voortgang maatregel

In het gebiedsproces Linde is in 2023 in polder IJkenverlaat met de uitvoering gestart, er wordt 40 hectare waterconservering gerealiseerd. In 2023 is in het kader van de Regiodeal Zuidoost het grootste deel van de maatregelen voor de zandgronden, uitgevoerd, dit levert ongeveer 800 tot 1000 hectare waterconservering voor natuur en landbouw op.

In 2023 is gestart met het verondiepen van interne watergangen in het Katlijkerschar (Regiodeal Zuidoost), dit levert 35 ha verdrogingsbestrijding op, afronding in 2024.

In de planning voor 2024 en verder:

- Water voor natuur en landbouw Oldelamer: 80 hectare, afronding in 2025.
- Onderdeel van de Dulf Van Oordt's mersken: peil zandwinplas verder verhogen en maatregelen verdrogingsbestrijding natuur realiseren in gebied Rome, start uitvoering in 2025.
- Water vasthouden bosgebied Oranjewoud (fase 2) 44 hectare. Uitvoering gestart in 2023, oplevering in 2024.
- Gebiedsproces Koningsdiep, verdrogingsbestrijding door nieuwe inrichting beekdal, uitvoering in 2025

Uitvoering geven aan enkele projecten waterconservering zandgronden

Voortgang maatregel

Subsidierегeling is 1 juli 2023 gestart voor grondeigenaren op de zandgronden, waarbij ze gestimuleerd worden water vast te houden in relatie tot de droogte. De eerste aanvragen zijn binnengekomen. Voor 1 aanvraag is al subsidie uitgekeerd.

Daarnaast hebben we in de Regiodeal Oost een groot aantal projecten waterconservering uitgevoerd op agrarische bedrijven en natuurterreinen.

Vaststellen strategische doelen in de BOVi

Voortgang maatregel

De strategische doelen voor zoetwater zijn in de BOVi opgenomen. De BOVi is in juli 2023 door het algemeen bestuur vastgesteld.

Vergroten bekendheid subsidierегeling

Voortgang maatregel

De subsidierегeling waterconservering zandgronden is in februari 2023 in het algemeen bestuur vastgesteld. Met de regeling kunnen grondeigenaren in het zandgebied een subsidie aanvragen voor maatregelen om droogte en watertekorten tegen te gaan. De regeling is 1 juli 2023 opengesteld voor aanvragen. Via onze website, de medewerkers in het veld en de agrarische gebiedscollectieven communiceren we over de regeling. Daarnaast onderzoeken we op dit moment de mogelijkheid om met LTO samen te werken en daardoor meer bekendheid te geven aan deze subsidierегeling.

Wat wilden we bereiken?

Toezicht en handhaving

Door klimaatverandering krijgen we steeds vaker te maken met droogteperioden in voorjaar en zomer. We willen goed voorbereid zijn op deze situaties, zodat duidelijk is waar we in deze droogteperioden specifiek op toezien. Daarbij houden we rekening met (nieuw) beleid en nieuwe ontwikkelingen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Houden van toezicht op naleving Waterschapsverordening

Voortgang maatregel

Er is een toezichtsplan voor de grondwater- en oppervlaktewater onttrekkingen. De afgelopen jaren zijn er vaker periodes met weinig neerslag en veel verdamping voorgekomen. Er kan dan een onttrekkingsverbod/beregeningsverbod worden ingesteld, zoals in juli 2018.

Grondwateronttrekkingen bij bodemsaneringen en vergunningsplichtige onttrekkingen worden altijd gecontroleerd. In het beregeningsseizoen houden we toezicht om illegale grondwaterbronnen op te sporen.

Afgelopen jaar zijn tijdens de droogteperiode 28 controles uitgevoerd op onttrekkingen, 4 voldeden niet. Vandaar een nalevingspercentage van 86%.

Beschermen en verbeteren van het oppervlaktewater

Wij willen zorgen voor schoon water voor de leefomgeving. Hierbij zetten we de werking van het hele watersysteem in om een juiste kwaliteit van water te realiseren.

Wat wilden we bereiken?

Waterkwaliteit KRW-waterlichamen

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) verplicht lidstaten stroomgebiedbeheerplannen (SGBP-en) vast te stellen. De doelen en maatregelen voor de KRW-waterlichamen (de grote wateren) zijn opgenomen in de Nederlandse plannen. Wetterskip Fryslân valt onder het stroomgebied van de Rijn. Om de zes jaar vindt herziening van de plannen plaats.

In 2021 is voor de periode 2022-2027 een nieuwe KRW-beslisnota voor het derde stroomgebiedbeheerplan (SGBP3) vastgesteld. De beslisnota bevat de doelen die we nastreven voor 24 waterlichamen een totaal aan 116 maatregelen, waarvan we er 82 moeten uitvoeren. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het doen van onderzoek, het natuurvriendelijk inrichten van watergangen, het voor vissen passeerbaar maken van gemalen of het beheer van natuurvriendelijke assets. In 2022 zijn 5 maatregelen uitgevoerd. De overige maatregelen (34) zijn in planvorming en worden door provincie Fryslân of gemeenten uitgevoerd.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Uitvoeren van 7 van de in totaal 82 KRW maatregelen

Voortgang maatregel

In 2023 hebben we 6 maatregelen gerealiseerd, 4 vispassages en 2 onderzoeken. De inrichting van natuurvriendelijke oevers heeft iets vertraging opgelopen en wordt begin 2024 opgeleverd.

Wat wilden we bereiken?

Waterkwaliteitsdoelen niet KRW-wateren

Ongeveer de helft van het water in ons beheergebied behoort niet tot de KRW-waterlichamen ('niet KRW-wateren'). Met de provincie Fryslân hebben we afgesproken om ons bij de bescherming van deze wateren te richten op drie categorieën: 1) wateren in landelijk gebied, 2) wateren in natuurgebied en 3) wateren in bebouwd gebied. Elk van deze categorieën heeft een eigen aanpak. Daarmee zijn we de komende jaren samen met de provincie Fryslân aan de slag.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Vaststellen doelen en maatregelen met gemeenten

Voortgang maatregel

Het plan van aanpak voor wateren in bebouwd gebied om de huidige toestand in samenwerking met gemeenten te bepalen is uitgevoerd voor de gemeente Súdwest-Fryslân. Resultaten zijn aan de orde gekomen in het Gemeentelijk Ambtelijk Wateroverleg.

Wat wilden we bereiken?

Monitoring zwemwater

Wij monitoren jaarlijks de waterkwaliteit van zwemwateren. We stellen verbeterplannen ('zwemwaterprofielen') op voor zwemwateren die nog geen 'goed' of 'uitstekend' scoren. Samen met onze partners nemen we maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Het kan hierbij om fysieke maatregelen gaan, maar ook om afspraken over communicatie, regelgeving, handhaving, taakverdeling en samenwerking. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de maatregelen ligt bij de betrokken partijen zoals gemeenten, exploitanten en de provincie Fryslân. In sommige gevallen is er meer onderzoek naar de oorzaken van verontreinigingen nodig. Hierover maken we afspraken met de betrokken partijen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Actualiseren van ongeveer vijf zwemwaterprofielen

Voortgang maatregel

Van de vijf voorgenomen zwemwaterlocaties zijn profielen gemaakt. Deze zijn in februari/maart 2024 openbaar toegankelijk gemaakt via het zwemwaterportaal (zwemwater.nl).

Bijdrage leveren aan provinciale gebruiksvisie waterrecreatie

Voortgang maatregel

In april 2023 heeft Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân de gebruiksvisie waterrecreatie vastgesteld. Zwemwaterkwaliteit is een van de onderdelen binnen deze visie. Zo wordt er onder andere een interactieve kaart opgesteld waar aangegeven staat waar er nieuwe zwemwaterlocaties mogelijk kunnen worden ontwikkeld. Het opstellen van deze kaart wordt vanuit het watersysteem perspectief geredeneerd. Wij leveren een bijdrage in dit proces waar ook in een actualisatie van de gebruiksvisie is voorzien. In de zomer van 2024 wordt dit opnieuw leven ingeblazen door de provincie.

Wat wilden we bereiken?

Baggeren hoofdwatgangen

Met baggeren zorgen we voor een goed functionerende en gezonde waterinfrastructuur. We voeren baggerwerken uit in de hoofdwatgangen, totaal areaal ongeveer 5.500 kilometer. Jaarlijks baggeren we hoofdwatgangen in de polders, E- en F vaarwegen in de boezem en een aantal grotere (boezem)vaarten. Daarbij toetsen we de kwaliteit van het baggerslib om te beoordelen of we slib op de kant gedeponeerd kan worden of moet worden afgevoerd naar depots voor verontreinigde bagger. Jaarlijks rapporteren we aan het algemeen bestuur het aantal gebaggerde kilometers, initiatieven right to challenge en de kosten.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Baggerwerken voorbereiden

Voortgang maatregel

In 2023 is er in de cyclische baggerprojecten overeenkomstig planning 285 km gebaggerd. De aanbesteding van de projectmatige baggerprojecten heeft plaatsgevonden. De projecten zijn gegund en gestart of gaan in 2024 in uitvoering.

Exploitatie

bedragen x € 1.000

Watersystemen	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting	Vershil actuele begroting - Jaarrekening 2023
	79.031	78.728	75.255	-303
Eindtotaal	79.031	78.728	75.255	-303

Toelichting op exploitatieresultaat jaarrapportage 2023

Onderhoud waterlopen (€ 1.200.000 nadelig)

Zoals in de tweede voortgangsrapportage al aangegeven is de aanbesteding en gunning van het onderhoud van de waterlopen afgerond. Aangegeven is dat pas na afloop van het herfstonderhoud kon worden aangegeven hoe hoog de extra kosten zijn omdat eerst volgens het nieuwe bestek moest worden gewerkt en afgerekend. Het budget van € 7.200.000 is nu met bijna € 1.400.000 overschreden door de hogere inflatie en het invoeren van het duurzaamheids criterium. In de prognose van begroting 2024 moet ook nog rekening worden gehouden met een overschrijding van het budget. In de kadernota 2025-2029 zal hiervoor een ruimtevrager worden opgevoerd. Omdat de gemeenten minder in rekening hebben gebracht voor het onderhoud in stedelijk gebied hierop een onderschrijding van het begrote budget. Per saldo een overschrijding van € 1.200.000.

Exotenbestrijding (€ 600.000 voordelig)

De reguliere bestrijdingswerkzaamheden (door onder andere Grienskip en de SG groep) van de exotenbestrijding zijn in 2023 goed opgestart, maar met de handmatige bestrijding (met als doel eliminatie) van de waternavel is later begonnen dan is vastgelegd in het aanvalsplan. We stellen voor een deel van het budget van 2023 te reserveren als bestemmingsreserve om het plan toch nog goed te kunnen uitvoeren. De looptijd van het aanvalsplan blijft dan 4 jaar.

Baggeren (€ 1.300.000 voordelig)

Met het baggeren van de grote vaarten Noordervaart, de Klynsmafeart, de Bansleat en de Heksleat is in 2023 begonnen. Een deel van het werk wordt in 2024 uitgevoerd en betaald. Het budget was geraamd in boekjaar 2023 en wordt nu dus onderschreden. Op dit moment hebben maar twee gemeenten werkzaamheden conform overeenkomst het achterstallig onderhoud uitgevoerd. Omdat in de begroting op meer gemeenten was gerekend, wordt ook dit budget onderschreden. Voor beide onderschrijdingen wordt een bestemmingsvoorstel gedaan omdat de werkzaamheden nog wel worden uitgevoerd.

Bediening actieve kunstwerken (€ 3.500.000 nadelig)

Zoals bij de tweede voortgangsrapportage is aangegeven, zijn de elektriciteitskosten gestegen voor netbeheer en levering. Omdat in 2023 óók nog drie hoogwaterperioden (eind januari, november en december) moesten worden gemanaged, is het energieverbruik flink toegenomen. Het Woudagemaal heeft voor ruim € 800.000 extra (fossielvrije) brandstof verbruikt en de poldergemalen en het Hooglandgemaal samen extra € 1.600.000 aan stroom. Door de inzet van de actieve kunstwerken hebben we voorkomen dat er wateroverlast is ontstaan in het beheersgebied. Het gevolg van het intensieve peilbeheer is wel dat meer uren aan het waterbeheer zijn besteed. Hierop daarom een overschrijding van bijna € 900.000 ten opzichte van wat was begroot.

Veenweide, inclusief funderingsproblematiek (€ 600.000 voordelig)

In het kader van de funderingsproblematiek is er in 2022 besluitvorming geweest over de aanpak hiervan. Zowel door ons algemeen bestuur als door Provinciale Staten van provincie Fryslân zijn een aantal moties aangenomen. De financiële effecten hiervan waren niet meegenomen in de vastgestelde begroting 2023 en hebben bij de eerste voortgangsrapportage 2023 tot een begrotingswijziging geleid van € 1.000.000. In het najaar van 2023 zijn de effecten van de aanpak inclusief de moties nader uitgewerkt en zijn de bedragen voor de jaren 2023 t/m 2029 bekend geworden, inclusief de verdeling tussen de verschillende overheden. Deze bedragen zijn/worden opgenomen in de meerjarenbegroting 2025 - 2029.

Plannen waterkwaliteit (€ 235.000 voordelig)

Omdat een deel van de (KRW) werkzaamheden van 2023 doorschuiven, wordt ook dit budget meegenomen naar 2024, als voorstel voor een bestemmingsreserve KRW.

Gebiedsgerichte plannen (€ 200.000 voordelig)

Door verschillende vakgroepen is minder tijd besteed aan gebiedsgerichte plannen dan opgenomen in begroting en voortgangsrapportages. Het betreft een verschuiving van uren.

Vergunningen en meldingen (€ 400.000 voordelig)

Er zijn meer vergunningen afgegeven met ook een hoger tarief. Ten opzichte van de begroting is dat met minder personeelskosten gerealiseerd.

Onderhoud van actieve kunstwerken (gemalen), stuwen en inlaten (€ 1.600.000 voordelig)

Er hebben zich weinig grote storingen voorgedaan bij de bijna 1000 (!) gemalen, daardoor wordt het budget (voor gemalen en stuwen en inlaten samen € 11.400.000) onderschreden. Daarnaast is voor de instandhouding van verschillende objecten subsidie ontvangen van het Nationaal Restauratiefonds en is van een delfstofwinner een bijdrage ontvangen voor de hogere exploitatiekosten van de bodemdalingsgemalen. Een deel van het vooruit ontvangen bedrag voor de regiodeal wordt meegenomen naar 2024.

Bestemmingsvoorstellen budgetten

Zoals voorzien in de tweede voortgangsrapportage zijn een aantal budgetten niet volledig besteed in 2023. Dat betekent echter niet dat we het werk niet uitvoeren. In tegendeel zelfs, het werk is al bezig, maar de oplevering is pas in 2024. Voor die werken waar dat voor geldt, wordt bij de jaarrekening een bestemmingsvoorstel gedaan. Op deze manier zijn we er zeker van dat we de rekeningen in 2024 kunnen betalen, zonder dat dit ten koste gaat van het in 2024 beschikbare budget. Het gaat dan om de volgende budgetten:

- Wegwerken achterstallig onderhoud stedelijk water gemeenten
- Baggeren grote vaarten
- Waterconservering zandgronden
- Exotenbestrijding
- KRW

Voor een onderbouwing van de bestemmingsvoorstellen wordt verwezen naar "Te bestemmen resultaat".

Investerings

bedragen x € 1.000

Opgave Watersystemen	Begroot krediet		Verstrekingen 2023		Verschil	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
Kunstwerken actieve waterbeheersing	10.650	10.650	10.360	10.360	290	290
Inrichting watersystemen (landelijk gebied)	591	591	200	200	391	391
KWR - inrichtingsmaatregelen	2.200	2.200	275	275	1.925	1.925
Uitvoeringsprogramma Veenweide	300	300	-	-	300	300
Boezemgemaal(voorbereiding)	2.000	2.000	-	-	2.000	2.000
Subtotaal Opgave Watersystemen	15.741	15.741	10.835	10.835	4.906	4.906

KRW Inrichtingsmaatregelen

De beschikbare verzamelkredieten worden niet volledig in 2023 aangevraagd. Dit komt doordat we meer subsidies hebben ontvangen dan we op gerekend hadden. We hebben namelijk aan het begin van de planperiode de volledig toegezegde subsidie van de provincie Fryslân ontvangen. De resterende investeringsruimte KRW Inrichtingsmaatregelen, wordt bij de KRW-evaluatie in 2024 betrokken. Dan vragen we het dagelijks bestuur of aanpassingen nodig zijn in het vastgestelde maatregelenpakket KRW. Na goedkeuring kan het resterende investeringsbudget hiervoor worden gebruikt.

Boezemgemaal

Het is nog niet duidelijk of en wanneer er gestart kan worden met de voorbereiding van een extra boezemgemaal. Dit is afhankelijk van de keuzen en uitkomsten van de lopende processen die voortvloeien uit de strategische programma's over de toekomstige inrichting van Friesland. In juli 2023 is de BOvi vastgesteld, deze vormt het kader voor het nog op te stellen boezemplan. Dit plan stellen we in 2024 op. Het boezemplan is weer randvoorwaardelijk voor de keuze of er een extra boezemgemaal noodzakelijk is.

Veenweide

De beschikbare kredieten worden in 2023 niet aangevraagd en doorgeschoven naar 2024, omdat het veenweide programma in het afgelopen jaar vooral bezig geweest om de aanvraag veen t.b.v. het FPLG voor te geven.

Risico's

Er zijn in de rapportageperiode geen nieuwe risico's ontstaan wat de opgave Watersystemen betreft.

Opgave Waterketen

Portefeuillehouder: Remco van Maurik

Beleidsvelden

- Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken
- Planvorming

Terugblik ontwikkelingen en trends

De meest actuele ontwikkeling is dat de EU een nieuwe richtlijn stedelijk afvalwater in de maak heeft. Deze richtlijn ligt nu ter inzage bij de lidstaten van de EU. De verwachting is dat deze eind 2024 wordt vastgesteld en in werking treedt. Deze richtlijn is veel omvattend. Zo worden effluenteisen voor nutriënten flink aangescherpt. Onze rwzi's in Heerenveen en Leeuwarden krijgen hier als eerste mee te maken. Op basis van de huidige concept richtlijn vraagt dit voor 2035 de eerste aanpassingen. Dezelfde richtlijn gaat ook eisen stellen aan de verwijdering van medicijnresten. Onze rwzi's zullen uiteindelijk 80% van de medicijnen moeten verwijderen, welke en hoe wordt nog definitief vastgesteld. De monitoringsfrequentie gaat ook omhoog (betekent veel voor ons lab). Als laatste wordt verwacht, ook weer op basis van de richtlijn zoals deze er nu ligt, dat onze zuiveringsinstallaties energieneutraal worden (voor 2040, en binnen het hek van de zuivering).

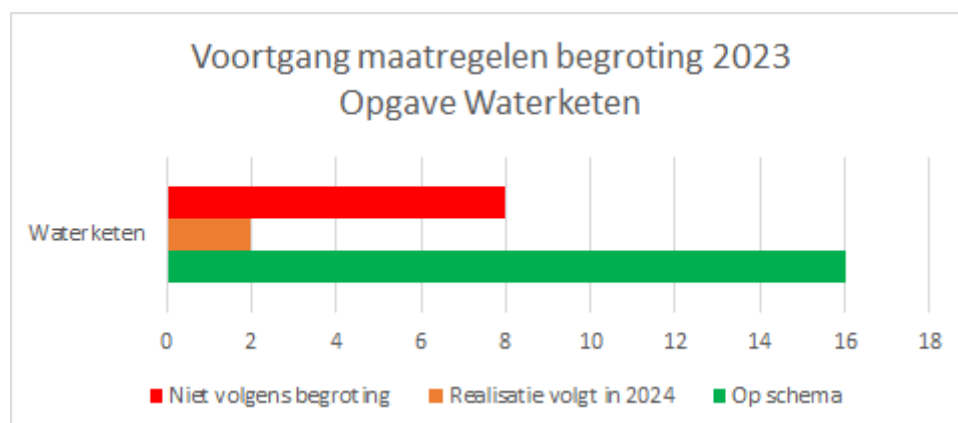
We zien een trend dat het (schone) water dat we produceren steeds vaker nuttig ingezet wordt. Daarnaast vertegenwoordigt afvalwater een waarde. De trend is deze waarde te benutten (circulair en klimaatpositief). Een andere trend is om de benodigde infrastructuur meer adaptief (wendbaar) te maken en de principes van assetmanagement goed toe te passen en de mogelijkheden van procesautomatisering ten volle te benutten.

We onderzoeken welke alternatieven er zijn voor het verbruik van drinkwater voor het zuiveringsproces en passen het ontwerp van onze rwzi's daar op aan. Verder denken we mee in nationale gremia om het gezuiverde afvalwater te gebruiken voor industriële toepassingen.

Bij het realiseren van de opgave Waterketen gaan we uit van de duurzame doelen voor het zo slim mogelijk omgaan met energie- en materiaalgebruik, inpassing in de omgeving, waterkwaliteit en biodiversiteit.

Samenvatting realisatie beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel is de voortgang van de realisatie van de beleidsmaatregelen weergegeven. Iedere beleidsmaatregel wordt verder toegelicht.

Instandhoudingsopgave

Onder de instandhoudingsopgave vallen de maatregelen die we nemen om onze assets optimaal in te kunnen zetten voor de opgave waterketen. Hieronder staan de inspanningen die we specifiek vanuit de beheertaak oppakken.

Wat wilden we bereiken?

Vervangingen

We willen onze zuiveringstaak nu én in de toekomst goed kunnen blijven uitvoeren. We willen blijven voldoen aan onze afspraken met gemeenten over de afname van de afgesproken hoeveelheid afvalwater uit het gemeentelijk rioolstelsel. Voor dit alles is een goed functionerende infrastructuur nodig.

Hiervoor voeren we jaarlijks doelmatig beheer en onderhoud uit. Ook blijven we investeren in onze assets.

We verbeteren het beheer en het onderhoud van onze assets. Hiervoor is het nodig om de kwaliteit van onze technische dossiers en onderhoudsdata te verhogen. Gelijktijdig zullen we moeten bezuinigen op de waterketenbudgetten. De risicoprofielen binnen het assetmanagement helpen hierbij om de juiste afweging te maken en te voorkomen dat de kans op falen van onderdelen in de waterketen toeneemt. Voordat dit helemaal op orde is, blijft er kans op het overschrijden van beheer- en onderhoudskosten.

Veel van de transportstelsels zijn in de jaren '80 aangelegd en naderen het einde van de levensduur. Dit vraagt op de korte tot middellange termijn een vervangingsoperatie. De afgelopen jaren zijn op aan de hand van verschillende criteria (zoals ligging, materiaal, leeftijd en breuken) de meest risicovolle persleidingen in kaart gebracht. Ook is een meerjarig investeringsprogramma opgesteld om deze risico's terug te brengen naar een aanvaardbaar niveau.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Uitvoering geven aan investeringsprogramma waterketen

Voortgang maatregel

Dit onderdeel gaat over investering in het transportstelsel. In 2023 hebben we 1 kilometer aan persleidingen vervangen en op een aantal punten besluiten genomen over nieuwe tracés, namelijk Joure, De Westereen en Oudega. Daarnaast hebben we onderzoek gedaan naar de kwaliteit van 6 kilometer van de 22 kilometer resterende asbest cement leidingen. Op basis hiervan zullen we in 2024 besluiten nemen over het al dan niet vervangen van deze leidingen.

Wat wilden we bereiken?

Modernisering / uitbreiding rwzi's en transportstelsels

We investeren tijdig in de modernisering van onze assets. Zo zorgen we ervoor dat we ze effectief kunnen blijven inzetten. Door onze rwzi's daar waar mogelijk samen te voegen en te moderniseren, kunnen we het beheer en onderhoud van de installaties beter en efficiënter uitvoeren. Wanneer kansen zich voordoen onderzoeken we hoe we met verbeteringen kunnen bijdragen aan meer doelmatigheid of duurzaamheid.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Actualiseren optimalisatiestudie Sint Annaparochie

Voortgang maatregel

In 2023 hebben we de optimalisatiestudie Sint Annaparochie afgerond. Dit heeft geleid tot een besluit voor het algemeen bestuur om Sint Annaparochie op te heffen, en samen te voegen met de zuivering in Franeker. In de komende jaren worden de plannen hiervoor uitgewerkt.

Onderzoeken mogelijkheden zuiveringskring Akkrum

Voortgang maatregel

In 2023 zijn onderzoeken afgerond. In het najaar 2023 heeft het dagelijks bestuur het besluit genomen om de rioolwaterzuivering in Akkrum te renoveren.

Wat wilden we bereiken?

Informatiebeveiliging

Het zuiveringsproces is in hoge mate geautomatiseerd. Daarom is cybersecurity een belangrijk thema voor ons. Hierover zijn in 2018 landelijke afspraken gemaakt binnen het bestuursakkoord water (BAW). In de daaropvolgende jaren hebben we diverse maatregelen genomen om het aantal kwetsbare onderdelen in het proces te verminderen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Afronden herijking procesautomatisering rwzi's

Voortgang maatregel

De herijking van procesautomatisering rwzi's is niet afgerond, omdat bleek dat de opgave breder is dan de opgave waterketen. Dit project is daarom uitgebreid en heeft een langere doorlooptijd. In het eerste kwartaal van 2024 hebben we het visiedocument klaar en leggen het voor aan het dagelijks bestuur. In de rest van 2024 werken we verder aan een investeringsplan, dat verder gaat dan de opgave waterketen.

Visie inrichting architectuur procesautomatisering

Voortgang maatregel

Het inrichten van de architectuur procesautomatisering vloeit voort uit het visie-document procesautomatisering. We hebben dat in 2023 niet aan het dagelijks bestuur voorgelegd vanwege een bredere scope.

Opstellen investeringsplan procesautomatisering

Voortgang maatregel

Op basis van het visie-document hebben we een eerste versie van een investeringsplan gemaakt. Dit nemen we op in de begroting 2025.

Transportopgave

Via de riolering zamelen gemeenten stedelijk afvalwater in. Dit ingezamelde afvalwater nemen we van hen over op een zogenaamd 'overnamepunt'. Het overnamepunt is in veel gevallen een rioolgemaal van het waterschap. Dit afvalwater transporteren wij naar één van onze 27 zuiveringsinstallatie. Hiervoor hebben wij een transportstelsel tot onze beschikking, bestaande uit 275 rioolgemalen en 823 kilometer aan persleidingen. Wij zorgen dat ons transportstelsel en onze zuiveringen voldoende capaciteit hebben om de komende jaren het afvalwater vanuit het gemeentelijk rioleringsstelsel te kunnen verwerken. Door lokale groei kunnen investeringen op rwzi's nodig zijn. Dit willen we zoveel mogelijk voorkomen. Daarom overleggen we met gemeenten, bijvoorbeeld over afkoppeling van regenwater en het verminderen van de instroom van grondwater en oppervlaktewater (rioolvreemd water). Meer specifiek gaat het om de onderstaande maatregelen.

Wat wilden we bereiken?

Capaciteit en hoeveelheid te verwerken afvalwater

De totale hoeveelheid te zuiveren vervuilingseenheden over alle zuiveringen is de afgelopen jaren gegroeid. De meeste groei vinden we op de rwzi's met aangesloten bedrijven zoals Heerenveen, Kootstertille, Leeuwarden en Sloten. Dit ligt in lijn met de demografische, maatschappelijke en economische ontwikkelingen in ons beheergebied. We blijven deze ontwikkelingen en trends goed volgen, zodat we onze assets tijdig kunnen aanpassen op een verhoogd (of verlaagd) aanbod.

Onze rioolgemalen voldoen in 2023 aan de gevraagde capaciteit om afvalwater af te voeren vanuit de rioleringsstelsels van de gemeenten. Jaarlijks overleggen we met gemeenten over welke ontwikkelingen zij zien. We proberen ongeveer vijf jaar vooruit te kijken, zodat we tijd hebben ons voor te bereiden op capaciteitsuitbreiding. Deze overleggen kunnen aanleiding zijn om de afnameverplichtingen met gemeenten te herijken en opnieuw vast te leggen.

Door goed beheer en onderhoud zorgen we ervoor dat het transportstelsel altijd beschikbaar is voor afname van het afvalwater (>98% beschikbaarheid). Daarmee beperken we de risico's van overstorten vanuit het gemeentelijk rioleringsstelsel. Bij calamiteiten overleggen we met betrokken gemeenten om het gemeentelijk riool als buffer te gebruiken.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Volgen ontwikkelingen rioolstelsels bij gemeenten en zonodig omzetten in plannen

Voortgang maatregel

We volgen actief de ontwikkelingen bij de gemeenten en dit heeft in sommige gevallen geleid tot aanpassing van onze transportstelsels, bijvoorbeeld bij nieuwbouw in Joure. Hierbij is een persleiding verlegd bij de aanbouw van nieuwbouw. Hiermee voorkomen we dat persleidingen moeilijk bereikbaar worden.

Verder hebben nieuwbouwprojecten in de provincie niet geleid tot capaciteitsproblemen op onze rioolgemalen en rwzi's. In diverse gevallen hebben we met gemeenten afspraken kunnen maken om bij bestaande bouw het hemelwater af te koppelen van ons rioolstelsel. Bij nieuwbouw plannen gebeurt dit standaard.

Wat wilden we bereiken?

Minder regen in riool opvangen

Hemelwater komt voor een deel via het verharde oppervlak in het rioolstelsel terecht. Daardoor is er een verschil in het aanbod van afvalwater tussen droge en natte jaren. We willen bereiken dat het regenwater uiteindelijk uit de (afvalwater)keten verdwijnt, zodat onze assets hier niet meer mee worden belast. Dus blijven we het afkoppelen van hemelwater van het vuilwaterriool stimuleren. Daarover zijn we voortdurend met gemeenten in overleg. Afspraken leggen we waar nodig vast in waterakkoorden.

Er is geen verplichting meer om basisrioleringsplannen en gemeentelijke rioleringsplannen op te stellen. En daarmee ook geen natuurlijk moment voor overleg en afstemming met gemeenten over de afvalwaterketen en de afnameverplichting van het waterschap. Met het opstellen van waterakkoorden leggen we een nieuwe basis onder deze samenwerking. We maken afspraken over het stedelijk watersysteem, zowel over afvalwater, oppervlaktewater als over grondwater. Ook denken we aan het oprichten van waterteams per (cluster van) gemeente(n).

Wat hebben we daar voor gedaan?

Waterakkoord met gemeente Leeuwarden gesloten

Voortgang maatregel

We wilden een waterakkoord sluiten vanwege een geplande bedrijfsuitbreiding in Leeuwarden die meer zuiveringscapaciteit zou opleveren. Het doel was om met de gemeente afspraken te maken om deze uitbreiding te voorkomen. Omdat de bedrijfsuitbreiding voorlopig niet doorgaat, is het sluiten van een waterakkoord nu niet nodig.

Waterakkoord met gemeente Súdwest-Fryslân gesloten

Voortgang maatregel

Naar aanleiding van de waterproblematiek in augustus 2021 in Woudsend hebben we samen met de gemeente Súdwest-Fryslân gewerkt aan oplossingen. We hebben gekozen voor een integrale aanpak om de nodige maatregelen voor riolering en het watersysteem te bepalen. In 2023 hebben we een kostenraming gemaakt. Om dit verder uit te werken, sluiten we als waterschap in 2024 een bestuurlijk waterakkoord Woudsend met de gemeente Súdwest-Fryslân.

Inventariseren welke overstorten nog tot problemen leiden in het kader van KRW

Voortgang maatregel

De aandacht (en een mogelijke aanpak) van overstorten maakt onderdeel uit van het KRW programma. Samen met enkele gemeenten begonnen we in 2021 met onderzoek naar het vaststellen van de impact van riooloverstorten op de waterkwaliteit. Daarnaast zijn we als waterschap in 2023 gestart met een praktische aanpak om samen met gemeenten te onderzoeken en oplossingen te bedenken voor mogelijke overstortproblemen in waterlichamen. Dit onderzoek is nog niet klaar.

Zuiveringsopgave

Voor het zuiveren van afvalwater hebben we 27 eigen rwzi's. We spannen ons dagelijks in om voldoende capaciteit (hydraulische en biologische belasting) voor zuivering beschikbaar te hebben.

Daarnaast zorgen we ervoor dat het gezuiverde water aan de (wettelijke) eisen voldoet. En we werken aan onze eigen doelstellingen uit de beleids- en beheernota uit 2019 om de emissie van stikstof en fosfaat naar oppervlaktewater terug te dringen.

In 2020 en 2021 is de aanvoer toegenomen. In de periode 2015-2019 zijn gemiddeld 1,05 miljoen vervuilingseenheden aangevoerd, in 2020 steeg deze hoeveelheid naar 1,10 miljoen en in 2021 naar 1,14 miljoen vervuilingseenheden. De stijging heeft vooral te maken met de groei bij voedingsmiddelenbedrijven. Het is nog onduidelijk of deze groei blijvend is. Is dat het geval, dan is op een aantal rwzi's mogelijk meer zuiveringscapaciteit nodig. Daar staan dan extra inkomsten vanuit de zuiveringsheffing tegenover.

Wat wilden we bereiken?

Industriële klanten

Grote (industriële) klanten zijn bedrijven die afvalwater op onze zuivering lozen en meer dan 5% van de belasting van de betreffende zuivering bepalen. Op dit moment zijn er acht bedrijven die aan dit criterium voldoen. De meeste van deze bedrijven zijn zuivelbedrijven. Deze bedrijven bepalen voor 8% onze inkomsten aan zuiveringsheffing. Met deze bedrijven bespreken we jaarlijks de afvalwatersituatie. Bij veranderingen zoals uitbreiding of plannen voor zelf (voor)zuiveren door deze klanten zoeken we samen naar mogelijkheden voor een effectieve, efficiënte en duurzame inzet van bestaande eigen infrastructuur.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Bespreken afvalwatersituatie met bedrijven

Voortgang maatregel

Het waterschap verwerkt het afvalwater van vele bedrijven. Met de klanten is jaarlijks contact, omdat de belangen zowel bij deze bedrijven als bij het waterschap groot zijn. Het afgelopen jaar is het contact met al deze bedrijven goed en constructief geweest.

Uitbreiden beluchtingscapaciteit rwzi Heerenveen

Voortgang maatregel

In 2023 zijn we begonnen met de uitbreiding van beluchtingscapaciteit. Dit is nodig om voldoende zuiveringscapaciteit voor de industrie beschikbaar te hebben.

De vertraging waarover in de tweede voortgangsrapportage 2023 is gerapporteerd, is ingelopen. De afronding van dit project is in 2024.

Verbeteren waterkwaliteit

De kwaliteit van het oppervlaktewater mag niet verslechteren door lozing van gezuiverd water. Daarom zoeken we continu naar mogelijkheden om de kwaliteit van het gezuiverde afvalwater te verbeteren. Zo leveren we een bijdrage aan het bereiken van waterkwaliteitsdoelen.

Doel van ons waterbeheerplan 2016-2021, en ook van het nieuw waterbeheerprogramma, is dat de grote wateren in het beheergebied in 2027 in een goede chemische en ecologische toestand verkeren.

Onze rwzi's lozen op grote wateren en hebben dus een effect, positief dan wel negatief, op de chemische en ecologische toestand van het water. Ze bepalen daarmee mede of we de doelstelling in 2027 kunnen halen. De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) verplicht lidstaten stroomgebiedbeheerplannen (SGBP-en) vast te stellen. Voor Wetterskip Fryslân zijn de doelen en maatregelen voor de KRW-waterlichamen (de grote wateren) opgenomen in de KRW-beslisnota 2022-2027. In 2022 is het Uitvoeringsplan KRW 2022 –2027 vastgesteld. Voor de waterketen gaat dit voor de komende jaren om drie maatregelen:

- Het verder verminderen van de emissie nutriënten (stikstof en fosfaat).
- Onderzoek naar de belasting op onze rwzi's door zware metalen en overige microverontreinigingen. Op basis van de resultaten leggen we voorstellen aan het bestuur voor.
- Onderzoek naar overstortlocaties die van invloed zijn voor KRW.

Wat wilden we bereiken?

Verminderen van emissies stikstof en fosfaat

Met het zuiveren van afvalwater richtten we ons de afgelopen decennia op het terugdringen van de emissies van stikstof en fosfaat (nutriënten) naar het oppervlaktewater. We voldoen aan de huidige norm en aan de doelen uit de beleids- en beheernota. De doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water vragen echter om een verdere vermindering van de emissies in ons beheergebied. Omdat de bijdrage van het gezuiverde rioolwater op deze emissies relatief gering is, zal verdere reductie van onze rwzi's moeten komen. Daarom maken we een reductieplan waarin we aangeven welke rwzi's kunnen bijdragen aan de vermindering van stikstof en fosfaat conform de doelen van de KRW. Welke technische mogelijkheden zijn er en wat kost dat? De maatregelen realiseren we voor 2027.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Reductieplan emissies stikstof en fosfaat aan algemeen bestuur voorleggen

Voortgang maatregel

In 2023 is de conceptrapportage opgesteld met de titel nutriëntenreductieplan rioolwaterzuiveringen Wetterskip Fryslân (Uitvoering maatregel KRW 2022-2027). In dit rapport zijn voorstellen gedaan om op diverse rwzi's extra maatregelen te treffen om de stikstof en fosfaat emissie verder te verlagen. In 2024 wordt het rapport reductieplan emissie stikstof en fosfaat aan het algemeen bestuur voorgelegd.

Wat wilden we bereiken?

Aanpak nieuwe probleemstoffen

Er is steeds meer aandacht voor microverontreinigingen in het afvalwater. Het gaat hierbij om microplastics, resten van medicijnen, drugs en andere opkomende chemische stoffen die voorkomen in het rioolwater. Wij willen voorkomen dat dit soort probleemstoffen in het oppervlaktewater terecht komen. Daarom willen we als het kan maatregelen nemen aan de bron van de verontreiniging. Dit vraagt om een goede samenwerking met gemeenten en andere partners. Ook monitoren we de effecten van medicijnresten op het waterleven. Zo dragen we bij aan de kennisontwikkeling op dit gebied.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Onderzoek effecten medicijnresten op het waterleven. Deelname Netwerk Medicijnresten Noord Nederland

Voortgang maatregel

Samen met de water- en zorgsector werken we aan het verminderen medicijnresten in oppervlaktewater. Hiertoe is in november 2023 gezamenlijk een intentieverklaring getekend. Naast de vier noordelijke waterschappen zijn de deelnemende partijen drinkwaterbedrijven, provincies, zorgsector (ziekenhuizen, zorgverzekeraars, apothekersorganisaties), kennisinstellingen en bedrijven. Het netwerk in Noord-Nederland gaat naast kennisuitwisseling, concrete pilots en projecten starten die bijdragen aan de vermindering van medicijnresten in afvalwater en aan het creëren van 'meer gezonde jaren' in Noord-Nederland. Ook worden beschikbare gegevens gebundeld om een beter inzicht te krijgen in de bronnen en effecten van medicijnresten in het water.

Onderzoek naar de belasting op onze rwzi's door zware metalen en overige microverontreinigingen

Voortgang maatregel

De monitoring naar milieuvreemde stoffen in effluent, waaronder de zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) is gestart op 10 nieuwe rwzi's te weten: Bolsward, Burgum, Damwoude, Dokkum, Gorredijk, Harlingen, Kootstertille, Lemmer, Ameland en Sloten. Het onderzoek eindigt in 2024 nadat zes metingen zijn verricht. Het onderzoek naar de herkomst van de grote hoeveelheden en aantallen milieuvreemde stoffen in het afvalwater van Heerenveen is in volle gang, in samenwerking met de Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO), provincie en gemeente Heerenveen.

Wat wilden we bereiken?

Covid 19 bemonstering

Sinds het uitbreken van het coronavirus begin 2020 doen we mee aan een onderzoeksprogramma van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Unie van Waterschappen. Het programma geeft een beeld over de besmettingsgraad in de regio. In 2021 hebben we met genoemde partijen een overeenkomst gesloten om dagelijks de influenten van alle zuiveringslocaties te bemonsteren. Dit voor de periode van drie jaar met een optie voor twee extra jaren.

Wat hebben we daar voor gedaan?

We bemonsteren alle zuiveringslocaties vier keer per week

Voortgang maatregel

In 2023 zijn alle zuiveringslocaties zodanig frequent bemonsterd dat er wekelijks vier goede monsters naar het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) opgestuurd konden worden. Daarmee hebben we voldaan aan de afspraken met het Ministerie. Eind 2023 is duidelijk geworden dat de frequentie van vier monsters per week in 2024 wordt verlaagd naar 1,5 monster per week.

Wat wilden we bereiken?

Slibverwerkingsopgave

Na zuivering van afvalwater in rwzi's blijft slib over. Slib bevat veel stoffen die niet in het oppervlaktewater terecht mogen komen. Daarom ontwateren we het slib uit de zuiveringsinstallaties op de slibontwateringsinstallatie (SOI) in Heerenveen. Vrachtwagens brengen het ontwaterde slib naar Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) in Moerdijk waar ze het verbranden. In 2022 is de bouw van een nieuwe slibontwateringsinstallatie in Heerenveen aanbesteed.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Voortgang investering fase 1 Heerenveen en Leeuwarden binnen krediet en planning

Voortgang maatregel

Leeuwarden:

Op de rioolwaterzuiveringsinstallatie Leeuwarden ronden wij het project af. Het doel was het renoveren/vernieuwen van de energielijn. In het project zijn onder andere de biogasreiniger en de gasmotor vernieuwd, inclusief het benodigde leidingwerk. Deze zijn inmiddels in bedrijf genomen (binnen gestelde krediet en planning). Ook is een tweede gashouder gerealiseerd, maar dit deel van het project moet nog worden opgeleverd (vertraagd). Door deze vertraging moet gashouder 1, die aan onderhoud toe is, langer in bedrijf blijven.

Heerenveen:

Op rwzi Heerenveen zijn wij de volledige slibontwateringsinstallatie (SOI) aan het vernieuwen.

In Heerenveen wordt al het riolslib van het Wetterskip Fryslân, dus van al onze rioolwaterzuiveringsinstallaties, ontwaterd.

Er wordt naast de bestaande gebouwen (die moeten worden gesloopt) een geheel nieuw ontwateringsgebouw gerealiseerd waarin vier nieuwe centrifuges worden geplaatst. Deze centrifuges vervangen de huidige filterpersen. We verwachten dat deze manier van ontwateren minder arbeidsintensief is en ook minder storingsgevoelig. Ook worden binnen het project de oude slibopvangtanks (SOT's) vervangen door een kleiner aantal grotere SOT's en wordt een nieuw bedieningsgebouw gebouwd. Zo is onze SOI weer geheel up to date volgens de nieuwste maatstaven.

Dit grote project heeft in het begin forse vertraging opgelopen vanwege onduidelijkheden in het ontwerp en door aanvullende wensen en eisen vanuit Wetterskip Fryslân. Verwacht wordt dat de nieuwe SOI na de bouwvak van 2024 (gedeeltelijk) in gebruik wordt genomen. Dat betekent een vertraging, zoals vermeld in de memo bij de tweede voortgangsrapportage 2023.

Duurzaamheidsopgave

Onze klimaatdoelstelling is om de uitstoot van CO₂ terug te brengen naar nul in 2030 en energieneutraal te zijn in 2025. Ook werken we aan een circulaire economie door grondstoffen terug te winnen of nieuwe stoffen te ontwikkelen uit het afvalwater. In de waterketen zijn daarvoor bepalend:

- Het energiegebruik van de rwzi's voor het zuiveringsproces vraagt ongeveer 70% van het totale elektriciteitsgebruik van Wetterskip Fryslân. Daarom werkt de waterketen al sinds 2008 aan energiebesparing door deel te nemen aan de meerjarenafspraken energie (MJA3). In totaal is in deze periode al 18% aan energie bespaard. Dit komt neer op een vermindering van 4,7 miljoen kWh per jaar.
- De totale uitstoot vanuit de slibketen is een optelsom van de uitstoot op verschillende plekken in onze eigen slibketen én bij de eindverwerking van slib die wij hebben uitbesteed. Door naar de hele keten te kijken bij het nemen van maatregelen, kunnen we maximale CO₂-reductie bereiken.
- Bij het zuiveringsproces en de slibverwerking komt methaan en lachgas vrij. Het gaat daarbij om ongeveer 40% van onze totale bijdrage aan de klimaatvoetafdruk. De monitoring naar methaan en lachgas loopt nog en zetten we ook door. Op basis van de meetresultaten bepalen we de maatregelen om de uitstoot van methaan en lachgas te verminderen.
- De instandhouding van onze assets, waaronder de assets van de waterketen, speelt een belangrijke rol in klimaatmitigatie. De materialen die we in de assets gebruiken en de werkzaamheden op de bouwplaats (opbouw, renovatie en sloop) zorgen samen voor ongeveer de helft van de CO₂-uitstoot van Wetterskip Fryslân. Hoe we onze assets ontwerpen, onderhouden en bouwen heeft dus veel impact op klimaatmitigatie.

Wat wilden we bereiken?

Klimaatvoetafdruk verkleinen

Door het verder verminderen van ons energieverbruik en onze emissies van CO₂, lachgas en methaan verminderen we de klimaatvoetafdruk van de waterketen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Energiebesparingsplan

Voortgang maatregel

De Unie van Waterschappen werkte samen met het ministerie van economische zaken en klimaat aan een integrale aanpak om te komen tot energiebesparingsplannen voor alle rwzi's in Nederland. Deze zogenaamde Multisite-aanpak wat een wettelijke verplichting in zich had en waar de Unie van Waterschappen samen met het Ministerie en de Omgevingsdiensten aan werkte, is buiten ons toedoen niet gelukt. Dit heeft een vertraging opgeleverd. Nu pakken we de rapportageverplichting per rwzi op met de FUMO. Dit was onvoorzien en geeft extra werk ten opzichte van de eerder voorgestelde landelijke aanpak. Op alle rwzi's voeren we in 2024 eerst een nulmeting uit. Deze verwerken we in een nieuw op te stellen energiebesparingsplan per asset.

Monitoren emissie lachgas en methaan

Voortgang maatregel

Op rwzi Wolvega en Drachten is in 2023 gemonitord op lachgas. Op rwzi Sneek is methaan gemeten wat vrijkomt uit het influentwerk. Een nieuwe meetset voor methaan en lachgas is aangeschaft. Deze wordt begin 2024 geïnstalleerd op rwzi Leeuwarden en de methaananalyser bij het influentwerk van rwzi Heerenveen. In 2024 willen we op nog meer rwzi's lachgas gaan meten. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) heeft inmiddels hiervoor subsidie beschikbaar gesteld.

Wat wilden we bereiken?

Opwekken van energie

We willen voor 2025 zelf in onze energiebehoefte voorzien. Dat doel hebben we in 2022 gehaald uit een mix van biogas, zonnepanelen en windmolens. Toch zal de behoefte aan elektriciteit groeien door het verder elektrificeren van onze processen en transport. In de strategische visie van de Unie van Waterschappen 'Op weg naar klimaatneutraliteit' staat dat waterschappen meer mogen opwekken dan het eigen verbruik om de eigen CO₂ uitstoot te compenseren. Dit kan een kosteneffectief alternatief zijn. Bijvoorbeeld wanneer investeringen in het terugdringen van uitstoot van methaan en lachgas meer tijd nodig hebben of duurder uitvallen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Zonnepanelen op RWZI's

Voortgang maatregel

In 2023 hebben we met de zonnepanelen, die tijdens project 'Zon op rwzi, fase 1' zijn geplaatst, in totaal ruim 9 miljoen kWh opgewekt. Door het lagere aantal zonuren in 2023 is de opbrengst ongeveer 5% lager ten opzichte van 2022. Ruim 40% van de opgewekte elektriciteit wordt direct door de rwzi gebruikt. Dit hoeven we niet in te kopen. De zonnepanelen op rwzi Joure zijn in het voorjaar volledig uitgeschakeld, na een waarschuwing van Liander. Op deze locatie mag niet worden teruggeleverd. In november 2023 zijn de zonnepanelen op rwzi Kootstertille met 90% begrensd. Die begrenzing is inmiddels gelukkig weer opgeheven.

Vanaf het voorjaar 2023 is project 'Zon op rwzi, fase 2' opnieuw gestart. Binnen dit project worden op negen rwzi-locaties zonnepanelen geplaatst. In het najaar van 2023 is dit project gepubliceerd voor geïnteresseerde aannemers. In het voorjaar van 2024 is de aanbesteding door verschillende oorzaken ingetrokken (o.a. te weinig krediet, optimalisaties fase 1 én fase 2, laadpalen op rwzi's en grondaankoop locatie Lemmer). Hiervoor volgt een DB-voorstel van circa € 2 miljoen.

In verband met de netcongestie mogen we op dit moment op alle 9 locaties met nieuwe zonnepanelen de opgewekte energie niet terugleveren aan het net van Liander: alle aanvragen voor teruglevering zijn door hen op de wachtlijst geplaatst. Er moet een verzwaring worden afgerond voordat er nieuwe capaciteit voor teruglevering beschikbaar komt. Op vijf nieuwe locaties wordt er nooit meer zonne-energie opgewekt dan het eigen verbruik van de zuivering en wordt in praktijk geen zonnestroom teruggeleverd. Op vier nieuwe locaties zal in sommige situaties wel teruglevering plaats kunnen vinden. Op deze locaties moet de elektriciteit die de zonnepanelen opwekken, automatisch worden begrensd op de momenten dat het eigen verbruik van de rwzi lager is dan de door de zonnepanelen opgewekte elektriciteit. Hiermee wordt ongeveer 90% van de verwachte jaaropbrengst behaald, zolang Liander het niet toestaat om elektriciteit terug te leveren.

Wat wilden we bereiken?

Terugwinnen van grondstoffen

Waterschappen beschouwen het afvalwater steeds meer als een bron van duurzame energie en grondstoffen in plaats van als afval. Het 'verwaarden' van reststromen speelt een steeds belangrijkere rol in de overgang naar een circulaire economie.

Wat hebben we daar voor gedaan?

ontwikkelen van grondstofterugwinning samen met externe partijen

Voortgang maatregel

Het afgelopen jaar zijn we ons blijven inzetten voor het terugwinnen/ produceren van bioplastics uit afvalwater. Zie hiervoor het hoofdstuk 'Bioplastics en cellulose'. In 2023 is ook actief het gesprek gezocht met bedrijven over de inzet van effluent als proceswater. Een bedrijf in Bolsward heeft interesse getoond, waarna hier verdere gesprekken zijn gevoerd. In 2024 gaan we hiermee verder. Warmte uit effluent is een ander onderwerp. Vooral gemeenten in ons beheergebied zijn geïnteresseerd en weten ons te vinden.

Wat wilden we bereiken?

Bioplastics en cellulose

We richten ons al jaren op het terugwinnen van grondstoffen uit afvalwater. Met behulp van bacteriën kunnen bioplastics (PHA) geproduceerd worden. Hiervoor hebben we ons aangesloten bij een landelijke koplopersgroep. Sinds mei 2022 is de demonstratie-installatie bij HVC in Dordrecht operationeel. De uitvoering ligt bij de projectgroep PHA2USE. Wij hebben hiervoor € 550.000 gereserveerd, wat in vier jaar wordt besteed. In het innovatiebudget is rekening gehouden met deze uitgave. In 2023 is aanvullend projectbudget aangevraagd bij het bestuur en verkregen. In de zomer van 2024 eindigt het project.

Wat hebben we daar voor gedaan?

PHA2Use productie van bioplastic

Voortgang maatregel

In 2023 is besloten het project met een jaar te verlengen. Al onze partners hebben hetzelfde besloten. Het komend jaar ronden we alle onderzoeken af en weten we of PHA-productie interessant is voor de waterschappen.

Wat wilden we bereiken?

Cellulose

Voor het terugwinnen van cellulose hebben we onderzoeken gedaan naar de mogelijkheden om een zeefinstallatie op één van onze rioolwaterzuiveringen te plaatsen. Tot dit moment heeft dit nog niet geleid tot kansen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Heroverweging betrokkenheid bij onderzoek

Voortgang maatregel

In 2023 zijn we agendalid geweest conform besluit van dagelijks bestuur. Het uitgevoerde onderzoek heeft nog niet geresulteerd in een mogelijkheid om een zeefinstallatie op één van onze rioolwaterzuiveringen te plaatsen.

Wat wilden we bereiken?

Fosfaat

Sinds 2017 gaat ons zuiveringsslib naar eindverwerker SNB in Moerdijk. In 2021 is het contract met vijf jaar verlengd. Slib of producten uit slib en afvalwater verwachten we in de toekomst elders nuttig te kunnen toepassen. Tot op heden lukt het niet om met SNB fosfaat vergaand terug te winnen uit de verbrandingsassen. In het pilottraject Waterschoon in Sneek winnen we al fosfaat als struviet terug. Ook is terugwinning een belangrijk onderdeel van onze slibstrategie. Bij de keuze van de nieuwe contractpartner voor de eindverwerking van zuiveringsslib zal het terugwinnen van fosfaat een belangrijk criterium zijn.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Fosfaat terugwinning uit slibas

Voortgang maatregel

Het terugwinnen van fosfaat uit de verbrandingsas van slib is in het huidige en lopende contract bij onze contractpartner niet mogelijk. Dit is destijds bij aanvang van het contract wel afgesproken, maar onze contractpartner heeft hier niet aan kunnen voldoen. Voor Wetterskip Fryslân is dit geen aanleiding geweest om het contract te ontbinden.

In de zoektocht naar een contractpartner, voor de periode vanaf 2026, stellen we fosfaatterugwinning opnieuw als eis.

Wat wilden we bereiken?

Maatregelen klimaatadaptatie door waterketen

Het Rijk heeft in het Deltaprogramma Ruimtelijk Adaptatie 13 vitale en kwetsbare functies benoemd. Hierbij gaat het niet alleen om de risico's bij overstrooming, maar ook om de risico's als gevolg van wateroverlast, droogte en hitte. De werkgroep ruimtelijke adaptatie van het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) Noord voerde in 2022 een stresstest uit van vitale en kwetsbare functies (V&K). De waterschappen zijn daarbij verantwoordelijk voor de kwetsbare functies 'keren en beheren oppervlaktewater' en 'waterketen'.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Maatregelenpakket vitale en kwetsbare assets

Voortgang maatregel

De conclusie uit de stresstest 2022 was dat er geen grote risico's zijn voor de assets die onder de verantwoordelijkheid van het Wetterskip Fryslân vallen. Daarom is het nu niet nodig om een maatregelenpakket op te stellen. Provincies moeten in 2024 een zogenaamde bovenregionale stresstest uitvoeren waarbij ook de vitale en kwetsbare functies opnieuw worden beschouwd.

Wat wilden we bereiken?

Innovatie en educatie

In de afgelopen jaren hebben we van het innovatiebudget gebruik gemaakt om innovaties in de waterketen een stap verder te brengen. Met name twee innovatiethema's zijn daarbij van belang: 'duurzaamheid en kringlopen' en 'optimalisatie zuiveringen'.

Demosite Leeuwarden

De demosite van rwzi Leeuwarden leent zich uitstekend voor innovatie én educatie. Veel studenten watertechnologie van de Watercampus in Leeuwarden hebben een stage afgerond bij de bedrijven die onderzoek hebben gedaan op de demosite. De huidige demosite voldoet echter niet meer aan de eisen. Om de demosite nog meer in te kunnen zetten als opleidingslocatie voor mbo- en hbo studenten, hebben we in 2022 onderzocht of er een grotere rol mogelijk is voor het Centrum voor Innovatief Vakmanschap Water (CIV Water), het Centre of Expertise Watertechnology (CEW) en het Water Applicatie Centrum (WAC). Op basis van dit onderzoek en een gezamenlijke businesscase heeft het bestuur besloten om de demosite te vernieuwen.

Waterschoon Sneek

Wetterskip Fryslân, Elkien, STOWA, gemeente Súdwest-Fryslân en DeSaH bv hebben gezamenlijk een duurzaam en innovatief waterzuiveringssysteem aangelegd in de wijk Noorderhoek in Sneek. Een kleine zuiveringsinstallatie in de wijk zamelt afvalwater van 207 nieuwbouwwoningen aan de bron gescheiden in.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Demosite Leeuwarden en Waterschoon Sneek

Voortgang maatregel

Het dagelijks bestuur heeft besloten om de huidige samenwerking voor Waterschoon met twee jaar te verlengen. Wetsus en Vitens zijn nu ook aan boord als nieuwe partners. De aanvraag voor LIFE subsidie is ingediend en de beschikking wordt in maart 2024 verwacht.

Het algemeen bestuur heeft de renovatie van de demosite in 2023 goedgekeurd. De planning is dat rond de zomer 2024 in plaats van eind 2023 de werkzaamheden zijn afgerond. Het vergunningentraject heeft meer tijd genomen. Vanaf medio 2024 kan de demosite weer gebruikt worden door bedrijven om onderzoek te doen met diverse processtromen die beschikbaar zijn op rwzi Leeuwarden.

Exploitatie

bedragen x € 1.000

Waterketen	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting	Vershil actuele begroting - Jaarrekening 2023
	45.926	45.998	45.759	72
Eindtotaal	45.926	45.998	45.759	72

Toelichting op exploitatieresultaat jaarrapportage 2023

Slibontwateringsinstallatie (€ 100.000 voordelig)

Tijdens de bouw van de nieuwe slibontwateringsinstallatie, plegen we minimaal onderhoud aan de oude installatie. Er zijn zorgen over uitval van cruciale onderdelen van de oude installatie waarvoor geen vervanging meer mogelijk is, totdat de nieuwe installatie in bedrijf wordt gesteld. Dat is gepland in het 4e kwartaal van 2024.

Projectmanagement (€ 200.000 voordelig)

Enkele investeringsprojecten hebben extra projectmanagement capaciteit gevraagd waardoor minder personeelskosten ten laste van de exploitatie komen.

Met name de technische complexiteit van de bouw van de nieuwe slibontwatering, de renovatie van rwzi Bolsward en de voorbereiding van de zonnepanelen (fase 2) hebben geleid tot extra inzet van personeel.

Energie (€ 400.000 nadelig)

Voor de zuiveringstaak is door de grote hoeveelheid neerslag in de laatste maanden meer elektriciteit verbruikt. Daarnaast is minder zonne-energie opgewekt en moest nog een btw-correctie op de teruggeleverde energie worden verrekend met de belastingdienst.

Opbrengsten analysewerk (€ 100.000 voordelig)

De inkomsten van het laboratorium uit werkzaamheden voor derden zijn in 2023 hoger dan begroot. In 2023 is meer geanalyseerd voor derden. Voorbeelden van extra onderzoek zijn: bijdrage Unie van Waterschappen voor eDNA muskusratten onderzoek, bioassays voor een ander waterschap, extra bemonsteringen in het kader van de Nationale Rioolwater Surveillance voor het RIVM t.b.v. landelijk onderzoek naar drugs, drugsonderzoek voor de gemeente Noardeast Fryslân.

Investeringsen

bedragen x € 1.000

Opgave Waterketen	Begroot krediet		Verstrekkings 2023		Verschil	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
RWZI's en transportstelsels	7.250	7.250	7.385	7.385	-135	-135
Energiemaatregelen	2.059	2.059	2.500	2.500	-441	-441
Groot onderhoud en KAM	1.700	1.700	1.700	1.700	-	-
RWZI Leeuwarden renovatie demosite	-	-	735	735	-735	-735
RWZI St-Anna-Franeker	-	-	1.000	1.000	-1.000	-1.000
Subtotaal Opgave Waterketen	11.009	11.009	13.320	13.320	-2.311	-2.311

Energiemaatregelen

Er is voor een hoger bedrag aan krediet verstrekt dan beschikbaar is in 2023. Dit wordt gedekt uit daarvoor nog beschikbare investeringsruimte uit voorgaande jaren.

RWZI Leeuwarden renovatie demosite

Er is voor dit project boven op de beschikbare raming een krediet beschikbaar gesteld omdat de bijbehoren kapitaalslasten gedekt gaan worden uit de bijbehorende business case.

RWZI St-Anna Franeker

Het AB heeft in 2023 een aanvullend voorbereidingskrediet voor dit project beschikbaar gesteld.

Risico's

De risico's met betrekking tot de opgave Waterketen zijn in kaart gebracht. Er zijn in de rapportageperiode geen nieuwe risico's ontstaan met betrekking tot de opgave Waterketen. In samenwerking met de nieuwe risicomanager worden de risico's die gelden voor de opgave Waterketen steeds beter ontwikkeld om het risico te verkleinen.

Opgave Bedrijfsvoering

Portefeuillehouders: Luzette Kroon, Frank Jorna, Remco van Maurik, Monique Plantinga, Gerben de Boer

Beleidsvelden

- Bestuur en externe communicatie
- Heffing en invordering
- Planvorming

Terugblik ontwikkelingen en trends

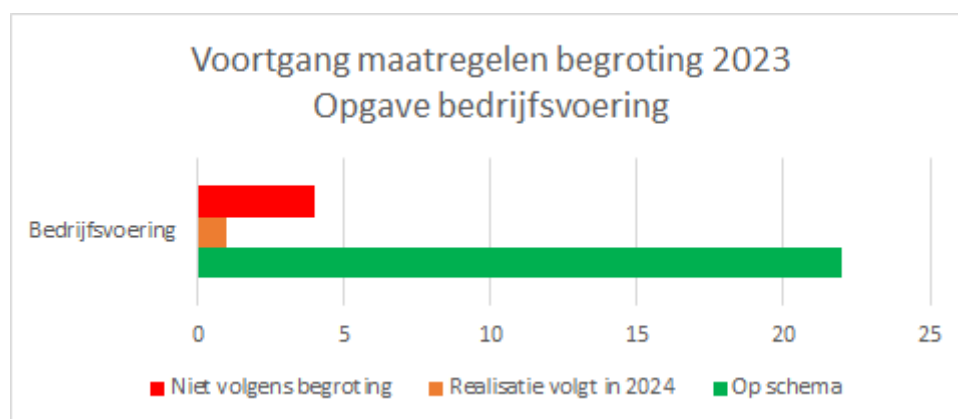
Economische veranderingen, veroorzaakt door de oorlog in Oekraïne, resulteerden in prijsstijgingen en grondstoftekorten, waardoor operationele uitdagingen ontstonden. Strategisch personeelsbeleid bleek cruciaal om te voldoen aan de vraag naar arbeidskrachten in een competitieve markt. Als aantrekkelijke werkgever bieden we nog steeds een stimulerende werkomgeving met aandacht voor scholing en deskundige, verbindende samenwerking.

Terwijl we het afgelopen jaar evalueren, erkennen we de veerkracht van onze organisatie te midden van onzekerheid. De geleerde lessen zullen ons leiden naar een adaptieve toekomst, waarin we blijven streven naar effectieve samenwerking en flexibel inspelen op veranderende omstandigheden.

Bij het realiseren van de opgave Bedrijfsvoering gaan we uit van de duurzame doelen van Wetterskip Fryslân voor het zo slim mogelijk omgaan met energie- en materiaalgebruik, inpassing in de omgeving, waterkwaliteit, biodiversiteit, mens en maatschappij.

Samenvatting realisatie beleidsdoelen

In onderstaande tabel is de voortgang van de realisatie van de beleidsmaatregelen weergegeven. Iedere beleidsmaatregel wordt verder toegelicht.

Wat wilden we bereiken?

Financieel beleid

Een gezond en toekomstbestendig financieel beleid en een betaalbaar waterschap. Dat is een belangrijke ambitie in ons coalitieakkoord. Inmiddels is de wereld veranderd en hebben we met ingang van 2022 te maken met een ongekend hoge inflatie. In de Kaderbrief 2023-2027 is geprobeerd om veranderingen die op ons afkomen zo goed mogelijk te vertalen in het effect op de netto lasten. Er zijn een aantal moeilijke keuzes gemaakt om de tariefstijging acceptabel te kunnen houden. Het niet meer activeren van bouwrente (2023) en het niet meer activeren van overhead op uren (2024) is verschoven naar 2025. Ook is rekening gehouden met belastingopbrengsten die € 1 miljoen hoger liggen dan de prognoses van het Noordelijk belastingkantoor en is € 2,5 miljoen opgenomen als realiseerbaarheidsafname. Daarnaast is de keuze gemaakt om een aantal incidentele ruimtevragers te dekken uit de algemene reserves.

We realiseren onze opgaven en prestaties binnen de afgesproken kaders van onze begroting. We blijven de P&C-cyclus en haar producten optimaliseren. We willen, ook in dit proces, meer toe naar digitalisering. We richten de systemen opnieuw in om toekomstbestendige stuur- en verantwoordingsinformatie te kunnen genereren.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Onderzoek naar applicatie opstellen P&C-producten en invoeren

Voortgang maatregel

Begin 2023 hebben wij een nieuw softwarepakket in gebruik genomen, dat ons helpt bij het opstellen van onze Planning & Control (P&C) producten. Dit pakket is eind 2022 geïmplementeerd en voor alle P&C documenten in 2023 gebruikt. We gebruiken de komende periode om dit pakket nog verder te optimaliseren en het P&C proces nog meer te digitaliseren.

Via dit softwarepakket publiceren wij onze P&C documenten op onze website (www.wetterskipfrylan.begrotingsapp.nl).

Daarmee voldoen wij ook aan het besluit digitale toegankelijkheid overheid. Bezoekers aan onze website worden automatisch doorgelinkt naar deze website als ze de P&C documenten aanklikken.

Vereenvoudigen financiële administratie

Voortgang maatregel

In het voorjaar van 2021 zijn we gestart met het project financiële informatie voorziening 3.0, dat ervoor moest zorgen dat we met ingang van het boekjaar 2024 de beschikking hebben over een nieuwe financiële applicatie. Dit omdat de huidige financiële applicatie dan 'end of life' is. Het doel was ook om de financiële administratie te vereenvoudigen. Zo voldoet het sturen en verantwoorden aan de huidige wensen van de eindgebruikers en fungeert het ook als bronsysteem voor het datawarehouse. Vanuit de projectorganisatie is eind december 2022 een definitieve keuze gemaakt voor een nieuw financieel pakket dat een aantal van onze huidige applicaties gaat vervangen. In 2023 zijn diverse testfasen (systeeminrichting-, gebruikersacceptatie- en productacceptatietest) en conversietrajecten succesvol doorlopen. We hebben aan de externe accountant een specifieke opdracht verstrekt. De externe accountant vult de rol van quality assurance (QA) in rondom de uitvoering en dossiervorming van een aantal migratieactiviteiten. Daarnaast becommentarieert hij de opzet en inrichting van de (belangrijkste) IT General Controls. Per 1 januari 2024 is ons nieuwe financieel pakket live gegaan conform de planning.

Wat wilden we bereiken?

Informatievoorziening en ICT

In huidige organisaties zijn data essentieel. Ook voor Wetterskip Fryslân is datagedreven werken de nieuwe standaard. We gaan data geautomatiseerd samenbrengen. Zo verwerven we nieuwe inzichten. Zo kunnen we data nog beter gebruiken ter ondersteuning van besluitvorming en het oplossen van strategische vraagstukken. In het informatiebeleidsplan IM 3.0 staat hoe we dat aanpakken. De doelstelling is om met zo weinig mogelijk middelen zoveel mogelijk te realiseren.

We werken toe naar een ander applicatielandschap. Daarbij is informatietechnologie (IT) dienstverlenend aan de rest van de organisatie. Dat betekent dat we:

- de data infrastructuur zo inrichten dat deze de organisatiedoelstellingen optimaal ondersteunt (datagedreven werken);
- de hybride werkomgeving verder ontwikkelen
- daarmee sneller kunnen inspelen op veranderende behoeften

Wat hebben we daar voor gedaan?

Introduceren nieuwe cloudoplossing datapakhuis

Voortgang maatregel

We hebben een cloudoplossing gevonden en geïntroduceerd als basis voor het datapakhuis. Dit is een randvoorwaarde voor een integrale informatievoorziening.

In kaart brengen benodigheden digitale infrastructuur, aannemen Enterprise-architect

Voortgang maatregel

We hebben een enterprise architect geworven. Hiermee borgen wij de samenhang van ons ICT landschap.

Extra servicedeskmedewerker en systeembeheerder aannemen

Voortgang maatregel

We hebben een extra servicedeskmedewerker geworven en een extra systeembeheerder. Daarmee kunnen we snelle ontwikkelingen en extra vragen vanuit de organisatie adequater ondersteunen.

Wat wilden we bereiken?

Informatiebeveiliging en privacy

De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) hanteren we als richtlijnen voor informatiebeveiliging en privacybescherming. Ook in 2023 verbeteren we onze beveiliging om ons beter te beschermen tegen acute bedreigingen op het gebied van informatieveiligheid. Dat doen we intern én in samenwerking met externe partijen. Door het moderniseren van ons ICT-landschap is daar minder beheer nodig. Die ruimte en tijd zetten we in om de nodige maatregelen uit te voeren.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Invoeren (met andere waterschappen) van een SOC

Voortgang maatregel

Het project bij het Waterschapshuis (hWh) bevindt zich nog steeds in uitvoering en is dus niet afgerond in 2023. Het project is met vertraging door het Waterschapshuis (hWh) opgestart en de aanbesteding wordt voorbereid. De doelstelling is om in het derde kwartaal van 2024 de eerste waterschappen aan te sluiten. Omdat er diverse benaderingen worden onderzocht voor de implementatie van een Security Operations Centre (SOC) en er momenteel een waakvlamcontract actief is, zien we de vertraging niet onmiddellijk als een zodanig risico dat er aanvullende maatregelen nodig zijn.

Waakvlamcontract afsluiten met leverancier IT-security

Voortgang maatregel

We hebben in 2023 een waakvlamcontract afgesloten. We kunnen daarmee beroep doen op specialistische kennis van de leverancier in het geval zich een cyberincident voordoet.

Uitvoeren laatste maatregelen BIO en AVG

Voortgang maatregel

De audit eind 2023 wijst uit we stappen voorwaarts gezet hebben in het uitvoeren van maatregelen BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) en AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming). Vorderingen rondom de BIO maatregelen op het gebied van de Procesautomatisering en bedrijfscontinuïteit (ICT), blijven achter. Voor de AVG geldt dat we verbeteringen gerealiseerd hebben en we toewerken naar een hoger volwassenheidsniveau. Dit betekent dat deze maatregel doorloopt in 2024.

Inzetten op communicatie en bewustwording BIO en AVG

Voortgang maatregel

In 2023 hebben wij actief ingezet op communicatie en bewustwording over de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Dit hebben we gedaan met behulp van de implementatie van het e-learning programma Arda, dat via fictieve casussen en praktische tips een gestructureerde benadering biedt. Arda is stap voor stap opgesteld om duurzame aandacht te waarborgen. Het management betrekken we bij het streven naar honderd procent afronding van de e-learnings binnen hun teams. Daarnaast hebben we de bredere organisatie meegenomen in bewustwordingstrajecten, waaronder phishing-oefeningen en gerichte agendering van het BIO/AVG-onderwerp. Zo zorgen we voor uniform begrip en strikte naleving van de gestelde doelen te bevorderen binnen Wetterskip Fryslân.

Wat wilden we bereiken?

Het Waterschapshuis

Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de 21 waterschappen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Het Waterschapshuis is een gezamenlijke regeling en werkt nauw samen met de Unie van Waterschappen en de individuele waterschappen. Aansturing vindt plaats vanuit de opdrachtgeverstafel waar onze secretaris-directeur zitting in heeft. Het algemeen bestuur bewaakt de kaders waarbinnen het Waterschapshuis werkt.

Samen met de andere waterschappen willen we onze informatiehuishouding verder verbeteren en beveiligen. We richten ons daarbij op de activiteiten van het Waterschapshuis die een duidelijke meerwaarde voor ons hebben. We dragen samen met andere waterschappen bij aan de ontwikkeling van het Waterschapshuis als aanbieder van dienstverlening (Shared Service Center). Ook blijven we het Waterschapshuis actief stimuleren in het organiseren van een voorspelbare bedrijfsvoering.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Collectief cloudcontract met andere waterschappen

Voortgang maatregel

In nauwe samenwerking met het Waterschapshuis hebben we gezamenlijk een collectief cloudcontract afgesloten. Dit strategische initiatief biedt de voordelen van gedeelde resources en extra supportmogelijkheden vanuit de leverancier.

Landelijke dashboards WK, WS en veiligheid

Voortgang maatregel

We hebben de opdrachtverstrekking voor het landelijke dashboard, een gezamenlijk project met het Waterschapshuis, met succes afgerond. Het komende jaar (2024) vindt de daadwerkelijke realisatie van dit project plaatsvinden.

Traineeprogramma DEEP voor professionals

Voortgang maatregel

Een aantal medewerkers heeft het DEEP-trainingsprogramma voor professionals met succes gevolgd. DEEP staat voor Data Science en Engineering Expert Programma. Dit programma van het Waterschapshuis leidt waterschappers op tot vakmensen in Datascience om zo het datagerichte werken binnen de waterschappen vorm en inhoud te geven.

Wat wilden we bereiken?

Digitale transformatie

In 2019 zijn we gestart met het opzetten van een meerjarig innovatief programma voor de digitale transformatie bij Wetterskip Fryslân. Dit programma kent een vijftal strategische, samenhangende doelen, gericht op verbinding en/of versnelling.

We hebben ons de volgende vijf doelen gesteld:

1. We voeren onze waterschapstaken transparant uit: een heldere informatiebehoefte en onze informatie gebiedsgericht digitaal beschikbaar (open data).
2. We werken in- en extern samen om onze kennis en ervaring te delen met anderen.
3. We zijn digitaal toegankelijk.

4. We richten processen data gedreven (big data) in: slimme technologieën met meerwaarde voor organisatie en samenleving.
5. We nemen medewerkers en bestuur mee in de veranderende samenleving waar digitalisering een steeds grotere impact heeft op ons dagelijks handelen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Werken aan een goede informatiepositie

Voortgang maatregel

We leveren een bijdrage aan datagedreven werken door het benutten van het datalab. Dit datalab zet in op vernieuwen en computeriseren van werkprocessen door toepassing van moderne datatechnieken zoals kunstmatige intelligentie.

Inzetten van slimme technieken in onze werkprocessen

Voortgang maatregel

De volgende projecten en activiteiten hebben we hiervoor ingezet:

1. Grip op water: met behulp van sensoren hopen we meer inzicht te krijgen in de invloeden van toerisme op de waterkwaliteit van de vaarwegen in de beheergebied(en)
2. Digitale najaarschouw: op basis van een eigen Geo AI-model (AI: Artificial Intelligence) schouwen we sloten en dit algoritme kijkt of de sloot schoon is of niet
3. Illegale dempingen: dempingen detecteren op basis van Geo AI-model
4. Vervolg op illegale dempingen is mutatiesignalering van wateren met GEA-AI – wijzingen in BGT & legger-/beheerregister detecteren en NL veranderdetectie (een landelijke tool voor mutatiesignalering)
5. Scheurdetectie: onderzoeken we of we dronebeelden kunnen gebruiken om droogtescheuren te ontdekken
6. Evaluatie uitgevoerd bij het boezemmodel: voorspellen toevoer naar boezem
7. Verkenning taalmodel: toepassen op openbare documenten van Wetterskip Fryslân
8. Waterlopen bufferstroken
9. Digishape: algoritmische bepaling van waterstanden met remote sensing
10. Dijkannotatietool WBI: genereert automatisch de karakteristieke punten op dwarsprofielen aan de hand van een model die getraind is op grote hoeveelheden handmatig geklikte karakteristieke punten
11. Rwzi zand in kaart brengen: door middel van inzet van drone en AI

Werken aan bewustzijn en samenwerking op het gebied van digitale transformatie

Voortgang maatregel

Binnen Wetterskip Fryslân hebben we actief gewerkt aan het vergroten van bewustwording rond digitale transformatie. Dit omvatte trainingen in Python, data-ethiek en DEEP (Data Engineering Expert Programma), waarbij respectievelijk 60, 3 en 6 medewerkers zijn betrokken. We hebben strategieën zoals de Digiscan ingezet om de digitale vaardigheden van onze medewerkers te meten en hebben deelgenomen aan de pilot 'Klaar voor de toekomst' met als doel deze training beschikbaar te stellen voor alle waterschappen. Daarnaast hebben we scenario-denken verder geïntegreerd, actief deelgenomen aan diverse overlegstructuren en onderzoek gedaan naar de impact van digitale transformatie op rollen en functies. In onze communicatie-inspanningen hebben we drie 'Digisnacks' georganiseerd, visuele communicatiemiddelen ontwikkeld zoals praatplaten en een tijdschriftvormig overdrachtsdocument. We hebben het bestaansrecht van data scientists vastgesteld met de oprichting van een datalab. Hoewel het programma Digitale Transformatie eindigt in december 2024, onderzoeken we momenteel de integratie van het datalab in de organisatie.

Wat wilden we bereiken?

Informatiesysteem laboratorium

In 2023 zijn we starten we met de vervanging van het Laboratory Information and Management System (LIMS). In de tweede helft van 2023 stellen we een samenwerkingsovereenkomst met Waterlaboratorium Noord (WLN) op voor implementatie en beheer van een nieuw LIMS. We hebben de intentie om voor hetzelfde LIMS te kiezen als WLN.

Wat hebben we daar voor gedaan?

In 2023 weten we wat de ervaringen zijn van WLN met dit LIMS. Daarna nemen we een besluit.

Voortgang maatregel

In 2023 zijn we gestart met de implementatie van Labware 9 als nieuw LIMS (Laboratorium Informatie Management Systeem). We werken daarbij samengewerkt met de laboratoria Waterproef, Aqualysis, WLN en het laboratorium van Hunze en Aa's. Medio 2024 verwachten we een eerste proof of concept verwacht. Volledige implementatie zal nog enkele jaren duren.

Wat wilden we bereiken?

Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) regelt het recht op informatie over alles wat de overheid doet. Het is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De Woo moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. De wet is op 1 mei 2022 in werking getreden. Artikel 3.5 van de Woo schrijft voor dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens over de uitvoering van de Woo in de openbaarheidsparagraaf, waarbij sprake is van een groeimodel. De overheid schrijft hiervoor modellen voor. Echter voor de openbaarheidsparagraaf is voornamelijk geen standaardmodel voorgeschreven.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Vier informatiecategorieën Woo invoeren en afronden

Voortgang maatregel

In 2023 hebben wij het publicatieproces voor twee informatiecategorieën 'Woo-verzoeken' en 'Vergaderstukken' ingericht. Voor de andere twee categorieën 'Beschikkingen (watervergunningen)' en 'Convenanten' hebben wij voorbereidingen getroffen, zodat deze publicaties in de loop van 2024 online terug te vinden zijn.

Wat wilden we bereiken?

Dienstverlening; klantcontact

We willen al het klantcontact op klantniveau en naar geografische locatie inzichtelijk maken. Zo kunnen we beter samenwerken met anderen en beter sturen op de kwaliteit van onze dienstverlening.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Alle klantcontacten zaakgericht afhandelen

Voortgang maatregel

We hebben het zaakstelsel volledig ingericht zodat we alle gesprekken met onze klanten goed bij kunnen houden. Dit helpt ons om de stappen die we moeten nemen voor elke klant duidelijk te maken en te volgen. Zo kunnen we onze klanten beter en sneller helpen.

Gebruik van DigiD-herkenning, webformulieren en sjablonen

Voortgang maatregel

Als reactie op de strategische focus op het versterken van digitale dienstverlening binnen Wetterskip Fryslân, is het gebruik van digitale herkenning, webformulieren en sjablonen geïmplementeerd. Deze aanpak, afgestemd op de producten en diensten van de Unie van Waterschappen, bevordert niet alleen efficiëntie maar benadrukt ook onze inzet voor een doeltreffende digitalisering van diverse processen.

Aantrekken tweede functioneel beheerder zaaksysteem

Voortgang maatregel

Een tweede beheerder is geworven, waardoor we beter in staat zijn om het zaaksysteem te beheren.

Monitoren kwaliteit en kwantiteit dienstverlening en daarover rapporteren

Voortgang maatregel

Het proces van monitoring en rapportage is op de juiste manier ingeregeld binnen Wetterskip Fryslân.

Opstellen kwaliteitshandvest dienstverlening

Voortgang maatregel

Om onze dienstverlening te verbeteren hebben we servicenormen opgesteld als onderdeel van ons kwaliteitshandvest. Deze normen zijn concrete en meetbare referentiepunten, waarmee we transparantie, consistentie en bestuurlijke verantwoording in onze dienstverlening kunnen waarborgen.

Wat wilden we bereiken?

Maatregelen klimaatmitigatie

In 2030 willen we klimaatneutraal zijn. Dat doen we via een vijf sporenaanpak (zie hoofdstuk strategie en omgeving). Vanuit de bedrijfsvoering leveren we een bijdrage aan deze doelstelling. Wij gebruiken brandstof voor transport van zuiveringsslib, onderhoud van de watersystemen, zakelijk verkeer en woon-werkverkeer. We maken de komende jaren de overstap naar fossielvrije alternatieven en een volledig elektrisch wagenpark. In de tussentijd gebruiken wij blauwe diesel in plaats van fossiele diesel voor ons eigen materieel en wagenpark.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Gehele wagenpark rijdt op blauwe diesel of elektrisch

Voortgang maatregel

In 2023 hebben we het vastgestelde wagenparkbeleid uit 2018 verder uitgevoerd. Eerder is bewust gekozen voor blauwe diesel als overgangsbrandstof in ons wagenpark. Het aanbod in de markt staat nog niet toe dat we al onze voertuigen volledig elektrisch in kunnen zetten. Het gaat dan bijvoorbeeld om de zwaardere bussen van onze vakgroepen onderhoud.

Binnen het wagenpark werken we vaak met leasecontracten voor 5 jaar (personenauto's) en 7 jaar (bedrijfsbussen). Het is voor ons van belang om deze tijdlijn te bewaken richting 2030. Dit kan betekenen we kortere contracten af moeten sluiten, mocht de markt nog niet voorzien in onze behoeftes. Het heeft onze voorkeur dat alle voertuigen vanaf januari 2025 volledig elektrisch zijn.

Plan laadinfrastructuur 2023-2030 gereed

Voortgang maatregel

Personenauto's hebben met een thuislaadvoorziening een passende laadoplossing. Voor een groot deel van de bestelauto's en bedrijfsbussen zal dit een laadoplossing op een werklocatie moeten worden. Dit betekent een grote logistieke operatie die we moeten afstemmen op de ontwikkelingen in de markt, de samenstelling van het wagenpark, de behoeftes van het groot materieel van de vakgroep onderhoud en de capaciteit op de diverse werklocaties. We hebben daarom in 2023 een strategisch plan laadinfrastructuur 2023-2030 opgesteld. Dit plan is voorzien van een helder en realistisch tijdspad, wat ons de handvatten geeft om te sturen naar de benodigde laadinfra richting 2030.

Wat wilden we bereiken?

Klimaatneutraal en circulair inkopen

Het inkopen van goederen, diensten en werken is een onderdeel van bedrijfsvoering. Met de keuzes die we hierbij maken, leveren we een belangrijke bijdrage aan het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen en het duurzaam (her)gebruik van materialen. Uitgangspunt voor alle inkooptrajecten is het beperken van CO₂-uitstoot en het bevorderen van circulariteit.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Uitwerken uitgangspunten klimaatneutraal en circulair inkopen en voorleggen aan DB

Voortgang maatregel

Op basis van de vijfsporenaanpak uit de begroting 2022 heeft de organisatie het programma 'klimaatneutraal en circulair in 2030' opgesteld, zie hoofdstuk klimaatmitigatie. Op 24 januari 2023 heeft het dagelijks bestuur besloten om de uitgangspunten van het klimaatprogramma te hanteren voor al ons werk.

Wat wilden we bereiken?

Basisregistratie ondergrond

Grote opgaven als energietransitie, klimaatadaptatie, woonopgave en economische groei hebben enorme impact op de directe leefomgeving. Niet alleen boven, maar ook ónder de grond. Al deze opgaven hebben te maken met het gebruik van de ondergrond. Niet alles kan op dezelfde plek. Het is dus essentieel om een ruimtelijk en integraal inzicht te krijgen in de ondergrond. Fundament hiervoor zijn eenduidige, betrouwbare data en informatie over de ondergrond van Nederland. Daarom werken we aan de Basisregistratie Ondergrond (BRO). We willen voldoen aan de wet BRO voor de data van de grondwatermonitoring. Deze nieuwe verplichting vergt aangepaste software en kennis en kunde.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Starten project voor aanleveren grondwaterreeksen

Voortgang maatregel

In 2023 zijn we gestart met het project voor het aanleveren van grondwaterreeksen aan de landelijke voorziening BRO (basisregistratie ondergrond),. We hebben de software geïnstalleerd en hebben testen voor aanlevering uitgevoerd. In 2024 start de migratie van de data naar de nieuwe software.

Wat wilden we bereiken?

Toezicht en handhaving

Als waterschap houden wij toezicht op wet- en regelgeving met betrekking tot lozingen op oppervlaktewater. Ook houden we toezicht op de Keur Wetterskip Fryslân, zoals op het onderhoud van sloten en (grond-)wateronttrekkingen. Onze processen voor toezicht en handhaving sluiten aan bij de geldende wet- en regelgeving en bij de vragen en behoeften die er in ons beheergebied zijn op dit gebied.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opstellen meerjarenplan Toezicht en Handhaving periode 2023-2027

Voortgang maatregel

In plaats van direct uitvoering te geven aan een specifieke maatregel, hebben we in 2023 een strategische beslissing genomen om een meerjarenplan op te stellen voor Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) in 2024. We hebben verschillende onderwerpen onderzocht op mogelijke risico's. Daaruit bleek dat we beter moeten samenwerken met andere partijen in de keten.

Wat wilden we bereiken?

Ondermijning

Op 5 juli 2022 hebben onze dijkgraaf, de Commissaris van de Koning en alle burgemeesters in de provincie Fryslân de Intentieverklaring Friese Norm 'Gezamenlijke aanpak van georganiseerde (ondermijnende) criminaliteit' ondertekend. De komende twee jaren gaan we als Friese overheden gezamenlijk aan de slag met het uitvoeren van de ambities uit de intentieverklaring.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opstellen voorstel nieuw beleid en regelgeving mbt ondermijning en voorleggen aan AB

Voortgang maatregel

De directie heeft besloten om voorafgaande aan het opstellen van nieuw beleid een weerbaarheidsscan uit te voeren op onze organisatie. In 2023 zijn de voorbereidende werkzaamheden getroffen om een weerbaarheidsscan uit te voeren. Het Regionaal Inlichtingen en Expertise Centrum (RIEC) Noord Nederland voert de weerbaarheidsscan uit. Voor de zomer van 2024 wordt duidelijk hoe weerbaar we zijn in relatie tot Ondermijning en of er beleidsmatige aanpassingen moeten worden voorgesteld. Zo versterken we de organisatorische weerbaarheid tegen ondermijnende invloeden.

Wat wilden we bereiken?

Vervangen financieel pakket

Onze leverancier geeft aan ons financieel pakket met ingang van 2024 niet meer te ondersteunen. Voor het boekjaar 2024 beschikt Wetterskip Fryslân over een nieuw financieel pakket op maat voor waterschappen en dat past binnen onze informatiebehoefte. Het systeem sluit bovendien aan bij de wensen en behoeftes van de externe klant en voldoet aan het ordeningsprincipe digitale transformatie en aan wet- en regelgeving. Daarnaast zijn de effectiviteit en efficiëntie van financiële werkprocessen waar mogelijk en nodig verbeterd.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Vorbereiden invoeren nieuw financieel pakket

Voortgang maatregel

Nadat de aanbesteding afgerond is en een pakketkeuze is gemaakt eind 2022 zijn we in 2023 verder gegaan met de implementatie van ons nieuw financieel pakket. Daarnaast hebben we in 2023 onze financiële processen geanalyseerd en daar waar mogelijk de verbeteringen doorgevoerd. We hebben de inrichting van ons financieel systeem zo aangepast, dat deze beter aansluit bij de informatiebehoeften en een efficiëntere werkwijze ondersteunt.

Met ingang van 1-1-2024 is het nieuwe financieel pakket operationeel, al zullen we 2024 nog wel nodig hebben om alle processen en systemen te optimaliseren.

Exploitatie

bedragen x € 1.000

Bedrijfsvoering	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting	Vershil actuele begroting - Jaarrekening 2023
	12.551	12.184	12.580	-367
Eindtotaal	12.551	12.184	12.580	-367

Toelichting op exploitatieresultaat jaarrapportage 2023

Rente (€ 1.056.000 voordelig)

Rentelasten: de betaalde rentelasten 2023 vallen 150.000 lager uit dan begroot. Omdat wij in 2023 minder hebben geleend dan vooraf begroot, vallen de rentelasten mee.

Rentebaten: wij hadden in 2023 een positief saldo op de rekening courant en de rekening bij schatkist. Op de rekening bij de schatkist krijgen we rente over ons saldo en door de verhogingen van de Europese Centrale Bank is de rentevergoeding opgelopen van 1,9% naar 3,9%. Dit levert een voordeel op van € 620.000. Zie ook toelichting op schatkistbankieren (toelichting op balans Activa).

Bouwrente: de rente die wij in 2023 hebben toegerekend aan onze investeringen ligt € 290.000 hoger dan begroot. Dit levert een voordeel op in onze exploitatie.

Belastingheffing & invordering (€620.000 voordelig)

De kosten voor de belastingheffing en invordering vallen € 620.000 voordeliger uit dan begroot. Het bedrag dat wij aan het Rijk betalen als een bijdrage in kosten voor het gebruik van de landelijke databank woz, valt lager uit dan begroot. Daarnaast heeft het NBK in haar jaarrekening een positief saldo gerealiseerd, waardoor onze bijdrage aan het NBK ook lager uitvalt dan begroot.

Dotatie voorzieningen (€1.003.000 nadelig)

Wij hebben verschillende voorzieningen op onze balans staan. Voorzieningen kennen een wettelijk verplicht karakter, we hebben dus geen keuze of we deze wel of niet vormen.

Een uitgebreide toelichting op deze voorzieningen is in de paragraaf "Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen". In totaal hebben de dotaties een negatief effect op het jaarrekeningresultaat (€ 1.003.000).

Grondverkopen (€410.000 voordelig)

De verkopen van grond waren €410.500 hoger dan verwacht, waarbij twee transacties voor de helft van die opbrengsten verantwoordelijk waren. Daarnaast is er minder juridisch advies ingewonnen dan begroot.

Onvoorzien (€150.000 voordelig)

Vanuit het Waterschapsbesluit (BBVw) is deze post een verplichting.

Project Financiële administratie (€310.000 voordelig)

De invoering van het ERPx ligt op schema en de belangrijkste onderdelen zijn volgens planning met ingang van het nieuwe boekjaar live gegaan. Het project loopt nog door in 2024 en we gaan nog een aantal onderdelen implementeren en afronden waarvoor het budget in 2023 geraamd was. Het gaat hierbij o.a. om de begrotingsmodule en het inhoudelijke deel van de projecten module. We stellen voor om hiervoor een bestemmingsreserve te vormen voor een bedrag van € 310.000.

Huisvesting (€80.000 nadelig)

Bij Voortgangsrapportage I is aangegeven dat de onderhoudskosten van het hoofdkantoor de laatste jaren hoger zijn dan begroot. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door hogere loon- en materiaalkosten. Daarnaast waren er inspanningen en ongeplande reparaties nodig aan onder meer de zonnepanelen op het parkeerterrein en de buitenverlichting. In 2024 wordt er voor de instandhouding van het gebouw een nieuw meer-jaren-onderhoudsplan (MJOP) opgesteld en wordt het budget herijkt.

Innovatie (€65.000 nadelig)

In 2023 konden we veel innovatieve projecten financieren uit het innovatiebudget. Omdat we ook de samenwerking met het onderwijs willen versterken, zijn we een partnership met Wetsus aangegaan. De overschrijding van het budget komt ten laste van de bestemmingsreserve Innovatie.

ICT Producten en diensten/ huren (€300.000 voordelig)

In 2023 was het doel om in samenwerking met het Waterschapshuis (hWh) een Security Operations Center (SOC) op te zetten. Door vertraging zijn de kosten lager uitgevallen. De implementatiekosten van de cloud-software zijn lager omdat interne expertise en inhuur capaciteit is ingezet voor implementatie van cloud oplossingen. De kosten voor project toegangsbeveiliging konden we binnen de reguliere exploitatie opvangen. Daardoor hoeven we binnen de opgave geen gebruik te maken van de budgetruimte volgend uit de bestemmingsreserve. Echter, ook de opgave assetmanagement maakt kosten voor dit project.

Taakstelling (€ 1.700.000 negatief)

In de begroting 2023 is de taakstelling, zoals deze door het vorige algemeen bestuur is bepaald, opgenomen onder de opgave bedrijfsvoering. Deze taakstelling is als een verlaging van de lasten opgenomen in de begroting. De totale taakstelling was netto € 4.500.000, te realiseren uiterlijk 2024. Hiervan is in 2023 € 1.700.000 ingevuld. De invulling van de taakstelling is gerealiseerd binnen alle opgaven en resulteert nu in een negatief resultaat voor de opgave bedrijfsvoering. Het betreft dus een budgettair neutraal resultaat over de opgaven heen.

Het restant van de taakstelling per 1-1-2024 bedraagt nog € 1.106.000. In 2024 zullen wij de hele taakstelling realiseren. Bij de eerste voortgangsrapportage 2024 wordt het algemeen bestuur hier nader over geïnformeerd.

Investerings

bedragen x € 1.000

Opgave Bedrijfsvoering	Begroot krediet		Verstrekingen 2023		Verschil	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
Investeringen tbv Inforamtiebeveiliging	288	288	288	288	-	-
Vervanging hrd- en software	426	426	426	426	-	-
Laboratorium apparatuur	155	155	155	155	-	-
Laboratorium LIMS	2.000	2.000	2.000	2.000	-	-
Verkiezingen 2023	576	576	576	576	-	-
Vervanging materieel, voertuigen en overig	657	657	657	657	-	-
Subtotaal Opgave Bedrijfsvoering	4.101	4.102	4.101	4.102	0	0

Risico's

1. Prijzen contracten, lange levertijden

De prijsstijgingen in contracten zijn al in het begin 2023 doorgevoerd. Hier zien wij geen risico meer voor 2023 omdat de inflatie aftopt en we geen verdere prijsstijgingen verwachten. Een risico dat nog wel bestaat is de Risicoregeling contracten (verrekening achteraf op basis van indexcijfers 2023). Door deze contracten is de kans aanwezig dat leveranciers nog extra kosten door leveranciers in rekening brengen. De inschatting is dat dit kan oplopen tot € 200.000.

2. Het aantal vacatures binnen Wetterskip Fryslân is in juli 2023 al gelijk aan het jaarlijkse gemiddelde van reguliere vacatures.

- We hebben dit jaar bij Wetterskip Fryslân meer vacatures dan in voorgaande jaren. Deze verschuiving is in lijn met marktontwikkelingen. Men kiest tegenwoordig sneller voor een andere baan. Een consequentie hiervan is vertraging op projecten en het verlies van kennis voor de organisatie. We werken aan twee sporen om de consequenties te mitigeren
- We proberen de beweegredenen van ons personeel om te blijven dan wel te vertrekken inzichtelijk te maken en daarbij rekening te houden bij het aantrekken van nieuwe medewerkers dan wel het faciliteren van de blijvers.
- Het blijkt uit ervaring dat werving van specialisme in deze markt een uitdaging blijft. We blijven onze werving methodes, formatie-indeling en focus aanpassen op de vraag vanuit de markt om deze zo goed en professioneel mogelijk te benaderen.

Paragrafen

Ontwikkelingen in het vorig begrotingsjaar

De ontwikkelingen in het vorige begrotingsjaar zijn in het jaarverslag per opgave toegelicht.

Incidentele baten en lasten

In het verslagjaar 2023 heeft zich een aantal incidentele lasten en baten voorgedaan. Dit zijn lasten en baten die we niet tot de gewone bedrijfsuitoefening rekenen. In deze paragraaf gaan we hier verder op in.

Overzicht incidentele baten

Bedragen x € 1.000

Nr.	Omschrijving	Bedrag
1	Tegemoetkoming Toeslagen affaire	138
2	Positief saldo Noorderhavendam	74
3	Afboeken verplichtingen	37
4	Diversen	48
		297

Toelichting op incidentele baten

1. In 2023 is een bedrag van het Rijk ontvangen voor de kosten en de kwijtschelding/oninbaarverklaring van aanslagen die als gevolg van de toeslagenaffaire zijn afgeboekt. Met het Rijk is afgesproken dat deze extra kosten vanuit het Rijk zullen worden vergoed. In 2023 is het ontvangen bedrag over het jaar 2021 verantwoord.
2. Voor het herstel van de Noorderhavendam is een subsidie in het kader van het HWBP ontvangen. Na uitvoering blijkt dat er een positief resultaat is omdat de ontvangen subsidie hoger was dan de uitvoeringskosten. Dit positieve saldo is als een incidentele bate verantwoord en bij de resultaatbestemming zal worden voorgesteld om dit bedrag toe te voegen aan de bestemmingsreserve HWBP.
3. Bij het opstellen van de jaarrekeningen over 2022 zijn diverse bedragen opgenomen voor nog te verwachten kosten. In 2023 is gebleken dat sommige bedragen te hoog waren ingeschat. De vrijval van deze verplichtingen is in 2023 als een incidentele bate verantwoord.
4. Diverse ontvangen bedragen hebben in 2023 geleid tot een incidentele bate van € 48.000.

Overzicht incidentele lasten

Bedragen x € 1.000

Nr.	Omschrijving	Bedrag
1	BTW Geleverde Energie 2019-2022	86
2	Sloop rioolgemaal Exmorra	34
3	Diversen	26
		146

Toelichting op incidentele lasten

1. In 2023 is overeenstemming met de belastingdienst bereikt over de terugvordering van de BTW op de geplaatste zonnepanelen op de diverse rwzi's. De door de zonnepanelen geleverde energie is daardoor ook BTW-plichtig. In het jaar 2023 zijn de verschuldigde bedragen in verband met teruggeleverde energie over de jaren 2019 - 2022 gecorrigeerd en als een incidentele last verantwoord. De verschuldigde belasting zal worden verrekend met de terug te vorderen BTW over de zonnepanelen.
2. In 2023 is het rioolgemaal Exmorra gesloopt en vervangen door een nieuw gemaal. De sloopkosten zijn in 2023 conform de voorschriften als een incidentele last in de exploitatie verantwoord en worden gedekt door een onttrekking aan de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve.
3. Diverse kleine posten hebben geleid tot een incidentele last van € 26.000.

Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

Overzicht bestemmingsreserves

Bedragen x € 1.000

Overige bestemmingsreserves	Balans per 31-12-2022	Toevoeging (+) 2023	Onttrekking / vrijval (-) 2023 JR 2023	Balans per 31-12-2023
<i>Langdurige bestemmingsreserves</i>				
Opwaarderen serviceniveau gegevensbeheer	55	0	55	0
Generatiebeleid	369	0	0	369
Innovatie	803	0	407	396
Renovatie sluizen Lauwersoog	795	0	239	556
HWBP	1.561	0	0	1.561
Overdracht/ onderhoud Noorderpier	674	0	47	627
Doorontwikkeling organisatie	132	0	132	0
<i>Subtotaal langdurige bestemmingsreserves</i>	<i>4.390</i>	<i>0</i>	<i>880</i>	<i>3.510</i>
<i>Bestemmingsreserves met korte looptijd</i>				
Veiligheidstoetsing Keringen	538	0	0	538
Implementatie omgevingswet	306	0	306	0
Bestemmingsres Bez.Centrum WG	157	0	0	157
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2021)	500	0	200	300
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2022)	400	0	0	400
Waterconservering zandgronden	63	0	0	63
Opstellen biodiversiteitsplan	200	0	25	175
<i>Subtotaal bestemmingsreserves met korte looptijd</i>	<i>2.164</i>	<i>0</i>	<i>531</i>	<i>1.632</i>
<i>Bestemmingsreserves met karakter overlopende post</i>				
Loopbrug hoofdkantoor	150	0	150	0
Verouderde techniek	200	0	200	0
Baggeren achterstallig onderhoud stedelijk water	1.506	0	0	1.506
Baggeren grote vaarten	1.180	0	1.180	0
KCC (KlantenContactCenter)	139	0	139	0
Inzet Woudagemaal en compensatie werk met bijzondere eisen	88	0	88	0
Baggeren waterkwaliteit	200	0	200	0
Bovi	110	0	110	0
Toegangsbeveiliging	150	0	150	0
Overdracht Primaire keringen	55	0	55	0
Huur centrifuge	259	0	134	124
Sloop rioolgemaal Exmorra	80	0	80	0
100 jarig bestaan Woudagemaal	50	0	50	0
<i>Subtotaal bestemmingsreserves met karakter overlopende post</i>	<i>4.167</i>	<i>0</i>	<i>2.537</i>	<i>1.630</i>
Totaal bestemmingsreserves	10.721	0	3.949	6.772

Toelichting op mutaties langdurige bestemmingsreserves

Opwaarderen serviceniveau gegevensbeheer

De grondslag voor deze bestemmingsreserve is vervallen. De bestemmingsreserve valt vrij ten gunste van het resultaat.

Innovatie

Jaarlijks worden de kosten voor PHA2USE onttrokken aan de bestemmingsreserve (€ 407.000).

Renovatie sluizen Lauwersoog

De sluizen van Lauwersoog zijn eigendom van Waterschap Noorderzijlvest. Volgens afspraak dragen wij een deel van de onderhouds- en beheerskosten. Onder projectleiding van Waterschap Noorderzijlvest werken we aan de renovatie van de twaalf sluiskokers van de Cleveringsluizen op Lauwersoog. Bij de vaststelling van de jaarrapportage van 2010 en 2014 reserveerden we middelen voor de renovatie van de sluizen op Lauwersoog. In 2023 is € 239.000 ten laste van de reserve gebracht. In de periode t/m 2025 gebruiken we het restant van de reserve om onze bijdrage aan Waterschap Noorderzijlvest te dekken. Van de 12 sluiskokers zijn er nu 9 gerenoveerd.

Overdracht/onderhoud Noorderpier

Conform begroting zijn de jaarlijkse onderhoudskosten aan de Noorderpier onttrokken aan de bestemmingsreserve.

Doorontwikkeling organisatie

Door efficiënter te gaan werken, willen wij de taakstelling die in de begroting is opgenomen, realiseren. Om deze besparing te kunnen realiseren, maken we als organisatie zogenaamde frictiekosten. Deze frictiekosten kunnen we dekken uit deze bestemmingsreserve. De bestemmingsreserve is in 2023 volledig ingezet.

Toelichting op mutaties kortlopende bestemmingsreserves

Implementatie omgevingswet

De implementatie van de Omgevingswet is een langjarig programma dat in 2023 succesvol is afgerond. De gerealiseerde kosten blijven binnen het programmabudget. In 2023 was zowel een exploitatiebudget als een bestemmingsreserve beschikbaar. Zoals begroot en eerder gerapporteerd kan de reserve vrijvallen ten gunste van het resultaat.

Bezuinigingstaakstelling organisatie (2021)

De kosten die gemaakt worden voor het programma digitale transformatie, komen ten laste van deze taakstelling.

Opstellen biodiversiteitsplan

In 2023 hebben wij capaciteit ingezet op het opstellen van het plan. Dit plan is in 2023 gereed gekomen en we gaan nu over tot uitvoering hiervan.

Toelichting op mutaties bestemmingsreserves met overlopend karakter

Loopbrug hoofdkantoor

De kosten voor het werk aan de loopbrug zijn hoger dan verwacht. De bestemmingsreserve wordt volledig benut.

Verouderde techniek

De vervanging van de 2G en 3G lijnen heeft plaatsgevonden. Vanaf volgend jaar is het onderdeel van de reguliere vervanging.

Baggeren grote vaarten

De baggerprojecten van de grote vaarten die waren gestart in 2022 en doorliepen in 2023 zijn allemaal afgerond.

KCC (Klant Contact Centrum)

De ontwikkelopdracht KCC is begeleid door een projectleider. Daarnaast is er sprake geweest van een verbouwing en een training. Het restant van de bestemmingsreserve kan vrijvallen.

Inzet Woudagemaal en compensatie werk met bijzondere eisen

Wij hebben in 2023 aan verschillende medewerkers compensatie betaald voor het werk met bijzondere eisen. De bestemmingsreserve is hiervoor ingezet.

Baggeren waterkwaliteit

De bestemmingsreserve is ingezet voor het kwaliteitsbaggeren op het Nannewiid.

Blauwe Omgevingsvisie (BOVi)

De BOVi is opgeleverd en vastgesteld. Daarmee kan de bestemmingsreserve voor de BOVi komen te vervallen.

Toegangsbeveiliging

In 2023 is onderhoud uitgevoerd aan de toegangsdeuren van onze bedrijfsgebouwen om deze geschikt te maken voor het nieuwe digitale toegangssysteem. De kosten voor aanpassing van het oude hang- en sluitwerk worden onttrokken aan de bestemmingsreserve.

Overdracht primaire keringen

De bestemmingsreserve kent een looptijd tot 31-12-2023. Daarom valt deze nu vrij ten gunste van het rekeningresultaat 2023.

Huur centrifuge

Bij de jaarrekening 2022 is een bestemmingsreserve huur centrifuge SOI (slibontwatersingsinstallatie) gevormd. Daarbij is besloten dat de huur, en daarmee ook de bestemmingsreserve, loopt tot de nieuwe installatie in bedrijf gaat. De oplevering van de nieuwe slibontwateringsinstallatie is in 2024 gepland. Voor de dekking van de huur van de installatie verwachten we een onttrekking aan deze bestemmingsreserve van € 120.000 in 2024.

Sloop rioolgemaal Exmorra

Het vervangen van ons rioolgemaal in Exmorra is uitgevoerd in samenwerking met de gemeente Súdwest-Fryslân. Het aanpassen van het rioolstelsel door de gemeente wordt gecombineerd met het verplaatsen van ons 37 jaar oude rioolgemaal. Na vervanging is het oude rioolgemaal gesloopt.

100-jarig bestaan Woudagemaal

De viering van het 100-jarig bestaan van ons Woudagemaal is in 2023 uitgevoerd. Deze bestemmingsreserve is daarvoor ingezet.

Overzicht voorzieningen

Bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Stand	Onttrekkingen		Stand
	1-1-2023	c.q vrijval	Dotatie	31-12-2023
Pensioenvoorziening voormalig bestuur	3.970	320	613	4.263
Wachtgeld voormalig bestuur	439	84	150	505
Voormalig personeel	91	128	81	44
Jubileumgratificatie	814	170	21	665
Persoonsgebonden basisbudget	625		427	1.052
Thuiswerkplek	134		11	145
Totaal voorzieningen	6.073	702	1.303	6.674

Toelichting op voorzieningen

Pensioenvoorziening voormalig bestuur

De pensioenen van de (oud-)bestuursleden komen ten laste van Wetterskip Fryslân ('eigen beheer'). Voor deze toekomstige, contant gemaakte verplichtingen is een voorziening gevormd. De basis voor deze voorziening is de actuariële berekening waarmee de pensioenrechten zijn berekend. De voorziening is getroffen voor de voormalige bestuursleden die inmiddels met pensioen zijn en de voormalige bestuursleden die de pensioengerechtigde leeftijd nog niet hebben bereikt. De uitbetaalde pensioenuitkeringen zijn in 2023 rechtstreeks in mindering gebracht op de voorziening.

Bij het berekenen van de benodigde stand per 31-12-2023 is rekening gehouden met een hogere levensverwachting, een daling van het aantal pensioengerechtigden, een rekenrente die ten opzichte van vorig jaar is gestegen en de opbouw van pensioen door de huidige bestuursleden. Per saldo is een bedrag van € 293.000 gedoteerd aan de voorziening. Deze dotatie is vooral een gevolg van de verhoging van de pensioenuitkeringen met 3,03% per 1-1-2024.

Uitgangspunten voor pensioenen

Voor de pensioenen die al zijn ingegaan:

- Peildatum voor het deelnemersbestand uit de opbouwadministratie is 30-09-2023.
- Berekening van het bruto jaar pensioenbedrag vindt plaats op AOW-gerechtigde leeftijd of, daar waar deze afwijkt van de AOW-leeftijd, op de ingangsdatum van het pensioen.
- Rentepercentage is 3,384 procent voor verplichtingen met een looptijd van tien jaar.
- Waarde voor het nabestaandenpensioen is, waar nodig, ook opgenomen.

Voor de toekomstige pensioenen:

- Peildatum voor het deelnemersbestand uit de opbouwadministratie is 30-09-2023.
- Gehanteerde factoren zijn volgens wettelijke tarieven voor individuele waardeoverdrachten 2024 met pensioen richtleeftijd 68 jaar.
- Rentepercentage is 3,16 procent voor verplichtingen met een looptijd van 25 jaar.
- Contante waarde voor het nabestaandenpensioen is ook opgenomen.

Pensioenvoorziening peildatum 31-12-2023

In onderstaande tabel staan de gegevens van de pensioenvoorziening voor pensioenen die ingegaan zijn op 31-12-2023 en toekomstige pensioenen.

Onder gepensioneerd vallen (oud-)leden van het dagelijks bestuur, hun partners en dagelijks bestuursleden van de rechtsvoorgangers die door pensionering pensioen uitbetaald krijgen. Onder actieven vallen de huidige leden van het dagelijks bestuur. Onder slapers verstaan we (oud-)leden van het dagelijks bestuur die bij uitdiensttreding anders dan door pensionering premievrije aanspraken op pensioen behouden.

Bedragen x € 1.000

	Aantal	Uit te betalen per jaar	Hoogte voorziening
Gepensioneerd	76	335	3.267
Actieven en slapers	11		996

Wachtgeld voormalig bestuur

Na de verkiezingen van 2015, 2019 en 2023 zijn nieuwe besturen aangetreden. Vanuit oude dagelijkse besturen namen diverse leden weer zitting in het nieuwe dagelijks bestuur. Andere leden gingen in een andere betrekking aan de slag of waren pensioengerechtigd. De berekening is gebaseerd op huidige wet- en regelgeving en het geldende overgangsrecht. De totale wachtgeldverplichting is toegevoegd aan een voorziening. Inkomsten uit een nieuwe betrekking brengen we in mindering op de uitkering en de voorziening.

Voormalig personeel

De afgelopen jaren en ook in 2023 stroomde een aantal medewerkers uit. Voor de ontstane aanspraken is een voorziening gevormd. In 2023 is een bedrag van € 128.000 uitgekeerd ten laste van de voorziening. Aan het eind van 2023 is de hoogte van de voorziening beoordeeld en is een bedrag van € 81.000 toegevoegd aan de voorziening.

Voorziening gratificatie jubilea

Dit is een voorziening voor alle, op grond van de geldende arbeidsvoorwaarden opgebouwde rechten van werknemers en bestuursleden op jubilea-uitkeringen. De voorziening geldt voor de huidige werknemers en bestuurders. We houden er rekening mee dat iemand kan vertrekken. De geschatte kasstromen maken we contant. In 2023 is een bedrag van € 170.000 rechtstreeks ten laste gebracht van de voorziening 'gratificatie jubilea'. Door de actualisatie en toevoeging van rente hebben we de voorziening verhoogd met een bedrag van € 21.000.

Persoonsgebonden basisbudget

In de cao voor de waterschappen is een persoonsgebonden basisbudget (PBB) opgenomen. Het PBB bedraagt met ingang van 2021 € 6.000 per medewerker. Medewerkers kunnen dit budget in een periode van vijf jaar inzetten voor loopbaanontwikkeling. Administratief gaan we ervan uit dat per medewerker jaarlijks gemiddeld € 1.200 beschikbaar is. De bedragen die in 2023 niet zijn ingezet, houden we voor 2024 en verder beschikbaar. Om aan deze toekomstige verplichting te kunnen voldoen, is een voorziening PBB ingesteld. Bij het bepalen van de omvang van deze voorziening gaan we ervan uit dat onze medewerkers 80% van € 6.000 gaan aanwenden. In 2023 is door de medewerkers weinig gebruik gemaakt van het opleidingsbudget. Aan het eind van 2023 is daarom het niet bestede deel ter grootte van € 427.000 toegevoegd aan de voorziening.

Thuiswerkplek

FNV Overheid heeft een akkoord met de andere cao-partijen bereikt over thuiswerken. De overeengekomen afspraken gaan over twee punten: een thuiswerkbudget en een thuiswerkvergoeding. De afspraken gelden vanaf 1 april 2020 tot 1 april 2025 en zijn onderdeel van de cao Waterschappen. Voor elke medewerker die structureel thuiswerkt is een budget beschikbaar. De medewerker kan hiervoor op declaratiebasis middelen voor een arbo-en ergonomisch verantwoorde thuiswerkplek aanschaffen (zoals een bureau of een stoel). Dit budget is niet bedoeld voor hardware (zoals een computer, laptop of een beeldscherm). Niet alle medewerkers die hiervoor in aanmerking komen hebben in de afgelopen jaren middelen aangeschaft en gedeclareerd. De verwachting is dat deze medewerkers dat alsnog in de periode 2024 tot 1 april 2025 gaan doen.

Waterschapsbelasting

De gehanteerde belastingtarieven voor begrotingsjaar 2023 komen overeen met de tarieven die in de algemeen bestuursvergadering van 21 december 2022 zijn vastgesteld.

De netto belastingopbrengsten zijn € 1.940.000 hoger dan de actuele begroting.

Bedragen x € 1.000

	Gewijzigde begroting 2023	Realisatie 2023	Vershil resultaat met actuele begroting
Watersysteembeheer	117.140	118.370	1.230
Zuiveringsbeheer	52.520	53.230	710
	169.660	171.600	1.940

Toelichting waterschapsbelasting watersysteembeheer

Watersysteembeheer: opbrengst € 938.000 voordeel

De opbrengst van de ingezetenenheffing viel ruim € 42.000 lager uit. Dit is vooral een gevolg van de lagere opbrengst van de balansposten die aan het eind van 2022 waren ingeschat.

De WOZ-waarde blijft de laatste jaren stijgen. Bij het opstellen van de begroting houden we steeds rekening met de laatste inzichten van de Waarderingskamer. De WOZ-waarden zijn echter nog meer gestegen dan waarmee in de begroting rekening is gehouden. Ook is er nog een na-ijleffect van de stijging van de WOZ-waarden in voorgaande jaren. In 2023 is de opbrengst hoger dan begroot. Het geschatte bedrag van nog op te leggen aanslagen aan het eind van 2022 is met ruim € 1.600.000 overschreden. In de gewijzigde begroting was al rekening gehouden met dit effect. Het voordeel ten opzichte van de gewijzigde begroting 2023 komt uit op € 648.000.

De opbrengst ongebouwd is € 198.000 hoger dan begroot. Door mutaties en correcties van de mee getaxeerde oppervlakte over voorgaande jaren is een hogere opbrengst gerealiseerd. Deze correcties werken ook door in de opbrengst van 2023.

De opbrengst van de categorie natuur is vrijwel conform de gewijzigde begroting met een verschil van -€ 9.000

De verontreinigingsheffing is € 144.000 hoger dan de gewijzigde begroting. Bij de meetbedrijven wordt een meeropbrengst verwacht bijna € 94.000 en bij de lozing van opgepompt grondwater € 12.000. Daarnaast zorgt de afwikkeling van de aanslagen voor de IBA's (individuele behandeling afvalwater) voor een hogere opbrengst.

Toelichting waterschapsbelasting zuiveringsbeheer

Zuiveringsbeheer: opbrengst € 121.000 nadeel

De zuiveringsheffing die opgelegd is aan bedrijven is € 292.000 hoger dan de gewijzigde begroting. Een belangrijke oorzaak van deze meeropbrengst is de geschatte opbrengst van de aanslagen die nog over de jaren 2021 en 2022 zullen worden opgelegd. De invloed van de coronapandemie op het waterverbruik in de afgelopen jaren is minder dan verwacht en daardoor zal er over deze jaren nog een hogere opbrengst worden gerealiseerd. De opbrengst over 2023 is vrijwel conform de gewijzigde begroting.

Bij de zuiveringsheffing woningen valt de opbrengst € 413.000 lager uit. Voor een groot deel, € 368.000, wordt dit veroorzaakt door de afwikkeling van de heffing die is opgelegd aan de bezitters van IBA's. Deze heffing zal in 2024 worden gecorrigeerd maar de financiële consequenties zijn in de cijfers van 2023 verwerkt.

Toelichting kwijtschelding en oninbaar

Kwijtschelding en oninbaar: € 1.122.400 voordeel

De kwijtschelding is in 2023 flink lager uitgevallen. Het aantal verzoeken om kwijtschelding is sterk achtergebleven bij de verwachting. Het is lastig vast te stellen wat hiervan de oorzaak is. Kennelijk vraagt nog niet iedereen kwijtschelding aan terwijl deze belastingplichtigen op grond van de normen daar wel recht op hebben. Dit beeld komt ook voor bij de andere noordelijke waterschappen. Ten opzichte van de verlaagde, gewijzigde begroting bedraagt het voordeel € 449.000. Ook de kosten voor de oninbaar verklaarde aanslagen vallen lager uit. Er zijn minder bedrijven en particulieren failliet verklaard waardoor de werkelijke kosten in 2023 lager uitvielen dan begroot. Daarnaast is de voorziening voor dubieuze (belasting)debiteuren naar beneden bijgesteld. Ten opzichte van het begrote bedrag is er een voordeel van € 673.400. Voor beide posten geldt dat deze bij het opstellen van begroting 2025 kritisch zullen worden beschouwd.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Wettelijke voorschriften

De paragraaf over het weerstandsvermogen bevat volgens het Waterschapsbesluit ten minste:

1. Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, met daarbij een beschouwing over de stand aan het begin, de mutaties en de stand aan het eind van het begrotingsjaar van de algemene reserves en bestemmingsreserves. Deze informatie is te vinden in paragraaf 'Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen'.
2. Een inventarisatie van de risico's.
3. Het beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's. De wetgever stelt overigens geen eisen aan het weerstandsvermogen; het waterschap is vrij om deze te bepalen. In deze paragraaf wordt het door het algemeen bestuur op 4 oktober 2022 vastgestelde beleid gevolgd.

Ontwikkelingen begrotingsjaar

Wetterskip Fryslân moet tijdens haar uitvoering van activiteiten rekening houden met diverse risico's en onzekerheden die de realisatie van haar doelstellingen kunnen belemmeren. Om deze risico's financieel te beheren, is een minimaal vereist weerstandsvermogen vastgesteld door het algemeen bestuur.

Met als doel het bevorderen van een bewustere omgang met risico's, is in 2022 een pilotproject gestart, wat heeft geresulteerd in een nieuw risicobeleid dat op 4 oktober 2022 is vastgesteld door het algemeen bestuur. Hierin wordt de relatie tussen risico's (en hun mogelijke impact) en het weerstandsvermogen uiteengezet.

In 2023 is het bewustzijn met betrekking tot risico's binnen Wetterskip Fryslân verder ontwikkeld. Er hebben talloze risicosessies plaatsgevonden waarbij de risico's geïdentificeerd en geëvalueerd zijn vanuit de doelstellingen van de organisatie en de bijbehorende processen. Het hoofddoel is om beter te kunnen sturen op het behalen van de organisatiedoelstellingen en het weerstandsvermogen in lijn te brengen met de risico's. De aanpak richt zich op de belangrijkste risico's die invloed kunnen hebben op het behalen van de doelstellingen. Voor elk belangrijk risico wordt geïnventariseerd welke acties momenteel worden ondernomen om de risico's te beheersen en wordt beoordeeld of aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn.

In 2024 zal het rapportageproces met betrekking tot risicobeheer verder worden verbeterd, zodat de voortgang van risicobeheersing inzichtelijk is en op het juiste niveau binnen de organisatie wordt besproken. Daarnaast zal er meer expliciete aandacht worden besteed aan strategisch risicomanagement.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit van Wetterskip Fryslân wordt gevormd door de algemene reserve en ziet er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000

	Stand per	Onttrekkingen	Te bestemmen resultaat	Stand per
	1-1-2023			31-12-2023
Eigen vermogen	40.338	3.948	-2.853	33.537

Risico's

Operationele risico's met een mogelijk (financieel) effect groter dan € 100.000 in 2023

In de begroting van voor 2023 zijn 10 belangrijkste operationele risico's genoemd die zich zouden kunnen voordoen in het jaar 2023. Alleen de risico's met betrekking tot CAO ontwikkelingen en de stijging van de energiekosten hebben zich gedeeltelijk voorgedaan. De effecten hiervan hebben we kunnen dekken vanuit de reguliere exploitatie en het aanspreken van het weerstandsvermogen is niet nodig geweest. In de begroting van 2024 zijn de volgende operationele risico's opgenomen:

Begroting	Risico	Kans	Mogelijk financieel effect in euro's	Risicobedrag in euro's	Verskil met begroting 2023
WS	Maatschappelijke schade door nalatig handelen in waterbeheer	L	€ 10.000.000	€ 2.000.000	Geen
WS/WK	Afwijkingen ten opzichte van aannames gehanteerd voor salariskosten als gevolg van CAO-ontwikkelingen	M	€ 3.000.000	€ 1.500.000	Kans van H naar M
WK	WF moet claims betalen met betrekking tot toerekening opbrengsten i.v.m. effluentheffing*	H	€ 800.000	€ 720.000	Nieuw
WK	Afvoer afvalwater bij uitval zuivering	LM	€ 2.500.000	€ 500.000	Geen
WK	Uitval slibontwateringsinstallatie	M	€ 2.500.000	€ 1.250.000	Kans van L naar M
WS/WK	Digitale veiligheid: als gevolg van bijvoorbeeld een ransomware aanval, hacking telemetrie kan het gebeuren dat processen van WF uitvallen en/of data gestolen wordt .	M	€ 2.000.000	€ 1.000.000	Geen
WS/WK	Hogere werkelijke inflatie (Goederen en diensten) dan geraamd in begroting	L	€ 1.100.000	€ 220.000	Kans van M naar L
WK	Processen kunnen geen doorgang vinden als gevolg van verouderde procesautomatisering	M	€ 1.000.000	€ 500.000	Nieuw
WS/WK	Prijsstijging contracten	L	€ 1.000.000	€ 200.000	Kans van M naar L
WS/WK	Stijging energiekosten	M	€ 750.000	€ 375.000	Mogelijke impact verhoogd
Totaal				€ 8.265.000	

* Op dit moment is er geen sprake van harde verplichtingen, het bedrag is dan ook vooralsnog onduidelijk/onzeker.

We volgen onderstaande ontwikkelingen nauwlettend:

Stikstofproblematiek

Door de landelijke aanpak van stikstofproblematiek kan krimp, maar ook weerstand in de landbouwsector ontstaan. Dit kan tot gevolg hebben dat er minder medewerking is vanuit de agrarische sector bij het realiseren van onze doelstellingen. Een heel ander effect is dat onze vergunningaanvragen meer tijd vragen, omdat deze getoetst moeten worden aan de stikstofuitstoot van de betreffende werkzaamheden.

FPLG

Vanuit Fryslân is voor het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG) een claim van meer dan € 5 miljard ingediend. Voor ons waterschap zitten hier doelen voor KRW en klimaatopgaven in. Op landelijk niveau overstijgt het totaalbedrag het bedrag dat door het Rijk beschikbaar is gesteld. Hierdoor ontstaat het risico dat niet de volledige aanvraag wordt gehonoreerd.

Klimaatverandering

Het programma voor klimaatadaptatie houdt integraal rekening met mogelijke gevolgen en benodigde maatregelen, met expliciete aandacht voor alle taken van ons waterschap. Deze uitdagingen kunnen leiden tot sterk stijgende kosten voor onze taken. Door meer rekening te houden met het feit dat water en bodem sturend zijn, zoals in onze blauwe omgevingsvisie is uitgewerkt, proberen we excessieve kostenstijgingen te beperken.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

In 2024 staat een tussenbeoordeling gepland voor de voortgang van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Een mogelijke uitkomst hiervan is dat het algemeen bestuur besluit tot het implementeren van extra maatregelen. Dit kan resulteren in een verzoek om extra financiële middelen in 2024. Daarnaast geniet de voortgang van de KRW veel maatschappelijke aandacht, wat kan leiden tot verzoeken op basis van de Wet open overheid (WOO), informatieverzoeken en mogelijk zelfs juridische procedures. Het benodigde personeel om hiermee om te gaan zal deels afkomstig zijn van hetzelfde personeel dat zich bezighoudt met de implementatie van KRW-maatregelen, wat vertraging kan veroorzaken. Bovendien kunnen eventuele juridische procedures resulteren in extra kosten.

Exotenbestrijding

Nieuwe regelgeving vereist dat kosten voor het beheersen van invasieve exoten binnen projecten voortaan gefinancierd worden uit het exploitatiebudget voor exotenbestrijding en niet langer uit het projectbudget. Dit kan leiden tot extra budgetaanvragen. De kreeftenproblematiek, een nationaal probleem, wordt ook in Fryslân steeds relevanter. Momenteel loopt hier een meerjarige pilot. Het is verstandig om naast de pilot voorbereidende stappen te nemen, zoals overleg met andere waterschappen, het verkrijgen van kennis over snel inzetbare preventieve maatregelen, onderzoek naar (her)inrichtingseffecten op de rivierkreeftstand, overleg met beroeps- en sportvissers, en identificatie van mogelijke wettelijke belemmeringen. De kosten en impact op de huidige formatie worden nog beoordeeld en kunnen leiden tot een extra budgetaanvraag.

Maatschappelijke polarisatie?

Omgevingsprocessen worden steeds belangrijker, maar ook moeilijker. Belangen liggen uit elkaar en er is minder draagvlak om consensus te vinden. Hierdoor kost het meer moeite, tijd en geld om zaken te realiseren. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor het dossier Veenweide.

Strategische Risico's

De genoemde strategische risico's in de begroting van 2023 zijn nog steeds actueel. Het strategisch risico van het mogelijk uitvallen van cruciale processen als gevolg van verouderde procesautomatisering is als operationeel risico opgenomen in de begroting van 2024 (was als een strategisch risico opgenomen in de begroting van 2023).

Voor 2024 onderkennen we de volgende strategische risico's (willekeurige volgorde):

- de mogelijkheid dat er onvoldoende en/of (on)voldoende geschoold en deskundig personeel beschikbaar is waardoor de continuïteit van de bedrijfsvoering in gevaar kan komen;
- de mogelijkheid dat er geen ecologische ruimte is om te werken in het waddengebied;
- dat de samenwerking tussen overheden met betrekking tot slib- en grondstromen onvoldoende gerealiseerd wordt;
- dat de te realiseren opgaven met betrekking tot HWBP niet binnen de huidige gestelde kaders kunnen plaatsvinden;
- dat er onvoldoende snelheid is in het realiseren van bergings- en retentiegebieden (als gevolg van lange procedures) met een toenemende kans op overstromingen;
- de kans dat er (onnodig veel) ongewenste stoffen op de zuiveringen komen;
- de mogelijkheid dat er minder lozingen komen op rwzi's met als gevolg minder opbrengsten;
- dat de afschrijvingen van de assets feitelijk te laag zijn als gevolg van het ontbreken van de vervangingswaarde in de financiële administratie, waardoor kapitaalslasten bij vervanging sterk stijgen;
- dat er onvolledige data beschikbaar is ten aanzien van assets, waardoor inzicht in de assets en de kwaliteit ervan niet optimaal is.

In 2024 zal naast het operationeel risicomanagement meer aandacht worden besteed aan strategisch risicomanagement.

Beleid omtrent weerstandscapaciteit en risico's

Het 'weerstandsvermogen' is het vermogen van het waterschap om (financiële) tegenvallers op te vangen zonder dat de continuïteit van het waterschap in gevaar komt. Het weerstandsvermogen wordt weergegeven als ratio. De weerstandsratio wordt bepaald als verhoudingsgetal tussen enerzijds weerstandscapaciteit en anderzijds de financiële risico's. De weerstandscapaciteit is de omvang van de financiële middelen die vrijgemaakt kunnen worden om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen. De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserves.

De (financiële) risico's (na het nemen van beheersmaatregelen) worden jaarlijks in kaart gebracht. Bij de bepaling van de weerstandsratio wordt rekening gehouden met het gegeven dat risico's zich nooit allemaal met een maximale omvang zullen voordoen. Daartoe wordt de kans van voordoen bepaald. Alleen bedragen boven de €100.000 worden meegenomen in de bepaling van de weerstandsratio. Daarbij wordt ook rekening gehouden het gegeven dat de risico's niet allemaal in hetzelfde jaar tot incidenten leiden: het samenlooperpercentage. Dit samenlooperpercentage is, zoals gebruikelijk binnen de overheid, bepaald op 90%.

In formule ziet dit er als volgt uit: weerstandsratio = weerstandscapaciteit / (0,9 x risico's)

Wetterskip Fryslân streeft daarbij een weerstandsratio na die als voldoende wordt bestempeld. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de onderstaande tabel. In dit model wordt een oordeel gekoppeld aan het verhoudingsgetal weerstandsratio.

Waardering weerstandsratio		
Waarderingscijfer	Weerstandsratio	Betekenis
A	2,0	Uitstekend
B	1,4 - 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1,0	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Dit betekent dat het waterschap een weerstandsratio nastreeft van minimaal 1,0. Als bij de actualisatie van de risico's blijkt dat het weerstandsratio onder deze grens valt, beziet het bestuur of dit aanleiding geeft tot het verhogen van de aangehouden algemene reserve. Het aanhouden van alleen een ondergrens voor het weerstandsratio betekent dat de omvang van de algemene reserve niet van jaar tot jaar fluctueert.

Weerstandsratio

De weerstandsratio wordt dus berekend door de weerstandscapaciteit te delen op de waarde van de risico's. Op basis van bovenstaande risico-inventarisatie komt de weerstandsratio van deze jaarrekening uit op: (€ 33.537.000 / € 8.265.000) = 4,06%

Meerjarig blijven we, op basis van het huidige risicoprofiel, met onze reserves boven de minimale norm.

Financiering

Voor het financieren van de uitgaven beschikken we over interne en externe financieringsmiddelen. De interne financieringsmiddelen bestaan uit de lopende inkomsten, vooral belastingopbrengsten. Onder de externe financiering vallen de korte en de langlopende leningen. We leggen de diverse aspecten die hierbij een rol spelen hieronder uit.

Treasury

Het treasurystatuut geeft het formele kader waarbinnen onze treasury-activiteiten moeten plaatsvinden. De geplande activiteiten leggen we ieder jaar vooraf vast in een treasuryjaarplan. De treasurycommissie kwam in 2023 vijf keer bij elkaar. De commissie voerde de doelstellingen uit het jaarplan uit. Begin 2018 sloten we een raamovereenkomst af met de Europese Investeringsbank (EIB). Het gaat om een raamovereenkomst voor het aantrekken van maximaal € 100 miljoen krediet binnen een periode van drie jaar. De raamovereenkomst is van rechtswege aan het eind van 2021 geëindigd. Onder de raamovereenkomst is een bedrag van € 20 miljoen aangetrokken.

Staat van herkomst en besteding van middelen

De mutatie van de netto vlottende financiering in 2023 leggen we uit in de staat van herkomst en besteding van middelen:

Bedragen x € 1.000

OMSCHRIJVING	HERKOMST	BESTEDING	MUTATIE
Resultaat 2023		6.802	
Vaste activa			
- Afschrijvingen	40.394		
- Desinvesteringen	44		
- Investerings		43.226	
- Financiële activa		4.601	
Eigen vermogen lang			
Dotatie aan bestemmingsreserve			
Vreemd vermogen lang			
- Toename voorzieningen	601		
- Afname langlopende leningen		3.636	
Financieringsmutatie	41.039	58.265	-17.225
Vlottende financieringsmiddelen			
- Toename crediteuren	5.401		
- Toename overlopende passiva	20.058		
- Toename liquide middelen		2.522	
- Afname debiteurensaldo	3.019		
- Toename overlopende activa		8.508	
- Toename voorraden		223	
Mutatie netto vlottende financieringsmiddelen	28.478	11.253	17.225

Overzicht kasstromen

Bedragen x € 1.000

Kasstroomoverzicht		2023
Resultaat		-6.802
Afschrijving vaste activa		40.394
Mutatie reserves en voorzieningen		601
<i>Bruto kasstroom uit operaties</i>		34.193
Exploitatie		
Toename van de vorderingen		-5.488
Toename van de voorraden		-223
Toename kortlopende schulden		25.459
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>		19.748
Investerings		
Investerings in vaste activa		-59.334
Besteding vooruit ontvangen subsidie		16.108
Desinvesteringen		44
Investerings in financiële activa		-4.601
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>		-47.783
Kapitaalstortingen		
Opgenomen leningen		45.000
Aflossingen leningen 2024 naar kortlopende schulden		-48.636
<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>		-3.636
Toename liquiditeiten		2.522

Opbouw en verloop langlopende schuld

In 2023 losten we voor een totaalbedrag van € 44,3 miljoen af. Een bedrag van € 35 miljoen heeft betrekking op een herfinanciering van twee leningen. Deze leningen zijn vervroegd afgelost en vervangen door leningen met een lager rentepercentage en een langere looptijd. Tegelijkertijd zijn voor een bedrag van € 45,0 miljoen nieuwe leningen, waarvan € 35 miljoen herfinanciering, afgesloten. Per saldo nam de langlopende schuld toe met € 0,7 miljoen. Door de dalende rente op de kapitaalmarkt en een proactieve uitvoering van het treasurybeleid is de rentelast in de afgelopen jaren vrijwel op hetzelfde niveau gebleven. Dit ondanks een stijgende langlopende schuld.

Hieronder staan enkele kerngegevens over de opbouw en het verloop van de langlopende schuld in 2023.

Bedragen x € 1.000

Vreemd vermogen	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Langlopende schuld op 1 januari	429.886	449.307	472.419	480.531	491.610	502.974
- Af: aflossingen	-5.079	-20.888	-6.888	-27.221	-38.636	-44.303
- Bij: nieuwe geldleningen	24.500	44.000	15.000	38.300	50.000	45.000
Langlopende schuld op 31 december	449.307	472.419	480.531	491.610	502.974	503.671
Rentelast langlopende leningen	12.308	12.585	12.071	12.157	11.905	11.572

Opbouw en verloop kortlopende schuld

We financieren onze activiteiten binnen de kasgeldlimiet met korte middelen. De kasgeldlimiet geeft het maximumbedrag aan waarvoor we kortlopende financieringsmiddelen kunnen aantrekken. Kortlopend betekent een looptijd korter dan een jaar. De kasgeldlimiet bedraagt 23% van het begrotingstotaal (€ 195,5 miljoen), is € 45,0 miljoen. Artikel 4 van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) bepaalt dat overheden de kasgeldlimiet maximaal twee achtereenvolgende kwartalen mogen overschrijden.

Bedragen x € 1.000

Kortlopende vordering/schuld ten opzichte van kasgeldlimiet	Vordering/schuld	Kasgeldlimiet
1e kwartaal	-21.101	-44.962
2e kwartaal	-11.817	-44.962
3e kwartaal	-17.976	-44.962
4e kwartaal	-35.355	-44.962

Rente langlopende financiering

Bedragen x € 1.000

Rentekosten	Begroting 2023	Actuele begroting 2023	Jaarrekening 2023	Vershil
Rentelasten langlopende verplichtingen	11.803	11.568	11.563	-4
Rentelasten rekening-courant/kasgeld	450	150	4	-146
Rentebaten	-	-287	-906	-619
Totaal rentekosten	12.253	11.431	10.661	-770

Rente rekening courant / kasgeld rente

In 2023 zijn er geen kasgeldleningen geweest. Wel is er een renteopbrengst geweest door positieve saldi van de bankrekeningen en schatkistbankieren.

Het saldo van de bankrekeningen is het gehele jaar positief geweest. Gedurende het jaar zijn de overtollige liquide middelen bij de Rijks schatkist aangehouden. Wij hebben een rentevergoeding van het Rijk ontvangen over het saldo. Het rentepercentage varieerde van 1,89% tot 3,91%. Aan het eind van 2023 was de rentevergoeding 3,88%. Per saldo komen de rentebaten uit op een bedrag van afgerond € 906.000.

Renteomslag

De gemiddelde rente die we hanteren om de rentelasten om te slaan over onze activa, is (€ 10,67 miljoen / € 494,5 miljoen) = 2,16 procent.

Bedragen x € 1.000

Renteberekening	Totaalbedrag	Gemiddeld
Materiële vaste activa		
Materiële vaste activa per 1 januari	428.817	428.817
Geactiveerde werken per 1 januari	39.985	39.985
Overige investeringen/desinvesteringen		
Afschrijvingen	-40.395	-20.197
<i>Subtotaal</i>	<i>428.407</i>	<i>448.605</i>
Onderhanden werk		
Uitgaven op onderhanden werk per 1 januari	85.359	85.359
Geactiveerde werken per 1 januari	-39.985	-39.985
<i>Subtotaal</i>	<i>45.374</i>	<i>45.374</i>
Financiële vaste activa		
Financiële vaste activa per 1 januari	512	512
<i>Subtotaal</i>	<i>512</i>	<i>512</i>
Gemiddeld geïnvesteerd bedrag		494.491
Rente	11.573	
Rentebaten	-906	
Totaal betaalde rente	10.667	

Renterisico

In de Wet financiering decentrale overheden is een renterisiconorm voor decentrale overheden vastgelegd. Dit houdt in dat in enig jaar het totaal aan aflossingen en renteconversies een gesteld maximum niet mag overschrijden. Voor waterschappen is deze norm 30 procent van het begrotingstotaal (€ 195,5 miljoen). In 2023 hebben we deze risiconorm niet overschreden.

Mutatie langlopende leningen

In de begroting hielden we rekening met het feit dat we de financieringsbehoefte konden dekken met kortlopende middelen (kasgeld/rekening courant). In 2023 zijn twee leningen vervroegd afgelost en vervangen door drie nieuwe leningen met een lager rentepercentage en een langere looptijd.

De gemiddelde rente van de langlopende leningenportefeuille is 2,28% per ultimo 2023 (2022: 2,35%). De duration (gemiddeld gewogen rentetypische looptijd) is ongeveer 15,6 jaar (2022: 15,1 jaar).

De belangrijkste kenmerken van de gestorte/afgeloste leningen zijn:

Mutatie leningen in 2023	Rente (%)	Hoofdsom (x € 1.000)	Looptijd (jaren)	Storting /aflossing (datum)
Tegenpartij				
Nederlandse Waterschapsbank	4,31	-15.000		3-apr
Nederlandse Waterschapsbank	4,24	-20.000		1-jun
Nederlandse Waterschapsbank	3,424	15.000	47	3-apr
Nederlandse Waterschapsbank	3,65	10.000	50	2-mei
Nederlandse Waterschapsbank	3,57	10.000	42	1-sep
Bank Nederlandse Gemeenten (uitgestelde storting)	0,495	10.000	30	4-okt
Totaal		10.000		

Toekomstige financiering

Voor de toekomstige financiering zijn in de afgelopen jaren leningen met uitgestelde storting afgesloten. In de komende jaren vindt de storting plaats van leningen die in het verleden zijn afgesloten om te profiteren van het lage renteniveau. De belangrijkste kenmerken van deze leningen staan hieronder:

Afgesloten leningen met uitgestelde storting	Rente (%)	Hoofdsom (x € 1.000)	Looptijd (jaren)	Storting (datum)
Tegenpartij				
Nederlandse Waterschapsbank	0,44	10.000	30	3-6-2024
Bank Nederlandse Gemeenten	1,897	15.000	50	4-9-2026
Totaal		25.000		

Verbonden partijen

We hebben een aantal taken ondergebracht in samenwerkingsverbanden waarin meerdere waterschappen en/of andere instellingen participeren. Het gaat hier om deelnemingen in vennootschappen, gemeenschappelijke regelingen en stichtingen. De samenwerkingsvormen duiden we aan met het begrip 'verbonden partijen'. Hieronder verstaan we een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Met bestuurlijk belang bedoelen we: het waterschap heeft zeggenschap door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht. Onder financieel belang verstaan we: het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is of waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Visie op verbonden partijen

Wetterskip Fryslân werkt op vele manieren samen met andere organisaties. Dit doen we in de verwachting om op deze manier meer rendement voor Wetterskip Fryslân en de mienskip te behalen. Eén van deze samenwerkingsvormen is het deelnemen aan verbonden partijen. Deze vorm van samenwerking vraagt om een goede balans van bevoegdheden, verantwoordelijkheden en verantwoording.

Onderstaande uitgangspunten zijn van toepassing bij het maken van een afweging over het al dan niet toetreden tot een verbonden partij en de inrichting ervan:

1. Er worden alleen activiteiten overgedragen aan een verbonden partij als deze zich hiervoor lenen.
2. Voor samenwerking in een verbonden partij wordt de best passende bestuurlijke, organisatorische en juridische vorm gekozen. De keuze tussen een publiek- of privaatrechtelijke samenwerking wordt per geval gemaakt. Er wordt gekozen voor een samenwerkingsvorm die zo eenvoudig mogelijk is.
3. Bij besluitvorming over samenwerking in een verbonden partij wordt naast een voorstel voor de rechtsvorm, ook aandacht besteed aan risico's en beheersmaatregelen, governance, informatievoorziening, evaluatiemomenten en een exit-strategie.

Zeggenschap

Het waterschap kan invloed uitoefenen door middel van:

- besturen van stichtingen en gemeenschappelijke regelingen
- vergadering van aandeelhouders
- raad van commissarissen
- toezicht

Sinds 1 juli 2022 is de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) gewijzigd. Deze wijziging heeft als doel om de positie, de besluitvorming en de controlerende rol van het waterschap te versterken.

Wij wenden onze invloed aan als het gaat om sturing op (onder andere) financiën, risico's en toekomstvisie. Het zijn vormen van verlengd lokaal bestuur. Hierdoor is de directe invloed per definitie beperkt. Bij een meerderheid voor een voorstel zal de minderheid zich moeten schikken. De democratische controle op de verbonden partijen ligt bij het algemeen bestuur. Leden van het dagelijks bestuur die deel uitmaken van een bestuur van een verbonden partij, leggen verantwoording af aan het algemeen bestuur.

Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV, Leeuwarden

Rechtsvorm	Besloten vennootschap (B.V.)
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân (100%)
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De activiteiten van de holding bestaan met name uit het deelnemen in, zich financieel interesseren in, toezicht uitoefenen op en het bestuur voeren uitsluitend voor andere ondernemingen en vennootschappen met bepaalde doelen. De holding neemt voor 50% deel in de voorzuivering afvalwater Workum V.O.F.; 50% in Grienskip B.V.; 33,3% in de Ballumerbocht Ameland B.V. en 50% in Hiddum-Houw BV.

Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Toezicht uitoefenen op het bestuur van de dochter ondernemingen van Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Prestaties	Zie toelichting bij de voorzuivering Workum V.O.F. , Grienskip B.V., Ballumerbocht Ameland B.V. en Hiddum-Houw BV.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Enkelvoudig eigen vermogen € 692.935 Enkelvoudig vreemd vermogen € 9.661 Enkelvoudig resultaat na belasting € 113.350
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	De directie bestaat uit de secretaris-directeur en de adjunct-secretaris directeur. Zij leggen verantwoording af aan het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is 100% aandeelhouder van Wetterskip Deelnemingen B.V.
Risico's	Zie toelichting bij de voorzuivering Workum V.O.F., Grienskip B.V. , Ballumerbocht B.V. en Hiddum-Houw BV.
Exit strategie	n.v.t.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Op 15 februari 2022 heeft het algemeen bestuur het beleidskader verbonden partijen vastgesteld op basis waarvan de afweging kan worden gemaakt om wel of niet samen te werken via een verbonden partij. Hetzij via een privaatrechtelijke deelneming, een publiekrechtelijke samenwerking via een gemeenschappelijke regeling of een publieke private samenwerking.

Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum V.O.F., Leeuwarden

Rechtsvorm	Vennootschap onder Firma
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. Friesland Campina
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Een duurzame en doelmatige werking van de waterketen
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Een doelmatige werking van rwzi Workum
Prestaties	Het komende jaar gaan we een meerjaren investeringsbegroting opstellen. Hiermee willen we ook voor de komende jaren duidelijk krijgen welke investeringen noodzakelijk zijn voor een toekomstbestendige VZW (Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum).
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 730.000 Vreemd vermogen € 700.000 (netto) begrotingstotaal € 1.200.000
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	De dijkgraaf is bestuurlijk betrokken vanuit ons waterschap en de directie vanuit Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Belastingopbrengsten jaarlijks € 280.000 Het financieel belang van Wetterskip is 50% van het eigen vermogen van de voorzuivering. Het financieel belang loopt via WF Deelnemingen BV.
Risico's	Als de VZW de operationele doelen niet haalt heeft dit mogelijk gevolgen voor de doelmatige werking van rwzi Workum en daarmee op de lozingen van de rwzi op het oppervlaktewater. Het niet functioneren van de samenwerking kan leiden tot milieuschade en hogere kosten voor de bedrijfsvoering van de eigen rwzi. Beëindiging van de samenwerking geeft op langere termijn een extra investeringsopgave voor één van beide deelnemers en kan afhaken/verlies van belastingopbrengsten van een grote lozer met zich meebrengen.
Exit strategie	Er zijn in de oprichtingsovereenkomst afspraken gemaakt over ontbindingsvoorwaarden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	De VZW gaat onderzoeken welke stappen het kan nemen om op termijn energie en klimaatneutraal te worden.

Grienskip BV, Leeuwarden

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Caparis NV, Empatec NV, Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het bevorderen van arbeidsparticipatie voor mensen met achterstand op de arbeidsmarkt.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Doel is het uitvoeren van groenonderhoud in het beheergebied van Wetterskip Fryslân en invulling geven aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de organisatie door dit werk te laten verrichten door mensen met achterstand op de arbeidsmarkt.
Prestaties	Het jaarlijks conform dienstverleningsovereenkomst uitvoeren van het groen onderhoud, de distelbestrijding en exoten bestrijding in het beheergebied van Wetterskip Fryslân.

Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 178.000 (kort) vreemd vermogen € 252.000 Begrotingstotaal € 2.025.000
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	De secretaris-directeur en de adjunct-directeur zijn als bestuurder van Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. betrokken. Deelnemingen B.V. bezit een meerderheidsaandeel van 52% en heeft daarmee invloed op de BV
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. bezit 52% van de aandelen van de B.V. Winst en verlies wordt jaarlijks op basis van het aandelenpercentage betaald of doorbelast aan de deelnemende partijen.
Risico's	Er bestaat een beperkt operationeel risico voor Wetterskip Fryslân als Grienskip het groenonderhoud niet conform afspraken uitvoert. Wetterskip Fryslân is daarnaast mede risicodragers voor mogelijke verliezen van de onderneming.
Exit strategie	Er zijn in de oprichtingsakte afspraken gemaakt over ontbindingsvoorwaarden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Grienskip gaat de mogelijke samenwerking met andere overheidspartijen onderzoeken.

Energiepark Ballumerbocht B.V.

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Gemeente Ameland, Amelander Energie Coöperatie en Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het realiseren van een slim en toekomstbestendig energiesysteem voor Ameland.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân wil met de deelname de energie voor de waterschapstaken op Ameland duurzaam opwekken.
Prestaties	Er dient voor het aantrekken van het vreemd vermogen een sluitende businesscase te zijn.
Financiële situatie verbonden partij	Het door Wetterskip ingebrachte vermogen, door een kapitaalstoring voor de aandelen, bedraagt € 100.000. Er is op dit moment nog geen vreemd vermogen aangetrokken voor de realisatie van het energiepark.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Namens Wetterskip Fryslân zijn de secretaris-directeur en de adjunct-directeur als bestuurder van Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân heeft met een kapitaalstoring van € 100.000 een belang van 33,3% in de onderneming.
Risico's	In de realisatie van het project zijn er risico's op het gebied van vergunningen, technische problemen en netcongestie problematiek. In de uitvoeringsfase en de exploitatiefase van het park zijn we mede risicodragers van de B.V.
Exit strategie	In de oprichtingsakte zijn ontbindingsvoorwaarden opgesteld voor de deelnemende partijen.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Indien Wetterskip Fryslân samen met de Gemeente Ameland garant staan, kan de B.V. onder gunstigere voorwaarden vreemd vermogen aantrekken.

Windpark Hiddum Houw B.V., Amsterdam

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Gemeente Súdwest-Fryslân en Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het opwekken en verkopen van groene stroom
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân wil met de deelname de energie voor de waterschapstaken duurzaam opwekken en daarmee voldoen aan de ambitie om in 2030 klimaat neutraal te zijn.
Prestaties	Opwekken van groene stroom
Financiële situatie verbonden partij	Het door WF ingebrachte vermogen, door een kapitaalstoring voor de aandelen, bedraagt € 4.792.715. Ook heeft de BV een langlopende lening bij de NNB voor een nominaal bedrag van € 27 miljoen waar de beide aandeelhouders garant staan.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Namens Wetterskip Fryslân zijn de secretaris-directeur en de adjunct-directeur als bestuurder van Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân heeft Wetterskip Deelnemingen een lening verstrekt voor € 4.792.715 zodat zij 50% van de aandelen kon verwerven. Het financieel belang loopt via WF Deelnemingen BV.
Risico's	Door sterk wisselende stroomprijzen kunnen de opbrengsten fluctueren en daarmee kan de dividendopbrengst per jaar wisselen.
Exit strategie	In de overeenkomsten zijn voorwaarden opgesteld voor de deelnemende partijen onder welke condities de aandelen kunnen worden verkocht.

Ontwikkelingen/bijzonderheden	
-------------------------------	--

Het Noordelijk Belastingkantoor, Haren

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân, Waterschap Noorderzijlvest, Waterschap Hunze en Aa's en gemeente Groningen
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Noordelijk Belastingkantoor wil door de bundeling van kennis en tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten de lokale overheden vernieuwend en efficiënt ondersteunen bij de uitvoering van hun belastingtaken, nu en in de toekomst.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân is uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency toegetreden tot de Gemeenschappelijke Regeling. Het Noordelijk Belastingkantoor verzorgt voor de deelnemers de heffing en invordering van de waterschapsbelasting en gemeentelijke belastingen. Dit specialistische werk kan beter vanuit een gespecialiseerde organisatie plaatsvinden.
Prestaties	De op te leveren producten en prestaties zijn vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). Deze SLA is in 2022 herzien en deze gewijzigde SLA is op 1 januari 2023 in werking getreden.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 70.000 (Kort) vreemd vermogen € 6.083.302 Begrotingstotaal € 14.832.000
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Een lid van het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân heeft zitting in het bestuur. Elke deelnemer heeft één afgevaardigde in het bestuur met een gelijke stem.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân betaalde in 2022 een bedrag van € 3.923.000. Dit is 26,4% van de totale exploitatiekosten van het Noordelijk Belastingkantoor.
Risico's	Als de doelen niet worden gehaald worden er geen aanslagen verzonden en ingevorderd. Dit betekent dat Wetterskip Fryslân geen financiële middelen ontvangt. Omdat het waterschap voor de inkomsten bijna 100% afhankelijk is van de waterschapsbelastingen belooft het financieel risico de begrote opbrengst belastingen. Voor 2023 is de netto belastingopbrengst geraamd op een bedrag van € 164 miljoen. Als het waterschap geen geld ontvangt kan de uitvoering van de wettelijke taken in het geding komen. Dit kan in het uiterste geval leiden tot schadeclaims in verband met wateroverlast-/tekort en lozing van ongezuiverd water.
Exit strategie	De regeling is met ingang van 1 januari 2018 in werking getreden en is voor onbepaalde tijd getroffen. Gedurende vijf jaar na de datum van toetreding tot de regeling is uittreding niet mogelijk.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Door het Noordelijk Belastingkantoor is actief bezig om de diensten op het gebied van belastingen voor steeds meer gemeenten uit te voeren. Door deze uitbreiding worden de vaste kosten verdeeld over meer overheden waardoor de kosten per deelnemer dalen.

Het Waterschapshuis, Amersfoort

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Deelnemende partijen	Alle waterschappen, Rijkswaterstaat, Provincies.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Waterschapshuis (hWh) is een gemeenschappelijke regeling waarin de waterschappen een deel van hun activiteiten met betrekking tot de gegevenshuishouding en informatievoorziening hebben samengebracht. Binnen het Waterschapshuis zijn twee afzonderlijke onderdelen opgezet waarin de collectieve en facultatieve taken zijn ondergebracht.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Het Waterschapshuis bevordert dat waterschappen samenwerken aan het datagedreven waterschap van de toekomst om gezamenlijk voordeel te behalen. Zij vervult de wensen van waterschappen, inventariseert of er samenwerking mogelijk is en vindt oplossingen voor problemen.
Prestaties	De te leveren prestaties door hWh worden vastgelegd in een DVO (dienstverleningsovereenkomst). Per dienst/prestatie wordt een DVO opgesteld en deze wordt ter begroting gebracht.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2023 bedraagt het Eigen vermogen: € 0 Vreemd vermogen: € 196.399 (Netto) begrotingstotaal : € 37.801.805 (geactualiseerde begroting 2024)
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Luzette Kroon is lid van het algemeen bestuur. Zij heeft daar 1 stem van de in totaal 21 stemmen. Zij kan daarmee invloed uitoefenen op de begroting en het algemeen te voeren beleid van hWh.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Financiële belang van Wetterskip Fryslân (WF): € 1.556.000 begroot in begroting 2024. Relatief aandeel WF in begroting hWh: 4,74% Absoluut aandeel WF in begroting hWh: € 1.556.000

Risico's	Wetterskip Fryslân loopt een beperkt risico op het moment dat hWh zijn doelen niet behaalt. Sturing op het behalen van de doelen is geregeld via de reguliere P&C cyclus. Daar waar het behalen van doelstellingen financieel uit de pas loopt, loopt WF het risico dat er geen dekking is in de eigen begroting. Dit risico wordt beperkt, omdat de P&C cyclus hWh is afgestemd op de interne Planning & Control- cyclus bij WF.
Exit strategie	In de vastgestelde gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis, d.d. 1-4-2017, is in artikel 45 vastgelegd op welke wijze een deelnemende partij kan uittreden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	hWh is ingericht als uitvoeringsorganisatie. De toename van complexiteit door andere maatschappelijke verwachtingen, (Europese) wetgeving en bestuurlijke afspraken zorgt voor een andere behoefte richting hWh. Om invulling te geven aan deze nieuwe positie is gestart met het opstellen van een nieuwe strategienota die is afgerond in 2023.

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO), Grou

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Deelnemende partijen	Friese gemeenten, provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De FUMO voert de vergunningverlening, toezicht en handhaving van complexere inrichting uit voor alle Friese gemeenten, de provincie en het waterschap.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Invloed uitoefenen op de indirecte lozingen waarvoor WF geen bevoegd gezag meer is na in werking treding van de Waterwet. WF heeft een groot belang om te voorkomen dat indirecte lozers het zuiveringsproces op een rwzi ontregelen.
Prestaties	Kwalitatief hoogstaand toezicht en handhaving op indirecte lozingen. Verlenen van Omgevingswetvergunningen met daarin opgenomen het overgenomen advies van WF.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 1.235.420 Vreemd vermogen € 3.795.042 Exploitatieomvang € 17.329.022
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Mw. M. Plantinga is lid van het dagelijks bestuur van de FUMO.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wij betalen jaarlijks € 56.571 voor de dienstverlening van de FUMO ten behoeve van Wetterskip Fryslân.
Risico's	n.v.t.
Exit strategie	n.v.t.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	n.v.t.

De Nederlandse Waterschapsbank N.V., Den Haag

Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Deelnemende partijen	De aandeelhouders. 21 waterschappen, 9 provincies en Rijksoverheid.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Verstrekken van financiering in de breedste zin aan overheden en semi-overheden. De Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank) is een bank van en voor de publieke sector met bijzondere aandacht voor water en duurzaamheid. Met de AAA/Aaa-ratings trekken ze op een goedkope en duurzame manier geld aan voor de klanten. Zo blijven de lasten voor burgers laag en de verduurzaming betaalbaar.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Vanuit het verleden is het waterschap aandeelhouder geworden. Voor de financiering van de vele investeringen door het waterschap moet geld worden geleend. De Nederlandse Waterschapsbank is hiervoor een zeer geschikte partner waardoor de rentekosten voor Wetterskip Fryslân op een laag niveau kunnen worden gehouden.
Prestaties	Er zijn geen specifieke prestatieafspraken met de bank gemaakt.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 1.995.000.000 Vreemd vermogen € 70.964.000.000 Totale inkomsten € 272.000.000
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Op basis van het aandeelhouderschap is het waterschap gerechtigd om de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering te bezoeken. Hier kan mee worden gestemd over het beleid van de bank.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Het waterschap heeft een belang van ongeveer € 426.500 in de Nederlandse Waterschapsbank, wat overeen komt met een percentage van 4,4% van het totale aandelenkapitaal. Jaarlijks wordt ongeveer een bedrag van € 2,9 miljoen aan dividend ontvangen.
Risico's	Als de Nederlandse Waterschapsbank niet kan voldoen aan de diverse financiële ratio's kan worden besloten om geen dividend uit te keren. Dit zou voor Wetterskip Fryslân een financieel nadeel opleveren.
Exit strategie	Er zijn geen afspraken gemaakt over beëindiging van de deelneming.

Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er zijn op dit moment geen ontwikkelingen die invloed hebben op doel en bestaan van de verbonden partij.
-------------------------------	--

Vereniging Waterketen Onderzoek Noord, Glimmen

Rechtsvorm	Vereniging
Deelnemende partijen	Waterschap Noorderzijlvest, Waterschap Hunze en Aa's, Waterbedrijf Groningen, WMD water en Wetterskip Fryslân.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het bundelen van onderzoeksactiviteiten in de waterketen.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Inhoudelijke samenwerking met andere water gerelateerde organisaties in het uitvoeren van waterketen onderzoeken in het noorden van Nederland.
Prestaties	Er zijn geen specifieke prestatie afspraken gemaakt met de vereniging. De onderzoeksresultaten worden intern gedeeld.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 9.500 Vreemd vermogen € 22.500 Het begrotingstotaal € 220.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is ambtelijk in het bestuur van de vereniging vertegenwoordigd. De portefeuillehouder waterketen is als dagelijks bestuurder betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân draagt financieel bij in het lidmaatschap van de vereniging en in de financiering van de uit te voeren onderzoeken.
Risico's	Het risico voor Wetterskip Fryslân in deze verenigingsdeelname is zeer beperkt.
Exit strategie	Er zijn geen afspraken gemaakt over de voorwaarden van beëindiging van het lidmaatschap van de vereniging.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Geen bestuurlijk relevante ontwikkelingen.

Centre of Expertise Watertechnology, Leeuwarden

Rechtsvorm	Stichting zonder winstoogmerk
Deelnemende partijen	De founding partners zijn: Van Hall Larenstein; NHL Stenden; Wetsus; Vitens; WLN; Wetterskip Fryslân; Well, PBT.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Centre of Expertise Water Technology (CEW) richt zich op praktijkgericht onderzoek en technologieontwikkeling op het gebied van watertechnologie en levert daarmee een belangrijke bijdrage aan zowel onderwijsontwikkeling als aan innovatieversnelling in het bedrijfsleven.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân is als eindgebruiker van technologie afhankelijk van de innovatiekracht die er is bij het MKB. Het MKB wordt hierbij geholpen door het CEW, enerzijds door het onderwijs en de hier opgeleide studenten te verbinden aan het bedrijfsleven anderzijds krijgt het MKB toegang tot ontwikkel subsidies via het CEW. Wetterskip Fryslân ondersteunt dit graag.
Prestaties	In 2023 is op basis van detachering van een zuiveringstechnoloog bij WF samengewerkt.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2021 bedraagt het Eigen vermogen € 2.646.967 (Kort) vreemd vermogen € 845.973
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Bestuurlijke vertegenwoordiging: mw. L.M.B.C. Kroon als lid van raad van Toezicht.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	2012 t/m 2017 € 50.000 per jaar in-kind. De overeenkomst is tot op heden steeds met een jaar verlengd, waarbij de in-kind bijdrage is afgebouwd.
Risico's	geen
Exit strategie	Het contract is sinds 2017 per jaar opzegbaar.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Op dit moment wordt gewerkt aan een nieuwe overeenkomst.

Unie van Waterschappen

Rechtsvorm	Vereniging (overkoepelend)
Deelnemende partijen	Alle 21 waterschappen.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking.

Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Het doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan deze verbonden partij is dat de Unie van Waterschappen als onze koepelorganisatie namens de 21 waterschappen haar belangen behartigt bij de rijksoverheid en in Europa; door onze krachten als waterschappen te bundelen zijn wij in het nationale en internationale krachtenveld een steviger bestuurslaag.
Prestaties	In zijn algemeenheid behartigt de Unie van Waterschappen de belangen van de waterschappen in Den Haag en Brussel en zorgt zij voor kennis- en ervaringsuitwisseling tussen de waterschappen. De concrete plannen van de Unie van Waterschappen voor een bepaald jaar zijn opgenomen in de begroting, die binnen de vereniging wordt behandeld en uiteindelijk door de Ledenvergadering wordt vastgesteld. De begroting voor 2023 is vastgesteld op 16 december 2022.
Financiële situatie verbonden partij	Kerncijfers uit de jaarrekening 2022 zijn onder meer: Eigen vermogen € 2.697.666 Vreemd vermogen € 25.275.248 Exploitatie resultaat +/- € 437.044 Voor meer informatie: https://unievanwaterschappen.nl/publicaties/jaarrekening-unie-van-waterschappen-2022/
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Ieder lid van het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân is voor zijn/ haar portefeuille betrokken bij werkgroepen van de Unie. De invloed, op bijvoorbeeld de stemverdeling, is voor alle andere 21 leden (waterschappen) gelijk.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân betaalde in 2023 € 573.851 contributie. Daarnaast betaalde Wetterskip verschillende bijdragen, onder andere in het kader van de verkiezingen (€ 27.487).
Risico's	De Unie van Waterschappen doet haar best om de 21 waterschappen zo goed mogelijk te vertegenwoordigen. Daarbij worden er natuurlijk geen garanties gegeven. Veel hangt af van de diverse belangen die er spelen, zoals de positie van de waterschappen in het betreffende beleidsveld waarover onderhandeld wordt.
Exit strategie	De statuten van de Unie van Waterschappen bepalen de procedure die een waterschap moet doorlopen om zijn lidmaatschap van de vereniging op te zeggen. Dezelfde statuten bevatten de procedure voor een eventuele ontbinding van de vereniging als geheel.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Bestuurlijk relevant om te weten is welke nieuwe wetgeving er in de pijplijn zit; welke inspanningen en kosten dat voor een waterschap met zich mee zou kunnen brengen; welke mogelijke subsidiestromen er aangeboord kunnen worden; welke issues er spelen in de koepel overleggen tussen de Unie van Waterschappen, het VNG en het IPO en tussen genoemde koepelorganisaties en het Rijk.

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA), Amersfoort

Rechtsvorm	Stichting
Deelnemende partijen	Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de in STOWA deelnemende partijen: waterschappen, provincies en het Rijk.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	STOWA ontwikkelt, vergaart, verspreidt en implementeert toegepaste kennis die de waterbeheerders nodig hebben om de opgaven waar zij in hun werk voor staan, goed uit te voeren. Deze kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch of sociaalwetenschappelijk gebied.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Toegang hebben tot de kennis die wij als waterbeheerder nodig hebben om de opgaven waar wij in ons werk voor staan, goed uit te kunnen voeren.
Prestaties	Doen van onderzoek volgens de door de programmacommissies vastgestelde agenda
Financiële situatie verbonden partij	Realisatie 2022 € 21 miljoen. Hiervan is € 19 miljoen besteed aan onderzoek en ontwikkeling.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is ambtelijk vertegenwoordigd in de programmacommissies Waterketen en Waterkeren.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Jaarlijkse bijdrage van € 480.000
Risico's	geen
Exit strategie	Er liggen geen concrete afspraken.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er zijn geen bijzonderheden en/of ontwikkelingen.

Centrum Innovatief Vakmanschap-Water, Leeuwarden

Rechtsvorm	Coöperatie
Deelnemende partijen	o.a. NHL-Stenden, MBO Life Sciences, Firda, WLN, Wetterskip Fryslân, Van Hall Larenstein,

Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Centrum voor Innovatief Vakmanschap Water (CIV Water) is een innovatief centrum dat bijdraagt aan de ontwikkeling van mbo-studenten en professionals door het onderwijs en het bedrijfsleven met elkaar te verbinden. Samen met deze partijen zetten CIV-Water ontwikkeltrajecten op, waarin studenten en professionals worden opgeleid tot de wendbare vakmensen die de watersector nodig heeft.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Deelname aan het CIV-Water biedt ons waterschap de mogelijkheid goed opgeleid personeel te werven en zittend personeel om te scholen.
Prestaties	Ontwikkeltrajecten opzetten om flexibele professionals op te leiden voor de watersector, die de kwaliteit van mbo-opleidingen verhogen.
Financiële situatie verbonden partij	Eigen vermogen: € 990.401 (peiljaar 2019) Vreemd vermogen: € 769.561 (peiljaar 2019) Begrotingsomvang 2022 € 1.040.661
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	geen
Financieel belang Wetterskip Fryslân	geen
Risico's	geen
Exit strategie	contract duurde tot 31-12-2023
Ontwikkelingen/bijzonderheden	

Stichting Vrienden van het Woudagemaal, Leeuwarden

Rechtsvorm	Stichting
Deelnemende partijen	n.v.t.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De Stichting Vrienden van het Ir. D.F. Woudagemaal heeft ten doel: De publieke belangstelling te bevorderen voor en het (financieel) ondersteunen van het door Unesco als werelderfgoedmonument aangewezen Ir. D.F. Woudagemaal.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	De Stichting Vrienden van het Ir. D.F. Woudagemaal zal het merendeel van haar inkomsten ten goede doen komen aan de publiekrechtelijke rechtspersoon Wetterskip Fryslân ter ondersteuning van de taak van deze rechtspersoon om een breed publiek in de gelegenheid te stellen om op een cultureel verantwoorde wijze kennis te maken met het Ir. D.F. Woudagemaal te Lemmer.
Prestaties	De Stichting Vrienden van het Ir. D.F. Woudagemaal draagt zorgt voor de het (doen) organiseren van educatie- en publieksgerichte activiteiten; het werven van fondsen voor bovengenoemde werkzaamheden, door middel van het organiseren van fondsenwervende activiteiten; het verrichten van alle verdere handelingen die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.
Financiële situatie verbonden partij	Het vermogen van de stichting wordt gevormd door subsidies en donaties; schenkingen erfstellingen en legaten; alle andere verkrijgingen en baten.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Stichting Vrienden van het Ir. D.F. Woudagemaal is een zelfstandige rechtspersoon en bestuurlijk volledig onafhankelijk van Wetterskip Fryslân. Eén bestuurslid wordt benoemd uit een voordracht opgesteld door het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân. Evenals de andere bestuursleden van de stichting dient het door het waterschap voorgedragen bestuurslid zich zonder last of ruggenspraak te richten op het belang van de stichting.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Geen. Indien Stichting Vrienden van het Ir. D.F. Woudagemaal – om wat voor reden dan ook – haar werkzaamheden beëindigt, dan geldt wat is bepaald in de statuten over de vereffening van een eventueel batig liquidatiesaldo. Het eventueel batig liquidatiesaldo dient te worden besteed ten behoeve van een algemeen nut beogende instelling.
Risico's	Geen
Exit strategie	Nee
Ontwikkelingen/bijzonderheden	N.v.t.

Stichting Waterschapserfgoed, Leeuwarden

Rechtsvorm	Stichting
Deelnemende partijen	n.v.t.

Doel verbonden partij (openbaar belang)	De stichting Waterschapserfgoed heeft ten doel de instandhouding van onroerend waterschapserfgoed, voornamelijk - zonder daartoe beperkt te zijn - de monumenten die beschermd zijn op grond van de Monumentenwet 1988. Daarnaast heeft de stichting ten doel het uitdragen van het waterschapsverhaal.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Instandhouding van cultuurhistorisch waardevolle waterschapsobjecten en het laten uitdragen van het waterschapsverhaal.
Prestaties	De Stichting Waterschapserfgoed draagt zorgt voor de instandhouding van de overgedragen gekregen objecten en het uitdragen van het waterschapsverhaal. Deze verplichting vloeit voort uit de overeenkomst zoals deze tussen Wetterskip Fryslân en Stichting Waterschapserfgoed geldt. Ter invulling van deze verplichting en op basis van haar eigen statutaire doel werkt Stichting Waterschapserfgoed met zesjarige instandhoudingsplannen om het dertigtal overgedragen objecten in stand te houden. Er is geen sprake van concrete prestatieafspraken over het leveren van producten of diensten.
Financiële situatie verbonden partij	geen informatie bekend gemaakt
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Stichting Waterschapserfgoed is bestuurlijk volledig onafhankelijk van Wetterskip Fryslân en heeft een eigen rechtspositie en bestuur. Eén bestuurslid van de Stichting Waterschapserfgoed is op bindende voordracht van het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân benoemd; deze voorgedragene dient voldoende band te hebben met Wetterskip Fryslân; maar deze persoon is 'algemeen lid' en neemt deel aan het stichtingsbestuur als eigen persoon zonder last en ruggespraak met het waterschap.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Indien Stichting Waterschapserfgoed – om wat voor reden dan ook – haar werkzaamheden beëindigt, dan komt het arsenaal aan objecten weer onder verantwoordelijkheid en beheer van Wetterskip Fryslân. Voor het jaarlijkse bedrag zal dan minder aan instandhouding van de objecten gedaan kunnen worden, aangezien Wetterskip Fryslân als overheidsinstantie recht heeft op beduidend minder subsidie. De kosten voor instandhouding van de objecten zullen daarmee hoger uitvallen dan het jaarlijkse bedrag dat Wetterskip Fryslân jaarlijks aan Stichting Waterschapserfgoed betaalt.
Risico's	Geen
Exit strategie	Geen
Ontwikkelingen/bijzonderheden	N.v.t.

Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering

Voor de ontwikkelingen over de bedrijfsvoering, verwijzen we naar de opgave bedrijfsvoering.

Statische gegevens personeel

In onderstaande tabellen geven wij een beeld van ons personeelsbestand.

Formatie en bezetting in FTE	2023	2022	2021	2020	2019
Formatie	634	622	604	579	573
Bezetting	616	596	589	586	575
Duur dienstverband	< 3 jaar	3 - 10 jaar	10 - 20 jaar	> 20 jaar	
Wetterskip Fryslân in aantal	172	157	141	193	
Wetterskip Fryslân in %	25,9%	23,7%	21,3%	29,1%	
Beroepsbevolking in %	32,7%	37,0%	15,9%	14,4%	

Verdeling naar leeftijd	< 25	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 67
Wetterskip Fryslân in aantal	12	83	126	191	251
Wetterskip Fryslân in %	1,8%	12,5%	19%	28,8%	37,9%
Beroepsbevolking in %	17,0%	21,0%	19,5%	20,1%	18,7%

Verdeling man - vrouw	man	vrouw
In aantal	468	195
In %	71%	29%

Ziekteverzuim	2023	2022	2021	2020	2019
---------------	------	------	------	------	------

Ziekteverzuim in % (excl. zwangerschapsverzuim)	5,9%	6,3%	5,7%	5,0%	5,0%
---	------	------	------	------	------

Inschaling	Schaal 5 - 8	Schaal 9 - 12	Schaal 13 - 18
Aantal	298	346	19
In %	44,9%	52,2%	2,9%

Parttime / fulltime	16 - 24 uur	24 - 32 uur	32 - 36 uur
Aantal	17	50	596
In %	2,6%	7,5%	89,9%

EMU-saldo

Het EMU-saldo van de waterschappen wordt bepaald door de netto investeringsuitgaven, de bruto uitgaven minus de ontvangen investeringssubsidies en bijdragen van derden. De EMU-referentiewaarde wordt door de Unie van Waterschappen voor de waterschappen bepaald op basis van de totale ruimte die de waterschappen als collectief hebben.

Bedragen x € 1.000

EMU-saldo	Realisatie 2022 a	Begroting 2023 b	Realisatie 2023 c	Vershil c-b
<u>EMU/exploitatiesaldo</u>				
§ Bruto resultaat (voor onttrekking bestemmingsreserve)	5.426	-11.471	-6.802	4.669
<u>Invloed investeringsuitgaven</u>				
§ Netto investeringsuitgaven	-48.117	-63.687	-47.827	15.860
§ Verkoop van materiële en immateriële activa				
§ Afschrijvingen	40.882	41.589	40.438	-1.151
<u>Invloed reserves en voorzieningen</u>				
§ Toevoegingen aan voorzieningen en 'onvoorzien' t.l.v. exploitatie	364	450	1.303	853
§ Onttrekkingen aan voorzieningen en 'onvoorzien' t.b.v. exploitatie	-852	-	-	-
§ Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-1.638	-668	-702	-34
§ Toevoeging rechtstreeks aan voorzieningen				
<u>Aandeel EMU-saldo gemeenschappelijke regelingen</u>				
§ NBK (27,0%)				
§ Waterschapshuis (4,9%)				
§ Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)				
EMU saldo	-3.935	-33.787	-13.590	20.197
Referentiewaarde (toelaatbaar EMU tekort)			-21.300	

Toelichting

Zoals uit de tabel blijkt, is de EMU referentiewaarde in 2023 niet overschreden. Het EMU-saldo is lager dan begroot. Dit is het gevolg van lagere netto uitgaven op investeringen dan begroot en een gunstiger exploitatieresultaat.

WNT

Het doel van de Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (de WNT) is het tegengaan van bovenmatige beloningen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi-) publieke sector. Deze wet bepaalt dat inkomens- en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen met een publieke taak aan een norm moeten voldoen. Ook moeten organisaties deze vergoeding openbaar maken. Een ministeriële regeling legt jaarlijks de bezoldigingsnormen vast. Het wettelijke bezoldigingsmaximum voor topfunctionarissen (met dienstbetrekking) in 2023 is €223.000. Voor waterschappen is de functie van secretaris-directeur aangewezen als topfunctionaris in de zin van de WNT. Onder de WNT geldt een publicatieverplichting in de jaarrekening. Ook is bepaald dat van de topfunctionarissen de bezoldiging openbaar moet zijn ongeacht of de bezoldiging onder de WNT-norm uitkomt.

Naast de hieronder vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

bedragen x € 1

Gegevens 2023 **O. Bijlsma**

Functiegegevens	Secretaris directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 183.119
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.519
<i>Subtotaal</i>	<i>€ 205.639</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 223.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.
Totale bezoldiging 2023	€ 205.639

Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan N.v.t.
 Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling N.v.t.

Gegevens 2022 **O. Bijlsma**

Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00
Dienstbetrekking?	ja
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 173.557
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 23.634
<i>Subtotaal</i>	<i>€ 197.191</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 216.000
Totale bezoldiging 2022	€ 197.191

Openbaarheidsparagraaf WOO

De Wet open overheid (Woo) is 1 mei 2022 in werking getreden ter vervanging van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Met deze op grond van de Woo verplichte openbaarheidsparagraaf wordt verantwoording afgelegd over de uitvoering van de Woo in het verslagjaar 2023. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen zeven thema's.

De actieve openbaarmakingsplicht voor de zeventien verplichte categorieën documenten

De Woo verplicht overheden om – gefaseerd - actief documenten uit zeventien informatiecategorieën te publiceren. Verwachting was dat deze verplichting in 2023 in zou gaan. Gezien de vele verduidelijkingsvragen met betrekking tot de afbakening van verschillende informatie categorieën is de verplichting gepauzeerd. In de loop van 2024 maakt het ministerie van Binnenlandse Zaken een nieuwe fasering bekend. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke documenten het waterschap publiceerde in 2023 via de verschillende platforms en de landelijke Woo-index.

We volgen de landelijke lijn rondom het gefaseerd implementeren van de informatie categorieën.

Nr	Wetsartikel	Verkorte naam informatiecategorie	Aantal documenten	Platform
1	3.3 1a	Wetten en algemeen verbindende voorschriften	Algemeen verbindend voorschrift (verordening) (20) Beleidsregel (16) Participatie (8)	www.officielebekendmakingen.nl
2	3.3 1b	Overige besluiten van algemene strekking	Ander besluit van algemene strekking (39) Delegatie- of mandaatbesluit (3) Overige overheidsinformatie (31) Ruimtelijke plan of omgevingsdocument (1)	www.officielebekendmakingen.nl
3	3.3 1c	Ontwerpen van wet- en regelgeving met adviesaanvraag	0	Deze worden nog niet gepubliceerd.
4	3.3 1d	Organisatie en werkwijze	Betreft een aantal webpagina's	www.wetterskipfryslan.nl
5	3.3 1e	Bereikbaarheidsgegevens	Betreft een webpagina	www.wetterskipfryslan.nl
6	3.3 2a	Bij vertegenwoordigende organen ingekomen stukken	30 gericht aan het algemeen bestuur	https://wetterskipfryslan.notubiz.nl
7	3.3 2b	Vergaderstukken Staten-Generaal	N.v.t.	N.v.t.
8	3.3 2c	Vergaderstukken decentrale overheden	Alle vergaderstukken van de commissies DSF en SKZ en het Algemeen Bestuur worden gepubliceerd	https://wetterskipfryslan.notubiz.nl
9	3.3 2d	Agenda's en besluitenlijsten bestuurscolleges	Besluitenlijsten van het Dagelijks Bestuur worden gepubliceerd.	https://wetterskipfryslan.notubiz.nl
10	3.3 2e	Adviezen		Deze categorie wordt nog niet gepubliceerd.
11	3.3 2f	Convenanten		Deze categorie wordt nog niet gepubliceerd.
12	3.3 2g	Jaarplannen en jaarverslagen	Betreft een webpagina	https://www.wetterskipfryslan.nl/over-ons/begroting
13	3.3 2h	Subsidieverplichtingen anders dan met beschikking	N.v.t.	N.v.t.
14	3.3 2i	Woo-verzoeken en -besluiten	Betreft een webpagina. 8 Woo-verzoeken hebben geleid tot een gepubliceerd besluit.	www.wetterskipfryslan.nl/openoverheid
15	3.3 2j	Onderzoeksrapporten		Deze categorie wordt nog niet gepubliceerd.
16	3.3 2k	Beschikkingen	180 kennisgevingen gepubliceerd in 2023 conform de WEP. Beschikkingen zelf werden nog niet gepubliceerd.	www.officielebekendmakingen.nl
17	3.3 2l	Klachtoordelen		Deze categorie wordt nog niet gepubliceerd.

Lijst verkorte namen Woo-informatiecategorieën vastgesteld op 17 juli 2023 door landelijke Stuurgroep PLOOI. Verkorte namen Woo-informatiecategorieën beschikbaar | Nieuwsbericht | Open Overheid (open-overheid.nl)

De inspanningsverplichting tot openbaarmaking van andere documenten dan de zeventien verplichte categorieën

In 2023 zijn nog geen documenten gepubliceerd op basis van de inspanningsverplichting.

De passieve openbaarmaking

In 2023 hebben wij negentien Woo-verzoeken ontvangen. In elf gevallen heeft dit geleid tot een Woo-besluit (drie daarvan worden in 2024 gepubliceerd). In zeven gevallen bleek het te gaan om een informatieverzoek. Eén verzoek is ingetrokken. Daarnaast is er zeven keer een verzoek om zienswijze ingediend.

De informatiehuishouding

In 2023 is er gewerkt aan de vernieuwde inrichting van het documentbeheer systeem SharePoint, welke stapsgewijs overgaat naar Teams/SharePoint Online. Kijkende naar het zaakstelsel, was 2023 het eerste jaar dat het zaakgericht werken voor alle klantprocessen volledig draaide. We hebben de organisatie zo ingericht dat elk klantcontact (ongeacht het kanaal) op een éénduidige manier geregistreerd en gearchiveerd wordt. Verder is er op ingezet om de netwerkschijven op te schonen. Tot slot werd in 2023 door een extern bedrijf gewerkt aan het gereedmaken van het archief uit de periode 1993-2004. Dit archief wordt medio 2024 overgebracht naar de openbare archiefbewaarplaats.

De aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon

Het waterschap beschikte heel 2023 over een Woo-contactpersoon.

Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

De werkgroep Implementatie Woo is afgelopen jaar bezig geweest met activiteiten rondom het publiceren van de informatiecategorieën. Zo is het proces ingericht om de Woo-besluiten te publiceren en zijn er gesprekken gevoerd om andere categorieën (zoals convenanten en beschikkingen) in 2024 online te kunnen publiceren. Verder zijn er in het kader van bewustwording presentaties gegeven over de Woo in werkoverleggen.

Besteding subsidie

De rijksoverheid stelt incidentele en structurele middelen beschikbaar om de Woo te implementeren en om de extra uitvoeringskosten als gevolg van de Woo te dekken. In 2023 heeft het waterschap in totaal € 203.527 aan middelen ontvangen. 2023 gold als proefjaar om grip te krijgen op de Woo-verzoeken. Ook zijn er in dit jaar enkele trajecten opgestart waarvoor het geld in 2024 gebruikt gaat worden. Het gaat hierbij om het publicatieproces voor o.a. convenanten en watervergunningen.

De middelen zijn in 2023 als volgt ingezet:

- *Beheer en onderhoud*
Ten behoeve van de actieve en passieve bekendmaking en verbeteren van publicatieprocessen in het algemeen, is Datamask ingezet. De licentiekosten hiervan bedragen in 2023 € 15.302.
- *Werkgroep Implementatie Woo*
De werkgroep bestaat uit een recordmanager, juridisch adviseur, communicatieadviseur en projectleider. De werkgroep heeft hoofdzakelijk als doel om het publiceren van de informatiecategorieën te implementeren in de organisatie en om bewustwording te creëren in de organisatie. De kosten van de projectleider kwamen uit op € 9.672 (2 uur per week).
- *Formatie passieve openbaarmaking*
De structurele kosten voor 2023 over de werkzaamheden van het passieve openbaarmakingsproces (werkzaamheden Woo-contactpersoon) waren begroot op 8 uur per week (416 uur). Dit is € 19.136 op jaarbasis. Overige rollen, zoals van de juridische Woo-coördinator zijn hierbij niet meegerekend. Gemiddeld kostte een Woo-verzoek in 2023 30 uur werk. Bij 19 Woo-verzoeken komt dit uit op 570 uur. De overschrijding van uren is opgevangen binnen de bestaande formatie.

2023 gold als proefjaar om te kijken op welke manier de Woo-werkzaamheden het beste beleg konden worden in de organisatie. Vanaf 2024 wordt er gestart met tijdschrijven, als middel voor het sturen en verantwoorden van de Woo-werkzaamheden.

De 17 werelddoelen voor een houdbare toekomst

Inleiding

Sinds 2016 rapporteert Wetterskip Fryslân over het maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) door Wetterskip Fryslân in de jaarrapportage. Ondertussen is MVO doorontwikkeld naar een meer integrale blik op de maatschappij met de duurzame doelen van de Verenigde Naties, de zogenaamde SDG's of Sustainable Development Goals, vrij vertaald in "de 17 werelddoelen voor een houdbare toekomst". Vanaf 2019 betrekken we deze 17 werelddoelen voor een houdbare toekomst steeds meer in de jaarrapportage. Hiermee houden wij rekening met onze rol en voorbeeldfunctie in de maatschappij.

In 2023 hebben we verschillende mijlpalen bereikt in het aanpakken van ons aandeel in de klimaatcrisis en het terugbrengen van de balans in het systeem van economie, maatschappij en biosfeer. Zo is onder meer het programma 'Klimaatneutraal en circulair 2030' vastgesteld door het algemeen bestuur. Maar er zijn veel meer mijlpalen te benoemen. Alle onze opgaven dragen in zekere mate bij aan een groot aantal van de 17 werelddoelen voor een houdbare toekomst.

Wij werken aan een agenda waarin klimaatadaptatie en klimaatmitigatie vertegenwoordigd zijn. Andere aspecten, zoals grondstoffengebruik en het bevorderen van de biodiversiteit en een betere waterkwaliteit, worden steeds belangrijker. Dit blijkt bijvoorbeeld ook in de aanpak Duurzaam GWW, en de doorontwikkeling naar duurzaam opdrachtgever- en -nemerschap, die we toepassen in onze plannen en uitvoeringsprojecten. Hierin bevinden zich aspecten die mens, milieu en welvaart beïnvloeden. Het integrale kader van de 17 werelddoelen helpt ons het gehele spectrum beter te begrijpen, zodat we weten waar onze opgaven op het gebied van duurzaamheid liggen en waar we de meeste impact hebben.

In 2021 heeft Wetterskip Fryslân het standpunt ingenomen om in 2022 onze duurzame doelen naar SDG's te vertalen en daarover te rapporteren in onze jaarrapportage (bron: begroting 2022 Wetterskip Fryslân, pag. 9).

De 17 United Nations Sustainable Development Goals

Sinds 2016 zijn de 17 'Sustainable Development Goals' het internationale en universele kader voor duurzaamheid. Deze 17 duurzame ontwikkelingsdoelen hebben tot doel de wereld tot 'een betere plek te maken in 2030', en gaan zowel over het milieu, mensen en de welvaart van de maatschappij. Het eerste en belangrijkste doel is het beëindigen van extreme armoede, volgens de VN 'de grootste uitdaging van deze tijd'. Verder zijn er doelen over gezondheid, onderwijs en schoon drinkwater, maar ook doelen over duurzame energie, minder ongelijkheid en het aanpakken van de klimaatcrisis.

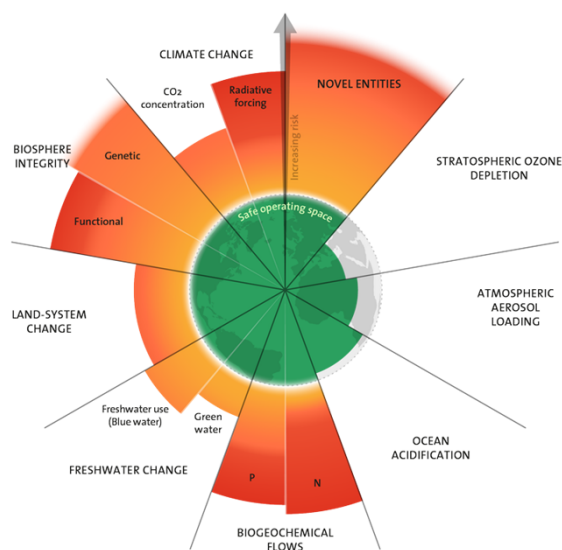
In dit jaarverslag is gekeken naar de wijze waarop Wetterskip Fryslân tegemoetkomt aan de United Nations Sustainable Development Goals (SDG's). Voor een heel aantal doelen is voortgang te melden. Bij de betreffende doelen is aangegeven op welke wijze wij het SDG-doel versterken. Ook in dit jaarverslag kiezen we ervoor om uit onze activiteiten en beleidsdocumenten van Wetterskip Fryslân te herleiden in welke mate wij tegemoet zijn gekomen aan de SDG-doelen. In de tabel verderop in deze paragraaf is een overzicht opgenomen.

We werken met de SDG-doelen, de 'wedding-cake'

Een succesvolle implementatie van de SDG's heeft een systematische aanpak nodig. De onderstaande indeling van de SDG-doelen helpt hierbij en geeft duidelijk aan hoe gezonde ecosystemen functioneren, hoe de zoetwatercyclus en klimaatregulering de basis vormt van alle waardecreatie voor de maatschappij en de economie binnen de begrenzing van de biosfeer. Vanzelfsprekend komen hierin de kaders van MVO ook weer in naar voren: planet, people, prosperity. De biosfeer is hieraan als maatgevende begrenzing toegevoegd.

Figuur: De gezonde ecosystemen, de zoetwatercyclus en klimaatregulering vormen de basis/het fundament van alle waardecreatie voor de maatschappij en economie, binnen de grenzen van de biosfeer ("wedding cake").

Figuur: Overschrijding van de planetaire grenzen naar onderzoek van het Stockholm Resilience Centre.

Het Stockholm Resilience Centre doet al jaren onderzoek naar de planetaire grenzen en de overschrijding ervan als gevolg van de activiteiten van de mensheid. Zes van de negen planetaire grenzen worden al in ruime mate overschreden, zoals de beschikbaarheid van nutriënten, het CO₂-gehalte in de atmosfeer, de beschikbaarheid van zoetwater en de aantasting van de biosfeer.

Het zicht op de planetaire grenzen en de indeling van de 'wedding cake', met de biosfeer als fundament voor de maatschappij en het economisch systeem, is beeldend voor de volgorde van afhankelijkheden. Het is de opgave van nu om collectief te werken aan het herstellen van de balans. Met oog op de overschrijding van de planetaire grenzen werken wij als waterschap aan de verschillende SDG's.

Duurzaamheidsdoelen Wetterskip Fryslân

Vanuit de kerntaken zijn we gebonden aan een aantal duurzaamheidsdoelen op het gebied van milieu (biosfeer). De Unie van Waterschappen heeft zich namens de Nederlandse waterschappen gecommitteerd aan het klimaatakkoord, het grondstoffenakkoord en een aantal andere duurzaamheidsdoelen. Deze doelen zijn leidend in het prioriteren van duurzaamheidsacties die we uitvoeren.

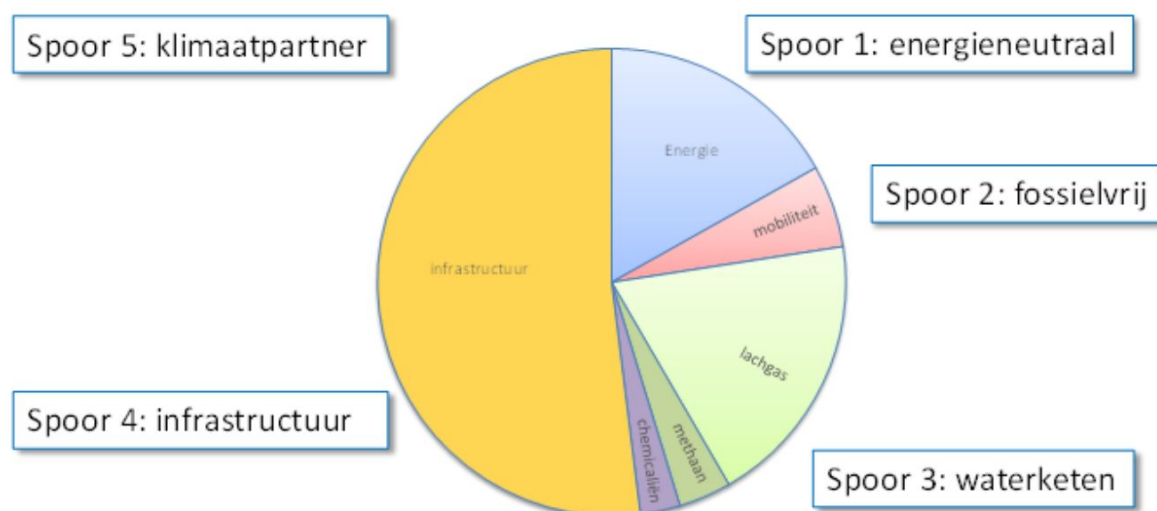
De Unie van Waterschappen heeft een overzicht gemaakt van SDG's die zijn gekoppeld aan taken van het waterschap. De Waterschappen dragen bij aan het behalen van de waterdoelen binnen de SDG's en zetten in op verduurzaming. Bij verduurzaming streven de waterschappen naar klimaatneutraliteit, energieneutraliteit en circulariteit. Deze onderwerpen vallen onder SDG 11 (duurzame steden en gemeenschappen) en SDG 13 (klimaatactie). De Unie van Waterschappen verwijst ook naar de waterdoelen SDG 6 (schoon water en sanitatie) en SDG 14 (leven in het water).

SDG 11 staat weergegeven in de middelste laag (maatschappij) van de SDG wedding cake. De andere 3 SDG's behoren tot de onderste laag (biosfeer) van de SDG wedding cake. Dit geeft aan dat het werk van de waterschappen van belang is voor het functioneren van de biosfeer.

In 2018 is door het bestuur van Wetterskip Fryslân de klimaatagenda vastgesteld. Deze klimaatagenda is opgegaan in de programma's Klimaatneutraal 2030 en Klimaatadaptatie. De aansturing en verantwoording vindt nu plaats vanuit deze programma's, via de opgave Strategie en Omgeving.

Om alle klimaatmitigatie-activiteiten van Wetterskip Fryslân te omvatten, hebben we een vijfsporen-aanpak gemaakt.

De doelen van het programma Klimaatneutraal en circulair 2030 dragen bij aan de SDG's 7, 9, 13 en 17

, waarbij SDG 7 (duurzame en betaalbare energie) en 13 (duurzame steden en gemeenschappen) in de middelste laag (maatschappij) van de SDG "wedding cake" zijn weergegeven, en SDG 9 (Innovatie en duurzame infrastructuur) in de bovenste laag (economie) is weergegeven. Het samenwerken (SDG 17) vormt de as van de drie lagen.

In het coalitieakkoord van 2023 is biodiversiteit als een belangrijke kernwaarde opgenomen: SDG's 14 en 15

. Deze behoren tot het fundament van de 17 werelddoelen.

Voor duurzaamheid zijn de volgende doelen gesteld:

- We houden vast aan de klimaatdoelstellingen (energieneutraal in 2025 en klimaatneutraal en 50% circulair werken in 2030);
- We dragen bij aan het verbeteren van de waterkwaliteit en biodiversiteit;
- En we werken mee aan (recreatief-)maatschappelijke ontwikkelingen.

Duurzaam opdrachtgeverschap

De Strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen (strategie DOW) is in 2021 positief besloten door de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen. In 2022 is deze strategie uitgerold bij de waterschappen. Het programma klimaatneutraal en circulair 2030 van Wetterskip Fryslân voorziet in deze ontwikkeling.

De strategie DOW is bedoeld voor de gehele organisatie: van bestuur en directie tot beleid en planvorming, van budgethouders en projectleiders tot en met de inkoopadviseurs. Deze strategie gaat over de uitgangspunten en kaders die nodig zijn om duurzaam opdrachtgeverschap bij de waterschappen te laten slagen.

Bij Wetterskip Fryslân leggen we de verantwoordelijkheid niet alleen bij de opdrachtgevers (cultuurdragers), maar ook bij de opdrachtnemers. Het zo goed mogelijk verweven van de duurzaamheidsdoelen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

In 2023 is een aantal werksessies en een intervisiereeks gestart voor de interne opdrachtgevers. De reeks loopt door in 2024.

SDG's en bijpassende opgaven WF

Door de gehele organisatie heen, voor alle organisatieonderdelen en activiteiten, gelden deze duurzaamheidsdoelen en afspraken. Dit houdt in dat een overzicht van activiteiten, die invulling geven aan de SDG's, gehaald dienen te worden uit de gehele organisatie.

De onderstaande tabel is waarschijnlijk niet compleet omdat niet structureel gerapporteerd wordt over de SDG's. De tabel is gebaseerd op de gerapporteerde mijlpalen in deze jaarrapportage.

SDG	SDG-doel	Beleidsdoel WF passend bij SDG	Opgave WF in paragraaf passend bij SDG:	... vanwege:
	1. Einde aan armoede	Geen specifiek beleid		
	2. Einde aan honger	Geen specifiek beleid		
	3. Gezondheid en welzijn	Arbo en Veiligheid		
	4. Goed onderwijs	WF Campus, Een leven lang leren.	<ul style="list-style-type: none"> • S&O: innovatie en educatie • WS: Uitvoeringsplan biodiversiteit • BV: 	<ul style="list-style-type: none"> • Actieve samenwerking met onderwijs, veel stagemogelijkheden, WF Campus voor interne educatie medewerkers, persoonlijk opleidingen budget. • Educatie en communicatie over biodiversiteit. • Werkt aan een stimulerende werkomgeving met aandacht voor scholing en deskundige, verbindende samenwerking.
	5. Vrouwen en mannen gelijk	Geen specifiek beleid		<ul style="list-style-type: none"> • WF doet het al redelijk goed op dit doel.

SDG	SDG-doel	Beleidsdoel WF passend bij SDG	Opgave WF in paragraaf passend bij SDG:	... vanwege:
	6. Schoon water en sanitatie	Deltaplan zoetwater. Integraal zuiveringsplan	<ul style="list-style-type: none"> • S&O: klimaatmitigatie • S&O: klimaatadaptatie • S&O: innovatie en educatie • AM: ontwikkelingen en trends • WS: Programma stedelijk water • WS: Duurzaam beheer zoetwater deelsystemen • WS: Waterkwaliteit KRW-waterlichamen • WS: Waterkwaliteitsdoelen niet KRW-wateren • OWS: Monitoring zwemwater • WK: • WK: Capaciteit en hoeveelheid te verwerken afvalwater • WK: Minder regen in riool opvangen • WK: Zuiveringsopgave • WK: Verbeteren waterkwaliteit • WK: Duurzaamheidsopgave 	<ul style="list-style-type: none"> • Klimaatneutraal en circulair 2030: Aanpak uitstoot lachgas en methaan, productie biogas vs. verbrandingswaarde slibkoek. • Fryslân Klimaatbestendig 2050+ • Internationale samenwerking, Blue Deal, partner in het project Iwamamba • Duurzaam opdrachtgeverschap door de assetmanagers. • Waterkwaliteit als onderdeel van een integrale aanpak. • Strategische doel en de trits vasthouden- voorraad vormen- inlaten is daarbij belangrijk uitgangspunt. • Continue werken aan verbetering waterkwaliteit. • Idem. • Monitoren, verbeterplannen en -activiteiten voor veilig zwemwater. • Verminderen van ons energieverbruik en onze emissies van CO₂, lachgas en methaan verminderen we de klimaatvoetafdruk van de waterketen.
	7. Duurzame en betaalbare energie	Energieneutraal 2025	<ul style="list-style-type: none"> • S&O: klimaatmitigatie • AM: ontwikkelingen en trends • AM: Woudagemaal fossielvrij • Ke: ontwikkelingen en trends • WK: Duurzaamheidsopgave • BV: Informatievoorziening en ICT • BV: Maatregelen klimaatmitigatie 	<ul style="list-style-type: none"> • S&O: Klimaatneutraal en circulair 2030. • Duurzaam opdrachtgeverschap door de assetmanagers. • Het gebruik van hernieuwbare diesel HVO100 is weliswaar duurder, maar draagt niet bij aan de opwarming van de aarde. • Schoon en emissieloos bouwen (SEB) is kostbaarder dan regulier bouwen vanwege het vermijden ongewaardeerde uitstoot van CO₂ en Stikstof. • Verminderen van ons energieverbruik en onze emissies van CO₂, lachgas en methaan verminderen we de klimaatvoetafdruk van de waterketen. • Bewustwording m.b.t. besparing energiegebruik door slimme keuzes. • Werken aan transport voor de toekomst bijvoorbeeld met behulp van laadpleinen.

SDG	SDG-doel	Beleidsdoel WF passend bij SDG	Opgave WF in paragraaf passend bij SDG:	... vanwege:
 <p>8 berik, wurk en economyske groei</p>	8. Fatsoenlijke banen en economyske groei	Geen specifiek beleid (brede welvaart)		WF voldoet aan de doelstellingen van de participatiewet (quotum) voor wat betreft het bieden van werk aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt via Grienskip.
 <p>9 industrie, innovaasje en infrastruktuer</p>	9. Innovatje en duurzame infrastruktuer	Programma-plan klimaatneutraal en circulair 2030 Duurzaam opdrachtgeverschap Aanpak DGWW	<ul style="list-style-type: none"> • S&O: klimaatmitigatje • S&O: innovatje en edukatje • AM: ontwikkelingen en trends • AM: Woudagemaal fossielvrij • Ke: ontwikkelingen en trends • WS: Programma aktje kunstwerken • WK: Zuiveringsopgave • WK: Verbeteren waterkwaliteit • WK: Duurzaamheidsopgave • BV: Informatievoorziening en ICT • BV: Digitale transformatje 	<ul style="list-style-type: none"> • Aanpak DGWW, duurzaam opdrachtgeverschap. • Circulair gemaal Kalverdiijkje. Innovatjeprogramma. • Duurzaam opdrachtgeverschap door de assetmanagers • Origineel werd het Woudagemaal op kolen gestookt, in de jaren '60 is het omgebouwd naar het gebruik van stookolie, in 2022 is het Woudagemaal overgegaan op het gebruik van HVO100. • Duurzaam opdrachtgeverschap voor Schoon en emissieloos bouwen (SEB) en circulair materiaalgebruik, inpassing in de omgeving en biodiversiteit. • Continue verbeteren van efficiëntje en beperking materiaalgebruik, toepassen DGWW (modulair bouwen, circulair gemaal Kalverdiijkje). • Sluiten Nutriënten Kringlopen (SNUK) • Transitje van 'doen wat je moet' naar 'doen wat je kan'. • Verminderen van ons energieverbruik en onze emissjes van CO2, lachgas en methaan verminderen we de klimaatvoetafdruk van de waterketen. • Transitje: sneller inspelen op veranderende behoeften. • Transparant en toegankelijk samenwerken aan datagedreven maatschappelijke opgaven.
 <p>10 ongelykheid vermindere</p>	10. Minder ongeljkheid	Geen specifiek beleid		
 <p>11 duurzame steden en gemeenschappen</p>	11. Duurzame steden en gemeenschappen	Friese klimaat-adaptjestrategie, Fryslân Klimaatbestendig 2050+, BOVI.	<ul style="list-style-type: none"> • S&O: klimaatadaptatje • WS: Actualisatje en realisatje wateroverlastbeleid • WK: • WK: Duurzaamheidsopgave 	<ul style="list-style-type: none"> • Fryslân Klimaatbestendig 2050+, BOVI, boezemwatersysteem. • 2023 was een overgangsjaar. • Waarde benutten (circulair en klimaatpositief). • Het (schone) water dat we produceren meer nuttje inzetten.

SDG	SDG-doel	Beleidsdoel WF passend bij SDG	Opgave WF in paragraaf passend bij SDG:	... vanwege:
	12. Duurzame consumptie en productie	Actieplan MVI	<ul style="list-style-type: none"> • S&O: Klimaatneutraal en circulair 2030 • AM: • WS: Duurzaam beheer zoetwater deelsystemen • BV: Informatievoorziening en ICT • BV: Klimaatneutraal en circulair inkopen 	<ul style="list-style-type: none"> • Verminderd grondstoffengebruik door slimmer te ontwerpen, modulair te bouwen. • Duurzaam opdrachtgeverschap door de assetmanagers. • Gebruik en de aanvulling van zoetwater moet in balans zijn, watertekorten tegengaan. • Zo slim mogelijk omgaan met energie- en materiaalgebruik. • Dit geldt voor alle inkopen en opdrachten. Lang niet alles kan nu al, dus doen wat wel kan, en van daaruit de volgende stap zetten.

SDG	SDG-doel	Beleidsdoel WF passend bij SDG	Opgave WF in paragraaf passend bij SDG:	... vanwege:
	13. Klimaatactie	a) Mitigatie-doelen b) Adaptatie-doelen	<ul style="list-style-type: none"> • S&O: klimaatmitigatie • S&O: klimaatadaptatie • AM: ontwikkelingen en trends • AM: Woudagemaal fossielvrij • Ke: ontwikkelingen en trends • Ke: Verkenning dijk- en duinversterking Schiermonnikoog • Ke: Faciliteren maatschappelijke ontwikkelingen IJsselmeerkust • WS: Vergroten boezemcapaciteit • WS: Fries programma landelijk gebied (FPLG) • WS: Veenweiden-programma 2021 - 2030 • WS: Programma stedelijk water • WS: Beheerplan waterlopen • WS: Peilbeheer • WS: Actualisatie en realisatie wateroverlastbeleid • WS: Duurzaam beheer zoetwater deelsystemen • WS: Toezicht en handhaving • OWK: • WK: Duurzaamheidsopgave • BV: • BV: Maatregelen klimaatmitigatie • BV: Klimaatneutraal en circulair inkopen 	<ul style="list-style-type: none"> • Klimaatneutraal en circulair 2030. • Fryslân Klimaatbestendig 2050+. • Duurzaam opdrachtgeverschap door de assetmanagers. • Het gebruik van HVO100 is hernieuwbaar. • Schoon en emissieloos bouwen (SEB). • Hoogwaterbescherming • Slim combineren van opgaven. • Ruimte voor waterberging. • Water en bodem sturend. • Veenoxidatie beperken door het aanpassen van het watersysteem voor een duurzaam toekomstperspectief. • In het licht van klimaatontwikkelingen, zoals hittestress, extreme wateroverlast en verdroging. • Zorgen voor voldoende capaciteit voor water aan- en afvoer. • Weersomstandigheden in relatie tot klimaatverandering. • 2023 is een overgangsjaar. • Het gaat om het uitvoeren van waterconserveringsmaatregelen in het zandgebied. • Anticiperen op droogte als gevolg van klimaatverandering. • Klimaatactie ligt aan de basis van veel processen in de waterketen. • Omgekeerd liggen veel processen in de waterketen aan de basis van de duurzame opgave: reductie van energie en materiaalgebruik, kansen voor het terugwinnen van grondstoffen. • In 2023 is gewerkt aan het verkennen van de mogelijkheden voor een circulaire bedrijfsvoering. Dit wordt concreet gemaakt in 2024.

SDG	SDG-doel	Beleidsdoel WF passend bij SDG	Opgave WF in paragraaf passend bij SDG:	... vanwege:
	14. Leven in het water	Water-kwaliteits-zaken, KRW, Zuivering afvalwater, Biodiversiteits-pact	<ul style="list-style-type: none"> • S&O: Invasieve soorten • Ke: ontwikkelingen en trends • Ke: Verkenning dijk- en duinversterking Schiermonnikoog • Ke: Faciliteren maatschappelijke ontwikkelingen IJsselmeerkust • WS: Uitvoeringsplan biodiversiteit • WS: Fries programma landelijk gebied (FPLG) • WS: Programma actieve kunstwerken • WS: Beheerplan waterlopen • WS: Peilbeheer • WS: Waterkwaliteit KRW-waterlichamen • WS: Waterkwaliteitsdoelen niet KRW-wateren 	<ul style="list-style-type: none"> • Het wegvangen van invasieve soorten vergroot de overlevingskans voor origineel voorkomende soorten. • Rekening houden met de ontwikkeling van biodiversiteit. • Rekening houden met de ontwikkeling van biodiversiteit. • Samenspraak met omgeving, participatie. • Spoor 1, 2, 3 en 4, resp. biodiversiteit in en om het water op het land, in projecten, en in de bodem. • Visvriendelijke gemalen, vispassages. • Waterkwaliteit en KRW.
	15. Leven op het land	KRW Biodiversiteits-pact	<ul style="list-style-type: none"> • S&O: Invasieve soorten • Ke: ontwikkelingen en trends • Ke: Verkenning dijk- en duinversterking Schiermonnikoog • Ke: Faciliteren maatschappelijke ontwikkelingen IJsselmeerkust • WS: Uitvoeringsplan biodiversiteit • WS: Fries programma landelijk gebied (FPLG) • WS: Beheerplan waterlopen • WS: Waterkwaliteit KRW-waterlichamen 	<ul style="list-style-type: none"> • Bedreigingen m.b.t. schade aan assets. • Rekening houden met de ontwikkeling van biodiversiteit. • Rekening houden met de ontwikkeling van biodiversiteit. • Spoor 1, 2, 3 en 4, resp. biodiversiteit in en om het water op het land, in projecten, en in de bodem.

SDG	SDG-doel	Beleidsdoel WF passend bij SDG	Opgave WF in paragraaf passend bij SDG:	... vanwege:
	<p>16. Vrede, veiligheid en rechtvaardigheid</p>	<p>Geen specifiek beleid</p>	<ul style="list-style-type: none"> • S&O: Verkiezingen algemeen bestuur • S&O: Jongerenraad • AM: Assets beveiligen tegen digitale criminaliteit • WS: Toezicht en handhaving • BV: Financieel beleid • V: Informatievoorziening en ICT • BV: Informatiebeveiliging en privacy • BV: Het Waterschapshuis • BV: Digitale transformatie • BV: Wet open overheid • BV: Dienstverlening; klantcontact • BV: Basisregistratie ondergrond 	<ul style="list-style-type: none"> • Ordentelijk en rechtmatig verlopen. • Adviesorgaan voor toekomstige generatie(s). • Het voorkomen van het uitvallen van functionaliteit door hacks van derden. • Eerlijk en transparant. • Veilig en up-to-date.

SDG	SDG-doel	Beleidsdoel WF passend bij SDG	Opgave WF in paragraaf passend bij SDG:	... vanwege:
	17. Partnerschappen voor de doelen	Participatie	<ul style="list-style-type: none"> • S&O: klimaatmitigatie • S&O: klimaatadaptatie • S&O: innovatie en educatie • AM: ontwikkelingen en trends • AM: stedelijk water • Ke: ontwikkelingen en trends • Ke: Verkenning dijk- en duinversterking Schiermonnikoog • WS: Fries programma landelijk gebied (FPLG) • WS: Veenweidenprogramma 2021 – 2030 • WS: Programma stedelijk water • WS: Duurzaam beheer zoetwater deelsystemen • WS: Monitoring zwemwater • WK: • WK: Zuiveringsopgave • WK: Duurzaamheidsopgave • BV: Het Waterschapshuis • BV: Dienstverlening; klantcontact 	<ul style="list-style-type: none"> • Klimaatneutraal en circulair 2030. • Fryslân Klimaatbestendig 2050+. • Participatiebeleid. • Duurzaam opdrachtgeverschap door de assetmanagers. • In samenspraak met de gemeenten. • In samenspraak met de actoren. • Inpassing in de omgeving.

Jaarrekening - Exploitatie

Exploitatierkening naar opgaves

Watersysteembeheer

bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting 2023	verschil gewijz begroting -/- jaarrekening
Strategie & omgeving	6.850	7.594	7.493	744
Assetmanagement	2.845	2.931	2.931	86
Keringen	28.085	29.300	28.730	1.215
Watersystemen	78.414	78.057	74.551	-357
Waterketen	1.259	1.353	1.352	94
Bedrijfsvoering	7.217	5.036	5.558	-2.181
Totaal	124.670	124.270	120.615	-399
Netto belastingen	-118.370	-117.140	-112.367	1.230
Resultaat	-6.299	-7.130	-8.248	831

Zuiveringsbeheer

bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting 2023	verschil gewijz begroting -/- jaarrekening
Strategie & omgeving	3.116	3.036	3.009	-80
Assetmanagement	0	0	0	0
Keringen	0	0	0	0
Watersystemen	616	705	704	89
Waterketen	44.667	44.690	44.407	23
Bedrijfsvoering	5.334	6.967	7.021	1.633
Totaal	53.733	55.398	55.141	1.665
Netto belastingen	-53.230	-52.520	-51.918	710
Resultaat	-503	-2.878	-3.223	2.375

Totaal

bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting 2023	verschil gewijz begroting -/- jaarrekening
Strategie & omgeving	9.965	10.630	10.502	664
Assetmanagement	2.845	2.931	2.931	86
Keringen	28.085	29.300	28.730	1.215
Watersystemen	79.031	78.762	75.255	-269
Waterketen	45.926	46.043	45.759	117
Bedrijfsvoering	12.551	12.003	12.580	-548
Totaal	178.402	179.668	175.756	1.266
Netto belastingen	-171.600	-169.660	-164.285	1.940
Resultaat	-6.802	-10.008	-11.471	3.206

Exploitatierkening naar kostendragers

Watersysteembeheer

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting 2023	verschil gewijz begroting -/ - jaarrekening
Lasten:				
Netto lasten	121.559	123.436	119.256	1.876
Onvoorzien	0	75	75	75
Kwijtschelding/oninbaar	961	1.253	1.405	292
Dividenden en overige algemene opbrengsten	3.110	760	1.284	-2.350
Subtotaal lasten	125.631	125.524	122.020	-107
Belastingen	-119.332	-118.393	-113.772	938
Resultaat voor bestemming	-6.299	-7.130	-8.248	831
Mutaties bestemmingsreserve	3.118	2.892	466	-472
Nog te bestemmen resultaat watersysteembeheer	-3.182	-4.239	-7.782	359

Zuiveringsbeheer

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting 2023	verschil gewijz begroting -/ - jaarrekening
Lasten:				
Netto lasten	50.679	50.987	50.331	308
Onvoorzien	0	75	75	75
Kwijtschelding/oninbaar	2.736	3.567	3.999	831
Dividenden en overige algemene opbrengsten	3.053	4.336	4.734	1.283
Subtotaal lasten	56.469	58.965	59.140	2.496
Belastingen	-55.967	-56.088	-55.917	-121
Resultaat voor bestemming	-503	-2.878	-3.223	2.375
Mutaties bestemmingsreserve	831	715	0	0
Nog te bestemmen resultaat zuiveringsbeheer	328	-2.163	-3.223	-2.375

Totaal

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting 2023	verschil actuele begroting -/ - jaarrekening
Lasten:				
Netto lasten	172.239	174.423	169.587	2.184
Onvoorzien	0	150	150	150
Kwijtschelding/oninbaar	3.698	4.820	5.405	1.122
Dividenden en overige algemene opbrengsten	6.163	5.096	6.019	-1.068
Subtotaal lasten	182.100	184.489	181.161	2.389
Belastingen	175.298	174.481	169.689	-817
Bruto resultaat	-6.802	-10.008	-11.471	3.206
Mutaties bestemmingsreserves	3.949	3.606	466	3.483
Totaal nog te bestemmen resultaat	-2.853	-6.402	-11.005	6.689

Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten

bedragen x €
1.000

Omschrijving van de kostensoorten	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting 2023	Jaarrekening 2022	Omschrijving van de opbrengstsoorten	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting 2023	Jaarrekening 2022
Rente	11.573	11.721	12.253	11.904	Financiële baten	4.358	3.737	2.900	3.020
Afschrijvingen	40.438	41.011	41.589	40.882	Personeelsbaten	743	159	194	615
Personeelslasten	64.300	61.802	61.666	58.320	Goederen en diensten aan derden	4.428	2.716	2.440	6.753
Onderhoud door derden	30.895	29.486	27.770	24.917	Bijdragen van derden	4.401	1.303	1.591	2.192
Goederen en diensten derden	41.714	41.749	38.174	32.680	Waterschapsbelastingen	175.298	174.481	169.689	167.037
Bijdragen aan derden	14.106	13.607	13.584	13.266	Kwijtschelding en oninbaarverklaring	-3.698	-4.820	-5.405	-3.621
Dotatie voorzieningen	1.303	300	300	364	Geactiveerde lasten	11.995	12.243	12.604	10.909
Onvoorzien	0	150	150	0	Onttrekking aan voorzieningen	0	0	0	852
Totale lasten	204.328	199.827	195.486	182.333	Totale baten	197.526	189.819	184.014	187.759
Resultaat	0	0	0	5.426	Resultaat	6.802	10.008	11.471	0
Totalen	204.328	199.827	195.486	187.759	Totale lasten	204.328	199.827	195.486	187.759

Begrotingsrechtmatigheid

Tijdens het uitvoeren van het beleid geldt de hoofdregel dat het algemeen bestuur (beleidsmatige en/of financiële) budgetoverschrijdingen autoriseert. Het dagelijks bestuur legt begrotingswijzigingen ter autorisatie vooraf voor aan het algemeen bestuur. Hiermee vraagt het dagelijks bestuur toestemming voor het te realiseren beleid en de besteding van het benodigde bedrag.

Het dagelijks bestuur is bevoegd zonder toestemming vooraf van het algemeen bestuur de netto-kosten van een programma met 5% te overschrijden (met een maximum van € 500.000). De inzet van de financiële middelen moet in dat geval wel passen binnen het vastgestelde beleid. Ook moet het dagelijks bestuur de hiervoor benodigde financiële ruimte elders binnen de begroting kunnen vinden. Kortom de gewijzigde inzet van financiële middelen mag niet een uitzetting van de begroting tot gevolg hebben.

Bovenstaande is vastgelegd in de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie Wetterskip Fryslân ex art. 108 waterschapswet.

Alleen als de omstandigheden een autorisatie vooraf niet mogelijk maken, moet het dagelijks bestuur achteraf een voorstel voor een begrotingswijziging voorleggen. Als het algemeen bestuur daarmee instemt, is de besteding alsnog geautoriseerd.

Toelichting

Bedragen x € 1.000

Opgave	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting	Vershil Actuele begroting -/- Jaarrekening
Belastingen	-171.600	-169.661	-164.285	1.940
Strategie & omgeving	9.965	10.662	10.502	696
Assetmanagement	2.845	2.825	2.931	-20
Keringen	28.085	29.272	28.730	1.187
Watersystemen	79.031	78.728	75.255	-303
Waterketen	45.926	45.998	45.759	72
Bedrijfsvoering	12.551	12.184	12.580	-367
Eindtotaal	6.802	10.007	11.471	3.205

Belastingen

De daadwerkelijke belastinginkomsten zijn hoger dan we bij de tweede voortgangsrapportage konden inschatten. Op basis van de informatie die wij van het Noordelijk Belasting Kantoor krijgen, actualiseren wij onze begroting. Voor een nadere toelichting op de afwijkingen, verwijzen we naar de paragraaf Waterschapsbelasting.

Strategie en Omgeving

De opgave Strategie en Omgeving kent een voordelig resultaat van € 696.000. Dit resultaat komt door onvoorziene baten voor voornamelijk de inzet voor het FPLG. Voor een nadere analyse van het verschil verwijzen we naar de toelichting op het exploitatieresultaat van de opgave Strategie en Omgeving.

Keringen

De opgave Keringen kent een positief resultaat van € 1.187.000. Voor een nadere analyse van het verschil verwijzen we naar de toelichting op het exploitatieresultaat van de opgave Keringen.

Te bestemmen resultaat

Het algemeen bestuur kan bepalen of er bestemmingsreserves worden gevormd vanuit het te bestemmen resultaat. Dit kan ook als er een negatief te bestemmen resultaat is. De te vormen bestemmingsreserves gaan dan direct ten laste van de algemene reserve.

Belangrijk om hierbij in het oog te houden is de weerstandsratio. De bestemmingsreserves tellen immers niet mee in het weerstandsvermogen.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is de weerstandsratio becijferd en komt deze, op basis van deze jaarrekening, ver boven de norm uit. Daarmee is er ten aanzien van het weerstandsvermogen geen belemmering om nieuwe bestemmingsreserves te vormen.

bedragen x € 1

Voorstel dotatie bestemmingsreserves				
Bestemmingsreserve	Watersysteem	Waterzuivering	Totaal	Looptijd
Aanvalsplan exotenbestrijding	600.000		600.000	31-12-2027
Waterconservering zandgronden	60.000		60.000	31-12-2027
Baggeren achterstallig onderhoud stedelijk water	550.000		550.000	31-12-2025
Baggeren grote vaarten	428.400		428.400	31-12-2024
KRW	235.000		235.000	31-12-2024
Innovatie	125.000	125.000	250.000	doorlopend
Project financiële administratie	155.000	155.000	310.000	31-12-2024
HWBP	74.275		74.275	doorlopend
Totaal	2.227.675	280.000	2.507.675	

Toelichting op voorstel bestemmingsreserves

Aanvalsplan exotenbestrijding

Omdat de eliminatiewerkzaamheden voor de waternevel zoals gepland in het aanvalsplan exotenbestrijding, niet in 2023 konden worden uitgevoerd, wordt voorgesteld het budget dat in 2023 niet is benut mee te nemen in een te vormen bestemmingsreserve met korte looptijd. Zo kunnen de werkzaamheden alsnog tot en met 2027 uit gevoerd worden.

Waterconservering zandgronden

Conform de afspraak met het algemeen bestuur van 20 februari 2023 wordt het niet in 2023 uitbetaalde (subsidie)bedrag bij de jaarrekening meegenomen als dotatie aan de bestemmingsreserve.

Baggeren achterstallig onderhoud stedelijk water

Met de gemeenten is afgesproken dat het wegwerken van het achterstallig onderhoud volgens een programma wordt uitgevoerd. Dit programma loopt tot eind 2025 en is ook zo opgenomen in de meerjarenbegroting van Wetterskip Fryslân. Het wegwerken van het achterstallig onderhoud wordt conform afspraak uitgevoerd door de gemeenten, waarbij WF 50% van de kosten betaalt. De gemeenten hebben ook in 2023 niet kunnen waarmaken wat was afgesproken en daarom schuift het wegwerken van het achterstallig onderhoud door naar volgende jaren. Om in de komende twee jaar over voldoende budget te beschikken wordt voorgesteld het niet gebruikte budget toe te voegen aan de bestaande bestemmingsreserve.

Baggeren grote vaarten

Door procedures, beschikbare baggercapaciteit bij aannemers en weeromstandigheden zijn niet alle in 2023 geplande werkzaamheden uitgevoerd. Voor de werkzaamheden die nog in 2024 moeten plaatsvinden (zoals aan de Noordervaart en Klynsmafeart, De Schoterlandse Compagnonsvaart en de Jelsumerfeart) wordt voorgesteld bij de jaarrekening 2023 een bestemmingreserve te vormen. De resterende werkzaamheden worden allemaal in 2024 uitgevoerd.

KRW

Een deel van de uitvoering van de KRW maatregelen hebben we in 2023 niet kunnen uitvoeren. We schuiven die werkzaamheden door naar 2023. We stellen daarom voor om een deel van het nog beschikbare budget 2023 te bestemmen voor 2024, zodat we in 2024 voldoende middelen hebben om deze werkzaamheden uit te kunnen voeren.

Innovatie

In de Kaderbrief 2022-2026, waarmee het algemeen bestuur op 6 juli 2021 heeft ingestemd, is voorgesteld om het budget voor Innovatie te verlagen met € 250.000 en daarbij af te spreken dat de bestemmingsreserve innovatie jaarlijks bij een positief resultaat wordt aangevuld met hetzelfde bedrag. Ondanks dat er technisch gezien sprake is van een negatief resultaat, is het resultaat 2023 een stuk gunstiger dan begroot en stellen we in de geest van de afspraak daarom voor een bedrag van € 250.000 aan de bestemmingsreserve innovatie toe te voegen.

Project financiële administratie

De invoering van het nieuwe financiële pakket ERPx ligt op schema en de belangrijkste onderdelen zijn volgens planning met ingang van het nieuwe boekjaar live gegaan. Het project loopt nog door in 2024. In 2024 worden nog een aantal onderdelen geïmplementeerd en afgerond waarvoor het budget in 2023 geraamd was. Het gaat hierbij o.a. om de begrotingsmodule en het inhoudelijke deel van de projecten module. Voorgesteld wordt om hiervoor een bestemmingsreserve te vormen voor een bedrag van € 310.000.

HWBP

Bij de eindafrekening van het project Noorderhavendam te Harlingen is het werkelijke subsidiebedrag hoger vastgesteld dan de werkelijke kosten. Conform de gedragslijn uit het verleden stellen we voor dit toe te voegen aan de bestemmingsreserve HWBP.

Jaarrekening - Balans per 31-12-2023

Balans per 31-12-2023

Bedragen x € 1.000

Activa	2023	2022
Vaste activa	522.078	514.689
Immateriële vaste activa	24.500	24.092
Materiële vaste activa	492.464	490.085
Financiële vaste activa	5.113	512
Vlottende activa	78.705	92.959
Voorraden	1.028	805
Uitzettingen korter dan één jaar	16.859	37.008
Liquide middelen	377	194
Kortlopende vorderingen	47.648	50.667
Overlopende activa	12.794	4.285
TOTALEN	600.783	607.648

Vaste passiva	2023	2022
Eigen vermogen	33.536	40.339
Algemene reserves	29.618	23.876
Egalisatiereserves	0	0
Bestemmingsreserves	6.772	7.140
Nog te bestemmen resultaat	-2.853	9.322
Voorzieningen	6.674	6.073
Langlopende schulden	490.035	493.671
Kortlopende schulden	70.537	67.565
Netto vlottende schulden korter dan één jaar	24.450	26.576
Overlopende passiva	46.087	40.990
TOTALEN	600.783	607.648

Grondslagen

Gebeurtenissen na balansdatum

Na het afsluiten van het boekjaar 2023 deden zich geen ontwikkelingen voor die de hoogte en samenstelling van de balans per balansdatum aanzienlijk beïnvloeden.

Grondslagen van waardering en bepaling van het resultaat

Bij het opstellen van de jaarrekening volgen we de regels van het Waterschapsbesluit en de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen (BBVW). Deze jaarrekening heeft betrekking op de gegevens over 2023. Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. De activiteiten en kosten van waterschappen zijn gefinancierd door een omslagstelsel en tarieven. Daardoor lopen wij, rekening houdend met de impactanalyse, geen risico ten aanzien van de continuïteit.

Consolidatie

In de jaarrekening 2023 heeft op grond van wettelijke verslaggevingsregels geen consolidatie plaatsgevonden van de balansen van Wetterskip Fryslân en Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV.

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen vervangings- of verkrijgingsprijs. Onder immateriële vaste activa zijn de bijdragen aan activa in eigendom van derden betreffende het Hoogwaterbeschermingsprogramma opgenomen. Deze bijdragen schrijven we in overeenstemming met de investeringen in de primaire keringen in dertig jaar af. De solidariteitsheffing Hoogwaterbeschermingsprogramma schrijven we met ingang van 2014 in vijf jaar af.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen gebaseerd op de economische levensduur en rekening houdend met eventuele restwaarde. Afschrijvingen vinden lineair plaats vanaf 1 januari of 1 juli na het moment van ingebruikname. Overboeking van opgeleverde werken vanuit onderhanden werk naar investeringen vindt plaats op 1 januari of 1 juli van het jaar. Op terreinen schrijven wij niet af. De historische kostprijs is de aanschaf- of vervaardigingprijs met aftrek van ontvangen subsidies, bijdragen van derden en bijdragen uit reserves en/of voorzieningen. Bij de waardering houden we in voorkomende gevallen rekening met een bijzondere 'vermindering' van de waarde als deze duurzaam blijkt te zijn. In 2017 is besloten om zonnepanelen in te delen onder de overige bedrijfsmiddelen en de panelen in 20 jaar af te schrijven.

Materiële vaste activa	Afschrijvingstermijnen
Gronden	geen
Vervoermiddelen en Werktuigen	5 - 10 jaar
Overige bedrijfsmiddelen	4 - 20 jaar
Kantoren en werkplaatsen	15 - 50 jaar
Primaire waterkeringen	10 - 30 jaar
Oevers en kaden	25 jaar
Watergangen en kunstwerken	10 - 25 jaar
Gemalen waterkwantiteit	10 - 40 jaar
Zuiveringsinstallaties	10 - 30 jaar
Wegen	10 - 20 jaar

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa waarderen we tegen de verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. Duurzame waardeverminderingen op balansdatum moeten we onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking nemen. De afboeking maken we ongedaan zodra de oorzaken van de waardevermindering niet meer bestaan. Voor bestaande risico's van toekomstige waardeverminderingen vormt het waterschap voorzieningen. Dergelijke voorzieningen moeten we als een aftrekpost op het betreffende actief verwerken. Een individuele beoordeling van de financiële vaste activa bepaalt deze voorziening.

In 2023 is een lening verstrekt aan Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV. In de overeenkomst is vastgelegd dat de geldlening is bedoeld voor het aantrekken van aandelen door Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV in het windpark Hiddum Houw BV en zal uitsluitend hiervoor worden gebruikt. De lening heeft een looptijd van 25 jaar en de rentevergoeding is vastgesteld op 3,413% op jaarbasis. De lening wordt tegen nominale waarde gewaardeerd.

Flottende activa

Vorraden

Vorraden bestaan uit grond- en hulpstoffen en zijn gewaardeerd tegen verkrijgingprijs of de lagere marktwaarde met aftrek van een voorziening wegens incurantheid. De individuele beoordeling van de voorraden per balansdatum bepaalt deze voorziening. Activering vindt plaats als er toekenning van een materiële waarde mogelijk is. Dit houdt in dat zogenaamde 'grijpvoorraden' niet geactiveerd worden.

Overige activa en passiva

Activa en passiva zijn, voor zover niet anders vermeld, gewaardeerd tegen nominale waarde. Op vorderingen brengen we, indien noodzakelijk, een voorziening wegens oninbaarheid in mindering. Passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde met uitzondering van voorzieningen die tegen contante waarde zijn gewaardeerd en de pensioenvoorziening die tegen actuariële waarde is gewaardeerd.

Resultaatbepaling

Baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Verliezen nemen we als last zodra zij voorzienbaar zijn. Baten verantwoorden we voor zover ze zijn gerealiseerd.

Eigen vermogen

Algemene reserves en bestemmingsreserves

Het eigen vermogen is opgesplitst in algemene reserves waaronder reserves voor tariefegalisatie, en bestemmingsreserves. De algemene reserve is het deel van het vermogen dat dient als buffer om algemene risico's op te vangen. De egalisatiereserves zijn ingesteld om fluctuaties in de tarieven te beperken. De bestemmingsreserves zijn dat deel van het eigen vermogen dat is gereserveerd voor (de dekking van) specifieke uitgaven. Het eigen vermogen vormt het saldo van bezittingen en schulden.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd door:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, maar redelijkerwijs zijn in te schatten;
- b. op de balansdatum bestaande risico's voor bepaalde, te verwachten verplichtingen of verliezen, waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;
- c. kosten die we in een volgend begrotingsjaar zullen maken tenzij het maken van die kosten plaatsvindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Hieronder vallen de verplichtingen die op balansdatum bestaan en vaststaan. Verplichtingen die uit een overeenkomst voortvloeien, nemen we pas op als de tegenprestatie is geleverd. Inkoopverplichtingen die zijn aangegaan in het boekjaar, maar waarvan de prestatie het volgende boekjaar wordt geleverd, nemen we niet onder de kortlopende schulden op. Deze zijn toegelicht als 'niet uit de balans blijvende verplichtingen'.

Toelichting op de balans Activa

Vaste activa - Immateriële vaste activa

Bedragen x € 1.000

Immateriële vaste activa	Boekwaarde	Investering/ desinvestering	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Afschrijvingen	Boekwaarde
	31-12-2022					31-12-2023
Geactiveerde bijdrage aan het Rijk	18.116	5.956			6.518	17.554
Zuiveringsinstallaties		790			26	764
Onderhanden werk (2023)	5.976	207				6.183
	24.092	6.953	-	-	6.544	24.500

Toelichting

In overeenstemming met de notitie waarderingsgrondslagen is de bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma met ingang van 2012 opgenomen onder de post immateriële vaste activa. De bijdrage 2022 van € 5.956.000 is in 2023 overgeboekt van onderhanden werk naar de geactiveerde bijdrage. De bijdrage van 2023 van € 6.183.000 is opgenomen onder de post onderhanden werk immateriële vaste activa en wordt op 1 januari 2024 geactiveerd. Dit bedrag wordt vanaf 2024 in vijf jaar afgeschreven.

Vaste activa - Materiële vaste activa

Bedragen x € 1.000

Materiële vaste activa	Boekwaarde	Investering/	Bijdragen van	Afwaarderingen	Afschrijvingen	Boekwaarde
	31-12-2022	desinvestering	derden			31-12-2023
	a	b	c	d	e	(a+b-c-d-e)
Gronden	6.280					6.280
Vervoermiddelen en Werktuigen	2.364	1.393		44	650	3.062
Overige bedrijfsmiddelen	14.803	2.494			2.357	14.940
Kantoren en werkplaatsen	18.933				1.107	17.826
Primaire waterkeringen	18.397	-72			1.350	16.975
Boezemwaterkeringen	106.781	13.848			7.990	112.639
Watergangen en kunstwerken	54.297	3.631			4.152	53.777
Gemalen waterkwantiteit	81.203	7.306			6.791	81.718
Zuiveringsinstallaties	107.645	4.639			9.454	102.830
Onderhanden werk	79.383	19.143	16.108			82.417
	490.085	52.382	16.108	44	33.851	492.464

Vaste activa - Financiële vaste activa

De post financiële vaste activa is als volgt samengesteld:

Bedragen x € 1.000

Financiële vaste activa	Stand	+	-	Stand
	31-12-2022			31-12-2023
<i>Kapitaalverstrekking aan bedrijven</i>				
Deelneming Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV	100			100
Geldlening Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV		4.793	192	4.601
Aandelen Waterschapsbank	412			412
Totaal	512	4.793	192	5.113

Flottende activa - Voorraden

Bedragen x € 1.000

Voorraden grond- en hulpstoffen voor eigen gebruik	Stand	Stand
	31-12-2023	31-12-2022
Voorraad brandstof gemalen	905	89
Voorraad materialen technische dienst	110	698
Merchandise Bezoekerscentrum	13	18
Totaal	1.028	805

Flottende activa - Uitzettingen korter dan één jaar

Bedragen x € 1.000

Uitzettingen korter dan één jaar	Stand	Stand
	31-12-2023	31-12-2022
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	16.859	37.008
Totaal	16.859	37.008

Flottende activa - Liquide middelen

Bedragen x € 1.000

Liquide middelen	Stand	Stand
	31-12-2023	31-12-2022
Kas	3	2
Rabobank	374	191
Totaal	377	193

Flottende activa - Kortlopende vorderingen

Bedragen x € 1.000

Kortlopende vorderingen	Stand	Stand
	31-12-2023	31-12-2022
Belastingdebiteuren	42.634	39.751
Vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen	0	0
Overige vorderingen	5.014	10.917
Totaal	47.648	50.668

In verband met consistentie van de jaarrekening, zijn de cijfers per 31-12-2022 aangepast, gelijk aan de indeling per 31-12-2023. Deze wijziging is aangebracht ten behoeve van het verhogen van het inzicht. Daarmee wijken de bedragen per kortlopende vordering af ten opzichte van de vastgestelde jaarrekening 2022. Het totaal is wel gelijk aan de jaarrekening 2022.

Nog vast te stellen aanslagen

In de post Overige vorderingen is een post opgenomen in verband met de nog vast te stellen aanslagen. De post nog vast te stellen aanslagen bestaat uit nog vast te stellen aanslagen zuiveringsheffing van € 1.407.000 en nog vast te stellen integrale nota belastingen van € 1.371.000. Dit betreft het saldo van de nog op te leggen aanslagen aan het eind van 2023.

Nog vast te stellen aanslagen zuiveringsheffing

Bedragen x € 1.000

Nog vast te stellen zuiveringsbelasting	Tarief in €	Stand 31-12-2023		Stand 31-12-2022	
		ve's in aantallen	Totaal in €	ve's in aantallen	Totaal in €
Lopend boekjaar	58,64	22.721	1.332	21.959	1.356
Vorig boekjaar	61,73	3.702	229	7.437	444
Voorgaande jaren			-154	2.700	158
Totaal			1.407		1.958

Nog vast te stellen aanslagen watersysteemheffing

Bedragen x € 1.000

	Stand	Stand
	31-12-2023	31-12-2022
Gebouwd	731	3.728
Ongebouwd	371	3.683
Ingezetenen	116	193
Verontreinigingsheffing	148	158
Natuur	5	6
Totaal	1.371	7.768

Flottende activa - Overlopende activa

Bedragen x € 1.000

Overlopende activa	Stand	Stand
	31-12-2023	31-12-2022
Nog te ontvangen subsidies rijk	8.091	1.434
Nog te ontvangen bijdrage internationale projecten	447	
Afrekeningen Gemeenschappelijke Regelingen	499	229
Nog te ontvangen BTW	1.022	0
Nog te ontvangen rente	450	120
Nog te ontvangen aflossing	192	
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	2.093	2.503
Totaal	12.794	4.286

Specificatie nog te ontvangen subsidies

Bedragen x € 1.000

Nog te ontvangen subsidies	Stand	verminderingen	vermeerderingen	Stand
	31-12-2022			31-12-2023
Rijksoverheid - Klimaat robuuste polders	1.434			1.434
HWBP Noorderhavendam	-		2.659	2.659
Retentiepolder Fryslân			1.700	1.700
Natuurvriendelijk oevers Friese Meren			1.153	1.153
Ruim baan voor Water Ryptsjerk + Nieuwe Wielen			845	845
Nannewiid			300	300
Totaal	1.434	-	6.657	8.091

Rapportage schatkistbankieren

In de Wet Financiering decentrale overheden is vastgelegd dat waterschappen de middelen die zij tijdelijk niet voor hun publieke taken nodig hebben in de rijks-schatkist moeten aanhouden. Het Rijk beoogt hiermee de overheidsschuld (EMU-schuld) te verlagen. Alleen overtollige middelen die een drempelbedrag te boven gaan moeten we tijdelijk overboeken naar het Rijk. Hierna verantwoorden we het gebruik van het drempelbedrag.

Het drempelbedrag voor het verslagjaar 2023 is € 3.910.000, gebaseerd op een percentage van 2,0% van het begrotingstotaal. Gedurende het jaar 2023 zijn de overtollige liquide middelen bij de rijks-schatkist aangehouden. In het jaar 2023 werd er door het Rijk rente vergoed over het saldo. Het rentepercentage varieerde van 1,89% tot 3,91%. Aan het eind van 2023 was de rentevergoeding 3,88%. Aan het eind van 2023 was een bedrag van € 16.859.100 uitgezet bij de rijks-schatkist.

Bedragen x € 1.000

Liquide middelen	Kwartaal	Kwartaal	Kwartaal	Kwartaal
	1	2	3	4
Drempelbedrag	3.910	3.910	3.910	3.910
Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	1.771	2.851	3.783	2.400
Ruimte onder het drempelbedrag	2.139	1.059	127	1.510

Toelichting op de balans Passiva

Eigen vermogen

bedragen x € 1.000

Eigen vermogen	Balans per 31-12-2022	Resultaat bestemming 2022	Balans per 1-1-2023	Vermindering	vermeerdering	Balans per 31-12-2023
Algemene reserves						
Algemene reserve watersysteembeheer	16.950	4.813	21.763			21.763
Algemene reserve zuiveringsbeheer	6.926	930	7.856			7.856
Subtotaal algemene reserves	23.876	5.743	29.619	-	-	29.619
Nog te bestemmen resultaat						
Watersysteembeheer	8.072	-8.072	-	6.299	3.118	-3.181
Zuiveringsbeheer	1.251	-1.251	-	503	831	328
Nog te bestemmen resultaat	9.323	-9.323	-	6.802	3.949	-2.853
Overige bestemmingsreserves						
<i>Langdurige bestemmingsreserves</i>						
Opwaarderen serviceniveau gegevensbeheer	55		55	55		-
Generatiebeleid	369		369			369
Innovatie	520	283	803	407		396
Renovatie sluisen Lauwersoog	795		795	239		556
HWBP	885	676	1.561			1.561
Overdracht/ onderhoud Noorderpier	674		674	47		627
Overdracht/ onderhoud vaarwegbeheer	-		-			-
Doorontwikkeling organisatie	132		132	132		-
<i>Bestemmingsreserves met korte looptijd</i>						
Veiligheidstoetsing PK	538		538			538
Implementatie omgevingswet	306		306	306		-
Bestemmingsres Expositie Bez.Centrum WG	157		157			157
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2021)	500		500	200		300
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2022)	400		400			400
<i>Bestemmingsreserves met karakter overlopende post</i>						
100-jarig bestaan Wouda	50		50	50		-
Blauwe omgevingsvisie (BOVI)	-	110	110	110		-
Overdracht Primaire Keringen	-	55	55	55		-
KCC	39	100	139	139		-
Waterconservering zandgronden	-	63	63			63
Loopbrug	-	150	150	150		-
Toegangsbeveiliging	-	150	150	150		-
Baggeren grote vaarten	-	1.180	1.180	1.180		-
Baggeren achterstallig onderhoud	1.380	125	1.505			1.505
Baggeren waterkwaliteit	-	200	200	200		-
Huur centrifuge SOI	258		258	134		124
Opstellen biodiversiteitsplan	-	200	200	25		175
Verouderde techniek	-	200	200	200		-
Sloop rioolgemaal Exmorra	80		80	80		-
inzet Woudagemaal en compensatie werk met bijzondere eisen	0	88	88	88		-
Subtotaal overige bestemmingsreserves	7.140	3.580	10.720	3.948	-	6.772
Totaal reserves	40.339	-	40.339	10.750	3.949	33.538

Toelichting op eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. In bovenstaande tabel wordt de ontwikkeling van de verschillende reserves weergegeven. Het totaal van de reserves bedraagt ruim € 33 miljoen.

Vorzieningen

bedragen x € 1.000

Vorzieningen	Stand	Onttrekkingen		Stand
	1-1-2023	c.q. vrijval	Dotatie	31-12-2023
Pensioenvoorziening voormalig bestuur	3.970	320	613	4.263
Wachtgeld voormalig bestuur	439	84	150	505
Voormalig personeel	90	128	81	43
Jubileumgratificatie	814	170	21	665
Persoonsgebonden basisbudget	625		427	1.052
Thuiswerkplek	134		11	145
Totaal voorzieningen	6.072	702	1.303	6.673

Vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer

In onderstaande tabel wordt het verloop van de vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer weergegeven. Voor nog meer informatie over de lang lopende leningen wordt nog verwezen naar de paragraaf Financiering, waar de leningportefeuille nader wordt gespecificeerd.

bedragen x € 1.000

Vaste schulden met looptijd van een jaar of langer	Stand 1-1-2023	Vermeerderingen	Verminderings a.g.v. gewone aflossingen	Verminderings a.g.v. extra aflossingen	Stand 31-12-2023
Leningen van openbare lichamen	15.000	0	0	0	15.000
Leningen van binnenlandse banken	487.974	45.000	9.303	35.000	488.671
Subtotaal	502.974	45.000	9.303	35.000	503.671
Af te lossen in volgend boekjaar (kortlopende schuld)	-9.303	0		0	-13.636
Totaal	493.671	45.000	9.303	35.000	490.035

Kortlopende schulden - Netto vlottende schulden <1 jaar

bedragen x € 1.000

Vaste schulden korter dan één jaar	Stand 31-12-2023	Stand 31-12-2022
Schulden aan kredietinstellingen	0	7.488
Aflossing geldleningen 2024	11.461	7.128
Crediteuren	8.563	7.536
Belastingen en sociale verzekeringspremies	4.426	4.424
Totaal	24.450	26.576

In verband met consistentie van de jaarrekening, zijn de cijfers per 31-12-2022 aangepast, gelijk aan de indeling per 31-12-2023. Deze wijziging is aangebracht ten behoeve van het verhogen van het inzicht. Daarmee wijken de bedragen per kortlopende vordering af ten opzichte van de vastgestelde jaarrekening 2022. Het totaal is wel gelijk aan de jaarrekening 2022.

Kortlopende schulden - Overlopende passiva

bedragen x € 1.000

Overlopende passiva	Stand	Stand
	31-12-2023	31-12-2022
Vooruitontvangen subsidies Rijk	27.488	26.522
Vakantiedagen	4.782	4.071
Rente	3.057	2.866
Investerings regionale keringen	2.621	1.993
Onderhoudskosten	2.418	1.113
Investerings Zuiveringsbeheer	1.058	795
Vooruitontvangen subsidies Provincie	636	604
Baggervergoedingen	574	450
Vooruitontvangen subsidie Openbare lichamen	571	327
Slibverwerking	559	325
Bijdragen aan openbare lichamen	518	295
Energiekosten	386	274
Kwijtschelding	300	264
Diversen	253	231
Bijdrage aan overigen	197	209
Investerings waterbeheersing/gemalen	156	201
Nieuw financieel pakket	147	140
Investerings overige bedrijfsmiddelen	140	137
Inhuur	135	81
Investerings primaire keringen	60	71
Vakantiegeld	30	21
Totaal	46.087	40.990

Verloopoverzicht vooruit ontvangen subsidies

bedragen x € 1.000

Vooruit ontvangen bedragen Rijk	1-1-2023	vermindering	vermeerdering	31-12-2023
HWBP - Koehool-Lauwersmeerdijk (OW.11502)	21.483		3.197	24.679
HWBP POV2-Asfaltbekleding – Fase C OW.11503/S	351	107		244
Grasmat Ameland	69	69		0
Klimaat KRW Robuuste Polders (OW22801)	717	717		0
Herinrichting Roordapolder/uv OW13906)	125	125		0
Dijk en Duin versterking Schier (OW11103)	3897	1693		2.204
Covid (Min. van VWS en UVW)	52	52		0
Innovatie kweldervegetatie	0		306	306
Klimaatneutraliteit lachgas	0		55	55
	26.694	2.763	3.558	27.488

Bedragen x € 1.000

Vooruit ontvangen bedragen Provincie	1-1-2023	vermindering	vermeerdering	31-12-2023
Beheerplan Terschelling	19	19		0
Proeftuin Wetterskip Fryslân	80		19	99
2e tranche klimaatadaptatie	0	19	400	381
Conservering zandgronden	0	3	160	157
	99	41	579	637

Bedragen x € 1.000

Vooruit ontvangen bedragen Openbare lichamen	1-1-2023	vermindering	vermeerdering	31-12-2023
Blue Deal IWAMBAMBA	35		21	56
Blue Deal 2022 Overig	112	112		0
Water natuur en landbouw Oldelamer (OW.21105)	361	46		315
WGP Ameland Nazuiv.Effluent -Waddenfonds (OW.21401)	90	90		0
Nieuwbouw gemaal De Geasten (OW.25018)	6	6		0
Covid bemonstering	180	180		0
Regiodeal Water vasthouden bij droogte			200	200
	784	434	221	571

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

bedragen x € 1.000

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Leaseauto's	1.973	1.730	1.407	1.098	842	349	48

Garantstellingen

Unie van Waterschappen

De Unie van Waterschappen is eigenaar van het Uniekantoor in Den Haag. Voor de financiering van dit pand is in het verleden een lening met hypothecaire zekerheid afgesloten. Vanwege de lage rentestand is een duidelijk financieel voordeel te behalen. Hiertoe is de hypotheek omgezet naar een geldlening voorzien van een borgtochtverklaring van de waterschappen. De borgstelling geldt voor een bedrag van ongeveer € 4.810.614. De totale borgstelling wordt verdeeld in de verhouding die ook geldt voor de verdeling van de Uniecontributie. Op basis van de verdeling van de Uniecontributie in 2023 bedraagt het maximale bedrag voor Wetterskip Fryslân € 245.341 (5,1%).

Windpark Hiddum-Houw BV

Wetterskip Fryslân neemt via Wetterskip Deelnemingen BV deel in het windpark Hiddum-Houw BV. Deze besloten vennootschap heeft voor de aanschaf van de windmolens leningen afgesloten bij de Nederlandse Waterschapsbank NV. Het waterschap staat hiervoor garant, mocht de BV niet aan zijn verplichtingen kunnen voldoen. Het saldo waarvoor Wetterskip Fryslân direct garant staat of als achtervang dient bedraagt per 31-12-2023 € 26.575.000.

Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum VOF

Wetterskip Fryslân staat, via Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV, voor een periode van tien jaar garant voor een eventueel verlies van Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum VOF tot een bedrag van maximaal € 113.445 per jaar. Deze garantstelling is ook verstrekt aan de bank waar de financiering is ondergebracht. Deze garantstelling is van toepassing tot 31 december 2022 en is stilzwijgend verlengd tot 31-12-2023.

Jaarrekening - Uitvoeringsinformatie

Realisatie van baten en lasten naar kosten- en opbrengstsoorten

bedragen x € 1.000

Kostensoortgroepen	Kostensoorten	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting 2023	Jaarrekening 2022
1 Rente en afschrijvingen	1.1 Externe rentelasten	11.573	11.721	12.253	11.904
	1.2 Interne rentelasten	0	0	0	0
	1.3 Afschrijvingen van activa	40.394	41.011	41.589	40.845
	1.4 Afschrijvingen van boekverliezen	44	0	0	37
2 Personeelslasten	2.1 Salarissen huidig personeel en bestuurders	43.506	45.401	45.716	39.420
	2.2 Sociale lasten	9.639	9.355	9.355	9.304
	2.3 Rechtstreekse uitkeringen huidig personeel en bestuurders	2.453	2.294	2.294	2.239
	2.4 Overige personeelslasten	1.420	2.021	2.021	1.384
	2.5 Personeel van derden	7.283	2.730	2.279	5.973
	2.6 Uitkeringen voormalig personeel en bestuurders	0	0	0	0
3 Goederen en diensten van derden	3.1 Duurzame gebruiksgoederen	155	383	383	179
	3.2 Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen	4.648	3.794	3.644	3.590
	3.3 Energie	12.327	8.944	7.988	8.738
	3.4 Huren en rechten	2.554	2.596	2.501	2.231
	3.5 Leasebetalingen operational lease	0	0	0	0
	3.6 Pachten en erfpachten	0	0	0	0
	3.7 Verzekeringen	344	424	424	326
	3.8 Belastingen	113	219	219	104
	3.9 Onderhoud door derden	30.895	29.486	27.770	24.917
	3.10 Overige diensten door derden	21.572	25.390	23.016	17.512
4 Bijdragen aan derden	4.1 Bijdragen aan bedrijven	0	0	0	0
	4.2 Bijdragen aan het Rijk	998	990	990	1.189
	4.3 Bijdragen aan openbare lichamen	11.531	11.422	11.741	10.689
	4.4 Bijdragen aan overigen	1.577	1.195	853	1.388
5 Toevoegingen voorzieningen-onvoorzien	5.1 Toevoegingen aan voorzieningen	1.303	300	300	364
	5.2 Onvoorzien	0	150	150	0
		204.328	199.827	195.486	182.333

Opbrengstsoortgroepen	Opbrengstsoorten	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting 2023	Jaarrekening 2022
1 Financiële baten	1.1 Externe rentebaten	906	287	0	145
	1.2 Interne rentebaten	0	0	0	0
	1.3 Dividenden en bonusuitkeringen	3.452	3.450	2.900	2.876
2 Personeelsbaten	2.1 Baten in verband met salarissen en sociale lasten	258	0	0	135
	2.2 Uitlening van personeel	486	159	194	481
3 Goederen en diensten aan derden	3.1 Verkoop van grond	541	130	60	2.843
	3.2 Verkoop van duurzame goederen	35	0	0	91
	3.3 Verkoop van overige goederen	-1	20	40	4
	3.4 Opbrengst uit grond en water	500	365	365	527
	3.5 Huuropbrengst uit overige eigendommen	42	27	27	44
	3.6 Diensten voor derden	3.311	2.173	1.948	3.244
4 Bijdragen van derden	4.1 Bijdragen van Europese Unie	0	0	0	0
	4.2 Bijdragen van het Rijk	1.580	916	1.204	629
	4.3 Bijdragen van provincies	743	0	0	112
	4.4 Bijdragen van overige openbare lichamen	1.092	0	0	630

	4.5 Bijdragen van overigen	987	387	387	821
5 Waterschapsbelastingen	5.1 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	58.582	57.934	53.328	51.602
	5.2 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	31.394	31.436	31.367	29.775
	5.3 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	26.952	26.755	26.887	25.334
	5.4 Opbrengst watersysteemheffing natuur	459	468	448	420
	5.5 Opbrengst verontreinigingsheffing	1.944	1.800	1.742	1.816
	5.6 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	18.371	18.079	18.001	18.198
	5.7 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	37.595	38.009	37.916	39.891
	5.8 Kwijtschelding/oninbaar	-3.698	-4.820	-5.405	-3.621
6 Interne verrekeningen	6.1 Onttrekkingen aan voorzieningen	0	0	0	852
	6.2 Geactiveerde lasten	11.995	12.243	12.604	10.909
		197.526	189.819	184.014	187.759
	Jaarresultaat	-6.802	-10.008	-11.471	5.426

Realisatie van netto-lasten naar beleidsproducten

In onderstaande tabel zijn alle baten en lasten over 2023 gerubriceerd naar de beleidsproducten zoals deze in de BBP (Beleids- en Beheerproducten) zijn gedefinieerd.

bedragen x € 1.000

Beleidsproducten jaarrekening 2023	Jaarrekening 2023	Actuele begroting 2023	Oorspronkelijke begroting 2023	Jaarrekening 2022
Eigen plannen	10.469	12.313	11.221	7.471
Plannen van derden	1.229	1.270	1.266	1.132
Beheersinstrumenten waterkeringen	1.877	2.221	1.660	1.377
Aanleg en onderhoud waterkeringen	25.582	26.700	26.690	23.830
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	100	100	100	47
Beheersinstrumenten watersystemen	2.883	2.840	2.838	3.306
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	25.432	24.365	23.859	20.216
Baggeren van waterlopen en saneren waterbodems	5.420	6.759	5.373	4.688
Beheer hoeveelheid water	27.778	25.840	25.339	25.129
Calamiteitenbestrijding watersystemen	29	0	0	156
Monitoring watersystemen	6.573	6.253	6.213	5.589
Getransporteerd afvalwater	5.671	5.056	5.456	5.434
Gezuiverd afvalwater	27.542	27.490	26.150	25.221
Verwerkt slib	10.852	11.493	11.337	9.998
Afvalwaterbehandeling door derden	254	240	610	240
Beheersinstrumenten vaarwegen en havens	0	0	0	0
Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	1.047	772	772	845
Belastingheffing	3.163	3.570	3.569	3.099
Invordering	1.556	1.798	1.798	1.592
Bestuur	9.159	8.992	8.989	7.487
Externe communicatie	98	94	94	77
Onvoorzien	0	150	150	0
Belastingopbrengst	-175.298	-174.481	-169.689	-167.037
Verleende kwijtschelding en oninbaar	3.698	4.820	5.405	3.621
Overige baten en lasten	6.163	5.096	6.019	6.069
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	-9	0	0	49
Vergunningen en meldingen	3.097	3.487	3.487	2.491
Adviezen vergunningen	207	222	221	149
Toezicht	1.249	1.526	1.523	1.484
Handhaving	885	943	942	728
Stimulering derden aanpak en subsidies lozingen	96	80	80	89
Resultaat	-6.802	-10.008	-11.471	5.426

Staat van vaste activa

	Stand per 01-01-2023				Mutaties in jaar 2023								Stand per 31-12-2023				
	aanschafpr ijs	cumulatiev e afschrijving en en bijdragen reserves	subsi es	boekwaar de	overna me	nieuwbo uw derden	geactiveer de lasten	overboek ing onderhand en werk	overboek ing onderhand en werk subsidies	aanschafwaar de desinvesterin gen	cumulatiev e afschrijvingen desinvesterin gen	ontvang en subsidie s	afschrijving en	aanschafpr ijs	cumulatiev e afschrijving en en bijdragen reserves	subsi es	boekwaar de
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(9)	(10)		(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)
A Werken in exploitatie (IVA)																	
* primaire waterkeringen (bijdrage HBWP)	33.055.492	15.106.148		17.949.344				5.956.188		6.325.229	6.325.229	6.351.203	32.686.451	15.132.122		17.554.329	
* Overige immateriële vaste activa	666.556	499.917		166.639			0			666.556	666.556	166.639	0	0		0	
* Zuiveringsinstallaties	0	0		0			789.872			0	0	26.329	789.872	26.329		763.543	
A Werken in exploitatie (MVA)																	
* gronden	6.279.758	0		6.279.758			0			0	0	0	6.279.758	0		6.279.758	
* vervoermiddelen en werktuigen	5.736.384	3.372.804		2.363.581			1.392.677			422.745	377.566	650.018	6.706.316	3.645.256		3.061.060	
* overige bedrijfsmiddelen	18.469.401	3.666.068		14.803.333			2.494.031			514.944	514.944	2.356.773	20.448.488	5.507.896		14.940.592	
* kantoren, dienstwoningen en werkplaatsen	31.283.855	12.350.987		18.932.868			0			0	0	1.107.100	31.283.855	13.458.086		17.825.769	
* primaire waterkeringen	35.746.598	17.349.238		18.397.360			-72.495			0	0	1.349.835	35.674.103	18.699.073		16.975.030	
* boezemwaterkeringen	190.965.997	84.185.171		106.780.827			13.847.939			1.545.161	1.546.565	7.990.184	203.268.775	90.628.790		112.639.985	
* watergangen en waterkwaliteitskunstwerken	101.755.516	47.458.148		54.297.367			3.630.957			2.585.118	2.585.118	4.151.659	102.801.355	49.024.690		53.776.665	
* gemalen waterkwaliteit	128.855.605	47.652.775		81.202.829			7.306.052			339.680	339.680	6.790.708	135.821.976	54.103.803		81.718.173	
* zuiveringstechnische werken :																	
- zuiveringsinstallaties	170.007.043	89.184.538		80.822.504			4.416.760			5.516.926	5.516.926	7.796.865	168.906.877	91.464.477		77.442.400	

- transportsystemen	43.760.276	17.367.060	26.393.216		222.390		2.411.777	2.411.777	1.577.810	41.570.889	16.533.093	25.037.796	
- slibverwerkingsinstallaties * wegen	6.454.671	6.025.115	429.556		0		5.845.468	5.845.468	79.337	609.203	258.983	350.220	
	0	0	0				0	0	0	0	0	0	
Subtotaal werken in exploitatie	773.037.151	344.217.968	0 428.819.183	0	0	0 39.984.370	0	26.173.604	26.129.829	0 40.394.460	786.847.917	358.482.599	0 428.365.319

	Stand per 01-01-2023				Mutaties in jaar 2023								Stand per 31-12-2023				
	aanschafpr ijs	cumulatiev e afschrijving en en bijdragen reserves	subsidies	boekwaar de	overna me	nieuwbo uw derden	geactiveer de lasten	overboek ing onderhand en werk	overboek ing onderhand en werk subsidies	aanschafwaar de desinvesterin gen	cumulatiev e afschrijvingen desinvesterin gen	ontvang en subsidies	afschrijving en	aanschafpr ijs	cumulatiev e afschrijving en en bijdragen reserves	subsidies	boekwaar de
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(9)	(10)		(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)
B Onderhanden werken (IVA)																	
* primaire waterkeringen (bijdrage HBWP)	5.956.188			5.956.188		6.053.358		-5.956.188						6.053.358			6.053.358
* verkiezingen	19.999			19.999		60.727	48.540	0						129.267			129.267
B Onderhanden werken (MVA)																	
* gronden	0			0										0		0	0
* vervoermiddelen en werktuigen	1.344.387			1.344.387		703.787		-1.392.677	0			0		655.497		0	655.497
* overige bedrijfsmiddelen	2.087.623			2.087.623		1.357.964		-1.662.288	0			0		1.783.299		0	1.783.299
* kantoren, dienstwoningen en werkplaatsen	0			0		0		0	0			0		0		0	0
* primaire waterkeringen	18.933.949		15.831.785	3.102.164		5.501.782	4.351.125	-10.787.143				13.032.578		18.072.208		18.077.219	-5.011
* boezemwaterkeringen	32.505.835		296.104	32.209.731		3.093.477	1.689.761	-2.878.030				2.766.637		20.563.104		184.711	20.378.393
* watergangen en waterkwantiteitskustwerken	10.639.274		2.998.885	7.640.390		989.245	763.021	-4.787.845	1.156.888			189.703		7.603.696		2.031.699	5.571.996
* gemalen waterkwantiteit	10.700.708		321.916	10.378.792		9.907.886	2.079.831	-7.188.191	-117.861			119.371		15.500.235		559.148	14.941.087
* zuiveringstechnische werken :				0												0	0
- zuiveringsinstallaties	8.641.867			8.641.867		4.676.226	1.758.615	-4.520.542	0			0		10.556.166		0	10.556.166
- transportsystemen	547.286			547.286		1.127.285	377.631	-222.390	0			0		1.829.812		0	1.829.812

- slibverwerkingsinstallaties	13.429.34	0	13.429.34	13.866.79	926.750	-1.517.833	0	0	26.705.03	0	26.705.03					
* wegen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
Subtotaal onderhanden werken	104.806.456	0	19.448.689	85.357.767	0	47.338.516	11.995.275	- 14.704.200	0	16.108.288	0	109.451.676	0	20.852.777	88.598.899	
Totaal materiële activa	877.843.608	344.217.968	19.448.689	514.176.950	0	47.338.516	11.995.275	- 14.704.200	26.173.604	26.129.829	16.108.288	40.394.460	896.299.593	358.482.599	20.852.777	516.964.217

	Stand per 01-01-2023				Mutaties in jaar 2023								Stand per 31-12-2023				
	aanschafprijs	cumulatieve afschrijving en en bijdragen reserves	subsidies	boekwaarde	overname	nieuwbouwwerden	geactiveerde lasten	overboekingen onderhanden werk	overboekingen onderhanden werk subsidies	aanschafwaarde desinvesteringen	cumulatieve afschrijvingen desinvesteringen	ontvangen subsidies	afschrijvingen	aanschafprijs	cumulatieve afschrijving en en bijdragen reserves	subsidies	boekwaarde
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	
Financiële vaste activa																	
Deelneming Wetterskip Fryslân				99.600						-	-			99.600			99.600
Deelnemingen																	
Kapitaalverstreking aan bedrijven				412.845										412.845			412.845
Lening WF Deelnemingen BV				-						-	-			4.601.015			4.601.015
Leningen aan ambtenaren				-			-			-	-						
	-	-	-	512.445	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5.113.460	-	-	5.113.460

Staat van vaste schulden

Staat van vaste geldleningen 2023

Bank	Oorspronkelijk bedrag	Soort lening	Rente-%	Stand 1-1-2023	Bedrag van de aflossing	Restant bedrag 31-12-2023	Rente te betalen	Rente t.l.v. jaar	Verschuldigde rente 2023
NWB	15.000.000	fixe	4,310	15.000.000	15.000.000	0	802.821	160.781	0
NWB	20.000.000	fixe	4,240	20.000.000	20.000.000	0	848.000	346.267	0
NWB	20.000.000	fixe	4,250	20.000.000	0	20.000.000	850.000	850.000	211.918
provincie	15.000.000	fixe	3,170	15.000.000	0	15.000.000	475.500	475.500	161.540
NWB	15.000.000	fixe	3,498	15.000.000	0	15.000.000	524.700	524.700	51.751
NWB	10.000.000	fixe	3,264	10.000.000	0	10.000.000	326.400	326.400	251.283
NWB	10.000.000	fixe	3,332	10.000.000	0	10.000.000	333.200	333.200	128.716
NWB	10.000.000	fixe	3,364	10.000.000	0	10.000.000	336.400	336.400	19.355
NWB	10.000.000	fixe	3,406	10.000.000	0	10.000.000	340.600	340.600	253.817
NWB	10.000.000	fixe	3,422	10.000.000	0	10.000.000	342.200	342.200	168.756
NWB	10.000.000	fixe	2,798	10.000.000	0	10.000.000	279.800	279.800	44.461
NWB	10.000.000	fixe	1,617	10.000.000	0	10.000.000	161.700	161.700	133.347
NWB	173.991.630	lin.	2,925	143.543.095	4.349.791	139.193.304	4.166.828	4.103.212	2.035.702
NWB	10.000.000	fixe	1,205	10.000.000	0	10.000.000	120.500	120.500	8.584
NWB	10.000.000	fixe	1,340	10.000.000	0	10.000.000	134.000	134.000	9.545
NWB	10.000.000	fixe	1,140	10.000.000	0	10.000.000	114.000	114.000	8.121
NWB	5.000.000	fixe	1,270	5.000.000	0	5.000.000	63.500	63.500	9.742
NWB	10.000.000	fixe	1,420	10.000.000	0	10.000.000	142.000	142.000	10.115
BNG	5.000.000	fixe	1,640	5.000.000	0	5.000.000	82.000	82.000	12.581
NWB	9.500.000	lin.	1,273	7.600.000	475.000	7.125.000	96.748	91.298	81.755
NWB	8.300.000	lin.	1,724	7.885.000	415.000	7.470.000	135.937	129.488	116.081
BNG	12.722.681	lin.	2,000	9.542.011	636.134	8.905.877	190.840	184.531	88.327
NWB	1.871.741	lin.	3,220	1.403.806	93.587	1.310.219	45.203	43.774	19.996
EIB	10.000.000	lin.	1,466	8.666.667	333.333	8.333.333	127.053	125.492	39.025
NWB	10.000.000	lin.	1,075	9.000.000	333.333	8.666.667	96.750	94.296	63.813
NWB	20.000.000	lin.	1,058	18.000.000	666.667	17.333.334	190.440	185.899	118.071
BNG	4.000.000	fixe	-0,025	4.000.000	0	4.000.000	1.000-	-1.000	-644
EIB	10.000.000	lin.	0,372	9.333.333	333.333	9.000.000	34.720	34.203	13.950
NWB	10.000.000	lin.	0,410	10.000.000	333.333	9.666.667	41.000	40.662	9.798
BNG	10.000.000	lin.	0,345	9.666.667	333.333	9.333.333	33.350	33.168	5.098
NWB	10.000.000	lin.	0,415	10.000.000	333.333	9.666.667	41.500	41.281	6.352
BNG	10.000.000	lin.	0,495	0	0	10.000.000	-	12.100	12.100
NWB	20.000.000	lin.	1,013	19.333.333	666.667	18.666.667	195.847	194.196	46.223
NWB	10.000.000	fixe	1,107	10.000.000	0	10.000.000	110.700	110.700	82.191
NWB	10.000.000	fixe	1,043	10.000.000	0	10.000.000	104.300	104.300	77.439
NWB	10.000.000	fixe	1,063	10.000.000	0	10.000.000	106.300	106.300	78.924
NWB	15.000.000	fixe	3,424	0	0	15.000.000	-	381.330	381.330
NWB	10.000.000	fixe	3,650	0	0	10.000.000	-	214.000	214.000
NWB	10.000.000	fixe	3,570	0	0	10.000.000	89.984	209.310	119.326
	590.386.052				44.302.845				5.092.490
				502.973.912		503.671.067	12.083.820	11.572.088	

Bijlagen

Investeringen

Lopende investeringsprojecten

Omschrijving investering	Bruto krediet 2023	Netto krediet 2023	Gerealiseerde kosten t/m 2022	Gerealiseerde kosten 2023
HWBP - Kredietreserve	116.000	116.000	-	-
HWBP - Steenbekleding Waddenzeedijk			470.669	-470.669
PAGW Rijkswaterstaat	-	-	2.655	-2.655
HWBP Dijk en Duin versterking Schier	6.780.000	1.330.000	-	1.693.087
HWBP - Landelijke bijdrage 2022			5.956.188	-
HWBP - Noorderhavendam	-	-	2.580.222	-2.654.497
HWBP - Landelijke bijdrage 2023	5.800.000	5.800.000		6.053.358
HWBP - Koehool Lauwersmeer	29.057.640	4.544.000	121.114	-3.404.584
HWBP POV2-Asfaltbekleding – Fase C			-0	351.250
HWBP - Lauwersmeerdijk (280)			-72.495	-
Innovatie Kweldervegetat. en voorland	2.460.000	60.000		-306.236
Klimaatneutraal circ. Waterbouwasfalt	-	-		81.583
Subtotaal primaire keringen	44.213.640	11.850.000	9.058.352	1.340.637
Verbeteren waterkering Oudega (Sm)			1.021.862	5.985
Natuurvriendelijke oevers Fr. meren 2	2.650.000	910.000	231.346	201.303
Sneek e.o	8.850.000	8.850.000	6.888.410	2.017.487
Oevers en keringen Ljouwert	1.000.000	1.000.000	10.756	109.882
Herstel rietoevers De Lauwers	-	-	257	78.947
Oevers en keringen Zuid	3.300.000	3.300.000	100.093	349.194
Oevers en Keringen Centraal	3.000.000	3.000.000	59.775	796.561
Ruimte voor water en natuur Wielzicht	1.035.000	665.000	89.233	351.692
O&K Oudega aan het water	900.000	900.000	249.492	23.184
Leeuwarden Oost	3.740.777	3.740.777	5.378.208	668.394
Retentiepolder Fryslân-1, loc Boaium			2.447.217	-686.606
Retentiepolder Fryslân-1, loc Bouwepet	1.705.000	1.136.000	309.604	-
KRW oevers boezemkanalen Stavoren			2.268.212	-1.583.593
Natuurvriendelijke oevers Fr. meren 1			2.491.875	24.442
Leeuwarden Zuid	7.200.000	7.200.000	1.368.652	-562.141
KRW boezemkanalen 2	2.610.000	310.000	3.298.399	1.155.505
Waterberging polder De Broek	-	-	1.663.312	185.858
Waterberging Polder Himpensermar	-	-	22.371	768
Ruim baan voor Water-De Foarútgong			61.817	103.267
Ruim baan voor Water-Ryptsj+Nw Wielen			2.355.590	-1.223.528
Binnenmieden-Weeshuispolder			903.493	-
Vorbereiding Projecten O&K	1.500.000	1.500.000	989.759	-
Subtotaal regionale keringen	37.490.777	32.511.777	32.209.731	2.016.601
GBO FH-Gebiedsontwikk. Fran.-Harl.	431.511	431.511	1.599.768	-42.008
GBO FH-Gemaal de Mieden - uv			1.222.380	-
Aanpassen gebied Oldelamer-Nijelamer	2.400.000	2.400.000	612.244	165.768
Water natuur en landbouw (Oldelamer)	2.000.000	1.500.000	0	46.344
Beekdal Linde, 4e module	670.000	670.000	11.668	74.518
Ruimte voor water in Jordaan	2.575.000	1.620.000	188.112	224.218
Aldeboarn De Deelen Noord	500.000	288.000	134.186	22.445
GBO beekdal Koningsdiep 4e module	395.000	395.000	-	35.793
KRW: bemalingsgebied De Murk	-	-		936
KRW: Nij Beets 1	-	-		4.626
WGP Ameland Nazuiv.Effluent -Waddenfonds			-41.689	-
WGP Ameland Nazuiv.Effluent-Sloopw.			41.689	-
2e fase gebiedsontwikk. Centrale As	1.174.000	1.095.000	427.194	295.578
De Dulf-Mersken e.o. fase 2 en 3	250.000	250.000	184.754	30.707
Bijdrage cofinanciering POP3 2017 1			-	-
Súd Ie, fase 3	425.000	425.000	-183.866	218.126

Programmaman.Watersyst. Landelijk	-	-	-	0
Voorbereiden Inrichting Watersystemen	500.000	500.000	-	-
Inrichtingsplan Kleine Wielen	-	-	-	-100.000
Vispassages Fryslân 1	1.774.000	850.000	110.693	208.026
Vispassages Fryslân 2	3.550.000	1.850.000	164.304	335.289
Hermeandering Beekdal Linde	1.600.000	1.600.000	685.916	27.050
Bijdrage cofinanciering POP3 2016	-	-	-	-
Bijdrage cofinanciering POP3 2017 2	-	-	-	-
KRW Van Harinxmakanaal	-	-	-	-0
Bijdrage cofinanciering POP3 2019	-	-	-	-
Renovatie Tjongersluis 3	-	-	1.131.522	-
Nieuwb. bruggen nabij gemaal De Welle	-	-	1.324.120	43.310
Keersluizen boezem gebied Lege Walden	-	-	27.395	108.556
Nieuwbouw Vijfhuizen	-	-	44.735	-
Nieuwb. gemalen Leijepolder & Hatzum	-	-	1.858.678	149.396
Nieuwbouw Gemaal Kalverdijkje	840.000	840.000	159.701	662.678
Nieuwbouw gemaal De Geasten	490.000	-	0	10.292
Minigemalen 2021	760.000	760.000	618.914	110.014
Nieuwbouw gemalen Terwispel	2.200.000	2.200.000	365.531	1.598.063
Renovatie gemaal Auke Algera	2.140.000	2.140.000	318.956	1.737.055
Gemalen Aldegea SWF e.o.	4.400.000	4.400.000	447.807	349.950
Gemalen Greidhoeke 2021	1.200.000	1.200.000	31.089	43.470
Nieuwbouw gemaal Jinhúster Deel	-	-	89.777	87.500
Minigemalen 2022	865.000	865.000	27.437	340.811
Nieuwbouw gemalen Greidhoeke 2	3.725.000	3.725.000	166.323	276.875
Gemalen Jeth e.a.	4.205.000	4.075.000	79.117	476.980
Transitie maatregelen Gem. Jeth e.a	-	-	-	-
Gemalen Lytsewâld e.o.	3.485.000	3.485.000	27.133	260.706
Nieuwbouw gemalen Binnema Molen e.a.	1.650.000	1.650.000	107.060	161.964
Minigemalen 2023	600.000	600.000	-	96.107
Gemaal de Sas	-	-	-	66.682
Revisie 4 gemalen	-	-	-	56.421
Gemalen Berkwert e.a.	-	-	-	13.753
Aanpak waters.polders It Joo-De Geeuw	-	-	-	9.344
Nieuwb.gem. Tolsum.Bonkw.en Hantumerl	-	-	-	3.595
Revisie lens, Koarnw.Lange M.,Wommels	-	-	-	2.390
Gemalen 2018	-	-	3.644.187	360.685
Nieuwbouw gemaal Elahuizen	5.600.000	5.600.000	1.621.000	3.047.813
Vrije vismigratie Friese boezem	1.650.000	1.080.000	39.522	1.335.428
Revisie	-	-	77.324	943
Nieuwbouw gemaal Hoarslân	-	-	654.501	515.603
Programmaman.Gemalen	-	-	-	-0
Vorbereiding Projecten Gemalen	600.000	600.000	-	-
Subtotaal watersystemen	52.654.511	47.094.511	18.019.182	13.473.800
Persleiding verleggen N359	575.000	575.000	3.719	534.966
Persleiding Westhoek	305.000	305.000	151.774	40.925
Rioolgemaal Exmorra	505.000	505.000	128.314	343.788
Rioolgemalen WF ombouwen D05	900.000	900.000	4.934	316.951
Persleiding Buitenpost	-	-	222.390	-
Persleiding Stortemelk Vlieland	890.000	890.000	32.282	109.017
Persleiding De Westereen-RWZI Damwâld	225.000	225.000	2.364	33.029
Persl. Buitenpost - RWZI Koatstertille	225.000	225.000	1.509	35.017
Persleiding Joure	850.000	850.000	-	91.222
Programmaman. Zuiv.techn.werken	-	-	-	0
Zuiv techn werken Algemeen	500.000	500.000	-	-
Zonnepanelen op RWZI fase 2	2.957.993	2.957.993	1.096.819	432.365

GO 2020:RWZI Drachten, gasfakkel-buf			954.267	450.878
GO 2020:RWZI Drachten, slurry put			718.853	-
GO RWZI Warns, verv. E-installatie	728.966	728.966	302.185	-
RWZI Drachten, relinen vrij.riolering			277.799	5.000
Zonnepanelen Woudagemaal	-	-	-	-
RWZI Franeker en St.Anna	1.500.000	1.500.000	49.090	39.226
RWZI Heerenveen, perscont	2.200.000	2.200.000	404.561	1.079.548
RWZI Oosterwolde, beluchting schotels			587.246	-
RWZI Burdaard slibbufferbakken	950.000	950.000	99.802	20.334
RWZI Burgum biogasreiniging	1.250.000	1.250.000	193.186	953.686
Burgum, vrijvervalriool bijdrage			789.872	-
Nij Hiddum Houw			652.054	-652.054
Verv. Effluentleiding RWZI Vlieland	835.000	835.000	33.224	80.211
GO RWZI Drachten verv. fijnroosters	1.673.778	1.673.778	113.955	959.456
RWZI Heerenveen vervangen blowers	1.147.729	1.147.729	9.617	483.642
RWZI Akkrum renovatie	1.100.000	1.100.000	48	113.940
RWZI Leeuwarden renovatie demosite	735.000	735.000		75.435
RWZI Lwd Influentwerk en beluchting	-	-		771
RWZI Harlingen renovatie	-	-		-253.422
Zonnepanelen op riolwaterzuiveringen	-	-		-676.113
RWZI Bolsward renovatie	8.500.000	8.500.000	1.799.994	2.875.102
GO 2019: RWZI Leeuwarden PLC's			340.062	404.723
GO 2019:Persleiding Nijega-Opeinde	3.010.000	3.010.000	19.987	-
GO 2019:RWZI Akkrum vervangen e.i.	894.872	894.872	199.246	-
OS Vervanging SOI Heerenveen	38.850.000	38.850.000	5.601.269	12.391.515
SOI Leeuwarden	9.582.167	9.582.167	7.828.071	2.315.288
GO en KAM verzamelkrediet	688.144	688.144	-	-
GO RWZI Lwd. verv. warmtewisselaars	250.000	250.000		8.705
GO RWZI Lwd. Influentgemaal	150.000	150.000		56
GO RG Kl. Wielen-Earnew.-Siegersw.	50.000	50.000		25.624
Subtotaal waterketen	82.028.649	82.028.649	22.618.493	22.638.831
Werkmaterieel CTO 2022	779.000	779.000	-	521.187
Vervanging Quads 2022	31.395	31.395	-	48.400
Vervanging materieel, voertuigen, overig	854.619	854.619	1.299.415	101.838
Vervanging Quads (5 x) 2019 MURA			44.972	32.361
VTH Zaaksysteem Iris vernieuwen	109.434	109.434	8.911	13.467
Verbindingen naar colocaties			96.827	-
Upgrade arcGis			39.930	-
Oracle migratie			113.543	-
Laboratorium apparatuur	422.712	422.712	236.846	45.997
Globale vervangingskosten			128.009	-
Vervangen MDM oplossing			36.551	-
LAB automatisering BC	400.000	400.000	-	-
Vervanging toegangsbewijzen	561.755	561.755	702.016	-22.095
LIMS LabWare	2.000.000	2.000.000		278.459
Documentbeheer 3e tranche			392.357	-
Onderhoudsproces + proces voorraadbeheer	85.000	85.000	-	-
Informatiebeveiliging			8.894	-
Documentbeheer (sharepoint)	-	-	132.758	-132.758
Verzamelkrediet hardware	16.278	16.278	-	-
Bereikbaarheid van de colocaties	10.484	10.484	1.868	338.870
Globale vervangingskosten 2022			64.763	-
Hybride vergaderen deel 2	80.000	80.000	24.571	-
NAS vervanging hardware	167.955	167.955	-	-
Nutanix nodes vervangen			81.024	-
Reken PC GIS en Datascience analyses			18.755	-

WiFi accesspoint vervangen				-	-
AV installatie voor RWZI Leeuwarden	29.000	29.000			561.862
Globale vervangingskosten 2023	155.979	155.979			-
Landmeetinstrumenten	20.675	20.675			-
Nutanix nodes vervangen 2023	80.697	80.697			-
Switches vervangen datacenter	104.479	104.479			-
Vervanging plotters 2023	76.000	76.000			-
Vervanging printers 2023	95.009	95.009			-
Verzamelkrediet software	308.539	308.539			-
Blaeu Damo	142.000	142.000			274.163
NAS vervanging software	119.117	119.117			-
Verkiezingen 2023	676.000	676.000	19.999		109.267
Subtotaal bedrijfsvoering	7.326.127	7.326.127	3.452.009		2.171.018
Eindtotaal investeringen	223.713.704	180.811.064	85.357.767		41.640.888

Activeringen 2023

Project	Moment van activeren	Krediet		Werkelijke netto uitgaven	Netto verschil		Toelichting afwijking
		Bruto	Netto		in €	in %	
Opgave Boezem							
Leeuwarden Oost	1-7-2023			4.159.223			deelactivering
		7.200.000	7.200.000				
Retentiepolder Fryslân-1, loc Boaium	1-7-2023			1.628.109	-	-	
		2.400.000	1.590.000		38.109	2,4%	
Natuurvriendelijke oevers Fr. meren 1	1-7-2023		840.000	806.511	33.490	4,0%	
		1.420.000					
Ruim baan voor Water-De Foarútgong	1-7-2023		575.000	533.742	41.258	7,2%	
		1.075.000					
Opgave Deelsystemen							
Nieuwb. gemalen Leijepolder & Hatzum	1-7-2023			2.008.073	-	-	
		1.980.000	1.980.000		28.073	1,4%	
Gemalen 2018	1-7-2023			4.004.872	-4.872	-	
		4.000.000	4.000.000			0,1%	
Revisie/verv.actieve kunstwerken 2020	1-7-2023	75.178	75.178	78.268	-3.090	-	
						4,1%	
Nieuwbouw gemaal Hoarslân	1-7-2023			1.170.103	-103	0,0%	
		1.170.000	1.170.000				
Opgave Bedrijfsvoering							
Vervanging materieel, voertuigen, overig	1-7-2023	949.114	949.114	70.845			deelactivering
Vervanging Quads (5 x) 2019 MURA	1-7-2023	77.334	77.334	77.334			
Implementatie Power BI	1-7-2023	39.930	39.930	39.930			
Hardware	1-7-2023			242.243			deelactivering
		1.078.799	1.078.799				
Software	1-7-2023	584.249	584.249	14.593			deelactivering

Toelichting

Ruim baan voor Water-De Foarútgong

De onderschrijding op dit project is een gevolg van meevallende subsidie opbrengsten ten opzichte van het geraamde bedrag aan subsidie bij de krediet aanvraag.

Specificatie verloopoverzicht kredietportefeuille

bedragen x € 1.000

Omschrijving investering	Stand 1-1-2023		Bij- en aframingen		Afgerond in 2023		Afgerond in 2023		Stand 1-1-2024	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	(per 1 januari)		(per 1 juli)		Bruto	Netto
					Bruto	Netto	Bruto	Netto		
HWBP - Kredietreserve	1.589	1.589	-1.473	-1.473	-	-	-	-	116	116
HWBP - Steenbekleding Waddenzeedijk	10.163	-	-	-	10.163	-	-	-	-	-
Dijk en Duin versterking Schier	6.380	930	400	400	-	-	-	-	6.780	1.330
HWBP - Landelijke bijdrage 2022	5.900	5.900	-	-	5.900	5.900	-	-	-	-
HWBP - Landelijke bijdrage 2023			5.800	5.800			-	-	5.800	5.800
Noorderhavendam	2.950	2.950	-	-	2.950	2.950	-	-	-	-
HWBP - KLM Grasbekledingproeven	27.475	3.535	1.583	1.009	-	-	-	-	29.058	4.544
HWBP POV2-Asfaltbekleding – Fase C	1.575	-	-	-	1.575	-	-	-	-	-
Innovatie Kweldervegetat. en voorland			2.460	60			-	-	2.460	60
Klimaatneutraal circ. Waterbouwasfalt			-	-			-	-	-	-
Verbeteren waterkering Oudega (Sm)	1.350	1.350	-	-	1.350	1.350	-	-	-	-
Natuurvriendelijke oevers Fr. meren 2			2.650	910			-	-	2.650	910
Sneek e.o	8.000	8.000	850	850	-	-	-	-	8.850	8.850
O&K Ljouwert	1.000	1.000	-	-	-	-	-	-	1.000	1.000
O&K Zuid	800	800	2.500	2.500	-	-	-	-	3.300	3.300
Oevers en Keringen Centraal			3.000	3.000			-	-	3.000	3.000
Ruimte voor water en natuur Wielzicht			1.035	665			-	-	1.035	665
O&K Oudega aan het water	900	900	-	-	-	-	-	-	900	900
Leeuwarden Oost	7.200	7.200	700	700	-	-	4.159	4.159	3.741	3.741
Retentiepolder Fryslân-1, loc Boaium	2.505	1.695	1.600	1.031	-	-	2.400	1.590	1.705	1.136
KRW oevers boezemkanalen	3.030	590	-	-	3.030	590	-	-	-	-
Stavoren	2.350	2.350	-	-	2.350	2.350	-	-	-	-
Natuurvriendelijke oevers Fr. meren 1	1.500	920	-80	-80	-	-	1.420	840	-	-
Leeuwarden Zuid	6.500	6.500	700	700	-	-	-	-	7.200	7.200
KRW boezemkanalen 2	2.610	310	-	-	-	-	-	-	2.610	310
Herinrichting Roordapolder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ruim baan voor Water-De Foarútgong	4.094	2.504	-425	-425	2.594	1.504	1.075	575	-	-
Binnenmieden-Weeshuispolder	1.250	1.250	-	-	1.250	1.250	-	-	-	-
Vorbereiding Projecten O&K	1.500	1.500	-	-	-	-	-	-	1.500	1.500
GBO FH-Gebiedsontwikk. Fran.-Harl.	1.654	1.654	-	-	1.222	1.222	-	-	432	432
Aanpassen gebied Oldelamer-Nijelamer	2.400	2.400	-	-	-	-	-	-	2.400	2.400
Schoterlandse Compagnonsvaart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Water natuur en landbouw (Oldelamer)	2.000	1.500	-	-	-	-	-	-	2.000	1.500
Beekdal Linde, 4e module	670	670	-	-	-	-	-	-	670	670
Ruimte voor water in Jordaan			2.575	1.620			-	-	2.575	1.620
Aldeboarn De Deelen Noord	500	288	-	-	-	-	-	-	500	288
GBO beekdal Koningsdiep 4e module	395	395	-	-	-	-	-	-	395	395
WGP Ameland Nazuiv.Effluent -Waddenfonds	1.209	289	-	-	1.209	289	-	-	-	-
2e fase gebiedsontwikk. Centrale As	1.174	1.095	-	-	-	-	-	-	1.174	1.095
De Dulf-Mersken e.o. fase 2 en 3	200	200	50	50	-	-	-	-	250	250
Bijdrage cofinanciering POP3 2017 1/2	1.025	1.025	-1.025	-1.025	-	-	-	-	-	-
Maatregelen waterplan Drachten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Súd Ie, fase 3	225	225	200	200	-	-	-	-	425	425
Vorbereiden Inrichting Watersystemen	500	500	-	-	-	-	-	-	500	500
Vispassages Fryslân 1	1.224	300	550	550	-	-	-	-	1.774	850
Vispassages Fryslân 2	3.550	1.850	-	-	-	-	-	-	3.550	1.850
Hermeandering Beekdal Linde	1.600	1.600	-	-	-	-	-	-	1.600	1.600
Bijdrage cofinanciering POP3 2016	985	985	-985	-985	-	-	-	-	-	-
Bijdrage cofinanciering POP3 2017 2/2	130	130	-130	-130	-	-	-	-	-	-
Klimaat KRW Robuuste Polders	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KRW Van Harinxmakanaal	70	70	-70	-70	-	-	-	-	-	-

Verbreiding hoofdwatgang WolvegaOost	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bijdrage cofinanciering POP3 2019	850	850	-850	-850	-	-	-	-	-	-
Minigemalen 2020	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Renovatie Tjongersluis 3	1.110	1.110	-	-	1.110	1.110	-	-	-	-
Nieuwb. bruggen nabij gemaal De Welle	1.450	1.450	-	-	1.450	1.450	-	-	-	-
Nieuwbouw Vijfhuizen/wegen-waterl.b.	500	500	-	-	500	500	-	-	-	-
Nieuwb. gemalen Leijepolder & Hatzum	1.980	1.980	-	-	-	-	1.980	1.980	-	-
Nieuwbouw Gemaal Kalverdijkje	840	840	-	-	-	-	-	-	840	840
Nieuwbouw gemaal De Geasten	490	-	-	-	-	-	-	-	490	-
Minigemalen 2021	760	760	-	-	-	-	-	-	760	760
Nieuwbouw gemalen Terwispel	2.200	2.200	-	-	-	-	-	-	2.200	2.200
Renovatie gemaal Auke Algera	2.140	2.140	-	-	-	-	-	-	2.140	2.140
Gemalen Aldegea SWF e.o.	4.400	4.400	-	-	-	-	-	-	4.400	4.400
Gemalen Greidhoeke 2021	1.200	1.200	-	-	-	-	-	-	1.200	1.200
Gemalen Jeth e.a.			4.205	4.075	-	-	-	-	4.205	4.075
Gemalen Lytsewâld e.o.			3.485	3.485	-	-	-	-	3.485	3.485
Nieuwbouw gemalen Binnema Molen e.a.			1.650	1.650	-	-	-	-	1.650	1.650
Minigemalen 2023			600	600	-	-	-	-	600	600
Minigemalen 2022	865	865	-	-	-	-	-	-	865	865
Nieuwbouw gemalen Greidhoeke 2	3.725	3.725	-	-	-	-	-	-	3.725	3.725
Gemalen Centrale As	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gemalen 2018	4.000	4.000	-	-	-	-	4.000	4.000	-	-
Nieuwbouw gemaal Elahuizen	5.600	5.600	-	-	-	-	-	-	5.600	5.600
Vrije vismigratie Friese boezem	1.650	1.080	-	-	-	-	-	-	1.650	1.080
Revisie/verv.actieve kunstwerken 2020	75	75	-	-	-	-	75	75	-	-
Nieuwbouw gemaal Hoarslân	1.170	1.170	-	-	-	-	1.170	1.170	-	-
Voorbereiding Projecten Gemalen	600	600	-	-	-	-	-	-	600	600
Persleiding verleggen N359	575	575	-	-	-	-	-	-	575	575
Persleiding Westhoek	400	400	-95	-95	-	-	-	-	305	305
Rioolgemaal Exmorra	555	555	-50	-50	-	-	-	-	505	505
Rioolgemalen WF ombouwen D05	900	900	-	-	-	-	-	-	900	900
Persleiding Buitenpost	220	220	-	-	220	220	-	-	-	-
Persleiding Stortemelk Vlieland	150	150	740	740	-	-	-	-	890	890
Persleiding De Westereen-RWZI Damwâld	225	225	-	-	-	-	-	-	225	225
Persl. Butenpost - RWZI Koatstertille	225	225	-	-	-	-	-	-	225	225
Persleiding Joure			850	850	-	-	-	-	850	850
Zuiv techn werken Algemeen	500	500	-	-	-	-	-	-	500	500
Zonnepanelen op RWZI fase 2	250	250	2.708	2.708	-	-	-	-	2.958	2.958
GO 2020: RWZI Leeuwarden GO	2.494	2.494	-	-	1.673	1.673	-	-	821	821
RWZI Drachten, relinen vrij.riolering	320	320	-	-	320	320	-	-	-	-
GO en KAM 2021	1.943	1.943	-	-	-	-	-	-	1.943	1.943
Zonnepanelen Woudagemaal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
RWZI Franeker en St.Anna	500	500	1.000	1.000	-	-	-	-	1.500	1.500
RWZI Heerenveen, perscont/fijnrooster	2.200	2.200	-	-	-	-	-	-	2.200	2.200
RWZI Oosterwolde, beluchting schotels	590	590	-	-	590	590	-	-	-	-
RWZI Burdaard slibbufferbakken			950	950	-	-	-	-	950	950
RWZI Burgum biogasreiniging/ vb	1.250	1.250	-	-	-	-	-	-	1.250	1.250
Burgum, vrijvervalriool bijdrage	830	830	-	-	830	830	-	-	-	-
Nij Hiddum Houw	500	500	-500	-500	-	-	-	-	-	-
Verv. Effluentleiding RWZI Vlieland			835	835	-	-	-	-	835	835
RWZI Akkrum renovatie			1.100	1.100	-	-	-	-	1.100	1.100
RWZI Leeuwarden renovatie demosite			735	735	-	-	-	-	735	735
Zonnepanelen op rioolwaterzuiveringen	3.040	3.040	-2.208	-2.208	832	832	-	-	-0	-0
RWZI Bolsward renovatie	8.500	8.500	-	-	-	-	-	-	8.500	8.500
GO Persleiding Nijega en Opeinde			3.010	3.010	-	-	-	-	3.010	3.010
GO 2019: RWZI GO en KAM	1.530	1.530	-	-	356	356	-	-	1.174	1.174

Centrifuges SOI Heerenveen (DP2)	49.950	49.950	-	-	1.518	1.518	-	-	48.432	48.432
GO en KAM verzamelkrediet			1.645	1.645			-	-	1.645	1.645
Werkmaterieel CTO 2022	779	779	-	-	-	-	-	-	779	779
Vervanging Quads 2022	24	24	8	8	-	-	-	-	31	31
Vervanging materieel, voertuigen, overig	1.537	1.537	633	633	1.244	1.244	71	71	855	855
Vervanging Quads (5 x) 2019 MURA	61	61	16	16	-	-	77	77	-	-
VTH Zaaksysteem Iris vernieuwen	109	109	-	-	-	-	-	-	109	109
Globale vervangingskosten	97	97	-	-	97	97	-	-	0	0
Implementatie Power BI	39	39	1	1	-	-	40	40	-	-
Oracle migratie	114	114	-	-	114	114	-	-	-0	-0
Informatiebeveiliging 2020	0	0	-	-	-	-	-	-	0	0
Software/regelbeheer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laboratorium apparatuur	268	268	155	155	-	-	-	-	423	423
Globale vervangingskosten	128	128	-	-	128	128	-	-	0	0
ICT organisatieprojecten 2021	37	37	-	-	37	37	-	-	-0	-0
Informatiebeveiliging 2021	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
LAB automatisering BC	400	400	-	-	-	-	-	-	400	400
Informatiebeveiliging 2021 organisatie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toegangspasjes	1.077	1.077	55	55	570	570	-	-	562	562
LIMS LabWare			2.000	2.000			-	-	2.000	2.000
Documentbeheer 3e tranche	415	415			415	415			-	-
Onderhoudsproces + proces voorraadbeheer	85	85	-	-	-	-	-	-	85	85
Informatiebeveiliging	9	9	-	-	9	9	-	-	-0	-0
ICT organisatieprojecten	-0	-0	-	-	-	-	-	-	-0	-0
Documentbeheer (sharepoint)	250	250	-	-	250	250	-	-	-	-
Hardware	229	229	310	310	-	-	242	242	297	297
Hardware	559	559			19	19	-	-	540	540
Software	469	469	115	115	-	-	15	15	570	570
Verkiezingen	100	100	576	576	-	-	-	-	676	676
	240.171	185.928	46.142	39.405	45.874	29.686	16.724	14.834	223.714	180.812

Sisa verantwoording

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
BZK	C75B	Regiodeals 3e tranche SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Kenmerk/ beschikingsnummer	Betreft pijler	Besteding per pijler (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cofinanciering per pijler (jaar T)	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C75B/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C75B/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C75B/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: C75B/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: C75B/05</i>	
			1 060086 Gemeente Opsterland	DGNVLG/20208478	Pijler 1: Vitale kernen	€ 0	€ 0	
			2 060086 Gemeente Opsterland	DGNVLG/20208478	Pijler 2: Veerkrachtig landschap	€ 366.971	€ 366.971	
100								
		Hieronder verschijnt de code conform de keuzes gemaakt bij indicator C75B/01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Totale cumulatieve besteding per pijler (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Totale cumulatieve cofinanciering per pijler (t/m jaar T)	Toelichting			
		<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C75B/06</i>	<i>Aard controle R Indicator: C75B/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: C75B/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C75B/09</i>			

			1 060086 Gemeente Opsterland	€ 0	€ 0			
			2 060086 Gemeente Opsterland	€ 729.005	€ 726.181			
		100						
			Totale cumulatieve uitvoeringskosten (t/m jaar T)	Totale compensabele BTW (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C75B/10</i>	<i>Aard controle R Indicator: C75B/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C75B/12</i>			
			€ 0	€ 0	Nee			
lenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E44B/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: E44B/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06</i>
			1 030002 Provincie Friesland	PF-2022/244768	€ 16.828	€ 33.586	€ 34.165	€ 68.189
			2 030002 Provincie Friesland	PF-2022/244768	€ 0	€ 87.331	€ 0	€ 177.309
			3 030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			4 030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			5 030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	€ 18.957	€ 18.957	€ 38.489	€ 38.489
			6 030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		15						
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09</i>			
			1 030002 Provincie Friesland	PF-2022/244768	Ja			
			2 030002 Provincie Friesland	PF-2022/244768	Ja			
			3 030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	Nee			

			4	030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	Nee			
			5	030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	Nee			
			6	030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	Nee			
			15						
				Kopie CBS(code)	Kopie beschikkingsnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel		
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13</i>		
			1	030002 Provincie Friesland	PF-2022/244768	1 - 27 - Gemaal verwijderen, boezemkering, KRW	Ja		
			2	030002 Provincie Friesland	PF-2022/244768	1 - 29 - Waterberging en afvoercapaciteit vergroten deelsysteem	Ja		
			3	030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	2 - 36 - Maximaal 2 hectare extra waterberging	Nee		
			4	030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	2 - 37 - aanleg nieuwe hoofdwatergang, verbreden HWG, aanleg nieuwe duikers, aanleg nieuwe stuwen.	Nee		
			5	030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	2 - 38 - 0,8 km nieuwe kering, 0,6 ha natuurvriendelijke oever en 4.000 m3 extra waterberging	Nee		
			6	030002 Provincie Friesland	PF-2023/265134	2 - 39 - Herprofileren maaiveld ten behoeve bovengrondse afstroming en vergroten bergingscapaciteit oppervlaktewatersysteem	Nee		
			15						
lenW	E87B	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater (SiSa tussen medeoverheden)		Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Beschikkingsnaam/nummer	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Totale eigen bijdrage en bijdrage van derden (jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en bijdrage van derden (t/m jaar T)

			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E87B/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E87B/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E87B/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E87B/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E87B/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E87B/06</i>
1		030003 Provincie Drenthe	202300745-01099923	6379	6379	2609	2609	
2								
10								
		Kopie beschikkingsnaam/nummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)					
		<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E87B/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E87B/08</i>					
1		202300745-01099923	Nee					
2								
10								
FRL	FRL14C	Verzamelregeling SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Fryslân	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Welke regeling betreft het	Totale besteding in jaar T	Correctie t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T	Toelichting
		SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Fryslân			De besteding in jaar T ten laste van zowel provinciale middelen als overige middelen	Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen	Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen	Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen
		<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: FRL14C/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: FRL14C/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: FRL14C/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: FRL14C/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: FRL14C/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: FRL14C/06</i>	
1		PF-2023/265241	Waterconservering Zandgronden	€ 6.379		€ 6.379		
2								

		100				
		Kopie beschikkingsnummer	De besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Alleen de besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	Correctie t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van alleen provinciale middelen	Eindverantwoording (Ja/Nee) Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden
		<i>Aard controle n.v.t. Indicator: FRL14C/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: FRL14C/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: FRL14C/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: FRL14C/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: FRL14C/11</i>
1	PF-2023/265241	€ 2.174			€ 2.174	Nee
2						
100						

Definities beleidsproducten

In onderstaande tabel worden de landelijke definities van de verschillende beleidsproducten weergegeven.

Beleidsveld	Beleidsproduct	Toelichting op beleidsproduct
Strategisch beleid	Eigen plannen	Formuleren en vastleggen van het strategisch beleid van het waterschap voor zowel de reglementaire beheerstaken (waterkeringszorg, watersysteembeheer, zuiveringsbeheer, wegenbeheer en/of vaarwegenbeheer) als de wijze waarop op (dreigende) calamiteiten wordt gereageerd.
	Plannen van derden	De activiteiten van het waterschap gericht op het toetsen van, reageren op en beïnvloeden van de beleids(vormende) en ruimtelijke plannen van derden.
Waterkeringen	Beheersinstrumenten waterkeringen	Het opzetten, actueel houden en periodiek controleren van de beheersinstrumenten (legger, beheersregister, toetsing), teneinde de staat van de waterkeringen zichtbaar te maken.
	Aanleg en onderhoud waterkeringen	Het aanleggen en het in stand houden van het waterkerend vermogen van de waterkeringen die in beheer zijn bij het waterschap. Als een waterschap de kosten van de bijdrage aan het HWBP op dit product verantwoordt, dan moeten deze kosten worden meegenomen.
	Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	Het plan- en doelmatig bewaken van de waterkeringen in bedreigende situaties en het (doen of laten) treffen van maatregelen om de waterkerende functie te waarborgen alsmede het beperken van de gevolgen van calamiteiten.
Watersysteem	Beheersinstrumenten watersystemen	Het voorbereiden, op- en vaststellen alsmede onderhouden van instrumenten die het beheer van watersystemen ondersteunen
	Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	Aanleg, verwerving en onderhoud van waterlopen en kunstwerken voor de passieve waterbeheersing inclusief alle kwaliteitsmaatregelen in oppervlaktewater en voorzieningen verwante belangen die daarin worden getroffen.
	Baggeren waterlopen/saneren	Verwijderen van bagger- en saneringsspecie uit watersystemen en indien noodzakelijk dit milieuhygiënisch
	waterbodems	passend verwerken.
	Beheer	Het door middel van regulerende kunstwerken invloed uitoefenen op de hoeveelheid water, het
	hoeveelheid water	oppervlaktewaterpeil en de waterkwaliteit in het watersysteem.
	Calamiteitenbestrijding watersystemen	Bestrijding van afwijkingen van de gewenste hoeveelheid water dan wel de kwaliteit of ecologische toestand daarvan voorzover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.
	Monitoring watersystemen	Het verzamelen, bewerken, verwerken, toetsen, analyseren en rapporteren van meetgegevens voor zowel het
		waterkwantiteits- als het waterkwaliteitsbeheer (met uitzondering van gegevens over de waterbodems).
Waterzuivering	Getransporteerd afvalwater	Het door het bouwen, verwerven, beheren, onderhouden en bedienen van transportgemalen en -leidingen mogelijk maken dat afvalwater wordt getransporteerd.

	Gezuiverd afvalwater	Het door het realiseren, overnemen, beheren, onderhouden en exploiteren van rioolwaterzuiveringsinstallaties
	Verwerkt slib	en IBA-inrichtingen zorgen dat het aangeboden afvalwater wordt gezuiverd. Het door het realiseren, beheren, onderhouden en exploiteren van slibverwerkingsinstallaties zorgen dat het zuiveringsslib en de andere restproducten van een rwzi of iba die voor een eindbestemming worden aangeboden tot een eindproduct worden verwerkt.
	Afvalwaterbehandeling door derden	Het laten verwerken van afvalwater uit het eigen beheersgebied door andere beheerders van rioolwaterzuiveringsinstallaties.
Vaarwegen en havens	Beheersinstrumenten vaarwegen en havens	Het opzetten, actueel houden en periodiek controleren van de beheersinstrumenten (legger en beheerregister), teneinde de staat van de vaarwegen en havens zichtbaar te maken.
	Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	Het op basis van het beheersplan vaarwegen aanleggen, verwerven, verbeteren en onderhouden van vaarwegvoorzieningen.
	Verkeersregeling en -veiligheid	Alle activiteiten die een waterschap uitvoert als nautisch beheerder belast met het regelen van het
VTH	vaarwegen en havens	scheepvaartverkeer op basis van de Scheepvaartverkeerswet.
	Beheer	Vorbereiding, op- en vaststelling alsmede het onderhoud van de Keurverordening, de beleidsregels, de keurkwartet en VTH-beleid
		algemene regels en de richtlijnen voor de legger van het waterschap waarbij de ge- en verbodsbepalingen ten aanzien van beheer, onderhoud en gebruik van water en de waterstaatskundige infrastructuur door derden worden geregeld. Eén en ander gebeurt als bevoegd gezag op basis van de Waterwet en de Waterschapswet en daaruit voortvloeiende of daarmee samenhangende regelgeving Tevens het beheer van het wettelijk verplichte T&H-beleid en (toekomstig) V-beleid (Wet VTH-criteria).
	Vergunningen en meldingen	Het als bevoegd gezag verlenen van vergunningen en het afhandelen van meldingen op basis van de Waterwet- en –daarmee samenhangende regelgeving (zoals de keur).
	Adviezen vergunningen	Adviezen die waterschappen verstrekken aan andere bevoegde gezagen in relatie tot de Waterwet- en daarmee samenhangende wet- en regelgeving, waartoe ook de Wabo behoort.
	Toezicht	De werkzaamheden die door of namens het waterschap – meestal als bevoegd gezag, maar bv. in het kader van de Wabo of samenloop als niet-bevoegd gezag – worden verricht om na te gaan of voorschriften van de Keur en de Waterwet en daarmee samenhangende regelgeving worden nageleefd. Toezicht op de naleving ziet aldus op programmatische controle, is preventief en gaat gewoonlijk aan handhaving c.q. het toepassen

	Handhaving	van sancties vooraf. Alle acties van het waterschap als bevoegd gezag die gericht zijn op het ongedaan maken van en/of het
	Regulering lozingen	toekomstig voorkomen van een toestand die in strijd is met de wettelijke voorschriften. Aanvullende, niet direct bij andere beleidsproducten onder te brengen maatregelen waarmee gezorgd wordt voor het beheersen van lozingen op de bij het waterschap in beheer zijnde zuiveringstechnische werken en
belastingheffing	Belastingheffing	oppervlaktewateren. Opstellen en actueel houden van wet- en regelgeving , het opleggen van aanslagen en het afhandelen van
	Invordering	verzoek-, bezwaar- en beroepsprocedures op het gebied van belastingenaanslagen. Betalingsverwerking, kwijtschelding en (dwang)invorderingsmaatregelen op het gebied van
bestuur	Bestuur	waterschapsbelastingen. Alle activiteiten die gericht zijn op het besturen van het waterschap, waaronder de ambtelijke voorbereiding
communicatie	Externe	van bestuursvergaderingen. De centrale en extern gerichte voorlichtende activiteiten van het waterschap.
	communicatie	
Dekkingsmiddelen en saldo	Dekkingsmiddelen en saldo	De dekkingsmiddelen bestaan uit de belastingopbrengsten vermindert met de kwijtscheldingen en oninbare vorderingen. Tevens worden de overige dividenden en overige algemene opbrengsten (bijvoorbeeld grondverkopen) aan dit beleidsproduct toegerekend.

Lijst met afkortingen

Afkorting	Betekenis
BAW	Bestuursakkoord water
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid
BOvi	Blauwe Omgevingsvisie
BRO	Basisregistratie ondergrond
CIV	Centrum Innovatief Vakmanschap
CIV Water	Centrum voor Innovatief Vakmanschap Water
Commissie DSF	Commissie Dyken, Stêd en Finânsjes
CSIR	Cyber Security Implementatie Richtlijn
DOP	Opgelost organisch gebonden fosfor
DSO	digitaal stelsel omgevingswet
FBWK	Fries bestuursakkoord Water en Klimaat
Fido	Financiering decentrale overheden
FPLG	Fries Programma Landelijk Gebied
Fumo	Fryske Utfieringsjinst Miljeu en Omjouwing
GWAWO	Gemeentelijk Ambtelijk Water Overleg
GWW	Grond-, weg- en waterbouw
ha	Hectare
HWBP	HoogWaterBescheringsProgramma
hWh	het Waterschapshuis
IBA	Individuele behandeling afvalwater
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IWR	Integrale Waterrapportage
KLM	Koehool - Lauwersmeer
km	Kilometer
KRW	Kaderrichtlijn water
LIMS	Laboratorium Informatie Management Systeem
NBK	Noordelijk Belastingkantoor
NOVEX	Nationale Omgevingsvisie Extra
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NVZ	Natuurvriendelijke zone
OAS-studies	Optimalisatiestudies van het afvalwatersysteem
OSW	Overdracht Stedelijk Water
OVEF	Openbare verlichting & Energie Fryslân
PBOW	Provinciaal Bestuurlijk Overleg Water
RBO	Regionaal Bestuurlijk Overleg
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RWK	Regionale waterkering
RWP	Regionaal Waterprogramma
SDG	Sustainable Development Goals
SGBP	stroomgebiedbeheerplannen
SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
SNN	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
SOC	Security Operations Center
SOI	Slibontwateringsinstallatie
Stowa	Stichting toegepast onderzoek waterbeheer
TEA	Thermische Energie uit Afvalwater
TEO	Thermische Energie uit Oppervlaktewater
UvW	Unie van Waterschappen
V&K	Vitale en kwetsbare functies
VFG	Vereniging van Friese Gemeenten
VKA	Voorkeursalternatief
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VVzB	Vereniging van zuiveringsbeheerders
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

WABOS	water- en bodemsturend
WAC	Waterapplicatiecentrum
WBP	Waterbeheerprogramma
WON	Vereniging voor Waterketenonderzoek Noord Nederland
Woo	Wet open overheid
ZZS	Zeer zorgwekkende stoffen